

*Волинська обласна рада
Управління культури, з питань релігій та національностей
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки*

**КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2022 рік**

Луцьк, 2021

УДК 94(477.83)(059.3)

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2022 рік / Волин. обл. рада ; Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2021. – 304с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2022 рік. Про основні події (виділені в переліку дат) подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі...» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для працівників культури і освіти, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук

А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко

Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Видано в авторській редакції

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори довідок

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2022 РІК

Січень

1 січня	70 років від дня народження М. Ф. Куценка (1947–2020) – українського художника
1 січня	60 років від дня народження С. В. Гаврилюк (1962) – української історикині та музеологині, докторки історичних наук, професорки
1 січня	55 років від дня народження Л. Г. Мартинюк (1967) – писанкарки, народної майстрині України, членкині Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України
2 січня	180 років від дня народження П. А. Косача (1842–1909) – українського громадського діяча, батька Лесі Українки
2 січня	70 років від дня народження А. М. Гливи (1952) – директора Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України
3 січня	90 років від часу заснування Волинського українського театрального товариства у м. Луцьку (1932)
5 січня	75 років від дня народження Т. М. Рівця (1947) – музиканта-скрипаля, художнього керівника Академічного камерного оркестру «Кантабіле» Волинської обласної філармонії, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України
6 січня	75 років від дня народження М. С. Шевчик (1947) – заслуженого вчителя України
7 січня	95 років від дня народження Р. А. Братуня (1927–1995) – українського поета
8 січня	70 років від дня народження І. В. Бойка (1952) – волинського художника
9 січня	30 років від часу створення Старовижівського краєзнавчого музею (1992)
10 січня	100 років від дня народження М. Г. Пронька

	(1922-2006) – українського письменника
12 січня	65 років від дня народження Т. Г. Мисковець
	(1957–2012) – української художниці
13 січня	70 років від дня народження Г. Я. Гулька
	(1952) – українського історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України
14 січня	80 років від дня народження В. С. Гея
	(1942–2016) – українського письменника, заслуженого діяча мистецтв України
14 січня	70 років від дня народження В. О. Ворона
	(1952) – українського журналіста, художнього керівника фестивалю «Стравінський і Україна», організатора всеукраїнських фестивалів авторської пісні і співаної поезії «Оберіг»
15 січня	140 років від дня народження І. І. Огієнка
	(1882–1972) – українського церковного і громадського діяча, мовознавця, історика церкви
25 січня	60 років від дня народження В. Г. Черевко
	(1962) – директорки Музею партизанської Слави села Лобна (тепер Камінь-Каширського району)
26 січня	75 років від дня народження Т. Д. Галькун
	(1947) – народної художниці України
30 січня	100 років від дня народження М. П. Кучери
	(1922–1999) – українського археолога, дослідника давньоруських городищ
30 січня	75 років від дня народження Г. Ю. Івакіна
	(1947–2018) – українського археолога, члена-кореспондента НАН України

Лютий

1 лютого	80 років від дня народження В. М. Наріжного
	(1942) – заслуженого вчителя Української РСР
2 лютого	125 років від дня народження Є. Ф. Маланюка
	(1897–1968) – українського письменника, поета, критика, літературознавця
8 лютого	75 років від дня народження Б. І. Андрусіва
	(1947–2017) – викладача Волинського фахового коледжу культури і мистецтв

	імені І. Ф. Стравінського, заслуженого працівника культури України
9 лютого	80 років від дня народження Л. Ю. Дяченко (1942) – заслуженої артистки України
12 лютого	90 років від дня народження М. І. Миценка (1932) – українського журналіста, члена Національної спілки журналістів України
20 лютого	60 років від дня народження В. М. Мельничука (1962–2015) – захисника України
25 лютого	151 рік від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – української поетеси, драматургині, прозаїка, публіцистки, культурно-громадської діячки
25 лютого	65 років від дня народження М. М. Лазуки (1957) – соліста-вокаліста Волинської обласної філармонії, заслуженого артиста України
Лютий	115 років від часу останнього приїзду Лесі Українки до Колодяжного на Волинь (1907)

Березень

1 березня	110 років від часу надрукування драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» (1912)
4 березня	70 років від дня загибелі Н. Хасевича (1905–1952) – українського митця-графіка, борця за незалежність
8 березня	75 років від дня народження В. Г. Жупанюка (1947) – українського художника
9 березня	208 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського поета, художника, мислителя
9 березня	80 років від дня загибелі М. П. Кравчука (1892–1942) – українського вченого-математика
9 березня	50 років від дня народження В. С. Пушкарука (1972–2014) – захисника України, кавалера ордена «За мужність» III ступеня посмертно
10 березня	161 рік від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського поета, художника,

	мислителя
11 березня	75 років від дня народження Л. Я. Лежанської (1947–1981) – української поетеси
14 березня	60 років від дня народження Г. Г. Кожевнікова (1962) – українського громадсько-політичного діяча
17 березня	175 років від дня народження Федора Вовка (1847–1918) – українського антрополога, етнографа, музеєзнавця, дослідника Волині
23 березня	65 років від дня створення Торчинського історичного музею імені Г.О. Гуртового (1957)
26 березня	130 років від дня народження Г. Н. Остапенка (1892–1971) – українського художника і педагога
30 березня	165 років від дня народження Габріелі Запольської (1857–1921) – польської письменниці й актриси
31 березня	110 років від дня народження А. І. Юницького (1912–1976) – українського актора, народного артиста України

Квітень

1 квітня	95 років від дня народження М. С. Стефанишина (1927) – українського композитора, заслуженого діяча мистецтв України
1 квітня	95 років від дня народження Анатолія Шапова (1927–1989) – самодіяльного композитора, засновника заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», заслуженого працівника культури України
1 квітня	75 років від дня народження Г. С. Марчук (1947 р.) – почесної Голови Волинської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України
11 квітня	85 років від дня народження А. К. Жуковського

	(1937-2014) – заслуженого вчителя Української РСР
15 квітня	85 років від дня народження Д. А. Поштарука (1937) – українського театрознавця, директора-художнього керівника Волинського академічного обласного театру ляльок, заслуженого діяча мистецтв України
16 квітня	65 років від дня народження Т. Д. Смолярчук (1957-2017), керівниці народної аматорської академічної хорової капели «Колорит» Камінь-Каширського районного будинку культури, заслуженої працівниці культури України
17 квітня	140 років від дня народження В. К. Липинського (1882–1931) – українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча, теоретика українського консерватизму
19 квітня	75 років від дня народження О. Т. Осійк (1947) – актриси Волинського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, народної артистки України
25 квітня	85 років від дня народження Б. П. Ревенка (1937–2015) – колишнього головного режисера народної аматорської кіностудії «Волинь», заслуженого працівника культури України
28 квітня	75 років від часу проведення операції «Вісла» (1947)
28 квітня	– 55 років від дня народження О. С. Білик (1967) – писанкарки, народної майстрині України, членкині Волинського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України
Кінець квітня	120 років від часу виходу III збірки Лесі Українки «Відгуки». Чернівці (1902)

Травень

7 травня	75 років від дня народження П. О. Боярчука (1947–2013) – українського письменника і публіциста, заслуженого журналіста України
8 травня	75 років від дня народження О. Д. Остапюка (1947) – українського історика, краєзнавця, директора Любомльського краєзнавчого музею, заслуженого працівника культури України
17 травня	100 років від дня народження А. А. Дімарова (1922–2014) – українського письменника
18 травня	65 років від дня народження З. М. Навроцької (1957) – завідувачки Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслуженої працівниці культури України
21 травня	95 років від дня народження І. Я. Гришая (1927–2001) – заслуженого вчителя Української РСР
23 травня	70 років від дня народження В. Д. Галькуна (1952) – українського художника
25 травня	80 років від дня народження М. М. Нестерчука (1942) – українського поета, прозаїка, художника, члена Національної спілки художників України
Травень	140 років від часу переїзду родини Косачів в с. Колодяжне Ковельського повіту (1882)

Червень

3 червня	125 років від дня народження О. М. Хохол (1897–1964) – української вченої-медика
5–6 червня	95 років від часу проведення Українського церковного з'їзду у м. Луцьку (1927)
7 червня	145 років від дня народження О. П. Косач-Кривинюк (1877–1945) – української письменниці, перекладачки, сестри Лесі Українки
7 червня	70 років від дня народження О. Є. Артамонова (1952) – члена Національної Спілки журналістів України
13 червня	85 років від дня народження С. Д. Сачука

	(1937–2012) – колишнього головного редактора газети «Волинь-нова», заслуженого журналіста України
15 червня	60 років від дня народження Г. А. Черниш (1962) – української художниці
17 червня	80 років від дня народження О. Г. Ковальчук (1942) – заслуженої вчительки України, громадської діячки
17 червня	140 років від дня народження І. Ф. Стравінського (1882–1971) – видатного композитора і диригента
20 червня	85 років від дня народження П. Н. Гоця (1937–2013) – українського поета, бібліографа, лесезнавця
20 червня	75 років від дня народження Г. І. Павленка (1947) – заслуженого вчителя України, громадського діяча
25 червня	130 років від дня народження А. В. Річинського (1892–1956) – українського, громадського, політичного та церковного діяча
26 червня	85 років від дня народження М. П. Шамрили (1937) – українського художника
28 червня	50 років від дня народження С. О. Шостака (1972–2014) – захисника України, кавалера ордена «За мужність» III ступеня помертньо
29 червня	173 роки від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, громадської діячки, матері Лесі Українки

Липень

3 липня	115 років від дня народження Н. Й. Захарченко (1907–1992) – української співачки, заслуженої артистки України
10 липня	130 років від дня народження О. І. Барановича (1892–1961) – українського історика, дослідника історії Волині
11 липня	50 років з часу створення гідрологічної пам'ятки природи місцевого значення «Оконські джерела» (1972)
12 липня	75 років від дня народження М. Є. Луцик

	(1947) – керівниці народного аматорського колективу «Льонок» Гутянського сільського будинку культури, заслуженого працівника культури України
12 липня	75 років від дня народження В. Г. Панасюка
14 липня	(1947) – заслуженого працівника культури України 125 років від дня народження О. І. Жуковської (1897-1979) – української співачки, заслуженої артистки України
14 липня	105 років від дня народження О. Д. Штуля (1917–1977) – українського громадсько-політичного діяча, публіциста, голови ПУН ОУН у 1965–1977 рр.
20 липня	80 років від дня народження В. А. Карпося (1942–2008) – українського співака, заслуженого артиста України
24 липня	110 років від дня народження С. М. Радіона (1912-2007) – українського журналіста, письменника, бібліографа
28 липня	210 років від дня народження Юзефа Ігнація Крашевського (1812-1887) - польського письменника, публіциста, польського та українського громадсько-політичного діяча
30 липня	50 років від дня народження О. Г. Саніна (1972) – українського кінорежисера, лауреата Державної премії України імені Олександра Довженка, заслуженого артиста України
31 липня	525 років від часу надання місту Луцьку Магдебурзького права (1497)

Серпень

1 серпня	109 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – української поетеси, драматургині, прозаїка, публіцистки, громадської діячки
1 серпня	80 років від дня народження Н. Ю. Пушкар (1942-2020) – волинської краєзнавиці,

	лесезнавиці
1 серпня	75 років від дня народження О. П. Гайдучик (1947) – ткалі, заслуженої майстрині народної творчості України
1 серпня	60 років від дня народження В. О. Шульгач (1962) – директорки Лопатенського історико-природничого музейного комплексу Луцького району
6 серпня	75 років від дня народження О. В. Моренка (1947) – заслуженого працівника освіти України
15 серпня	45 років від створення Волинської обласної бібліотеки для юнацтва (1977)
17 серпня	355 років від дня народження Й. Кондзелевича (1667 – бл. 1740) – українського іконописця
20 серпня	55 років від дня відкриття в урочищі Лопатень, тепер Луцького району меморіального комплексу та музею партизанської слави (нині Лопатенського історико-природничого музейного комплексу) (1967)
23 серпня	150 років від дня народження М. М. Перетятковича (1872–1916) – українського архітектора
27 серпня	110 років від дня народження Г. М. Добржанської (1912–1969) – заслуженого вчителя школи Української РСР
24 серпня	85 років від дня народження В. Г. Парахіна (1937) – українського художника, педагога, заслуженого працівника культури України
28 серпня	80 років від часу розстрілів євреїв у Луцькому гетто (1942)
Вересень	
7 вересня	75 років від дня народження О. В. Огородніка (1947-2020) – українського композитора, директора-художнього керівника заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України «Колос», народного артиста України
7 вересня	65 років від дня народження Н. П. Горик

	(1957) – української поетеси, заслуженої вчительки України
10 вересня	60 років від дня народження А. П. Махонюка (1962–2016) – українського письменника
12 вересня	100 років від дня народження Я. О. Гудемчука (1922–2003) – українського письменника, перекладача, громадського діяча
12 вересня	80 років від дня народження В. С. Нестерука (1942) – волинського поета, публіциста, громадського діяча
14 вересня	90 років від дня народження С. О. Яблончука (1932–2009) – організатора освіти на Волині, заслуженого працівника народної освіти на Волині
16 вересня	115 років від дня народження М. П. Букатевича (1907–1985) – українського живописця, педагога
23 вересня	65 років від дня народження В. А. Тиможинського (1957) – викладача Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського, заслуженого діяча мистецтв України
23 вересня	80 років від часу знищення нацистами с. Кортеліси, тепер Ковельського району (1942)
26 вересня	65 років від дня народження І. С. Хмілевської (1957) – викладачки Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського, заслуженої діячки мистецтв України
30 вересня	60 років від дня народження Я. П. Дричика (1962) – артиста Волинського державного академічного українського народного хору обласної філармонії, заслуженого артиста України

Жовтень

5 жовтня	65 років від дня народження В. П. Козачук (1957) – заслуженої артистки України
7 жовтня	95 років від дня народження О. П. Вольського

	(1927–2006) – українського художника
8 жовтня	70 років від дня народження К. Д. Корецької (1952) – української поетеси
8 жовтня	55 років від дня народження Н. В. Граніч (1967) – української поетеси
10 жовтня	75 років від дня народження С. Ф. Сафулька (1947) – заслуженого юриста України
12 жовтня	130 років від дня народження М. П. Кравчука (1892–1942) – українського вченого-математика
14 жовтня	80 років від часу створення УПА ОУН(Б) (1942)
21 жовтня	85 років від дня народження І. Н. Харкевича (1937) – заслуженого вчителя України
24 жовтня	155 років від дня народження М. Ф. Біляшівського (1867–1926) – українського археолога, етнографа, мистецтвознавця, громадського діяча

Листопад

1 листопада	200 років від дня народження Зигмунта Фелінського (1822– 1895) – архієпископа, святого Римо-католицької церкви
4 листопада	80 років від часу розстрілу нацистами і приналежними їм службами 137 жителів с. Клубочин, тепер Луцького району (1942)
4 листопада	45 років від дня відкриття Рожищенського районного історико-краєзнавчого музею (1977)
5 листопада	75 років від дня народження Т. В. Середи (1947) – заслуженого працівника освіти України
5 листопада	55 років від дня відкриття Маневицького краєзнавчого музею (1967)
11 листопада	110 років від дня народження А. З. Дублянського (1912–1997) – історика, журналіста, митрополита УАПЦ
17 листопада	65 років від дня народження Т. М. Єлісеєвої (1957) – завідувачки Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслуженої працівниці культури України

- p>19 листопада 70 років від дня народження
-
- В. В. Простопчука (1952-2019) – українського
-
- письменника, заслуженого журналіста
-
- України
p>26 листопада 110 років від дня народження
-
- Г. М. Канішевського (1912–1991) – українського
-
- актора і режисера, народного артиста України
- Грудень**
- p>7 грудня 95 років від дня народження С. М. Стецюка
-
- (1927–2011) – заслуженого вчителя
-
- Української РСР
p>7 грудня 75 років від дня народження М. Х. Махомеда
-
- (1947–2019) – заслуженого працівника
-
- народної освіти України
p>7 грудня 70 років від дня народження
-
- Н. С. Кумановської (1952) – української
-
- художниці
p>9 грудня 90 років від дня народження Г. А. Максименка
-
- (1932) – заслуженого працівника культури
-
- України, художнього керівника Волинської
-
- обласної філармонії
p>17 грудня 80 років від дня народження З. І. Жижари
-
- (1942) – заслуженого журналіста України
p>19 грудня 100 років від дня народження
-
- Н. Г. Горлицької (1922–2006) – української
-
- вишивальниці, заслуженої майстрині
-
- народної творчості України
p>22 грудня 85 років від дня народження
-
- М. А. Онуфрійчука (1937) – українського
-
- письменника, публіциста, экс-голови
-
- Волинського обласного ветеранського
-
- громадсько-культурного товариства
-
- «Холмщина», заслуженого працівника
-
- культури України
p>22 грудня 65 років від дня народження О. А. Мізюка
-
- (1957) – заслуженого працівника культури
-
- України
p>25 грудня 90 від дня народження Л. К. Оляндер

	(1932) – української філологині, докторки філологічних наук, професорки
26 грудня	65 років від дня народження В. М. Іваницького
	(1957) – директора творчої фірми «Ідея»,
	заслуженого діяча мистецтв України
29 грудня	75 років від дня народження Г. В. Мазур
	(1947) – заслуженої вчительки України
Грудень	135 років від часу відкриття Волинського давньосховища при Свято-Володимирському братстві у м. Володимирі-Волинському (1887)
xxx	
1030 років	від часу заснування православної єпархії у Володимирі (992)
925 років	від часу першої згадки про с. Перемиль, тепер Луцького району (1097)
925 років	від часу першої писемної згадки про с. Шепель, тепер Луцького району (1097)
925 років	від часу першої писемної згадки про смт Турійськ, тепер Ковельського району (1097)
700 років	від часу першої писемної згадки про с. Піддубці, тепер Луцького району (1322)
485 років	від часу першої згадки про с. Хотешів, тепер Камінь-Каширського району (1537)
475 років	від часу надання Магдебурзького права Берестечку, тепер Луцького району (1547)
445 років	від народження Галшки Гулевичівни (1577–1642) – волинської шляхтянки, фундаторки Києво-Могилянської академії, донаторки Луцького братства
250 років	від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Троянівка, тепер Камінь-Каширського району (1772)
250 років	від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Оса, тепер Ковельського району (1772)
105 років	з дня виходу збірки «Народні мелодії»

80 років	з голосу Лесі Українки. Записав і упорядив Климент Квітка (1917) від часу вбивства нацистами єврейського населення на Волині (1942)
----------	--

1 січня

**60 років від дня народження С. В. Гаврилюк (1962) –
української історикині та музеологині, докторки
історичних наук, професорки**

Світлана Віталіївна Гаврилюк – українська історикиня, докторка історичних наук, професорка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки (далі – ВНУ імені Лесі Українки), заслужений працівник освіти України.

Народилася Світлана Гаврилюк у містечку Торчин Луцького району Волинської області. З золотою медаллю в 1978 році закінчила Торчинську середню школу. Впродовж 1978–1982 років навчалася на історичному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, який закінчила із відзнакою. У 1982–1983 роках працювала науковою співробітницею Волинського краєзнавчого музею. З 1984 року – викладачка історії Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, який у серпні 1993 року був реорганізований у Волинський державний університет імені Лесі Українки.

1 червня 1990 року у спеціалізованій вченій раді Інституту історії Академії наук України успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. З 1 жовтня 1999 року і по 1 жовтня 2002 року Світлана Гаврилюк – докторантка кафедри давньої і нової історії України Волинського державного університету імені Лесі Українки. Дисертацію «Становлення й розвиток історичного пам'яткознавства Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.)» на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України вона успішно захистила 27 серпня 2003 року на засіданні спеціалізованої вченої ради у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Упродовж 2004–2005 років очолювала кафедру політичних інститутів і процесів університету. 16 червня 2005 року Світлані Гаврилюк присвоєно вчене звання професора кафедри давньої і нової історії України.

З 1 вересня 2005 року по 17 грудня 2019 року Світлана Гаврилюк – проректорка з навчальної роботи (з вересня 2015

року – науково-педагогічної і навчальної роботи та рекрутації) ВНУ імені Лесі Українки, який у 2012–2020 роках перейменовано на Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Весною 2008 року вона обрана завідувачкою кафедри документознавства і музейної справи університету, яку очолювала до початку 2015 року. 3 червня 2020 року Світлана Гаврилюк знову очолила цю кафедру, перейменовану у кафедру музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності.

3 жовтня 2008 року до жовтня 2016 року Світлана Гаврилюк – голова спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями 07.00.01 – історія України; 26.00.05 – музеєзнавство. Пам'яткознавство у ВНУ імені Лесі Українки. Впродовж багатьох років була членом спеціалізованих вчених рад Національного університету «Острозька академія», Центру пам'яткознавства НАН України і УТОPIK. Неодноразово виступала офіційною опоненткою при захисті докторських і кандидатських дисертацій. Постійно керує написанням магістерських робіт та аспірантами. Під її керівництвом захищено 11 кандидатських дисертацій.

Світлана Гаврилюк – відома в Україні та за її межами дослідниця питань охорони національної і світової культурної спадщини, що охоплюють XIX – початок XXI ст. Особливу увагу вона звертає на вивчення та збереження пам'яток історії та культури західних етнічних українських земель. Професорка Світлана Гаврилюк є авторкою ґрунтовної монографії «Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.)», яка вийшла друком у 2002 році. Це дослідження у 2003 році було визнане переможцем у номінації «Кращий посібник, монографія Волині» обласного конкурсу «Інтелектуал Волині». Друге, доповнене видання означеної монографії побачило світ у 2008 році. Серед здобутків Світлани Гаврилюк як співавторки низки колективних монографій – матеріали, опубліковані у працях «Основи пам'яткознавства» та «Регіональні особливості нерухомих пам'яток України», що вийшли друком у 2017 році. Світлані Гаврилюк належить також понад 100 наукових статей, значна частина яких опублікована у фахових виданнях України та окремих закордонних часописах. Вона постійно бере участь у міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових

конференціях.

Серед важливих напрямів діяльності Світлани Гаврилюк – участь у редакційних колегіях наукових часописів: у 2008–2019 роках як головна редакторка «Наукового вісника Волинського (Східноєвропейського) національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки»; членкиня редколегії Всеукраїнського наукового часопису «Літопис Волині», наукових видань «Соціологічні студії» та «Історико-правовий часопис» ВНУ імені Лесі Українки.

Світлані Гаврилюк властива активна науково-громадська діяльність. Вона – голова філії Українського історичного товариства імені М. Грушевського при ВНУ імені Лесі Українки (штаб-квартира товариства знаходиться у Кентському університеті (штат Огайо, США). Під її керівництвом у травні 2006 року на базі волинського університету відбувся III-й міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу», який зібрав близько 400 учасників з України, інших країн Європи, а також Північної Америки. Вона є членом Волинської організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України. За внесок у музейну та пам'яткоохоронну справу Президія Національної спілки краєзнавців України у травні 2021 року присудила Світлані Гаврилюк Премію імені академіка Петра Тронька.

За особистий творчий внесок в удосконалення процесу навчання, вагомі наукові здобутки Світлана Гаврилюк удостоєна Почесної грамоти Міністерства освіти України (1999 р.), знаку «Відмінник освіти України» (2006 р.), Почесного диплома МОН України та Академії педагогічних наук України (2007 р.), Подяки Прем'єр-міністра України (2009 р.). Впродовж 2006–2020 років Світлана Гаврилюк як віце-президент Волинського відділення Національного центру «Мала академія наук України» проводила активну роботу з розвитку творчого потенціалу обдарованої учнівської молоді. У 2012 та 2019 роках її заслуги у цій сфері відзначені Грамотою та Почесною грамотою МОН України і НАН України. У березні 2020 року Указом Президента України Світлані Гаврилюк присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України». Відзнаками за вагомий внесок у становлення

й розвиток університету, відродження духовності стали для Світлани Гаврилюк Золота медаль Лесі Українки та Орден святої Варвари Української православної церкви Київського патріархату.

Світлана Чибирак

Література:

Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Волинська область / ред. рада вид. : В. Г. Кремень (голова) [та ін.] ; редкол. т.: І. Я. Коцан (голова) [та ін.] ; С. В. Гаврилюк (співавтор). – Київ : Знання України, 2009. – 415 с.

Гаврилюк С. Волинський національний університет імені Лесі Українки: навчання за кредитно-модульною системою : (з досвіду 2005/2006 і 2006/2007 навч. рр.) / С. Гаврилюк. – Луцьк : Вежа, 2007. – 92 с.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія / С. Гаврилюк. – Луцьк : Вежа, 2002. – 532 с.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія / С. Гаврилюк. – 2-е вид., доповн. – Луцьк : Вежа, 2008. – 536 с.

Гаврилюк С. Видова специфіка нерухомих пам'яток західних областей України / С. Гаврилюк, О. Н. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – № 5 : Історичні науки. – С. 156–169.

Гаврилюк С. Внесок польських дослідників 1800–1850-х рр. у вивчення архітектурних пам'яток Волині, Холмщини і Підляшшя / С. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – № 13 : Історичні науки. – С. 138–145.

Гаврилюк С. З історії охорони пам'яток Луцька у XIX – на початку XX ст. / С. Гаврилюк, О. Гаврилюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66–67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волин. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України. – Луцьк, 2019. – Вип. 66-67. – С. 139–144.

Гаврилюк С. Музеї світу в умовах пандемії COVID-19: проблеми і досвід виживання / С. Гаврилюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 83–86.

Гаврилюк С. Обговорення на археологічних з'їздах Російської імперії питань збереження історико-культурної спадщини Холмщини й Підляшшя / С. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2017. – № 4 : Історичні науки. – С. 125–132.

Гаврилюк С. Пам'яткознавство Волині крізь призму збірок Рукописного архіву Інституту історії матеріальної культури РАН / С. Гаврилюк // Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. пр. – Луцьк, 2018. – С. 438–454.

Гаврилюк С. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні: виклики сьогодення / С. Гаврилюк // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. VI. – С. 227–239.

Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму / С. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – № 7 : Історичні науки. – С. 144–154.

Гаврилюк С. Поняття «музейна пам'ятка»: зародження та еволюція / С. Гаврилюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 3–6.

Гаврилюк С. Про внесок Адама Киселя та його родини у заснування й утримання релігійних осередків на Волині ; Священник Полієвкт Гапанович – збирач відомостей про пам'ятки церковної старовини Волині й Холмщини / С. Гаврилюк // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 103–105, 107–114.

Гаврилюк С. Створення та діяльність міжнародних музейних організацій / С. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2018. – № 6 : Історичні науки. – С. 156–164.

Гаврилюк С. Український зодчий В. Леонтович і дерев'яна сакральна архітектурна спадщини Волині / С. Гаврилюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любешівщина в історії України і Волині : матеріали LXVIII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2020. – Вип. 68. – С. 420–423.

Гаврилюк С. Процес зародження пам'яткоохоронної діяльності в Україні (XIX – початок XX ст.) / С. Гаврилюк // Краєзнавство. – 2015. – № 3/4. – С. 225–233.

Бондаренко Г. Історіографічний огляд з археології і пам'яткознавства Волині (друга половина XX – початок XXI ст.) / Г. Бондаренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 87–99.

Викладачі й працівники Волинського національного університету імені Лесі Українки – випускники факультетів : іст. ф-т // Золоті сторінки Волинського національного університету імені Лесі Українки : випускники. – Луцьк, 2010. – С. 131.

Світлана Віталіївна Гаврилюк // Волинський національний університет: 70 років. – Луцьк, 2010. – С. 45.

Світлана Віталіївна Гаврилюк // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд.: А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 14.

Ясінський М. Історичний образ як питання теорії історичного краєзнавства / М. Ясінський // Наукові записки / Рівн. обл. краєзн. музей. – Рівне, 2013. – Вип. XI. – С. 273–277.

Ковальчук Є. 1 січня 50 років від дня народження С. В. Гаврилюк (1962) – доктора історичних наук, професора, проректора з навчальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки / Є. Ковальчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 14–19.

Моклиця М. В. Гаврилюк Світлана Віталіївна / М. В. Моклиця // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5 : Вот–Гн. – С. 269–270.

2 січня

**70 років від дня народження А. М. Гливи
(1952) – директора Волинського академічного
обласного українського музично-драматичного театру
імені Т. Г. Шевченка,
заслуженого діяча мистецтв України**

Народився Анатолій Миколайович Глива 2 січня 1952 року в

с. Перемиль тепер Луцького району, що на Волині. Після закінчення середньої школи в 1967 році поступив на навчання до Луцького педагогічного училища. Після закінчення училища Анатолій Глива працював учителем та директором сільського будинку культури. З юних років цікавився театральним мистецтвом, згодом поступив на навчання до Київського державного інституту театрального мистецтва ім. Івана Карпенка-Карого за спеціальністю – організація і управління театальною справою. Ще студентом Анатолій Миколайович приїжджав на практику в театр до Луцька.

У вересні 1977 року Анатолій Глива розпочав роботу на посаді заступника директора Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Як заступник директора театру з господарської частини він був відповідальним за театральні гастролі трупи, які проходили у різних країнах; за вистави у Владивостоці й Хабаровську, які були цікавими для українців, що проживали там. Анатолій Миколайович працював над забезпеченням комфортних умов праці артистів та працівників театру.

А. М. Глива працював з багатьма директорами, головними режисерами театру. У 1986 році театр очолив Богдан Степанович Береза, а у 2008 році він став його художнім керівником, відкрив камерну сцену. Творча співпраця Анатолія Гливи з цим видатним майстром театральної справи тривала багато років. У 2011 році при вході до камерної сцени театру було встановлено барельєф Б. С. Березі. Керівництво театру, влада та вдячні лучани віддали гідну шану майстру театрального мистецтва.

23 лютого 2006 року Волинському обласному музично-драматичному театру ім. Т. Г. Шевченка присвоєно звання академічного. У лютому 2011 року Анатолія Миколайовича Гливу призначено директором театру. На цій посаді він працює дотепер.

У жовтні 2011 року на будівлі театру розмістили барельєф Тарасу Григоровичу Шевченкові, з його натхненними словами «Обнімімося, брати мої, молю вас, благаю!». У 2014 році світова громадськість віддавала шану пам'яті Тарасові Шевченку, тож у театрі до 200-річчя Т. Г. Шевченка випущено виставу Назар Стодоля, режисер – постановник заслужений діяч мистецтв України Петро Ластівка. Були здійснені постановки вистав «Кайдаші» Наталії Дубини, за мотивами повісті І. Нечуя-Левицького, «Кайдашева

сім'я», режисера-постановника Миколи Яремківа. До 75-річного ювілею театру здійснено постановку п'єси «Століття Якова» – «Перше кохання» (Поліська рапсодія на дві дії), автор Володимир Лис. Здійснено також постановки вистав «Циліндр» Едуардо де Філіппо (режисер – народний артист України Анатолій Романюк); «Шельменко-денщик» Григорія Квітки-Основ'яненка (режисер-постановник – Павло Гарбуз, художник-постановник – Галина Івашків); «Обережно – жінки!» Андрея Курейчика (режисер-постановник – заслужена артистка України Людмила Колосович, художник-постановник – Богдана Бочкай); «По щучому велінню» Марка Кропивницького (режисер-постановник – Олександр Веремко, художник-постановник – Богдана Бочкай); «Стіна» Юрія Щербака (моновєрсія М. Мерзлікіна та Г. Стефанової).

У 2016 році відбувся бенефіс народної артистки України Людмили Приходько. 18 жовтня 2016 року головним режисером театру став заслужений діяч мистецтв України Михайло Ілляшенко.

24 лютого 2021 року у театрі відбулася прем'єра драми-фентезі «Лесина містерія» (режисер-постановник заслужена артистка України – Світлана Органіста). На сцені театру розгорнулося дійство за творами Лесі Українки. Зокрема, у драмі-фентезі відображено уривки із восьми п'єс Лесі Українки – «Лісової пісні», «Камінного господаря», «Боярині», «Осінньої казки», «Оргії», «Кассандри».

25 вересня 2021 р. відбулася прем'єра мюзикла «Едіт Піаф. Життя в кредит» (режисер-постановник – Михайло Ілляшенко). Щороку, прем'єри вистав відбуваються як на великій так і на камерній сцені театру.

Завдяки самовідданій праці усього колективу під керівництвом директора Анатолія Гливи Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка відомий серед театрів України своїм професіоналізмом, творчими інноваційними підходами театральних постановок. На прем'єри вистав щороку приходять тисячі глядачів. У трупі театру поруч з відомими акторами – народними артистами України Олександром Якимчуком, Анатолієм Романюком, Ольгою Осік, Людмилою Приходько працює ціла плеяда молодих, талановитих акторів.

Театр за ці роки зберіг нетлінні традиції й витворив незабутні

сценічні явища, що ввійшли до скарбниці української культури.

Олена Дубень

Література:

Глива А. М. Волинський обласний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка – культурно-освітня установа / А. М. Глива // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2006. – Т. 5 : Кон-Кю. – С. 71.

Глива А. М. Ластівка Петро Петрович / А. М. Глива // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 561–562.

Глива А. М. Натанчук Людмила Петрівна – актриса / А. М. Глива // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2020. – Т. 22 : Мр–На. – С. 535.

Глива А. «Я завжди дуже любив театр» / А. Глива // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 62.

Глива А. 16 червня концертом «Європа за нами» Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка закрити завісу 73 сезону / А. Глива // Віче-інформ. – 2013. – 20–26 черв. – С. 16.

Бондар А. Глива пообіцяв лучанам «Ромео і Джульєтту» в постановці Петра Ластівки / Л. Бондар // Сім'я і дім. – 2013. – 24–30 січ. – С. 5.

Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка: історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє // Яровиця. – 2014. – №1/2. – С. 59–66.

Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка відзначив 75-річчя // Луцьк. замок. – 2015. – 5 берез. – С. 12.

Директором театру стане Анатолій Глива // Віче. – 2011. – 27 січ. – 2 лют. – С. 2.

Дух українства, чисті помисли і творчість // Віче-інформ. – 2015. – 19–25 берез. – С. 6

Єфимов О. Аншлагова прем'єра і тріумфальні гастролі: волинський академічний театр відсвяткував своє 75-річчя / О.

Єфимов // День. – 2015. – 12 берез. – С. 11.

Загурська Е. На перетині світів: Волинський театр із нагоди свого 75-річчя приїде в Київ із гастроями / Е. Загурська // Україна молода. – 2015. – 3 берез. – С. 12.

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театральна бесіда. – 2014. – № 1(33). – С. 35–49.

Липківська А. 75 чи майже 90? / А. Липківська // Укр. театр. – 2015. – №1/3. – С. 28–31.

Федоренко О. Анатолій Глива: «Театр – це моє життя» / О. Федоренко // Твій вибір. – 2011. – 24–30 берез. – С. 3.

Дубень О. 2 січня 60 років від дня народження А. М. Гливи (1952) – директора Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 20–24.

5 січня

**75 років від дня народження Т. М. Рівця (1947) –
музиканта-скрипаля, художнього керівника Академічного
камерного оркестру «Кантабіле» Волинської обласної
філармонії, заслуженого діяча мистецтв України, народного
артиста України**

Товій Рівець народився в м. Ківерці Волинської області. Батько, Михайло Ісакович був музикантом-скрипалем, навчав гри на скрипці. Тож не дивно, що хлопчик уже в 4 роки взяв до рук інструмент, а в 11 – грав із батьком у першому в Луцьку самодіяльному симфонічному оркестрі, а також в оркестрі музично-драматичного театру.

Свої фахові студії юний музикант проходив спершу в музичній школі № 1 м. Луцька (клас скрипки і фортепіано), згодом – у Львівському державному музичному училищі. А в 1967 році він закінчив Ленінградську ордену Леніна консерваторію імені М.

Римського-Корсакова.

Закінчивши навчання, дипломований скрипаль повертається на рідну Волинь, де розпочинає свою педагогічну діяльність на посаді викладача Луцького державного музичного училища. Паралельно він працює у Волинській обласній філармонії, поєднуючи обов'язки соліста-інструменталіста і лектора-музикознавця.

З 1969 до 1984 року Товій Рівець очолює оркестр ансамблю народного танцю «Волинянка» – колектив, котрому за багатолітню історію існування судилося неодноразово отримувати титули лауреата міжнародних фестивалів і підкорити своїм мистецтвом Польщу, НДР, Францію, Швецію, Мальту, Грецію, Туреччину, Єгипет.

На початку 1990-х років у філармонії з'явився новий концертний колектив – камерний оркестр «Кантабіле» (*cantabile* – загальноживаний музичний термін, що в перекладі з італійської означає «наспівно»). У 1994 році колектив очолив Товій Рівець, професійність і бездоганне естетичне чуття якого вивели «Кантабіле» на нові висоти виконавської майстерності.

З легкої руки маестро оркестр практикує таку унікальну форму концертного виступу як лекція-концерт, де зображальними засобами музики і слова слухачі мають можливість не лише сприймати шедеври світової класики, а й розуміти музичну мову та її характерні особливості, розрізняти стилі, жанри. Феноменальна здібність передавати енергетику музичного твору в анотаціях, виняткова ерудиція і яскравий артистизм Товія Рівця створюють неповторну ауру під час таких концертів.

Камерний оркестр «Кантабіле» – незмінний учасник відзначення державних свят у Волинській області, днів міст і селищ, ювілеїв підприємств. З великим успіхом колектив гастролює за кордоном: в Литві (2006), Республіці Білорусь (2005, 2010), Греції (2004), Польщі (2004, 2006), Німеччині (1998, 2000).

Оркестр неодноразово був одним із перших виконавців та активним популяризатором творчості українських композиторів: А. Штогаренка, М. Колеси, Я. Степового, Л. Ревуцького, А. Філіпенка, Д. Клебанова, І. Шамо, Г. Гаврилець, Ю. Ланюка, В. Камінського, В. Герасимчука, Г. Мірецького, В. Маника, В. Тиможинського. Відбулися авторські концерти М. Скорика, О. Козаренка, О. Саратського.

Підтвердженням високого творчого статусу Академічного камерного оркестру Волинської обласної філармонії «Кантабіле» стало присвоєння йому звання лауреата обласної мистецької премії імені Ігоря Стравінського (2002) та лауреата 12-го міжнародного музичного фестивалю «Січневі музичні вечори» (Брест, 2010).

Художній керівник оркестру Товій Михайлович Рівець у 1989 році удостоєний звання заслуженого працівника культури, а в 1997 році – заслуженого діяча мистецтв України. За сумлінну творчу працю його відзначено численними грамотами обласного рівня, визнано лауреатом у номінації «Людина року – митець року» в 1997, 1999 і 2003 роках. За високі досягнення в розвитку музичного мистецтва у 2003 році нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. У 2009 році Товій Рівець здобув найбільше визнання своєї високої сценічної майстерності – звання народного артиста України.

У 2018 році у рамках Фестивалю Фонду Міхаеля Стріхаржа «Даль Арко», який проходив у Луцьку, маестро був відзначений особливою нагородою – Міжнародною премією International Art Award із врученням Жезла Йоганна Себастьяна Баха.

30 липня 2021 року за високу професійну майстерність, значний особистий внесок у розвиток культури, популяризацію українського музичного мистецтва Товій Рівець отримав звання «Почесний громадянин Луцької міської територіальної громади».

У серпні 2021 року став лауреатом обласної мистецької премії імені Ігоря Стравінського – за активну концертну діяльність, популяризацію класичної музики, участь у культурно-мистецькому житті області

Людмила Завада

Література:

Рівець Т. Справжнє мистецтво – живе і щире: коріння роду і слави Ківерцівщини : [розмова з художнім керівником Академічного камерного оркестру «Кантабіле» Т. Рівцем / розмову вела І. Батенчук] // Вільн. шляхом. – 2016. – 20 лют. – С. 4.

Рівець Т. «Я однолюб...» : [розмова з скрипалем, керівником камерного оркестру «Кантабіле» обласної філармонії Т. Рівцем / розмову вела Н. Гуменюк] // Віче. – 1996. – 22 серп.

Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту: С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.

Про Т. М. Рівця – с. 45–46.

«Кантабіле» дарує прекрасне // Голос України. – 2017. – 22 груд. – С. 6.

Вітинська А. «Усе життя творив і жив тут» : Товій Рівець став Почесним громадянином Луцька / А. Вітинська // Волинь. – 2021. – 9 верес. – С. 8.

Влашинець Л. Свій виступ біля горохівського водограю «Кантабіле» розпочав із мелодії, яку зіграв бійцям на лінії фронту / Л. Влашинець // Волинь. – 2021. – 16 верес. – С. 16.

Данилюк В. Діаманти музичної корони / В. Данилюк // Волин. газета. – 2018. – 14 черв. – С. 1, 4, 9.

Дідик О. Мистецько-патріотична акція «Кантабіле» примножує чарівною музикою непереможну силу духу українців / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2014. – 4 жовт. – С. 4.

Дурманенко О. Відзнака імені німецького генія для волинського маестро : [керівнику «Кантабіле» Товію Рівцю вручили Міжнародну премію] / О. Дурманенко // Волинь-нова. – 2018. – 7 черв. – С. 2.

Жижара Р. Оркестр «Кантабіле» музикою полонив костел: на своєму ювілеї артисти вражали талантом слухачів / Р. Жижара // Сім'я і дім. – 2017. – 28 верес. – С. 9.

Жижара Р. У кухні – кабінет, у спальні – архів / Р. Жижара // Сім'я і дім. – 2016. – 18 лют. – С. 8.

Ім'я Волині : Товію Рівцю – 70! // Волинь-нова. – 2017. – 5 січ. – С. 3.

Лавреати іменних премій // Волин. газета. – 2021. – 21 жовт. – С. 7.

Малімон Н. Доступний волинський бренд : у дитячому таборі [Сонячний] відбувся концерт камерної музики від оркестру «Кантабіле» / Н. Малімон // День. – 2016. – 3 черв. – С. 2.

Свереда Т. Хто достойний почесного звання? / Т. Свереда // Луцьк. замок. – 2021. – 22 лип. – С. 7.

Скрипка Товія Рівця // Телерадіогазета. – 2012. – 4 січ. – С. 17.

Таланти : браво, «Кантабіле», браво, маестро! // Волинь-нова. – 2017. – 28 верес. – С. 3.

Устимчук Р. Якщо життя забрало в тебе віру і надію / Р.

Устимчук // Волин. газета. – 2018. – 7 черв. – С. 10.

Штинько В. І смички можуть бути зброєю / В. Штинько // Волинь-нова. – 2014. – 25 верес. – С. 1, 10.

Якименко М. Волинь вшановує творчу інтелігенцію / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 7 жовт. – С. 17.

Завада Л. 5 січня 70 років від дня народження Т. М. Рівця (1947) – музиканта-скрипаля, художнього керівника Академічного камерного оркестру «Кантабіле» Волинської обласної філармонії, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України / Л. Завада // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзнав. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 34–37.

«Кантабіле» // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2012. – Т. 12: Кал–Киї. – С. 229.

6 січня

75 років від дня народження М. С. Шевчик (1947) – заслуженого вчителя України

Марія Семенівна Шевчик народилася 6 січня 1947 року в селі Соснина Іваничівського району в багатодітній сім'ї Семена Аполінарійовича та Олени Юхимівни Стульських. Навчалась у Соснинській восьмирічній та Володимир-Волинській середній школі № 1, на фізико-математичному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. За направленням після закінчення інституту приїхала у 1969 році у Добренську восьмирічну школу Камінь-Каширського району, де працювала директоркою і вчителькою математики. Через два роки переведена вчителькою математики і фізики у Полицьку середню школу. А у 1976 році Марія Семенівна повертається на Іваничівщину, де очолює середню школу у селі Литовеж. У педагогічних колективах трьох сільських шкіл відбувалося становлення молодого керівника і вчительки. Марія Семенівна починала з вивчення досвіду мудрих попередників, намагалася продовжувати традиції педагогічних колективів шкіл, які склалися протягом багатьох років, і багато читала фахової

періодики та методичної літератури. Та й безцінним було спілкування у батьківській родині: мудрі поради батьків, старші брат і сестра вже мали досвід педагогічної діяльності, яким щедро ділилися з нею. Постійна робота над собою сприяла розвитку обох граней педагогічного таланту Марії Семенівни – таланту управлінця, директора школи та таланту вчителя.

З 1981 року Марія Семенівна очолює Іваничівську середню школу № 1, яка в 2019 році відповідно до Закону України «Про освіту» змінила свій статус і носить назву «Іваничівський ліцей № 1». Тут прийшло до М. С. Шевчик заслужене визнання, здобуте повсякденною, не обмеженою часом працею.

Понад сорок років у полі зору директорки щоденно знаходяться найважливіші питання життєдіяльності школи. З приходом у Іваничівську СШ одразу визначила для себе завдання – домогтися збільшення навчальних площ, бо 960 дітей не лише з райцентру, а й з навколишніх сіл навчалися у дві зміни. Консолідація зусиль усіх зацікавлених (у будівництві, окрім будівельників, брали участь педагоги, батьки та учні) дозволила у вересні 1986 року відсвяткувати новосілля у новому, обладнаному кабінетами, приміщенні навчального закладу. Оцінюючи зроблене тоді, в розмові із журналісткою «Волині» А. Філатенко Марія Семенівна наголосила, що «навіть найкраще художнє оформлення не замінить духовного тепла, яке повинні зустріти учні у своїй школі. Різні будуть у них оцінки, не кожен може стати відмінником, і це закономірно, але наші учні мають одержати тут особливі уроки – доброти, щирості, людяності. З цим, окрім знань, вони повинні йти від нас у самостійне життя. І це має стати найголовнішим, найважливішим у роботі кожного педагога». Формуванню такого психологічного клімату в колективі школи, який забезпечував би комфортну співпрацю суб'єктів освітнього процесу, надавала директорка особливої уваги.

З кожним навчальним роком відбувались постійні позитивні зміни в діяльності закладу освіти, які дозволили реорганізувати в 2001 році середню школу в заклад нового типу – навчально-виховний комплекс «ЗОШ I–III ступенів № 1 – гімназія».

На підвищення якості та ефективності освітнього процесу спрямовується Марією Семенівною неперервна освіта педагогічних кадрів: постійно вчиться сама і своїм прикладом учить учителів. Впровадження у практику освітнього процесу

досягнень психолого-педагогічної науки, інноваційних освітніх технологій, передового педагогічного досвіду, створення умов для розвитку професійних компетентностей та творчості учителів зумовлюють успіхи колективу.

У 2014 році школа-гімназія стала експериментальним загальноосвітнім навчальним закладом регіонального рівня з проблеми «Моделювання конкурентоспроможності особистості школяра в умовах інноваційного розвитку освітнього середовища».

Влітку 2021 року за ініціативи Марії Семенівни зроблено капітальний ремонт триповерхового приміщення колишньої школи-інтернату і 2021/2022 навчальний рік 226 учнів I–IV класів та три групи продовженого дня розпочали у нових комфортних класах з новими меблями, дидактичним, комп'ютерним обладнанням, рекреаціями, їдальнею, двома спортивними залами, внутрішніми санітарними кімнатами на кожному поверсі тощо. Зусиллями дирекції школи, педагогічного та учнівського колективів, батьківської громадськості у ліцеї створено нове освітнє середовище, що відповідає вимогам Нової української школи.

Марія Семенівна – вчителька-методист. На її уроках панує творча атмосфера. Педагогиня володіє широким спектром стратегій навчання, продукує оригінальні ідеї, застосовує нестандартні форми проведення уроків, залучає учнів до використання рівнянь і розгляду функцій як засобів математичного моделювання реальних процесів і явищ, розв'язування на цій основі прикладних та інших типів задач. Робота в групах, парах, колективна та індивідуальна сприяє розвитку логічного мислення та алгоритмічної культури школярів. Значну увагу приділяє розвитку обдарованості дітей. Її учні постійні учасники та переможці районних та обласних олімпіад і турнірів. Досвід роботи Марії Семенівни з питання «Впровадження інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі» вивчено, узагальнено та рекомендовано Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти до впровадження в практику роботи вчителів математики області. ВІППО спільно з педагогічним колективом ліцею і на його базі щороку проводяться обласні семінари для педагогів-предметників, новопризначених директорів шкіл, директорів

шкіл нового типу, завідувачів районних методичних кабінетів та начальників управлінь та відділів освіти міст і районів області та інших категорій педагогічних працівників.

Педагогічна діяльність М. С. Шевчик відзначена значком «Відмінник народної освіти», Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної державної адміністрації, управління освіти і науки ОДА, Іваничівської райдержадміністрації тощо. У 2001 році вона визнана «Людиною року Прибузького краю» у номінації «Професіонал року». В 2011 році Марії Семенівні присвоєне почесне звання «Заслужений вчитель України».

Марія Семенівна переконана, що саме директорка повинна бути ініціатором змін, упевнено впроваджувати в життя інновації, забезпечувати в управлінській діяльності компетентнісний та особистісно зорієнтований підходи. Свої переконання упродовж більш, як сорокарічного періоду керівництва закладом освіти, втілює в практичні дії та разом із колективом досягає все нових і нових успіхів та перемог.

Галина Романчук

Література:

Шевчик М. С. Щодо науки і мистецтва управління навчальним закладом / М. С. Шевчик // Пед. пошук. – 2016. – № 1 (89). – С. 32–35.

Шевчик М. С. Моніторингові дослідження в управлінській діяльності / М. С. Шевчик // Пед. пошук. – 2007. – № 2 (54). – С. 43–45.

Гаврилюк Т. З родини йде життя людини / Т. Гаврилюк // Колос. – 2011. – 1 листоп. – С. 4.

Завадська Ж. Зустріч з випускниками / Ж. Завадська // Колос. – 2008. – 19 лют. – С. 3.

Істоміна Н. Керівник волею Бога і долі / Н. Істоміна // Колос. – 2011. – 1 жовт. – С. 1.

Іщик В. І знову перемога / В. Іщик // Колос. – 2013. – 30 листоп. – С. 3.

Лісова А. «Я перша вчителька вже восьмий випуск...» / А. Лісова // Волинь. – 2019. – 23 трав. – С. 12.

Лісова А. 40 років у кріслі директора / А. Лісова // Волинь-нова. – 2011. – 15 листоп. – С. 10.

Лісова А. Воєнний всюдихід знову перевозитиме пораних / А. Лісова // Волин. газета. – 2019. – 28 трав. – С. 5.

Лісова А. Воєнний всюдихід знову перевозитиме пораних: за зібрані іваничівськими учнями і педагогами гроші відремонтували автомобіль для фронту / А. Лісова // Волинь. – 2019. – 28 трав. – С. 5.

Лісова А. Освіта: школа, яка грає в шахи / А. Лісова // Волинь-нова. – 2011. – 21 трав. – С. 2.

Петрощук В. «Інтелектуальне навчання для майбутнього» / В. Петрощук // Колос. – 2011. – 17 трав. – С. 1.

Петрощук В. Вересень малечу знову в школу кличе / В. Петрощук // Колос. – 3 верес. – С. 1.

Петрощук В. Відзнаки з нагоди свята / В. Петрощук // Колос. – 2010. – 4 верес. – С. 1.

Петрощук В. Врження від побаченого хороші / В. Петрощук // Колос. – 2011. – 10 верес. – С. 1.

Петрощук В. Гімназія має ким і чим гордитися / В. Петрощук // Колос. – 2013. – 28 груд. – С. 2.

Петрощук В. Основа розвитку особистості / В. Петрощук // Колос. – 2013. – 19 листоп. – С. 3.

Петрощук В. Поповнення у гімназистів / В. Петрощук // Колос. – 2011. – 24 груд. – С. 4.

Петрощук В. Тільки тут моя єдина рідна сторона / В. Петрощук // Колос. – 2011. – 19 берез. – С. 2.

Петрощук В. Центр національної еліти / В. Петрощук // Колос. – 2010. – 21 груд. – С. 2.

Петрощук В. Школа – для громади, громада – для школи / В. Петрощук // Колос. – 2011. – 28 трав. – С. 2.

Філатенко А. Дитячі душі школа береже / А. Філатенко // Волинь. – 1995. – 30 листоп. – С. 3.

Яворська В. І зібралась на дзвоник останній вся весела шкільна дівора / В. Яворська // Колос. – 2011. – 28 трав. – С. 1.

9 січня

**30 років від часу створення Старовижівського
краєзнавчого музею (1992)**

Старовижівський краєзнавчий музей є неприбутковим комунальним закладом, діяльність якого спрямована на збір, вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, залучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини. Музей комплексного профілю, що визначається його фондовою збіркою.

Музей розпочав свою діяльність 9 січня 1992 року як Старовижівський районний народний краєзнавчий музей. Сьогодні він діє як самостійна юридична особа «Комунальний заклад «Старовижівський краєзнавчий музей» Старовижівської селищної ради Волинської області». Саме приміщення музею може бути пам'яткою, воно було збудоване відразу після Другої світової війни, як будівля пошти. Під час ремонту методичного кабінету виявлено, що збудоване воно із куркульських хат (мабуть, репресованих і вивезених господарів). Пізніше у приміщенні працювала бібліотека, а після розвалу СРСР будівля селища виявилась непотрібною, закинутою. У 1992 році, завдяки зусиллям ентузіастів, зокрема першої директорки музею Л. В. Лестовничої (очолювала музей з перших днів відкриття і до вересня 2010 року), місцева влада знайшла можливість відкрити музей. Упродовж 2010–2012 років цю посаду займала Т. В. Василюк, а з 2012 року директоркою музею працює Н. Л. Ковальчук.

Сьогодні у музеї працюють постійно діючі експозиції з природи, історії, етнографії Волинського краю.

Природничий відділ було оформлено найпершим, у ньому зібрано матеріали про багату природу Старовижівщини, фотознімки найстарішого дуба (понад 500 років), чорної берези, 270-річної сосни тощо. Є опудала птахів, лисиці, кози та інших тварин.

Експозиція етнографічного відділу представлена предметами побуту початку ХХ ст., зокрема: віялка, ткацький верстат, вишиті сорочки, плетені із соломи і верби бочки, прялка та інші предмети домашнього вжитку. Доповнена етнографічна експозиція кімнатою ремесел: вироби з дерева – ночівки, вила, граблі, прач,

рубель, що використовувались у домашньому господарстві.

Цікаві експонати українського та польського походження зібрані у залі «З історії пожежної справи», який відкритий у музеї. Це – помпа для гасіння пожежі (поч. XX ст.), пожежні каски, одяг різного періоду, фотознімки.

У невеличкому залі «Визволителі Вітчизни» подано експонати періодів Першої та Другої Світових воєн – каски, снаряди, частини зброї, солдатські фляги, фотознімки та ін.

Розділ «З історії Старовижівщини» представлений матеріалами знайденими під час археологічних розкопок – кремінні сокири, холодна зброя, хрести, обручки, фрагменти кераміки. Історична експозиція доповнюється предметами, які творять історію України сьогодні, пов'язаними із подіями на Сході нашої країни.

У збірці Старовижівського краєзнавчого музею налічується майже 5 тисяч експонатів. Третина виставлені в експозиційних залах. У музейних фондах зберігаються: колекція кераміки – сиваків із с. Рокита, колекція рушників з поліськими орнаментами із вказаними датами та іменами авторів початку XX ст., колекція жіночого одягу західного Полісся початку XX ст., колекція предметів, знайдених на місці містечка Вишва другої половини XVI ст. (торгова плomba, цвяхи, меч, ключі, кахлі тощо), колекція хрестів, нумізматична колекція, метрична книга (1780–1816 рр.).

Музей бере участь у Всеукраїнських наукових історико-краєзнавчих конференціях. Відбуваються науково-практичні конференції за участю вчителів історії, учнів та місцевих краєзнавців. Проводяться тематичні та оглядові екскурсії для школярів, жителів та гостей Старовижівщини. На базі музею проходять свята приурочені до знаменних та пам'ятних дат, зустрічі з цікавими людьми, майстер-класи з ткацтва, плетіння, писанкарства тощо.

Значний інтерес у відвідувачів музею викликають виставки робіт декоративно-прикладного мистецтва, творів живопису, художньої вишивки місцевих майстрів. Такі виставки проводяться кілька разів на рік. Щорічно музей приймає від 1500 до 2000 відвідувачів.

У музею залишається багато проблем, які сьогодні не вирішені. Це – технічне забезпечення для оцифрування експонатів, фінансування закупівлі музейних предметів, реставрації фондів, недостатні графічні, просторові, технічні можливості

для оформлення виставок, відсутність надійної системи обліку і зберігання музейних фондів, неналежний рівень охорони експонатів, недостатнє кадрове забезпечення та інші проблеми властиві музейній сфері. Проблеми розв'язуються з допомогою органів місцевого самоврядування, громадських активістів, місцевих краєзнавців та небайдужих громадян, адже в музеї зберігаються не тільки артефакти, а й національна та історична пам'ять.

Наталія Ковальчук

Література:

Лестовнича Л. Відкриті двері для всіх: (краєзнавчий музей у Старій Вижівці) / Л. Лестовнича // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук конф., присвяч. 17-й річниці Незалежності України та 500-річчю першої писемної згадки про Стару Вижівку та Нову Вижівку : наук. зб. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 227–228.

Лестовнича Л. Життєпис давніх часів / Л. Лестовнича // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали XXI Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю першої писемної згадки про с. Сереховичі : наук. зб. – Луцьк, 2006. – Вип. 21. – С. 133–135.

Бідзюра Л. У вишитих картинах – нетлінна духовна краса / Л. Бідзюра // Сіл. новини. – 2020. – 28 берез. – С. 3.

Бідзюра Л. Уклін мудрості таланту й прожитим рокам / Л. Бідзюра // Сіл. новини. – 2017. – 11 берез. – С. 4.

Блінова В. Шлях до себе відкрили вишиті ікони / В. Блінова // Волин. газета. – 2006. – 4 трав. – С. 5.

Дубук М. Наша біографія / М. Дубук // Сіл. новини. – 1988. – 16 січ.

Дубук М. Не всі байдужі до минулого / М. Дубук // Сіл. новини. – 1996. – 22 трав.

Ковальчук Н. Година духовності у стінах / Н. Ковальчук // Сіл. новини. – 2014. – 17 груд. – С. 4.

Ковальчук Н. У краєзнавчому музеї зберігається експонат, якому більше трьох мільйонів років? : розповідає Наталія Кравчук, директор Старовижівського КЗМ / Н. Ковальчук // Сіл.

новини. – 2013. – 24 серп. – С. 8.

Лестовнича Л. Скарби – у музеї / Л. Лестовнича // Сіл. новини. – 2009. – 13 жовт.

Лестовнича Л. Старовинна книга – у музеї / Л. Лестовнича // Сіл. новини. – 1999. – 25 лют.

Наумук С. І князі ожили у Старовижівському краєзнавчому музеї / С. Наумук // Волинь. – 2020. – 7 лип. – С. 10.

Пащук І. «Метрика кресту» в музеї / І. Пащук // Робітн. газета. – 1999. – 16 берез.

Персональна виставка // Волин. газета. – 2012. – 22 листоп. – С. 12.

Різних людей об'єднало почуття обов'язку // Сіл. новини. – 2017. – 6 трав. – С. 3.

Семенюк Л. Її картини вишиті з любов'ю / Л. Семенюк // Сіл. новини. – 2015. – 30 трав. – С. 7.

Старовижівський народний краєзнавчий музей // Твій вибір. – 2012. – 23–29 лют. – С. 3.

Фантазії з газетної лози [директорки Старовижівського краєзнавчого музею Наталії Ковальчук] // Сіл. новини. – 2018. – 14 лип. – С. 6.

Філюк П. Буде такий музей / П. Філюк // Сіл. новини. – 1988. – 1 листоп.

10 січня

100 років від дня народження М. Г. Пронька (1922–2006) – українського письменника

Народився 10 січня 1922 року у селі Решетняків Кут на Дніпропетровщині. Початкову школу закінчив 1934-го в рідному селі. Найперший його вірш був вміщений у шкільній стінгазеті. У Воронівці, де продовжив навчання у школі-семирічці, був написаний наступний вірш.

У 1938 році успішно склав вступні іспити до новомосковської педагогічної школи. Брав активну участь у діяльності літературної студії педшколи.

По закінченні навчання у жовтні 1940-го, його призвали до лав Червоної Армії. Зарахували в окрему роту штабу Одеського військового округу. Дізнавшись про хист до віршів, командування доручило написати текст пісні про військову службу.

Учасник Другої світової війни, пройшов важкі її шляхи від Сталінграда до Праги – спершу рядовим, фронтовим розвідником, а потім офіцером. Нагороджений орденами та медалями.

По війні служив у військових частинах на Рівненщині та Волині. Після демобілізації працював директором Теремнівського будинку культури, в будівельному управлінні, начальником рятувальної служби, в обласній організації Товариства книголюбів, редактором Волинської бібліотеки для юнацтва. Заочно навчався на загальнонауковому факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка. Через хворобу довелось полишити навчання. Певний час був керівником обласного літоб'єднання «Гранослов». Не розлучався з поезією. Регулярно друкувався в обласних газетах, з'являлись публікації у деяких республіканських виданнях.

1969 року в «Каменярі» у Львові вийшла перша книжка поезій М. Г. Пронька «Перевесло». Через п'ять років з'явилася перша збірка віршів для дітей «Де ночує грім» (видавництво «Веселка»). У 1975 році – нова збірка поезій «Відлуння громів», у якій окремий цикл «Те, що не вмирає», присвячено Лесі Українці.

Був членом Національної Спілки письменників України з 1980 року.

У 1982 році у Львівському видавництві «Каменяр» побачила світ наступна збірка віршів «Щедрий день», у 1985 – повість для дітей «Яшко з Решетняків».

Вийшовши повністю на заслужений відпочинок, намагався якомога більше часу віддавати творчій праці. Вийшли збірки поезій «Життєцвіт» (1989 р.), книги для дітей: «Іринка і жаринка» (1995), «Андрійкова мандрівка» (1997), «Як Василько в Африку літав» (1998), «Орден Слави» (1999). Його твори для дітей – різноманітні за жанрами й тематикою.

У 2000 році у друковані рядки вилилися фронтові спогади Михайла Григоровича Пронька. Книга «Дорогами війни» знайомить з небуденними епізодами воєнного життя її безпосереднього учасника. Є в Михайла Пронька і гумористичний доробок, видрукований у збірках «Смішинки для дитинки» (2001 р.), «Похвалявся сірничок» (2002 р.).

2001-й рік – нова збірка віршів «Чересло» та документальна оповідь «Дороги крізь вогонь і смерть» (2002) стали підсумком його життєвих, творчих і трудових літ.

У 2006 році життєвий шлях Михайла Григоровича Пронька завершився.

Ольга Корецька

Література:

Пронько М. Андрійкова мандрівка : казка / М. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 16 с.

Пронько М. Г. Відлуння громів : поезії / М. Г. Пронько. – Львів : Каменяр, 1975. – 78 с.

Пронько М. Г. Де ночує грім : поезії / М. Г. Пронько. – Київ : Веселка, 1974. – 24 с.

Пронько М. Дорогами війни : фронтові бувальщини / М. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 26 с.

Пронько М. Дороги крізь вогонь і смерть : спогади фронтовика-розвідника / М. Пронько. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 39 с.

Пронько М. Г. Життєцвіт : поезія / М. Г. Пронько. – Львів : Каменяр, 1989. – 86 с.

Пронько М. Іринка і жаринка / М. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 15 с.

Пронько М. Номенклатурні горобці : байки та гуморески / М. Пронько. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 28 с.

Пронько М. Орден слави / М. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 11 с.

Пронько М. Г. Перевесло : поезії / М. Г. Пронько. – Львів : Каменяр, 1969. – 35 с.

Пронько М. Похвалявся сірничок... : вірші для дітей / М. Пронько. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 16 с.

Пронько М. Г. Смішинки для дитинки : вірші / М. Г. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 16 с.

Пронько М. Чересло : поезії / М. Пронько. – Луцьк : Медіа, 2001. – 64 с.

Пронько М. Г. Щедрий день : поезії / М. Г. Пронько. – Львів : Каменяр, 1982. – 87 с.

Пронько М. Як Василько в Африку літав : казка / М. Пронько. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 8 с.

Пронько М. Г. Яшко з Решетняків : повість / М. Г. Пронько. – Львів : Каменяр, 1985. – 72 с.

Пронько М. Запахло квітами і м'ятою : з нових поезій / М. Пронько // Волинь. – 2003. – 5 серп. – С. 4.

Пронько М. Лесі Українці ; Лесин ставок ; Повернення / М. Пронько // Незгасна зоря України : поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 56–58.

Пронько М. Лисиця і ведмідь : байка-фейлетон / М. Пронько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 140–144.

Пронько М. Ранок ; Тиша ; «На протилежнім березі зубчато...» ; Учителеві ; Вишитий півник ; Грядка ; Скляр ; Іринка і жаринка ; Дана ; Смачні зірочки ; Загадки / М. Пронько // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 134–139.

Пронько М. Світязькі етюди : Ранок ; Хвилі ; Острів ; Тиша / М. Пронько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2000. – Вип. 7. – С. 61–63.

Волинь / авт.-упоряд. В. В. Болгов ; Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексикології. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про М. Г. Пронька – с. 262.

Вербич В. «Зоставсь на все життя таким довірливим і чесним» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 2 берез. – С. 6.

Гей В. Михайлові Проньку – 80 / В. Гей // Літ. Україна. – 2002. – 24 січ. – С. 6.

З любов'ю до рідного слова // Волинь. – 2006. – 28 лют. – С. 2.

Ковальчук Л. «Дороги крізь вогонь і смерть» Михайла Пронька / Л. Ковальчук // Аверс-прес. – 2003. – 11 верес. – С. 8.

Островська І. Михайло Пронько – лауреат премії ім. А. Кримського / І. Островська // Аверс прес. – 2003. – 4 верес. – С. 1.

Корецька О. 10 січня 90 років від дня народження М. Г. Пронька (1922–2006) – українського письменника / О. Корецька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 30–34.

Пронько Михайло // Письменники Волині (члени Національної Спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 23–24.

12 січня

**65 років від дня народження Т. Г. Мисковець (1957–2012) –
української художниці**

Мисковець Тетяна Григорівна народилась 12 січня 1962 року в с. Красне Львівської області в родині Неоніли та Михайла. В ранньому дитинстві разом із батьками переїхала до Луцька. Тут проминули її дитячі та юнацькі роки. Навчаючись у середній школі, виявила хист у малюванні. У 1967–1970 роках навчалася у Луцькій художній школі (клас Жежеруна В. Г.). У 1974 році вступила на навчання до Львівського державного інституту декоративного та прикладного мистецтва на відділення художнього текстилю (вчителі з фаху: Токар М. В., Запаско Я. П.).

Опісля закінчення навчання у 1979 році Тетяна Мисковець працювала за направленням у Києві на Дарницькому шовковому комбінаті на посаді дизайнера жакардових тканин. У 1989 році вступила до Співки дизайнерів України. У 1990-му вона стала членом Національної спілки художників України. З 1999 року працювала на кафедрі Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури (НАОМА), провадила педагогічну діяльність (Київська дитяча академія мистецтв, Київський інститут декоративно-прикладного мистецтва ім. М. Бойчука).

У 2001 році Тетяна Мисковець очолювала секцію декоративно-прикладного мистецтва Київської організації Національної спілки художників України. Зі студентських років активно займалась творчою діяльністю. Брала участь у мистецьких симпозіумах та пленерах, національних та закордонних виставкових проєктах.

Станкове малярство, акварель, батик, гобелен були провідними видами мистецтва Тетяни Мисковець. Твори художниці зазвичай демонструють високий рівень виконавчої майстерності, стилістичну послідовність, зануреність у глибинні пласти національної та світової культури. Використовуючи у своїй практиці фольклорні мотиви або ж сюжети з Нового Заповіту, вона користується виразною мовою та прийомами модернізму. Все це додає кожному твору виразного сучасного звучання, навіть не зважаючи на присутність у них очевидних рефлексій на традиції майстрів минулого. «Благовіщення», «Коляда», «Ярило», «Берегиня», «Замріяне озеро» – ці та інші роботи художниці, вишукані за композицією та колоритом,

приваблюють глядача своєю поетичністю, тонким ліризмом, почуттями щирими і світлими. Сповнена мрій, великих творчих планів, Тетяна Мисковець внаслідок серйозної хвороби залишила цей світ на піку свого творчого потенціалу 2 січня 2012 року. Похована у Луцьку.

Зоя Навроцька

Література:

Ременяка О. Тетяна Мисковець / О. Ременяка // Артанія. – 2008. – Ч. 11. – С. 80.

Сидор-Гібелинда О. Тетяна, або Пристрассть / О. Сидор-Гібелинда // Образот. мистец. – 2012. – № 1/2. – С. 122–123.

Чегусова З. Батик Тетяни Мисковець / З. Чегусова // Образот. мистец. – 1995. – № 2. – С. 25–26.

Чегусова З. А. Мисковець Тетяна Григорівна / З. А. Чегусова // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2018. – Т. 20. – С. 512.

13 січня

70 років від дня народження Г. Я. Гулька (1952) – українського історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України

Геннадій Якович Гулько – український історик, краєзнавець, релігієзнавець, дослідник воєнної історії Волині, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України.

Народився Г. Я. Гулько 13 січня 1952 року в поселенні Сяндеба Олонецького району Карело-Фінської АРСР у сім'ї українців Якова Васильовича та Єфросинії Степанівни, які працювали там на лісорозробках. Під час «хрущовської відлиги» сім'я Гульків повернулася в Україну та оселилася в смт. Ружин Житомирської області. Після закінчення восьми класів навчався в Андрушівському ПТУ № 6, де отримав професію за спеціальністю «слюсар-моторист». Два роки працював слюсарем, згодом, впродовж 1971–1973 років служив у лавах радянської армії в Підмосков'ї. Звільнився в запас у званні старшини, заступника командира взводу ремонтної роти.

Після закінчення підготовчого відділення в 1974 році, вступив

на історичний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, який закінчив у 1978 році за спеціальністю «Учитель історії та суспільствознавства». Після закінчення інституту впродовж трьох років працював на педагогічних посадах у закладах освіти Ківерцівського району та міста Луцька. Пізніше працював відповідальним секретарем Ківерцівської районної організації товариства «Знання». Протягом 1980–1992 років працював старшим інспектором, заступником начальника відділу, в 1992–2005 роках – начальником відділу (управління) у справах національностей, міграції та релігій Волинської обласної державної адміністрації. У 2005 році Г. Гулько вийшов на пенсію за станом здоров'я. Проживає в місті Луцьку.

За трудові досягнення та громадську діяльність отримував нагороди, звання: заслужений працівник культури України (2002), член Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2006), Почесний краєзнавець України (2016), член громадської організації «Товариство нумізматів Волині» (2016), має відзнаки НСКУ, ВОО НСКУ. У 2019 році обраний членом правління Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Г. Гулько – автор понад сотні краєзнавчих публікацій і повідомлень, досліджень із проблем вітчизняного й світового релігієзнавства, багатолітній учасник конференцій «Минуле і сучасне Волині та Полісся», круглих столів і семінарів з історії краю.

Упродовж 2008–2014 років – секретар правління Волинської обласної організації «Сумління». Від 2014 року – перший заступник, а з 2020 року – голова Волинської обласної організації ветеранів України. Як краєзнавець та активіст цих громадських організацій брав участь у пошуку, опрацюванні та перевиданні семи книг з історії Волинського краю, зокрема, п'ятого тому дослідження М. І. Теодоровича, присвяченого історії населених пунктів Ковельського повіту; календаря, присвяченого 75-річчю звільнення Волинської області від німецьких загарбників. Окрім того, Г. Гулько послідовний дарувальник раритетних і меморіальних речей, які поповнюють фонди Волинського краєзнавчого музею, Музею волинської ікони, Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені

Олени Пчілки, державного історико-культурного заповідника «Старий Луцьк» тощо.

У 2015–2020 роках став співавтором шести науково-довідкових видань «Волинський пантеон: Схід-(2014 (із перевиданням), 2015, 2016, 2014–2017, 2018–2019)», присвячених обставинам смерті воїнів-волинян, які загинули під час російсько-української війни. За підготовку цих видань нагороджений відзнакою «За збереження історії» (2016) ВГО «Звитяга».

Г. Гулько був одним із ініціаторів встановлення пам'ятників волинському історика та краєзнавцю М. І. Теодоровичу, трьох барельєфів у місцях народження волинян – Героїв Радянського Союзу, восьми пам'ятних плит на місцях захоронення воїнів і військовополонених, які загинули в роки Другої світової війни. Сприяв пошуку, реставрації та передачі музейним установам Волинської області двох демонтованих пам'ятників радянським прикордонникам.

З 2012 року, як координатор, опікується діяльністю пошукового загону «Відродження», особовим складу якого на території області виявлено та перезахоронено понад 300 невідомих воїнів червоної армії на військовому меморіальному цвинтарі поблизу с. Мощена Ковельського району. За активне сприяння у перепохованні останків воїнів Другої світової війни вдруге нагороджений медаллю «За збереження історії» (2019).

Й дотепер Геннадій Гулько продовжує активно працювати як краєзнавець та публіцист з тематики військової історії, зокрема історії козацтва на Волині. У 2021 році став одним із ініціаторів встановлення в с. Смолява Луцького району барельєфа козацькому полковнику Івану Богуну, написання книги, присвяченої його перебуванню на Волині та суміжних із нею територіях.

Олександр Дем'янюк

Література:

Бондаренко Г. Подорож волинськими стежками козацького полковника Івана Богуну / Г. Бондаренко, Г. Гулько, О. Дем'янюк. – Луцьк, 2021. – 38 с.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід – 2014–2017 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 50 с. : портр.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід – 2018–2019 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Іванюк В. П., 2020. – 56 с. : портр.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – 2-е вид., випр. і доп. – Луцьк : Айс Принт, 2015. – 132 с. : фот.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Іванюк В. П., 2015. – 60 с.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2015 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Айс Принт, 2016. – 131 с. : фот.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2016 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Айс Принт, 2017. – 50 с

Піддубці: там, де шуміли діброви... : іст.-краєзн. нарис про село Піддубці Луцького району / упоряд.: М. І. Богущ, Г. Я. Гулько. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 268 с. : іл.

Теодорович М. Місто Володимир Волинської губернії в зв'язку з історією Волинської єпархії : іст. опис / М. Теодорович ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 248 с.

Теодорович М. Святкування 900-річного ювілею Волинської єпархії : [іст. нарис] / М. Теодорович ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 280 с. – (Старожитності Волині).

Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся : проповіді. Дорожні нотатки / М. Тучемський ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 162 с.

Гулько Г. Виявлення невідомого давньоруського поселення на Волині та проблеми його дослідження / Г. Гулько, М. Чернов // Хроніки Ладомерії : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. «Хроніки Ладомерії», присвяч. 850 річниці з часу правління у Володимирі князя Романа Мстиславовича, засновника Галицько-Волинського князівства і патріарха монаршого правлячого роду Романовичів : наук. зб. – Новоград-Волинський, 2020. – С. 49–58.

Гулько Г. Волинь: нові знахідки доби середньовіччя із золота / Г. Гулько, М. Чернов, А. Кальков // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 38–43.

Гулько Г. Гармата доби середньовіччя з Луцька / Г. Гулько // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. XIII. – С. 328–335.

Гулько Г. Дзвін козацької доби з с. Осекрів Турійського району

/ Г. Гулько // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 199–204.

Гулько Г. Дирхеми Х століття у скарбі з села Доросині / Г. Гулько // Літопис Волині : всеукр. наук. часопис. – Луцьк, 2017. – Ч. 18. – С. 4–15.

Гулько Г. До питання дослідження сакральної символіки в добу «двовір'я» на Волині (кін. Х – сер. XIII ст.) / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріал XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський : наук. зб. – Луцьк, 2013. – Вип. – 47. – С. 74–81.

Гулько Г. До питання історії православної церкви на Волині (1945–1990 рр.). Різдво-Богородичний храм в с. Грива Камінь-Каширського району / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Кашищини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф., м. Камінь-Каширський : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 223–228.

Гулько Г. До питання історії православної церкви на Волині, Маневицький район (1945–1990 рр.) / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVII Міжнар. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 17. – С. 182–190.

Гулько Г. До питання історії православної церкви на Волині. Шацький район (1945–1990 р.р.) / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVIII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2011. – Вип. 18. – С. 174–181.

Гулько Г. До питання про застосування на Волині хімічної зброї в роки Першої світової війни / Г. Гулько // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. подіям Укр. революції (1917–1921 рр.) і Першої світової війни (1914–1918 рр.). – Луцьк, 2017. – Вип. XIII. – С. 54–65.

Гулько Г. До питання щодо перебування на Волині князя Андрія Курбського / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 23–27.

Гулько Г. До проблеми вивчення діяльності нацистських «таборів смерті» у Волинській області. Шталаг - 301 у м. Ковелі / Г.

Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 153–159.

Гулько Г. До проблеми ідентифікації вогнепальної зброї XVII століття, знайденої на Волині / Г. Гулько // Волинь – край козацький : матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзн. : наук. зб. – Луцьк, 2018. – С. 59–65.

Гулько Г. З історії дослідження печер Святогірського монастиря в с. Зимне на Волині / Г. Гулько, Ю. Мазурик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині : матеріали XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський : наук. зб. – Луцьк, 2013. – С. 81–91.

Гулько Г. З історії знахідок гривен доби Київської русі на Волині / Г. Гулько, М. Білик // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2019. – Вип. 2. – С. 10–17.

Гулько Г. З історії православної церкви на Волині. Любешівський район (1945–1990 рр.) / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любешівщина в історії України і Волині : 68-а Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 68. – С. 178–186.

Гулько Г. З історії чудотворної ікони Божої матері з села Піддубці Луцького району / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVIII Міжнар. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2011. – Вип. 18. – С. 182–186.

Гулько Г. З сторінок історії Кафедрального костелу Св. Петра і Павла в Луцьку (1944–1991 рр.) / Г. Гулько // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 189–196.

Гулько Г. Загальні людські втрати та увіковічнення пам'яті загиблих на Волині в роки Другої світової війни / Г. Гулько // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 70-й річниці закінчення Другої світової війни. – Луцьк, 2015. – Вип. X. – С. 26–35.

Гулько Г. Знахідка біля Луцька орнаментованого кистеня доби Київської Русі / Г. Гулько, А. Кальков // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2019. – Вип. XV. – С. 279–285.

Гулько Г. Знахідка біля Луцька таліара-патагона 1651 року / Г. Гулько // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 163–167.

Гулько Г. Знахідки бойових сокир козацької доби на Волині / Г. Гулько // Хроніки Ладомерії : матеріали I Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці створення Держ. іст.-культ. заповідника «Стародавній Володимир» : наук. зб. – Тернопіль, 2016. – С. 32–39.

Гулько Г. Ікона «Хрещення Господнє» родинна святиня із-за Буга / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIV Міжнар. наук. конф., присвяч. 25-річчю Музею волинської ікони : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 25. – С. 300–303.

Гулько Г. Маловідома сторінка з історії Холмської ікони Божої Матері (1649–1651 рр.) / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIV Міжнар. наук. конф., присвяч. 25-річчю Музею волинської ікони : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 25. – С. 303–307.

Гулько Г. Маловідома сторінка історії Першої світової війни на Волині / Г. Гулько, М. Якименко // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2017. – Ч. 17. – С. 46–48.

Гулько Г. Маловідомий державний дисидент доби середньовіччя на Волині / Г. Гулько // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2019. – Ч. 20. – С. 41–46.

Гулько Г. Маловідомі факти звільнення міста Луцька в лютому 1944 року: до 75-ліття завершення Другої світової війни / Г. Гулько // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 120-річчю від дня народження дослідника іст. населених пунктів волин. краю М. Теодоровича. – Луцьк, 2020. – Вип. XVI. – С. 40–50.

Гулько Г. «Незнаменитий» бій XI танкового корпусу на Волині: до 75-річчя звільнення Волинської області від нацистської окупації / Г. Гулько // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. століттю подій Укр. революції (1917–1921 рр.). – Луцьк, 2019. – Вип. XV. – С. 55–63.

Гулько Г. Неорелігійний сегмент на Волині: історія, сучасність і проблеми / Г. Гулько // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 27 (276) : Філософські науки. – С. 180–183.

Гулько Г. Нові знахідки великорозмірних фібул на Волині / Г.

Гулько // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2016. – Вип. XII. – С. 337–349.

Гулько Г. Павло Жолтовський у спогадах працівника апарату уповноваженого в справах релігій, учасника експедицій Волинського краєзнавчого музею по культових спорудах Волині 1980-х років ; Холмська ікона Богородиці: інтерпретація окремих сторінок її історії / Г. Гулько // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXVI Міжнар. наук. конф., присвяч. 115-й річниці від дня народження укр. мистецтвознавця Павла Жолтовського : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 26. – С. 11–17, 177–181.

Гулько Г. Скарб сасанідських драхм на Волинському Поліссі / Г. Гулько, М. Білик // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 34–37.

Гулько Г. Скарб срібних монет із с. Мовчанів Локачинського району / Г. Гулько, С. Ричко // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2019. – Вип. 2. – С. 18–22.

Гулько Г. Скарб Х століття з с. Доросині на Волині / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-й річниці з часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-й річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 161–170.

Гулько Г. Солдат Ігор Філіпчук – герой та легенда / Г. Гулько // Волиняни у боротьбі за утвердження української державності в ХХ столітті : матеріали наук.-практ. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2020. – С. 99–105.

Гулько Г. Співпраця ветеранів з краєзнавцями як запорука збереження історичної пам'яті / Г. Гулько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66-67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волин. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 66–67. – С. 50–53.

Гулько Г. Укріпрайони Волині на початковому етапі війни / Г. Гулько // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 75-й річниці початку німецько-радянської війни 1941–1945 рр. – Луцьк, 2016. – Вип. XI. – С. 17–29.

Гулько Г. Луцьк і Рівне вже здали, а Ківерці трималися / Г.

Гулько // Голос України. – 2020. – 21 жовт. – С. 14.

Гулько Г. У червні 1941-го під Війницею і Холопичами палили танки / Г. Гулько // Голос України. – 2020. – 26 черв. – С. 16.

Бундак О. Герої не вмирають, вони живуть в наших серцях / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 70-й річниці закінч. Другої світової війни. – Луцьк, 2015. – Вип. X. – С. 201–203.

Бундак О. Герої не вмирають, вони живуть у наших серцях / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. подіям Укр. революції (1917–1921 рр.) і Першої світової війни (1914–1918 рр.). – Луцьк, 2017. – Вип. XIII. – С. 167–169.

Бундак О. Герої не вмирають, вони живуть у наших серцях / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 120-річчю від дня народження дослідника іст. населених пунктів волин. краю М. Теодорович. – Луцьк, 2020. – Вип. XVI. – С. 113–115.

Снітко А. Маневичина – край козацький / А. Снітко // Нова доба. – 2020. – 12 берез. – С. 5.

Солоненко М. Закрили нас своїми грудьми / М. Солоненко // Голос України. – 2019. – 16 лют. – С. 12.

Якименко М. Волинь вклонилася Івану Богуну / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 7 лип. – С. 4.

Якименко М. Ми – голос загиблих героїв: у Волинській обласній державній універсальній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки відбулася презентація документальної книжки «Волинський пантеон. Схід 2018–2019» / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 17 лют. – С. 12.

14 січня

70 років від дня народження В. О. Ворона (1952) – українського журналіста, художнього керівника фестивалю «Стравінський і Україна», організатора всеукраїнських фестивалів авторської пісні і співаної поезії «Оберіг»

Василь Олександрович Ворон – педагог за освітою, журналіст,

багатолітній автор і ведучий телевізійних та радіопрограм Волинської державної телерадіокомпанії, автор ідеї і художній керівник музичного фестивалю «Стравінський та Україна». Народився він 14 січня 1952 року у селі Маяки (тепер – Княгининок) Луцького району Волинської області, у родині вихідців з Холмщини Олександра та Марії.

Ще навчаючись у Маяківській середній школі, захопився музикою. Це захоплення продовжилось і в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки, до якого він поступив у 1969 році. Тоді ж зацікавився із самобутнім музикантом Ігорем Мірошниченком, студентом фізмату, мультиінструменталістом, керівником студентського інструментального ансамблю «Спектр». Щоб потрапити до його ансамблю, Ворон на канікули брав ударні інструменти додому. Відтоді у нього з'явилася любов до імпровізації, джазу, джаз-року, симфонічного року.

Після закінчення в 1973 році історичного факультету Луцького державного педінституту, служив в армії аж за Полярним колом, де виступав у гурті молодшого сержанта, гітариста і вокаліста львів'янина Юрія Терехова. Після повернення до Луцька творча біографія Василя Олександровича пов'язана із засобами масової інформації. Працював у редакціях Луцької районної (1973–1977), обласної молодіжної газети (1977–1992), редагував часопис «Наша справа» Волинської крайової організації Народного руху України (1991–1992).

Упродовж 1983–1985 років як журналіст і громадський діяч популяризував проєкт історичного заповідника для Старого міста. Розпочата ним дискусія на сторінках обласної «молодіжки» «Молодий Ленінець» завершилася створенням державного історико-культурного заповідника республіканського значення у старій частині Луцька (1985).

Але не забував і музику. Як зазначав Василь Олександрович в одному з інтерв'ю: Культура – не дім, який можна побудувати, а дерево, яке необхідно ростити. І крона його тим пишніша, чим глибше коріння традицій. Тож активно підтримував відродження забутих і народження нових культурних традицій: започаткований ним 1988 року фестивальний рух став потужною тенденцією українського національно-культурного відродження.

Василь Ворон доклав зусиль до створення системи пошуку і промоції молодих талантів (фестивалі «Рок-культура 88»,

«Обереги» 1989, 1990, 1992 років, «Солом'яний дзвін» 1991, 1991 років). «Музичні діалоги над Бугом» у містечку Мельник на Підляшші (29–31 серпня 1991 року) стали першою зарубіжною імпрезою незалежної України і започаткували традиційний фестиваль української культури «Підляська осінь» Союзу українців Підляшшя.

Один із засновників інформаційно-музичної програми «Студія-3» на Волинському радіо, хіт-параду «Мікрофон-87». Автор мистецького проекту «Стравинський і Україна» (1994). На Волинському телебаченні у 1998 створив інформаційно-музичну аналітичну програму «Такти і факти».

Від 1992 до 2012 року Василь Ворон працював у Волинській обласній державній адміністрації. На посаді заступника Представника Президента України у Волинській області з гуманітарних питань (квітень 1992 – листопад 1993) брав участь у реорганізації педінституту у Волинський державний університет імені Лесі Українки (1993).

Його ініціативи щодо відзначення 800-ліття утворення держави великого князя Романа Мстиславича (1999), народження короля Данила (2001), вшанування пам'яті Романа Мстиславича (2005) знаходили підтримку істориків університету, органу місцевого самоврядування, облдержадміністрації, Адміністрації Президента. У результаті – серія наукових конференцій, повернення Чудотворної Ікони Холмської Богородиці, створення державного історико-культурного заповідника «Стародавній Володимир», відновлення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках цього міста на кошти субвенції з державного бюджету протягом 2005–2007 років.

Очолював редколегію тому «Реабілітовані історією. Волинська область», оргкомітет з відзначення 50-ліття утворення УПА. Спільно з головою Об'єднання українців у Польщі Юрієм Рейтом ініціював співпрацю українських істориків із польськими колегами у вивченні причин і наслідків трагічного конфлікту в роки Другої світової війни на Волині. За направленням облдержадміністрації з 1994 по 1995 рік навчався в Інституті державного управління і місцевого самоврядування при КМУ, який закінчив другим у рейтингу. Магістр державного управління Василь Ворон стажувався у Німеччині за програмою «Трансформ» (1995) як організатор і редактор часопису «Командор», що був

частиною його магістерської праці.

І досі Василь Ворон – на передовій волинської культури. Зокрема, він продовжує бути художнім керівником одного зі своїх дітищ, фестивалю «Стравинський і Україна». Також, в його рамках ініціював кілька музичних виставок, створених у співпраці Волинської обласної філармонії з Волинським краєзнавчим музеєм: «Маестро і джаз» (2014), «Відлуння «великого ритму» (2019) та «Україна співає поезію» (2021).

Яна Лис

Література:

Ворон В. О. Луцьк: силуети міста : ілюстр. нарис / В. О. Ворон. – Львів : Каменяр, 1988. – 30 с. : 12 арк. іл.

Золота діадема Волині : дорогоцінний спадок поколінь : турист. путів. / упоряд. В. Ворон. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – [6 с.] : іл.

Мистецьке об'єднання «Куля» / автор проекту і текстів В. Ворон. – Луцьк : Ініціал, 2009. – 21 с.

Ворон В. «Духовна спадщина «нової хвилі» / В. Ворон // Літопис Волині : наук.-попул. і літ.-худож. часоп. – Луцьк, 2001. – Ч. 1. – С. 4–12.

Ворон В. «Стравинський та Україна» (1994-2014): 20 років у контексті пошуків «істини сьогоденішнього дня» і європейської тотожності / В. Ворон // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору : наук. зб. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 380–388.

Ворон В. Берестейський мирний договір у спогадах учасників та очевидців / В. Ворон // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : зб. наук. пр. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 299–304.

Ворон В. В десятку! / В. Ворон // Волинія. Terra : книга-фантазія, книга-спогад / ідея О. Дишко. – Луцьк, 2012. – С. 48–51.

Ворон В. До і після 1000-ліття. Проблеми літописного

Володимира на сторінках місцевої преси / В. Ворон // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимир-Волинського та Волині: матеріали XLVII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці Хрещення Київської Русі та першої писемної згадки про м. Володимир-Волинський: наук. зб. – Луцьк, 2013. – С. 273–281.*

Ворон В. Крашевський, Липинський, Стравінський... або Метаморфози збереження та використання історико-культурної спадщини на українсько-польському пограниччі / В. Ворон // *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи: наук. зб. / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк, 2017. – Т. 7. – С. 115–119.*

Ворон В. О. Обереги національно-культурного відродження. До 25-ліття першого Всеукраїнського фестивалю авторської пісні та співаної поезії «Оберіг-89» / В. О. Ворон // *Соціально-економічні доміанти людського і технологічного розвитку України: XII Міжнар. наук.-практ. конф. / ред. О. П. Самойленко. – Луцьк, 2014. – С. 46–49.*

Ворон В. Об'єкти культурної спадщини в контексті створення туристичного продукту «Золота діадема Волині» / В. Ворон // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край: матеріали XXVII Міжнар. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського: наук. зб. – Луцьк, 2008. – Вип. 32. – С. 320–324.*

Ворон В. Проблеми і перспективи старого міста в контексті 20-річчя утворення Луцького історико-культурного заповідника: (за матеріалами дискусії на ст. обл. газ. «Молодий ленінець» 1983–1985 років) / В. Ворон // *Волинський музей: історія і сучасність: наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 170–174.*

Ворон В. Скарб мультикультуралізму – бібліотека і архів Миколи Ворона – рідне слово серед чужорідного середовища / В. Ворон // *Волинський музейний вісник: наук. зб. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 339–345.*

Ворон В. Слово про автора / В. Ворон // *Гаврилюк В. К. З історії Волинських полків: іст.-краєзн. вид. / В. К. Гаврилюк; авт. передм. В. Ворон. – Луцьк, 2000. – С. 7–9.*

Ворон В. Антоніна Маренич у трьох іпостасях / В. Ворон // *Віче. – 2002. – 18 лип. – С. 12.*

Ворон В. Від Пограниччя до Майдану / В. Ворон // *Волин.*

газета. – 2018. – 4 жовт. – С. 8.

Ворон В. «Він свою пташину до гніздечка кличе» / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1990. – 4 серп.

Ворон В. Володимир-Волинському – 1000 років / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1988. – 17 верес.

Ворон В. Голосок «Солом'яного дзвону» / В. Ворон // Мол. Волинь. – 1991. – 17 трав.

Ворон В. Далі буде ще не те... / В. Ворон // Віче. – 2014. – 26 черв.–2 лип. – С. 3.

Ворон В. До зустрічі в «райському куточку» / В. Ворон // Телерадіогазета. – 2013. – 26 черв. – С. 16.

Ворон В. Завершили дев'ятий, готуємося до десятого / В. Ворон // Волин. монітор. – 2012. – 28 черв. – С. 6.

Ворон В. І букетик для Коція безсмертного / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 20–26 черв. – С. 7.

Ворон В. Калгарі, Холмщина і книжки / В. Ворон // Україна молода. – 2020. – 18–19 груд. – С. 3.

Ворон В. Ласкаво просимо маестро [І. Стравінський] / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1983. – 21 трав.

Ворон В. Леся Українка : «Ланцюг потужний влади» / В. Ворон // Волин. газета. + Кур'єр 7 муз. – 2006. – 23 берез.

Ворон В. Мій кумедний анабазис / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 22–28 серп. – С. 4.

Ворон В. «Музика, мир, молодь» / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1987. – 1 січ.

Ворон В. Музичні генії України / В. Ворон // Волин. газета. – 2018. – 15 листоп. – С. 1, 10.

Ворон В. Наша дума, наша пісня... [на фестивалі «Оберіг – 89»] / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1989. – 24 черв.

Ворон В. Наші на Підляшші / В. Ворон // Віче. – 2011. – 10–16 листоп. – С. 10.

Ворон В. «Нова кооперація» для молодшої генерації / В. Ворон // Волин. газета. + Кур'єр 7 муз. – 2006. – 21 верес.

Ворон В. Нові традиції Новосілок / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1979. – 20 верес.

Ворон В. О. Повернення у «райський куточок» / В. О. Ворон // Яровиця. – 2019. – № 1/2. – С. 94–97.

Ворон В. Присмак AVANT-GARDE, або що приготували для меломанів організатори X Музичного фестивалю «Стравінський

та Україна» / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 23–29 трав. – С. 3.

Ворон В. Свіжий вітер мелодій / В. Ворон // Віче-інформ. – 2015. – 2–8 лип. – С. 10.

Ворон В. О. «Стравінський та Україна» (1994–2014): 20 років у контексті пошуків «істини сьогоднішнього дня» і європейської тотожності ; Наперекір Голодомору і терору, або Тривкі форми для незламного духу / В. О. Ворон // Яровиця. – 2016. – № 3/4. – С. 95–101, 230.

Ворон В. Такти і контакти : у Маяківському Будинку культури розпочав роботу молодіжний культурний центр / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1988. – 12 берез.

Ворон В. Тоні Палмер : «Співпраця з Волинським телебаченням триватиме надалі» / В. Ворон // Телерадіогазета. – 2012. – 4 лип. – С. 1, 16.

Ворон В. Тріо на трійцю / В. Ворон // Мол. ленінець. – 1991. – 7 черв.

Ворон В. Феномен доби романтизму / В. Ворон // Віче-інформ. – 2014. – 27 лют.–5 берез. – С. 7.

Ворон В. Фестин тисячі стилів, або уся музика ХХ століття «У райському куточку для творчості» / В. Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 18–24 лип. – С. 7.

Ворон В. Шарм рівнодення / В. Ворон // Віче-інформ. – 2014. – 29 берез.–2 квіт. – С. 3.

Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947) : дослідж., спогади., док. : в 3 т. Т. 3 / Ю. Макар, М. Горний, В. Макар. – Чернівці, 2011. – 2015. – 959 с.

Про В. О. Ворона – див. Іменний покажчик.

Диба А. Найкраща лілея з родинного саду Косачів / А. Диба, О. Шалагінова. – Київ : Саміт-Книга, 2020. – 256 с.

Про В. О. Ворона – див. Іменний покажчик.

Вербич В. Двоє лучан – лауреати Міжнародної премії імені Пантелеймона Куліша / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2013. – 24 січ. – С. 13.

«Добре дошлі!» : у номері від 22 серпня ми почали публікацію історій із записних книжок наших ветеранів журналістики. Нову рубрику запропонував, розпочав і продовжує наш колега Василь

Ворон // Віче-інформ. – 2013. – 24–30 жовт. – С. 7.

Журналіст, історик, державник // Діалог. – 2012. – 19 січ. – С. 14.

Лауреатам премії імені Пантелеймона Куліша вручили відзнаки // Сім'я і дім. – 2013. – 28 берез.–3 квіт. – С. 2.

Лауреатами Міжнародної премії стали письменник і журналіст з Волині // Рідне місто. – 2013. – 24 січ. – С. 2.

Мартинів І. «Слова хвилюють, приклади надихають» / І. Мартинів // Яровиця. – 2017. – № 3. – С. 66–68.

Названо лауреатів премії імені Пантелеймона Куліша за 2013 рік // Літ. Україна. – 2013. – 24 січ. – С. 4.

Ворон Василь Олександрович // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2002. – Вип. 9. – С. 53–54.

Дудар Т. 14 січня 60 років від дня народження В. О. Ворона (1952) – журналіста, заступника начальника управління культури і туризму Волинської обласної державної адміністрації / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 39–42.

26 січня

75 років від дня народження Т. Д. Галькун (1947) – народної художниці України

Народилася Тетяна Дмитрівна Галькун (псевдонім – Таня Толлі) на благословенній землі Великого Кобзаря – Черкащині, у селі Ропотуха Уманського району. По батьківській лінії походила зі знаменитого роду, який дав світові велику художницю Катерину Білокур й іконописця Терентія Білокура. В 14 років стала напівсиротою – померла мати Неоніла Євlampіївна. Батько, Дмитро Сергійович, інвалід Другої світової війни, виконав заповіт дружини. Відвіз Тетяну у Республіканську художню школу імені Тараса Шевченка, де вона навчалася з дочкою народної художниці України Тетяни Яблонської і навіть деякий час проживала в її квартирі. Бувала дівчинка і в домі іншого

видатного митця Георгія Якутовича. Як кращу випускницю школи 1968 року її було прийнято на факультет живопису Київського державного художнього інституту (тепер Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури). Спочатку здобувала фахову підготовку в майстерні академіка Володимира Костецького, пізніше її наставниками були відомі майстри пензля Тетяна Голембієвська і Віктор Шаталін. Саме їм, а ще – Тетяні Яблонській вона завдячує своїм становленням як художниці і як громадянки. У 1972 році, по закінченні вузу, приїхала до Луцька й поріднилася з Волинню.

Тетяна Галькун – представниця реалістичної школи українського живопису. Вона до знемоги працювала над професійним зростанням. Її малярський метод пов'язаний з класикою. Вона прихильна до мистецтва старих майстрів, але її твори звучать по-сучасному. У художньому арсеналі мисткині – узагальнення й лаконізм; сміливість komponування, коли постійно врівноважена композиція фрагментується. Авторка вдається до широкого мазка, недовомовленості, умовності; використовує досягнення символізму й експресіонізму. Їй не чужі постмодерні пошуки. Це виявляється в усіх жанрах образотворчості. І нині, коли вже має величезний досвід, в її доробку понад 700 малярських робіт – сюжетні картини, портрети, пейзажі, натюрморти – вона й далі знаходиться в стані постійного пошуку.

Т. Галькун знайшла свою тему, яку розпочала ще 1987 року. Це серія робіт «Зникаюче Полісся». Сьогодні вона налічує більше сотні картин. Художниця з болем спостерігає, як руйнівними діями людини нищать «зелені легені» Волині, стираються з лиця землі малі річечки та озерця. «Зникаюче Полісся» – це не просто тема, це зміст життя авторки. Вона пристрасно й талановито розкриває красу і неповторність природи Полісся, саму душу Волинської землі («Ранок у селі Волошки», «Багно», «Материнка», «Латаття», «Верес», «Дивина», «На пасіці», «Чорниці і золототисячник», «Ожини», «Останні гриби» та інші). Галькун дуже дорожить своїми давніми жанровими і портретними роботами, написаними на сільську тему («Дід Євламπίї і баба Секлета», «Любка», «Пастушки»). «Село і люди – ось джерело мого натхнення, моєї любові», – зізнається вона. Увага до сільського трудового люду, зневаженого колгоспами, мізерією трудоднів і безпросвітною працею на допотопній техніці знаходила

відображення у полотнах з доярками, картоплярами, хліборобами. Писала їх на пленері, використовуючи здобутки імпресіонізму. Це портрети працівниць Олицького племзаводу Надії Піддубної і Лідії Шкарапи, механізатора Леонтія Трофимчука з села Щурин, доярок Ганни Вавринчук і Надії Войтюк.

Портретна творчість Галькун – один з найсильніших жанрів, в яких вона працює. Пише портрети друзів-акторів, поетів, митців – поета Костя Шишка; літератора, історика Анатолія Якубюка, чоловіка художниці; актрис Галина Кажан і Людмила Приходько. Вона – авторка десятків портретів відомих політичних, господарських та культурних діячів Канади, Німеччини, Франції, США, Польщі. Але найбільш привабливі портрети сюжетні, часто – це портрети дітей. Таким, наприклад, є твір «На нескошених луках. Петрові батоги», де художниця вміло поєднує портрет з краєвидом. Рожевощока усміхнена донька авторки Юля у весняному віночку, немов молода мавка виринає із хащ. Сюжетні портрети у своїх композиціях нерідко містять й натюрмортну частину («У гримувальні»).

Тетяна Галькун – визнана майстриня натюрморту як мистецького жанру. Колористична гама її полотен – стримана, вистончена. Вона унікає відкритих яскравих тонів, крикливості. Композиція натюрмортів не перевантажена. Вона зі смаком відбирає об'єкти зображення. У натюрмортах мисткині – дух і настрій Полісся, його знакові атрибути – кошики, скатертини домашнього ткання, рядна, вишивки; народні керамічні витвори – макітри, глеки, миски. Її натюрморти можуть бути символічною візиткою Волинського краю («Волинський натюрморт», «Калина», «Материнка і звіробій», «Чебрець»). Інколи художниця поєднує натюрморт з пейзажем. Композиційний прийом висунутих у природний простір квітів крокусів і гілочок вербових котиків, що стоять у вазах на круглому столі (картина «Подих весни»), дає змогу художниці вирішити завдання натюрморту на пленері, поєднавши його зображення з краєвидом.

Творчість Галькун давно привернула увагу поціновувачів справжнього національного за духом мистецтва. Її працю було відзначено високими званнями заслуженої художниці України (1994), народної художниці України (2004). Вона – член Національної спілки художників України (1980). Обиралася головою творчої групи волинських художників-професіоналів,

які свого часу належали до Львівської організації; ініціювала заснування самостійної Волинської організації спілки художників (1988) і була її першим відповідальним секретарем.

За плечима Тетяни Галькун численні виставки – персональні, групові, тематичні в Україні і за її межами; участь у конкурсах і пленерах. Упродовж останніх трьох десятиліть художниця багато працює з молоддю, якій прищеплює любов до мистецтва, до поетичного Поліського краю. Від 1993 року викладає в Інституті мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, перебуваючи на посадах старшої викладачки, доцентки, професорки. Вона – авторка навчального посібника для вузів «Натюрморт» і співавторка монографії «Натюрморт: історія, теорія і практика».

Твори Галькун зберігаються у вітчизняних музеях, державних і громадських організаціях, приватних колекціях України та зарубіжжя. Лише в Польщі перебуває біля 100 її робіт, а в Любліні філантропом Кшиштофом Степанем власним коштом було засновано галерею картин нашої землячки.

Оглянувши пройдений художницею великий творчий шлях, поцінуймо її доробок, пошануймо її ентузіазм й оптимізм. Вона серед тих небагатьох, хто зберігає і примножує традиції українського національного живопису. Мистецтво стало її долею, її життям. Попереду у художниці новий неспокій, нові емоції...

Тамара Левицька

Література:

Галькун Т. На рідній землі : альб.-кат. творів живопису / Т. Галькун. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 48 с.: іл.

Галькун Т. Натюрморт : посібник / Т. Галькун – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 108 с.

Тетяна Галькун : кат. виставки творів живопису. – Луцьк : [б. м.], 1988. – [4 с.]

Тетяна Галькун : кат. персонал. виставки творів живопису. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 31 с.

Карби на серці. Ювілейний вернісаж Тетяни Галькун / авт.-упоряд. А. М. Якубук. – Луцьк : Волин. друк, 2021. – 192 с.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Художники Прикарпаття :

альбом. – Київ, 1989. – С. 247.

Вернісаж: персональна виставка професора Тетяни Галькун // Волинь-нова. – 2007. – 8 берез. – С. 1.

Вернісаж Тетяни Галькун // Віче. – 2007. – 25 січ. – С. 16.

Вернісаж: у сьогоднішній – барви крові // Волинь-нова. – 2015. – 5 лют. – С. 2.

Волинська художниця – серед успішних жінок України // Відомості. Уа. – 2010. – 22 квіт. – С. 13.

Знай наших: до Києва прийшла весна з Волині // Волинь-нова. – 2007. – 24 лют. – С. 2.

Клімчук Л. Неповторні барви душі Тетяни Галькун / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2012. – 26 січ. – С. 9.

Костючко П. З любов'ю в серці і творчістю в душі / П. Костючко // Селян. життя. – 2010. – 11 верес.

Мельник В. Полотна, що дихають сонцем / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2007. – С. 8.

Мистецтво, що стало її долею // Діалог. – 2012. – 2 лют. – С. 4.

Таланти: у барвах чебрецю і материнки // Волинь-нова. – 2012. – 26 січ. – С. 1.

Тетяна Галькун – народний художник України // Віче. – 2004. – 18 берез. – С. 1.

Штинько В. Успішна жінка, талановита художниця / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 4 трав. – С. 7.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Мистецтво України : бібліогр. довід. – Київ, 1997. – С. 140.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 148.

Зінько Д. 26 січня 70 років від дня народження Т. Д. Галькун (1947) – народного художника України / Д. Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 46–51.

Пахолок З. Галькун Тетяна Дмитрівна (26.01.1947 с. Ропотуха Уман. р-ну, нині Черкас. обл.) – живописець і педагог / З. Пахолок // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 5. – С. 358.

2 лютого

**125 років від дня народження Є. Ф. Маланюка
(1897–1968) – українського письменника, поета, критика,
літературознавця**

Маланюк Євген Филімонович народився 1 лютого (20 січня за старим стилем) 1897 року, у Новоархангельську Херсонської губернії (нині – Кіровоградська область). Батько, Филімон Васильович, був із українського козацького роду, відомого за реєстрами з часів Богдана Хмельницького. Працював учителем, а згодом повіреним у містечковому суді, був режисером аматорських театральних вистав. Євгенова мати Гликерія Яківна була з чорногорського військового роду Стоянових – осадчих на землях Нової Сербії, заснованої в Центральній Україні вихідцями з Балкан у 1752 році.

Навчався Євген Маланюк в Новоархангельській початковій школі, відзначався блискучими знаннями. Потім продовжив здобувати освіту в Єлисаветградському земському реальному училищі. Починає віршувати. Але початок Першої світової війни стає на перешкоді навчанню за гуманітарним напрямком. У 1915 році юнак стає курсантом Першого Київського військового училища, яке закінчує в січні 1916 року.

Саме з війною та революцією пов'язаний волинський період у житті Маланюка. 26 серпня 1916 року для укомплектування 2-го Туркестанського стрілецького полку Російської імператорської армії, який вів важкі бої з австрійськими військами на Стоході біля села Черськ (нині – Камінь-Каширського району), з 39-го запасного піхотного батальйону прибули 11 офіцерів, серед них і прапорщик Євген Маланюк.

Восени частину перевели на терени нинішнього Луцького району (тоді – повіту), солдати розташувалися на Шклинських хуторах та в Угринові. 21 листопада туркестанці отримали наказ про те, що в піхотних та стрілецьких полках треба створити дві кулеметні команди по 12 важких «максимів» кожна. Одну з них і очолив Євген Маланюк.

У 1917 році демобілізований. Але майже одразу вступає до лав Армії УНР. До кінця квітня 1918 року працював у розпорядженні уповноваженого Української Центральної Ради у Луцьку, діловодом оперативного відділу Головного управління

Генерального штабу УНР, потім – тимчасовим виконувачем обов'язки обер-старшини оперативного відділу Головного управління Генерального штабу Української Держави та був старшиною для доручень помічника начальника Генерального штабу УНР.

У 1919 року Євген Маланюк був ад'ютантом помічника начальника штабу Діючою армії УНР, ад'ютантом начальника штабу Дієвої армії УНР та ад'ютантом командувача Дієвою армією УНР. З кінця грудня 1919 року перебував у польському полоні у Рівному та таборі Ланцут. У червні повернувся до лав Армії УНР, бойовий шлях завершив у жовтні 1920 року, як старшина для доручень організаційного відділу штабу Армії УНР.

У Польщі, перебуваючи в таборі для інтернованих вояків УНР у Каліші, видає журнал «Веселка» (1922–1923). Отримавши свободу, емігрує в Чехословаччину. Вступив на гідротехнічне відділення інженерного факультету Української господарської академії в Подебрадах, працював інженером-гідротехніком. У 1925 році в тих же Подебрадах вийшла перша збірка віршів Євгена Маланюка «Стилет і стилос», друга, «Гербарій» – у німецькому Гамбурзі в 1926 році.

З 1929 року Євген Маланюк жив і творив у столиці Польщі Варшаві. На варшавський період припадає вихід у світ його книг: «Земля й залізо» (Париж, 1930), «Земна мадонна» (Львів, 1934), «Перстень Полікрата» (Львів, 1939), «Вибрані поезії» (Львів; Краків, 1943). Значно поживається публіцистична і наукова діяльність Маланюка, з'являються десятки статей, нарисів, есе, в яких він осмислює набутки вітчизняної і світової культури. Публікуються його переклади з світової літератури (Шарль Бодлер, Йозеф Сватоплук Махар, Микола Гумільов). Маланюк стає одним з провідних українських письменників свого часу та отримує назвисько «імператор залізних строф».

На початку Другої світової війни Маланюк брав участь в обороні столиці Польщі від німецьких військ (1939). Наприкінці німецької окупації, перед приходом до Польщі радянських військ, письменник був змушений податися вже на другу еміграцію. Адже його, колишнього воїна УНР, чекав неминучий арешт. Після війни перебував у американських таборах для переміщених осіб на теренах Західної Німеччини. Євгену довелося працювати спочатку ліфтером, потім – викладачем математики в німецькому

місті Регенсбурзі.

У червні 1949 року письменник переїхав до США, поселяється на околиці Нью-Йорка: спершу працює фізично, потім – в проектному бюро, де й трудився до виходу на пенсію в 1962 році. У 1958 році Маланюк став почесним головою об'єднання українських письменників у діаспорі «Слово».

У Сполучених Штатах з'являються друком його збірки «Влада», «Поезії в одному томі», «Остання весна», «Серпень»; окремим виданням виходить поема «П'ята симфонія» (1954), що ушляхетлює діяльність борців за українську державність – унєривців Василя Тютюнника, Марка Безручка та інших. Євген Маланюк продовжує працювати і в галузі публіцистики, літературознавства. Публікуються його монографії, статті, нариси. Це, зокрема, видання, що з часом отримали широкий резонанс: «Нариси з історії нашої культури» (1954), «Малоросійство» (1959), «Ілюстрісімум Домінус Мазепа – тло і постать» (1960), «Книга спостережень» у двох томах (1962; 1966).

Помер Євген Маланюк 16 лютого 1968 року у Нью-Йорку. Похований на православному цвинтарі святого Андрія Сауф-Баунд-Брук, штат Нью-Джерсі. Вже після смерті письменника у мюнхенському видавництві «Сучасність» з'явилася впорядкована ним самим збірка поезій «Перстень і посох» (1972), яка стала своєрідним літературним прощанням українця зі своїми читачами.

У низці міст України є вулиці Маланюка (у Львові також площа), на Кіровоградщині в його честь названі літературна премія, а також – школа. В рідному містечку Новоархангельськ, де народився Євген Маланюк, встановлено погруддя поету. У Луцьку ж поки що не має а ні вулиці, а ні якогось іншого об'єкту названого на його честь.

Яна Лис

Література:

Маланюк Є. Вибрані твори / Є. Маланюк ; упоряд. О. Омельчук. – Київ : Смолоскип, 2017. – 872 с.

Маланюк Є. Влада : поезій книга шоста / Є. Маланюк. – Філадельфія : Київ [б. в.], 1951. – 75 с.

Маланюк Є. Єдиним сном, єдиним боєм... : поезії / Є. Маланюк ; пер. з укр. О. Архангельський. – Кіровоград : Імекс ЛТД, 2013. –

336 с.

Маланюк Є. Земна Мадонна : вибране / Є. Маланюк ; худож. П. Колісник ; авт. передм. М. Неврлий. – Братислава : Слов. пед. вид. ; Пряшева : Відділ. укр. літ. ; Лондон : Фундація ім. Олега Ольжича, 1991. – 450 с. : іл., фот.

Маланюк Є. Книга спостережень : проза / Є. Маланюк. – Торонто : Гомін України, 1962. – 525 с.

Маланюк Є. Малоросійство (1959) / Є. Маланюк. – Київ : Укр. пріоритет, 2015. – 46 с.

Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. – Київ : Обереги, 1992. – 79 с.

Маланюк Є. Невичерпальність : поезії, статті / Є. Маланюк ; упоряд. Л. Куценко. – Київ : Веселка, 1997. – 318 с.

Маланюк Є. Повернення : поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи / Є. Маланюк ; упоряд., наук. ред., передм. Т. С. Салига. – Львів : Світ, 2005. – 496 с.

Маланюк Є. Поезії / Є. Маланюк ; авт. передм. Т. Салига. – Львів : Фенікс, 1992. – 686 с.

Маланюк Є. Поезії : в одному томі / Є. Маланюк. – Нью-Йорк : Наук. товариство ім. Шевченка в Америці, 1954. – 310 с.

Маланюк Є. Серпень : поезії / Є. Маланюк. – Нью-Йорк : [б. в.], 1964. – Кн. IX. – 72 с.

Маланюк Є. Ф. Земля й залізо : третя книга віршів / Є. Ф. Маланюк. – Вінніпег : Тризуб, 1930. – 61 с.

Маланюк Є. Ф. Малоросійство. Нариси з історії нашої культури : уривки / Є. Ф. Маланюк ; ред. Л. Івшина. – Київ : Укр. прес-група, 2012. – 72 с. – (Бронебійна публіцистика).

Маланюк, Є. До роковин Лесі Українки / Є. Маланюк // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Спогади. Іконографія / ред., авт. проекту Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк, 2015. – Кн. 2. – С. 369–378

Корсак І. Тиха правда Модеста Левицького: повість-есеї / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2009. – 165 с.

Про Є. Ф. Маланюка – с. 99–114.

Лободовський Ю. Проти упирів минулого. Думки про Польщу та Україну / Ю. Лободовський ; уклад., вступ. П. Лібера, уклад., пер. на укр. А. Павлишин. – Львів : Астролябія, 2016. – 543 с.

Про Є. Ф. Маланюка – див. Іменний покажчик.

Преварська М. І. Українські письменники. Біографії. Огляд творчості. Літературні напрямки і течії : літ. слов. : довідник / М. І. Преварська. – Київ : Велес, 2013. – 366 с.

Про Є. Ф. Маланюка – див. Іменний покажчик.

Бернадська Н. І. Євген Маланюк: Основні віхи життя і творчості «Біографія» ; «Шевченко» / Н. І. Бернадська // Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття : довідник / Н. І. Бернадська. – Київ, 2007. – С. 105–109.

Гатальська Н. Г. Ім'я В'ячеслава Липинського в «Нотатниках» Євгена Маланюка / Н. Г. Гатальська // Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики ХХІ століття : VIII Міжнар. наук.-практ. конф / відпов. за вип. О. Г. Гудзенко-Александрук. – Луцьк, 2011. – С. 23–25.

Омельчук Н. Екзистенційні категорії у «Волинських віршах» Євгена Маланюка / Н. Омельчук // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє. – Луцьк, 2007. – Т. 2. – С. 171–173.

Стащенко Н. Євген Маланюк і Волинь / Н. Стащенко // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Стащенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 92–100.

Яручик О. Є. Маланюк про проблеми національно-культурної ідентичності Миколи Гоголя-Яновського / О. Яручик // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2008. – Ч. 5. – С. 77–79.

Бондар В. Євген Маланюк в роки Другої світової / В. Бондар // Літ. Україна. – 2018. – 8 берез. – С. 8.

Витвицький В. І ярий крик, і біль тужавий / В. Витвицький // Голос України. – 2012. – 2 лют. – С. 20.

Клочек Г. Вихований Маланюком / Г. Клочек // Слово і час. – 2012. – № 1. – С. 36–38.

Крупач М. «Яд спраги» та «Яд придушеної ненависті» (Пантелеймон Куліш на державницьких терезах Євгена Маланюка) / М. Крупач // Слово і час. – 2019. – № 9. – С. 11–20.

Степанюк Т. Відомий поет Євген Маланюк воював на Волині / Т. Степанюк // Волинь-нова. – 2018. – 20 листоп. – С. 9.

Герасимова Г. П. Маланюк Євген Філімонович / Г. П. Герасимова // Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 :

Ла–Мі. – С. 467–784.

8 лютого

**75 років від дня народження Б. І. Андрусіва (1947–2017) –
викладача Волинського фахового коледжу культури і
мистецтв імені І. Ф. Стравінського, заслуженого працівника
культури України**

Андрусів Богдан Іванович народився 8 лютого 1947 року в селі Побук Сколівського району Львівської області. Після закінчення місцевої школи вступив до Дрогобицького державного педагогічного інституту імені Івана Франка. Свою трудову діяльність розпочав у 1968 році вчителем музики восьмирічної школи села Солонське Львівської області. Згодом, з 1968 по 2006 рік Богдан Іванович працював вчителем музики і співів та керівником хору середньої школи села Тартаків Львівської області, а з 1970 по 2006 рік – викладачем сольного співу Сокальської дитячої школи мистецтв.

У 1970 році Богдан Андрусів заснував самодіяльний хоровий колектив «Колос» і понад сорок років був його незмінним художнім керівником та диригентом. Репертуар хору складали близько ста народних пісень Сокальщини та Південної Волині, які були зібрані та оброблені Богданом Івановичем особисто. Серед таких – «Ой, їхав козак», «Пожену я сиві воли», «Три літа тому», «Хмарка в небі пропливає» та ін. Став автором сценаріїв «Весілля на Сокальщині та Волині», «У Вифлиемі новина», «На Івана, на Купала», «Свято останнього снопа». В репертуарі колективу – оригінальні твори – Б. Андрусів «Герої війни», «Спи наш Тарасе».

У 1975 році Постановою колегії Міністерства культури УРСР хору «Колос» під орудою Б. Андрусіва, було присвоєно звання народного. Колектив неодноразово ставав переможцем конкурсів й фестивалів республіканського та вседержавного рівня. Зокрема, у 1983 році хор став лауреатом II премії Всесоюзного огляду самодіяльної художньої творчості у м. Києві, у 1987 році лауреатом II премії Всесоюзного фестивалю у м. Києві, 1989 рік – переможцем республіканського свята народної творчості у Львові та лауреатом II Обласного фестивалю народної творчості «Козацькому роду, нема переводу». У часи незалежності колектив отримав нове дихання. У 1991 році став переможці Обласного

свята хорового співу «Червона калина», а у 1995 році Обласного свята до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького. А впродовж 2002 – 2009 рр. був чотириразовим переможцем Обласного свята українського зимового фольклору «Ой, радуйся земле!» у м. Львові.

Хор “Колос” неодноразово презентував своє мистецтво на телебаченні та радіо. З 2000-их років успішно гастролював в різних містах України, був постійним учасником творчих звітів самодіяльності Львівської області, здійснив ряд гастрольних поїздок містами Білорусі та Польщі.

З 2006 року Богдан Андрусів – викладач хорового класу, диригування, постанови голосу, керівник чоловічого вокального ансамблю та народного хору Волинського фахового коледжу культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського. Народний хор коледжу був активним учасником різноманітних концертів, звітів, конкурсів.

Богдан Іванович активно працював як культурно-громадський діяч, член Всеукраїнського товариства «Просвіта». Був неодноразовим членом журі конкурсів фольклорних ансамблів та народних хорових колективів. Як член любителського клубу «Неспокійні серця», створив аматорський хор, який має свого слухача і до сьогодні.

За багаторічну самовіддану працю Богдан Андрусів нагороджений медаллю II ступеня Всесоюзного фестивалю народної творчості (1983), медаллю II ступеня Всесоюзного огляду самодіяльної народної творчості (1987), почесними грамотами Міністерства освіти і науки України та Міністерства культури України, а згодом удостоєний звання Заслужений працівник культури України.

29 жовтня 2017 року закінчився життєвий шлях Богдана Івановича Андрусіва. У пам'яті друзів, колег, мистецького світу Волині назавжди залишився самотутнім митцем та щирим товаришем.

Марія Філонюк

Література:

Волинське державне училище культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 56 с.

Фото Богдана Андрусіва – с. 17, 33.

12 лютого

**90 років від дня народження М. І. Миценка (1932) –
українського журналіста, члена Національної спілки
журналістів України**

Микола Миценко народився 12 лютого 1932 року у селі Миколаївці Зачепилівського району Харківської області у багатодітній родині місцевого селянина. Микола Іванович був шостою дитиною у сім'ї. Упродовж 1932-1933 років родина Миценків, як і інші місцеві жителі, постраждала від радянської політики колективізації. Під час Голодомору померли усі старші брати і сестричка, в живих в родині залишився лише однорічний Микола. Матір, щоб врятувати його від смерті, навесні 1933 року виміняла за свою швейну машину «Зінгер» кілька кілограмів пшона. Як згадує тітка Миколи Івановича, рідна мамина сестра Марія Іванівна Столярчук (у дівоцтві Петренко): «..вона його варила, потім ще пережовувала, зав'язувала цю кашку в марлевий вузличок і давала маленькому синочку смоктати». Тоді у рідному селі Миколаївці вимерло понад 1,4 тис. чоловік, або практично півсела, у якому за Всесоюзним переписом населення 1926-го нараховувалося 3050 чоловік. Ці людські втрати так і не відновились.

Проте й надалі родині Миценків прийшлося пережити ще чимало лиха. З початком німецько-радянської війни батька Івана було призвано до Червоної армії. З війни він не повернувся, загинув у 1943 році. Мати залишилась вдовою і намагалась разом з маленьким Миколою вижити.

У післявоєнний час Микола Миценко закінчив семирічку, а також дев'ятий клас Зачепилівської школи. І відразу пішов працювати – з грудня 1949-го по жовтень 1951 року трудився у Зачепилівській районній друкарні на посаді складача. Згодом був призваний до лав Радянської армії.

Восени 1955-го звільнений у запас сержант Микола Миценко поїхав на Волинь до тітки Марії Столярчук, яка у той час працювала в Олиці редактором місцевої газети «Прапор Перемоги» і водночас очолювала друкарню. Після кількох днів гостювання тітка попросила Миколу, знаючи про його, хоч і незначний, досвід роботи в друкарні, підмінити одну із складальниць, котра захворіла. Уже працюючи в друкарні,

Микола Миценко познайомився з відповідальним секретарем редакції газети Олександром Семеновичем Бордаковим. Саме цей чоловік, веселої оптимістичної вдачі, запропонував редакторці долучити племінника до творчого процесу в редакції. Спочатку це була робота з робсількорами – той опрацьовував листи, які надходили в редакцію. Згодом Миценкові роботи стали публікувати в районці. Свої кращі нариси він надсилав і до обласної газети «Радянська Волинь».

В Олиці Микола Миценко здобув і загальну середню освіту, навчаючись у вечірній школі. Однак надовго тут він не затримався, бо в січні 1957 року Олицький район було ліквідовано, а працівників газети обком партії направив у інші видання. Микола вирушив у Шацьк.

У Шацьку довелося підійматися по кар'єрній сходинці з найнижчого щабля, тобто починати все з початку: був інструктором по роботі із робсількорами, а згодом – відповідальним секретарем газети «Жовтнева перемога». Тут він зростав творчо, адже його замітки друкувалися вже не лише в обласній періодиці, а й в республіканських газетах, зокрема в «Молоді України».

Згодом Микола Іванович переїжджає у Цумань, де працює у місцевій газеті «Радянська трибуна». Саме Цумань став переломним періодом у його житті. Працюючи у місцевій газеті відповідальним секретарем, щоб надолужити теоретичні знання, яких бракувало й чого не могла замінити практична діяльність, Миценко вступив на заочний факультет Львівського держуніверситету імені Івана Франка, який був справжньою школою журналістики. У 1960 році його прийняли у Спілку журналістів СРСР.

З приєднанням Цуманського району до Ківерцівського (1962 р.) перейшов на роботу у редакцію газети «Ленінським шляхом». У редакції Ківерцівської районки на той час працювали також молоді, талановиті й енергійні люди – Микола Богуш, Маргарита Малиновська, Ганна Слюсар та інші. У 1964 році Микола Миценко очолив колектив Ківерцівської газети і пропрацював на цій посаді 23 роки. За всі ці роки було зроблено надзвичайно багато. Здобутки колективу позитивно відзначалися навіть у всесоюзному часописі «Журналист», а також «Медицинской газете», майже у всіх республіканських друкованих засобах.

Також Микола Іванович продовжив розвивати практику інституту громадських кореспондентів, зініціювавши створення літературного об'єднання «Джерело», де відточували своє творче перо Микола Богущ, Олексій Григор'єв, Галина Нецько, Петро Боярчук, Михайло Сорока, Василь Недільський, Володимир Корольок, Ігор Павлюк і багато інших.

5 серпня 1987 року Микола Миценко через поважний вік покинув посаду редактора, однак з газети не пішов, а ще певний час працював випусковим і відповідальним секретарем аж до пенсійного віку. Його плідну працю було неодноразово відзначено численними нагородами – Почесними грамотами, чотирма медалями. У 2003 році Указом Президента України Миколі Івановичу Миценку, як видатному діячу інформаційної галузі, присуджено довічну державну стипендію.

Уже перебуваючи на заслуженому відпочинку, Микола Миценко зайнявся активно іншим видом творчості – римуванням реалій нашого сьогодення у сатиричні вірші. Знаходиться час й для ліричних мотивів, пише поезію для дітей. І як наслідок – світ побачив його збірки гумору і сатири «І сміх, і горе» (2002) та «Маємо те, що маємо» (2011); ліричні твори зібрані в «Осінній сум» (2003) та «Поклик отчої землі» (2009), вірші для дітей «В гостях у бабусі» (2011). Одначе найбільшого умиротворення віднайшла його душа у краєзнавчій розвідці «Козацьке село Миколаївка», виданої 2004-го та перевиданої в 2011р.

Довгий час був активним дописувачем до обласних та загальноукраїнських газет. Своєрідним підсумком свого життєвого й творчого шляху впродовж вісімдесяти літ стала книга спогадів «Газета – доля моя» (2012).

Через поважний вік Микола Миценко вже не настільки активний, проте залишається на «пульсі життя», є постійним учасником вечорів та уроків пам'яті, годин-реквіємів, які присвячені вшануванню жертв Голодомору.

Оксана Сущук

Література:

Миценко М. Гостини, довжиною в життя / М. Миценко // Діалог. – 2010. – 26 серп. – С. 4 ; 2 верес. – С. 4.

Миценко М. Незвичайний конспект Процюка / М. Миценко // Діалог. – 2014. – 30 січ. – С. 4.

Миценко М. Оповідки з журналістського життя / М. Миценко // Діалог. – 2010. – 9, 16 верес. – С. 4 ; 23 верес. – С. 4.

Миценко М. Славні мої земляки / М. Миценко // Діалог. – 2012. – 8 берез. – С. 4.

Миценко М. Спогади редактора / М. Миценко // Діалог. – 2012. – 15 берез. – С. 4.

Миценко М. Треба було бути пильним / М. Миценко // Діалог. – 2013. – 17 жовт. – С. 4.

Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 рр. : монографія / І. Павлюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про М. І. Миценка – с. 35, 89, 112, 119, 334, 335.

Богущ М. Райгазета в інформаційному просторі / М. Богущ, Г. Павленко // Богущ М. Ківерцівщина крізь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. Богущ, Г. Павленко. – Луцьк, 2006. – С. 261–272.

Денисюк В. Миценко Микола Іванович (12 лютого 1932 р., с. Миколаївці Зачепилівського району Харківської області) / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 187–188.

Мордовець В. Все життя – з газетою / В. Мордовець // Вільн. шляхом. – 2002. – 9 лют.

Павлюк І. Миценко Микола Іванович [12.02.1932, с. Миколаївці Зачепилівського р-ну Харківської обл.] – український журналіст, редактор / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 189–190.

20 лютого

60 років від дня народження В. М. Мельничука (1962–2015) – захисника України

Захисник України Мельничук Віктор Миколайович народився 20 лютого 1962 року в с. Боровичі Маневицького району Волинської обл. Пізніше разом з батьками переїхав у с.

Омельне Ківерцівського району, де закінчив місцеву школу. З родиною проживав у Луцьку, працював на підшипниковому заводі, згодом комерційним директором на фірмі «Гід», регіональним представником «Торчин-продукту» у Донецькій і Дніпропетровській обл. У 2004 році активно підтримував Помаранчеву революцію.

Із початком збройної агресії Російської федерації 25 квітня 2015 року зголосився до лав Збройних Сил України, як доброволець. Після підготовки у навчальному центрі в Старичах Львівської області, направлений у 3-й механізований батальйон 14 окремої механізованої бригади на посаду топогеодезиста. У серпні 2015 року відбув у район проведення антитерористичної операції, виконував завдання із коригування вогню артилерії. Загинув 25 листопада 2015 року у районі с. Красне (нині Сонцівка Покровського р-ну) Донецької обл. Похований 30 листопада 2015 року в с. Омельне Ківерцівського району.

Рішенням Волинської обласної ради № 31/3 від 10 вересня 2020 року Мельничуку Віктору Миколайовичу присвоєно звання «Почесний громадянин Волині» (посмертно). У 2021 році захиснику України посмертно присвоєно звання «Почесного громадянина Луцької міської територіальної громади».

Богдан Зек

Література:

Волинський небесний батальйон / упоряд. Н. Слюсар ; худож.-ред. В. Гошко ; літ. ред. О. Волошко. – Луцьк : Вісник і К, 2019. – 384 с.

Про В. М. Мельничука – с. 49–50.

Дем'янчук О. Волинський пантеон: Схід-2015 / О. Дем'янчук, Г. Гулько. – Луцьк : Айс Принт, 2016. – 131 с.

Про В. М. Мельничука – с. 38.

Бубенщикова О. Від страшних катувань серце бійця збільшилося вдвічі / О. Бубенщикова // Твій вибір. – 2018. – 31 трав. – 6 черв. – С. 1, 4

Гаврилюк С. Валерій Мартинюк та Віктор Мельничук... Пам'ятаємо / С. Гаврилюк // Волин. газета. – 2015. – 3 груд. – С. 4.

Загинув воїн-доброволець Віктор Мельничук // Вільн. шляхом. – 2015. – 5 груд. – С. 2.

Лугова М. Похоронили бійця у рідному селі / М. Лугова //

Волинь-нова. – 2015. – 1 груд. – С. 4.

Лучани провели в останню путь військовослужбовця // Відомості. – 2015. – 3–9 груд. – С. 7.

Свереда Т. Хто достойний почесного звання? / Т. Свереда // Луцьк. замок. – 2021. – 22 лип. – С. 7.

Харів О. Такі патріоти потрапляють у Царство небесне / О. Харів // Луцьк. замок. – 2015. – 3 груд.

8 березня

75 років від дня народження В. Г. Жупанюка (1947) – українського художника

Володимир Григорович Жупанюк народився 8 березня 1947 року в с. Вовковії Млинівського району Рівненської області. Спочатку отримав економічну освіту. Навчався у Рівному та Чернівцях (Чернівецький філіал Київського торговельно-економічному університету). Декілька років працював за фахом. Однак дитяче захоплення малюванням, системне відвідування художніх музеїв і картинних галерей, формування об'ємної власної бібліотеки з історії образотворчого мистецтва визначили життєві пріоритети Володимира Жупанюка. Приїхавши до Луцька у 1976 році, він починає працювати в художньо-оформлювальному комбінаті (до 2003 року). Постійне перебування в мистецькому середовищі, занурення в специфіку творчих пошуків, а також копітка праця над собою та вплив всього прочитаного – від енциклопедичних праць до біографічних романів про класиків – спонукали його змінити формат власної діяльності. Згодом Володимир Жупанюк розпочинає нову сторінку свого життя – життя художника.

Перша персональна виставка Володимира Жупанюка відбулася у 1985 року (Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в с. Колодяжному). У цьому ж році він закінчив оформлення експозиції Волинського краєзнавчого музею, над виконанням якого працював у команді з іншими художниками. Наступні персональні виставки відбулись у 1991, 1993, 1998 роках. У 2005 році у Художньому музеї (відділі ВКМ) було презентовано спільний проект «Володимир та Ярослав Жупанюки: діалог поколінь», який став своєрідним відображенням його творчих уподобань та здобутків. Продовженням спільної виставкової діяльності батька та сина стали експозиції під назвою «Родині

традиції» у Арт-галереї ЦУМу (в рамках програми «Культура і духовність» Фонду «Тільки разом», 2017) та виставковий проєкт «Скарби нації» у 2021-му в Арт-галереї «Луцьк».

За роки творчої діяльності Володимир Жупанюк створив достоту великий мистецький доробок. Його твори зберігаються у приватних колекціях Луцька, Києва, Одеси, Львова, Дубно, Рівне та за кордоном. Дві роботи художника – «Старе місто при заході сонця» (1984) та «Золотистий ранок. Вид на костел у Луцьку» (2005) – доповнюють колекцію волинського малярства другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у фондowych запасниках Волинського краєзнавчого музею.

Творча манера Володимира Жупанюка означена емоційністю, прагненням в кожній деталі композиції правдиво та послідовно розкрити зміст обраної теми. У своїй творчій практиці він спирається на досвід художників-класиків, але знання техніки й стилістичних прийомів малярства він здобув під керівництвом професійних мистців – Григорія Чорнокнижного (1915–1992) та Віктора Шингура (1939–2008). Спілкування із ними стало гарним підґрунтям для формування його власної творчої моделі. пейзаж – головний жанр його творчості. Носій традицій реалістичної школи Володимир Жупанюк поєднує виражальні засоби імпресіонізму та пуантилізму. Краєвиди Волині та Рівненщини просякнуті любов'ю до рідного краю та щирим захопленням красою навколишнього світу. Художник створює краєвиди, сповнені правдивості, наділяючи їх естетичним змістом: «Польова дорога» (1988), «Біля старого кар'єру. м. Клевань» (1990), «Садіба баби Віри» (2003), «Стара груша» (2004) та ін. Також творчий доробок Володимира Жупанюка доповнюють сюжетні роботи на історичну тематику. У них, беручи за основу композиції ікон із клеймами, він кожен самостійний сюжет підпорядковує спільній темі («Під містечком Берестечком» (2002), «Пані Габрієля, вибачте» (2005), «Дубно в історії» (2007), «Боремель», тощо). У цих творах художник не лише звертається до зображення подій історії України. Він, небайдужа й щира людина, привертає увагу громадськості до належного вшанування імен нашої минувшини, фокусує увагу своїх сучасників на збереженні культурно-мистецької спадщини України. Особливо цікавими із цього доробку є багатофігурні композиції на релігійну тематику. В руслі індивідуального бачення та розуміння краси Володимир

Жупанюк переосмислює традиції візантійського іконопису та українського народного малярства. Стилистичні прийоми, притаманні творам мистців минулого, він вдало поєднує із традиційними академічними прийомами виконання («Волинська Богоматір» (1985), «Покрова Пресвятої Богородиці – с. Плешева» (1991), «Святий Миколай» (2003), «Святий Лука із житієм» (2007), «Боремельський Христос» (2007) та ін.).

У 2013 році Володимир Жупанюк стає лауреатом Волинської обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича. Мистецтво і дотепер залишається головним змістом його життя й духовною потребою.

Олена Старикова

Література:

Жупанюк В. Портрет ріки / В. Жупанюк // Луцьк. замок. – 2003. – 27 берез.

Вербич В. Над розіп'ятим безсила смерть / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, – 2006. – С. 229–231.

Несторук І. Луцьк живописний. Каталог / І. Несторук // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали VI Всеукр. наук. конф., присвяч. 90-річчю Волин. краєзн. музею : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 6. – С. 136–149.

Бихнюк А. Два митці – два світи / А. Бихнюк // Слава праці. – 2005. – 6 груд.

[В галереї мистецтв м. Ковеля пройшла виставка художників Володимира та Ярослава Жупанюків] // Арт-лайн. – 1998. – № 12. – С. 38.

Вербич В. Над розіп'ятим безсила смерть / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 квіт. – С. 9.

Гнатюк А. Хрест Володимира Жупанюка: мистецтвознавці кажуть : це чи не єдиний художник в Україні, який пише ікони з історичними сюжетами / А. Гнатюк // Волин. єпарх. відом. – 2009. – № 5 (трав.). – С. 3.

Клімчук В. Молитва на полотні / В. Клімчук // Волин. єпарх. відом. – 2013. – № 10 (жовт.). – С. 3.

Клімчук Л. Життєві барви Володимира Жупанюка / Л. Клімчук

// Луцьк. замок. – 2007. – 8 берез. – С. 12.

Ковальчук А. Історія в експонатах / А. Ковальчук // Волинь-нова. – 2009. – 22 серп. – С. 9.

Ковальчук А. Минувшина в експонатах / А. Ковальчук // Волин. єпарх. відом. – 2009. – № 10 (жовт.). – С. 3.

Малімон Н. «Холмська Богородиця у подіях і фактах» : у Музеї волинської ікони представили картину Володимира Жупанюка / Н. Малімон // День. – 2017. – 15–16 груд. – С. 32.

Мельничук О. Незабутня зустріч із волинським художником / О. Мельничук // Слава праці. – 2016. – 23 черв. – С. 6.

Понедельник Л. Заради коханої посилив театральну мрію / Л. Понедельник // Волинь-нова. – 2013. – 10 груд. – С. 16.

Свереда Т. «Мистецтво – це моя свобода в житті» / Т. Свереда // Луцьк. замок. – 2017. – 9 берез. – С. 7.

Солоненко М. Ловить миттевості, що втікають / М. Солоненко // Голос України. – 2017. – 11 берез. – С. 10.

Солоненко М. У Йова Кондзелевича, і нині є послідовники / М. Солоненко // Голос України. – 2017. – 16 груд. – С. 10.

Харів О. Подарунок Музею волинської ікони / О. Харів // Луцьк. замок. – 2018. – 22 берез. – С. 12.

Цимбалюк Є. Історія на полотні / Є. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2009. – 19 лют. – С. 14

Цюриць С. Я «Бандерівець-торговельник» став відомим художником / С. Цюриць // Вісник. – 2007. – 29 берез. – С. 3.

Юркова О. Панорама історії древнього Дубна / О. Юркова // Голос України. – 2008. – 8 листоп. – С. 7.

Старикова О. Л. Жупанюк Володимир Григорович / О. Старикова // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2009. – Т. 9. – С. 677–678.

9 березня

50 років від дня народження В. С. Пушкарука (1972–2014) – захисника України, кавалера ордена «За мужність»

III ступеня посмертно

Захисник України Пушкарук Володимир Сергійович народився 9 березня 1972 року в с. Мовники Іваничівського району

Волинської області. Проживав у Нововолинську. Працював тренером ДЮСШ № 3, був майстром спорту міжнародного класу. Під час революції Гідності підтримував акції протесту в Києві. З початком збройної агресії Російської федерації – старшина резерву Володимир Пушкарук став добровольцем батальйону спеціального призначення «Донбас» Національної гвардії України. Перебував на посаді командира відділення 2-го батальйону, позивний «Котик». У складі підрозділу направлений у район проведення антитерористичної операції. Загинув під час мінометного обстрілу 23 серпня 2014 року в бою за м. Іловайськ Донецької області. Похований 1 вересня 2014 року у рідному селі.

Указом Президента України № 892/2014 від 27 листопада 2014 року «За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України», нагороджений орденом «За мужність» III ступеня посмертно. Рішенням Нововолинської міської ради № 25/1 від 21 серпня 2018 року Пушкаруку Володимирі Сергійовичу посмертно присвоєння звання «Почесного громадянина міста Нововолинська». Відповідно до рішення Волинської обласної ради № 31/3 від 10 вересня 2020 року захиснику України присвоєно звання «Почесний громадянин Волині» (посмертно).

Богдан Зек

Література:

Володимир Сергійович Пушкарук (09. 03. 1972 – 23. 08. 2014) // Волинський небесний батальйон / упоряд. Н. Слюсар. – Луцьк, 2019. – С. 129–130.

Дем'янюк О. Старшина резерву Пушкарук Володимир Сергійович / О. Дем'янюк, Г. Гулько // Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід–2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Луцьк, 2015. – С. 82.

Дем'янюк О. Пушкарук Володимир Сергійович / О. Дем'янюк // Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід–2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк, 2015. – С. 38.

Бонюк К. Володимир Пушкарук / К. Бонюк // Колос. – 2018. – 22 листоп. – С. 3.

Бонюк К. Кожна війна – це поразка... / К. Бонюк // Колос. –

2019. – 22 серп. – С. 3.

Зубчук К. Криваве протистояння забирає від нас найкращих / К. Зубчук, А. Лісова // Волинь. – 2014. – 2 верес. – С. 1, 3.

Кондратюк Л. Не забувають про героя / Л. Кондратюк // Колос. – 2020. – 17 верес. – С. 4.

Лісова А. У рідній школі встановлено меморіальні дошки Героям АТО / А. Лісова // Волинь-нова. – 2014. – 25 груд. – С. 12.

Лугова М. Тут навчався солдат – патріот / М. Лугова // Волинь-нова. – 2015. – 1 жовт. – С. 4.

Нагороду отримали батьки // Наш край. – 2021. – 8 квіт. – С. 3.

Ховайло Ю. До смерті правді був покірним / Ю. Ховайло // Колос. – 2014. – 6 верес.

14 березня

60 років від дня народження Г. Г. Кожевнікова (1962) – українського громадсько-політичного діяча

Геннадій Геннадійович Кожевніков народився в м. Луцьку в 1962 році в сім'ї військовослужбовця. Закінчивши школу в 1979 році, до березня 1980 року працював вантажником в магазині № 34 м. Луцька. Після проходження курсів молодого бійця в м. Виноградів Закарпатської області, служив в рядах Радянської Армії в Угорщині в м. Ніредьгаза (1980–1982 рр.). З 1982 по 1990 рік працював маляром Луцької ремонтно-механічної майстерні Волинського облхарчопрому.

У 1982 році Геннадій став студентом Луцького філіалу Львівського політехнічного інституту, в якому навчався на електромеханічному факультеті. Через три роки у зв'язку з закриттям факультету всіх студентів перевели в Український заочний політехнічний інститут імені Соколова (м. Харків), в якому тривало навчання чотири роки. Навчався Геннадій без відриву від виробництва, працюючи оператором-машиністом аміачних холодильних установок торговельно-закупівельної бази громадського харчування (1983–1990 рр.).

У 1989 році Геннадій Кожевніков особисто познайомився з В'ячеславом Чорноволом, Левком Лук'яненком, Степаном Хмарою, Михайлом Горинем, Василем Овсієнком, які становили кістяк Української Гельсінської Спілки – гуманітарно-правової організації, яка мала за основну мету проголошення незалежності

України, підтримання прав людини, християнські цінності.

У 1990 році Геннадій Кожевніков вступив до Української Гельсінської Спілки. Після цього під тиском керівництва вимушений був звільнитись з роботи.

Подальші роки життя були пов'язані з громадсько-політичною діяльністю, нелегкою боротьбою проти комуністичного режиму за незалежність України.

У 1990-х роках Геннадій Кожевніков був серед тих, хто першими пропагували ідеї суверенної України, свободи людини та захист її прав, християнські цінності. Геннадій Геннадійович брав участь у численних мітингах та акціях, відстоюючи незалежність України, зокрема: на підтримку української символіки, армії, підтримку Литви, за відміну 6-ї статті Конституції СРСР, встановлення христів на могилах вояків УПА та пам'ятних знаків, пам'ятників Т.Г. Шевченку, ліквідацію радянської символіки в м. Луцьку та Волинській області тощо.

У 1989 році Геннадій Кожевніков поряд із Михайлом Тиским, Олександром Гудимою, Богданом Самохваленком, Олегом Покальчуком та іншими активістами заснували Волинський осередок громадсько-політичного об'єднання «Народний рух України за перебудову», який об'єднав численні демократичні угруповання. Головною ідеєю організації була суверенна незалежна Україна. «...Саме народний рух відіграв вирішальну роль у проголошенні незалежності Української Держави» (Леонтій Сандуляк, газета «Молодий Буковинець», № 9 від 01. 10. 2009, с. 6).

21 січня 1990 року, напередодні 71-річчя від дня злуки УНР і ЗУНР, українці вперше заявили про те, що схід та захід разом, вишикувавшись від Івано-Франківська через Львів до Києва живим ланцюгом, який був одним із наймасштабніших на той час у світовій історії. За неофіційними даними учасників, було біля 3 мільйонів. Геннадій Кожевніков був одним із організаторів цієї акції з боку волинян. Волині у ланцюгові було виділено місце від автостанції в Рівному до селища Гоща Рівненської області.

У 1990 році Геннадій Кожевніков вступив в Українську Республіканську Партію (УРП), яка утворилась на основі Української Гельсінської спілки. Першим головою став дисидент часів СРСР Левко Лук'яненко. В 1991 році Геннадій був довіреною особою Левка Лук'яненка на Волині. З 1990 по 1996

пр. займався громадсько-політичною діяльністю та працював звільненим головою Волинської обласної організації Української республіканської партії.

Після виборів, що відбулись у березні 1990 року у Луцьку міську та Волинську обласну ради, демократичного скликання, увійшли люди міста, які були за соборну, незалежну Україну, серед них – Геннадій Кожевніков. На першій квітневій сесії 1990 року було ухвалено рішення вивісити жовто-блакитний прапор над замком Любарта.

У 1990 році Геннадій Кожевніков та Віктор Федосюк установили перший національний прапор на Замковій вежі, а 15 липня того ж року український прапор замайорів і над міською радою. У 1991 році Г. Г. Кожевніков спільно з активістами їздили по Дніпру в напрямку від Києва до Одеси, містами та селами України з акцією «500-річчя українського козацтва», яка мана за мету культурне зближення Сходу та Заходу України. Адже активісти вважали «на схід треба йти не зі зброєю, а з культурою».

На початку 1990-х років Геннадій Кожевніков, Дмитро Себій, Василь Хоровець створили Союз фермерів Волині з метою захисту прав фермерів. У 1994 році очолював асоціацію захисту малого та середнього бізнесу «Бізнес Волині».

З 1996 по 1999 рік Геннадій Кожевніков навчався в Волинському національному університеті ім. Лесі Українки на юридичному факультеті та отримав диплом юриста. З 1996 по 2011 рік працював начальником Волинського обласного управління у справах захисту прав споживачів, у 2016 році – заступником директора приватного підприємства «Злагода», 2017 року – технічним директором Товариства з обмеженою відповідальністю «Велнес Груп».

Від серпня 2017 року по сьогоднішній день Геннадій Кожевніков працює заступником начальника Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області.

У вільний від роботи час Геннадій Геннадійович захоплюється риболовлю, любить збирати гриби, спілкуватись з природою.

Оксана Гаврилюк

Література:

Кожевніков Г. Мегафон був не тільки рупором / Г. Кожевніков // Корсак І. Оксамит недавніх літ / І. Корсак. – Луцьк, 2001. –

С. 174–182.

Кожевніков Г. Позиція сьогодні / Г. Кожевніков // Нар. трибуна. – 1993. – 14 лип. – С. 4.

Волинь в умовах демократичної трансформації (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : кол. моногр. / за ред. В. І. Бортнікова. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 654 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 114.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 17.

Головій О. Шляхами української оксамитової революції. Волинь / О. Головій. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 100 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 18, 62, 65.

Денисюк В. Луцьку – 920 років : іст.-краєзн. нариси / В. Денисюк. – Луцьк : Надстиря, 2005. – 256 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 138, 140.

Західне Полісся: історія та культура : монографія / наук. ред. В. К. Баран. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 784 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – див. Іменний покажчик.

Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.): монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2013. – 352 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 22, 24, 26, 34, 50, 62, 73.

Тиский М. Г. Історія виникнення Народного Руху України на Волині / М. Г. Тиский. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 256 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – див. Іменний покажчик.

Тиский М. Г. Народний Рух України: становлення Волинської регіональної організації : монографія / М. Г. Тиский. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 212 с.

Про Г. Г. Кожевнікова – с. 90, 98, 108, 200.

Борковський А. Осколки пам'ятника Леніну брали на сувеніри / А. Борковський // Волинь. – 2019. – 22 серп. – С. 5.

Пахолок Л. Знову мова про відставку?! / Л. Пахолок // Волинь. – 1992. – 5 груд. – С. 1.

Світліковська Г. Чому споживачів обдурюють? / Г. Світліковська // Волинь. – 2006. – 10 жовт.

Якименко М. Волинь: без ностальгії за минулим і з вірою в

краще / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 21 серп. – С. 8.

17 березня

175 років від дня народження Федора Вовка (1847–1918) – українського антрополога, етнографа, музеезнавця, дослідника Волині

«Кількаденне перебування навесні 1909 року видатного українського науковця природника і антрополога Хв. Вовка в нашій родині у Києві спричинилося до великої зміни у моєму житті. Хв. Вовк у той час був директором українського відділу в Етнографічному музеї ім. імператора Олександра III в Петербурзі, а крім того викладав антропологію в Петербурзькому університеті на природничому його відділі...», так Федора Вовка на початку ХХ ст. охарактеризував його майбутній учень і послідовник Левко Чикаленко. Ось у такому статусі, будучи уже досвідченим науковцем, дослідником та музейником, Федір Кіндратович Вовк, після повернення в Росію з еміграції у 1905 р., все-таки реалізував свої наукові плани і здійснив кілька подорожей Волиню.

Нащадок полтавського козацького роду Федір Вовк народився 17 березня 1847 р. у с. Крячківці на Полтавщині у сім'ї вчителя. Незабаром родина переїхала до Ніжина, де Федір закінчив місцеву гімназію та ліцей. За плечима юнака було навчання у Новоросійському університеті в Одесі та на фізико-математичному факультеті Київського університету Святого Володимира. Ще студентом Федір Вовк зарекомендував себе мислячим, цілеспрямованим, він пробував себе у науковій роботі. Але поза його увагою не залишилися і політична сфера життя. Вже працюючи у Київській контрольній палаті, молодий чоловік активно співпрацював з Драгомановим, Подолинським, Зібером в українській революційній газеті «Кієвський телеграфъ»; став одним із засновників і активним діячем Південно-Західного відділу Російського Географічного Товариства, членом «Старої Громади». Федір Вовк під керівництвом Володимира Антоновича бере участь в археологічних розкопках на Київщині й Волині (1875–1876 рр.), друкує низку наукових праць з етнографії. Він стає одним з найактивніших помічників Павла Чубинського в організації та проведенні перепису населення Києва 2 березня 1874 р.

Але політична активність завадила вченому займатися науковою роботою і через переслідування з боку влади Федір Кіндратович змушений у 1879 р. виїхати за кордон. Без сім'ї (дружина і діти були заслані у В'ятку), поневіряючись по чужих кутках то в Женеві, то в Добруджі, вчений часом втрачав віру і сили. Але не дали зламатися побратими, які залучали Федора Вовка до роботи – він друкувався у женеvській «Громаді», брав участь у виданні «Кобзаря».

У 1887 р. Федір Вовк, зібравшись із силами, поселяється в Парижі і повністю поринає у наукову працю. У цей час він написав у щоденнику: «Надоїв цей моллюскоподібний стан – відчувається бажання підібратися, а то завдяки цій хандрі можна зовсім розпуститися... Буду-но я науками займатися...». Тут Федір Кіндратович здобув антропологічну освіту, захистив докторську дисертацію з порівняльної антропології, розпочав свої перші антропологічні й етнографічні дослідження Галичини, Буковини та Закарпаття. Тут Федір Вовк став співробітником французького Доісторичного товариства та Товариства наукових екскурсій. Увесь цей час вчений публікує у французьких виданнях свої дослідження з української етнографії та антропології.

У 1901 р. в Парижі було засновано Російську вищу школу суспільних наук, куди Федора Вовка запросили читати лекції. Його обрали професором антропології та етнографії. Звідси він часто відвідує під австрійський Львів, виїжджає у експедиції в Буковину, Галичину, Бойківщину, Лемківщину.

Врешті, у січні 1906 р. Федір Вовк отримав офіційний дозвіл російського уряду на повернення до Російської імперії, однак із заборонаю мешкати в Україні. Тоді він оселився в Санкт-Петербурзі та став куратором одразу двох відділів Російського Музею та викладачем антропології на посаді приват-доцента у Санкт-Петербурзькому університеті. Досліджуючи археологію, етнографію та антропологічний склад українського населення, Федір Кіндратович у 1907, 1909, 1910 та 1914 рр. здійснив наукові експедиції на Волинь.

У 1907 р. Федір Вовк разом зі своїми студентами відвідав села Вербу, Заліси, Заболоття та Тур на Ковельщині. Основною метою цієї експедиції був збір інформації про селянський побут, особливості побудови сільських хат тощо.

Маршрут наукової експедиції 1909 р. був значно довшим і

пролягав населеними пунктами історичної Волині – Рівненщини та Житомирщини: Городок – Бердичів – Житомир – Звягель – Корець – Андріївчичі – Сушки – Ушомир – Іскорость – Бехи – Овруч – Збранка – Норинськ – Олевськ. Фото з цієї експедиції та щоденник вченого засвідчують, що науковці в основному зосереджувалися на дослідженні особливостей будівництва сільських хат та церков, одязі селян та їхньому побуті.

За завданням Російського музею імператора Олександра III, з метою поповнення фондів української експозиції музею, влітку 1910 р. Ф. К. Вовк знову поїхав у двохмісячну експедицію Волиню. Результати антропологічних досліджень ввійшли у дослідження «Антропологічні та етнографічні особливості українського народу», за яке 70-річному Федору Кіндратовичу було присвоєно ступінь доктора. Нарешті, влада оцінила здобутки вченого. Збулася також і його давня мрія – працювати і жити в Україні. 29 жовтня 1917 р. вченого запросили до Київського університету і обрали на посаду завідувача кафедри географії та етнографії. Також він був включений до складу Комісії, яка мала розробити Статут Української Академії Наук.

Але, як зазвичай, було надто пізно. 11 червня 1918 р. Ф. Вовк виїхав з Петрограда до України, але по дорозі захворів і помер. На жаль, учений так і не зміг повернутись на батьківщину, знайшовши вічний спочинок на чужині – в містечку Жлобин на Гомельщині.

Однак Федір Кіндратович лишив по собі плеяду учнів – продовжувачів його справи. А головне – у своїх наукових працях Федір Вовк дійшов висновків, що українці становлять окремий антропологічний тип, відмінний від сусідніх слов'янських народів. Особливе значення має його праця «Етнографічні особливості українського народу», де він вперше різнобічно охопив український побут, науково обґрунтував висновок, що український народ і з етнографічного боку є окремишньою цілістю. Все це дало йому підставу твердити, що українська територія була заселена здавна і мала свою розвинену культуру.

1. Український народ в минулому і сучасному: Антропологічні особливості українського народу. Етнографічні особливості українського народу. Петроград, 1916.

2. Студії з української етнографії та антропології / проф. Хведір Вовк. Прага: Укр. громад. вид. фонд, [1928] (Друк.

«Легіографія»). 354, [2] с.: іл., [23] арк. іл.[7].

3. Студії з української етнографії та антропології. Київ, Мистецтво, 1995.

1. Макарчук С. А. Етнічна історія України: навч. посібник Київ: Знання, 2008. 471 с. (335 с.)

2. Горбик В. О. Вовк (Волков) Федір Кіндратович // Енциклопедія історії України у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2003. Т. 1. С. 589. 688 с

3. Федір Вовк - вчений і громадський діяч / О. О. Франко; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2000. 378 с.

4. Таран О. Волинь у народознавчих дослідженнях Федора Вовка. Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Випуск 11. К., 2001.

Вікторія Білик

Література:

В'ятрович В. Україна. Історія з грифом «Секретно» / В. В'ятрович. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2014. – 512 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XX – початок XX ст.): монографія / С. В. Гаврилюк. – 2-ге вид. доп. – Луцьк : Вежа, 2008. – 536 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Гайдай Л. І. Історія України: персоналії, терміни, назви і поняття (1648–1917) : навч. посіб.-комент. : у 2-х т. Т. 1. / Л. І. Гайдай. – Луцьк : Вежа, 2008. – 507 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. 1841–2008 : навч. посіб. / ред.: А. П. Коцур, В. П. Коцур, Н. В. Терес. – Чернівці ; Київ : Книги – XXI, 2010. – 688 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Історія української культури : в 5 т. Т. 4. Кн. 1 / ред. Б. Є. Патон. – Київ : Наук. думка, 2008. – 991 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Львів. політехніка, 2010. – 378 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Шаповал Ю. Мить історії. 366 мініатюр про людей і події / Ю. Шаповал. – Київ : Парламент. вид-во, 2019. – 399 с.

Про Федора Вовка – див. Іменний покажчик.

Борисенко В. Розвиток української етнології від другої половини XIX ст. до сьогодні / В. Борисенко // Українська етнологія : навч. посіб. / ред. В. Борисенко. – Київ, 2007. – С. 77–92.

Гаврилюк С. Дослідники XIX – початку XX ст. про національні вияви культурної спадщини Волині / С. Гаврилюк // Соціокультурні аспекти утвердження української національної ідеї : (зб. матеріалів міжвузівського науково-практичного семінару «Українська національна ідея в контексті викладання соціо-гуманітарних дисциплін у вищій школі») / ред. Л. Й. Кондратюк. – Луцьк, 2007. – С. 38–44.

Іващук Л. Документальні фонди Кабінету-музею антропології та етнології ім. Ф. К. Вовка / Л. Іващук // Іващук Л. Архівні фонди музейних установ гуманітарного циклу Всеукраїнської Академії Наук (1918–1934) : монографія / Л. Іващук. – Київ, 2012. – С. 119–163.

Кириченко Р. С. Французька книга в бібліотеках подвижників української науки і культури кінця XIX – початку XX століття : (до проблеми вивчення розпорошених книгозбірень В. Антоновича, Хв. Вовка в фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / Р. С. Кириченко // Рукописна та книжкова спадщина України: археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / відп. ред. Л. А. Дубровіна. – Київ, 2007. – Вип. 12. – С. 191–202.

Козар Л. П. Тарас Шевченко в дослідженні Федора Вовка / Л. П. Козар // Науковий потенціал славістики: історичні здобутки та тенденції розвитку : тези доп. Міжнар. наук. конф. до Дня слов'янської писемності і культури / ред. О. С. Онищенко. – Київ, 2015. – С. 164–165.

Скрипка Т. Лист Олександри Гольштейн до Федора Вовка ; Лист Людмили Драгоманової до Федора Вовка / Т. Скрипка // Леся Українка: доля, культура, епоха : зб. ст. і матеріалів. – Луцьк, 2012. – Вип. 2. – С. 17–19, 19–22.

Терський С. Короткі біографії дослідників Волині : дод. 1 / С. Терський // Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів, 2010. – С.

161–257.

Черниш Н. Рушій самопізнання українців і утвердження українства / Н. Черниш // Черниш Н. Подвижники енциклопедичної справи : наук. портрети / Н. Черниш. – Львів, 2020. – С. 27–31.

Чибирак С. Театралізована екскурсія «Федір Вовк подорожує Волиню» як одна з форм еспозиційної роботи Волинського краєзнавчого музею / С. Чибирак // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2018. – С. 599–600.

Чорновол І. В. Бібліотека Федора Вовка у фонді вітчизняних видань наукової бібліотеки Інституту археології НАН України / І. В. Чорновол // Збірник науково-методичних праць викладачів та студентів Луцького педагогічного коледжу. – Луцьк, 2009. – Вип. 2. – С. 99–101.

Чорновол І. Книжкове зібрання Федора Вовка у фонді бібліотеки інституту археології: історія походження / І. В. Чорновол // Українська біографістика : зб. наук. пр. – Київ, 2010. – Вип. 7. – С. 346–356.

Гончарук С. «Жених іде до невісти, як місяць до зірки» / С. Гончарук // Україна молода. – 2010. – 10 листоп. – С. 12

Гуцал П. Видатний український антрополог Федір Вовк / П. Гуцал // Пам'ять століть. – 2006. – № 2. – С. 164–169.

Пудовкіна А. С. Археологічна діяльність музеїв України у 1919–1934 рр. : історіогр. аспект / А. С. Пудовкіна // Археологія. – 2010. – № 3. – С. 123–133.

Скрипник Г. Народознавча діяльність Хведора Вовка у світлі сучасної гуманітаристики / Г. Скрипник // Нар. творчість та етногр. – 2012. – № 4. – С. 7–20.

Франко О. О. Наукова діяльність Федора Вовка / О. О. Франко // Укр. іст. журн. – 2006. – № 3. – С. 42–56.

Чорновол І. В. Спадщина Федора Вовка в Інституті археології НАН України / І. В. Чорновол // Археологія. – 2011. – № 1. – С. 110–117.

Чибирик С. Використання методу театралізації в експозиційно-виставковій роботі Волинського краєзнавчого музею / С. Чибирик // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – № 7 : Історичні науки. – С. 172–177.

Горбик В. О. Вовк (Волков) Федір Кіндратович / В. О. Горбик // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 589.

23 березня **65 років від дня створення Торчинського історичного** **музею імені Г. О. Гуртового (1957)**

Торчинський історичний музей імені Григорія Гуртового є скарбницею історико-культурної спадщини Волинського краю, значним осередком вивчення історичних, мистецьких та культурних пам'яток. Це найдавніший музей Волині, що почав функціонувати на громадських засадах. Діяльність його пов'язана з відомим нашим краянину Григорієм Олександровичем Гуртовим. Працюючи в Торчинській районній газеті, він не лише записував спогади старожилів про найцікавіші події в житті району та області, а й збирав історичні пам'ятки. Це захоплення стало справою його життя. Датою народження музею вважається 23 березня 1957 року. Саме в цей день Г. О. Гуртовий провів першу екскурсію для учнів Боратинської (нині Веселівської) школи, які завітали до редакції. Сотні цікавих документів, знярядь, монет уразили вихованців тим, що вони оповідали про багатовікову долю Торчина та довколишніх сіл, старих родів, знатних і пересічних людей.

Надалі таких предметів ставало все більше й більше, адже Григорій Олександрович у своєму інтересі мав одностудців серед місцевих жителів. У 1958 році речі були перенесені до музейної кімнати місцевого харчкомбінату. 17 вересня 1960 року відбулося офіційне відкриття музею. З 1962-го року він перебував у будинку колишнього районного суду. Експозиція була розміщена у п'яти експозиційних залах. Звертаючись за допомогою до працівників

Волинського краєзнавчого музею, Григорій Гуртовий сам брав безпосередню участь в оформленні експозиції. 10 травня 1967 року за рішенням Колегії Міністерства культури України заклад удостоєний звання «Народний музей», адже був створений без затрати державних коштів.

У 2003 році для музею було виділено нове приміщення. Наукову концепцію побудови експозиції розробив Г. О. Гуртовий. Найголовніші краєзнавчі матеріали розмістив тематичними блоками. В них простежується історія Торчина, сіл Луцького району з найдавніших часів до наших днів. Урочисте відкриття експозиції відбулося 22 серпня 2006 року. В 2009 році заклад завоював перше місце у Всеукраїнському конкурсі серед громадських музеїв в номінація «Історія рідного краю».

У липні 2013 року рішенням Луцької райради музею присвоєно звання «імені Григорія Олександровича Гуртового».

Нещодавно заклад був включений до маршрутів туристичних об'єктів-«магнітів» Волині, завдяки чому все більше людей зможуть ознайомитись з його експозицією. Відкрили для себе Торчинський історичний музей імені Г. О. Гуртового гості, які прибули до Торчина на гучну подію – фестиваль «Торчинський ярмарок». Поштовхом для його проведення стала славна сторінка історії містечка – надання Торчину Магдебурзького права, яка має відображення в експозиції.

Попри перипетії та реалії часу заклад залишається відкритим для усіх поціновувачів історії, а його працівники проводять різноманітні заходи, презентації виставок, залучаючи до співпраці молодь та жителів Торчинської громади.

Алла Сахнюк

Література:

Буланый І. Т. Громадські музеї України: історія, досвід, проблеми / І. Т. Буланый, І. Г. Явтушенко. – Київ : Мистецтво, 1979. – 198 с.

Про Торчинський народний музей – с. 82–85.

Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 364 с.

Про Торчинський народний музей – с. 227–228.

Другі Всеукраїнські краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали Других Всеукр. краєзн. читань,

присвяч. пам'яті Григорія Гуртового : наук. зб. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 165 с.

Перші Всеукраїнські краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали I Всеукр. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народження Григорія Гуртового : наук. зб. – Луцьк, 2014. – 340 с.

Вернидубов О. Комунальні та громадські музеї Волинської області в 2013 році : порівняльно-довідковий матеріал / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 330–345.

Гуртовий Г. Музей починається в редакції / Г. Гуртовий // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 152–156.

Гуртовий Г. Обласний і народний музеї – постійна співпраця. Дещо з досвіду роботи Торчинського народного музею / Г. Гуртовий // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки : наук. зб. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 188–190.

Гуртовий Г. Перший на Волині народний музей / Г. Гуртовий // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1998. – С. 27.

Гуртовий Г. Торчинський народний музей – важливе джерело вивчення історії рідного краю / Г. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2007. – Вип. 22. – С. 110–111.

Гуртовий Г. Як народився і діє Торчинський народний музей / Г. Гуртовий // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 550–560.

Дука Д. Краєзнавча діяльність Григорія Гуртового (друга половина XX – перша половина XXI століття) / Д. Дука // Волинь і волиняни в історії та культурі України. – Луцьк, 2018. – С. 53–56.

Маркус І. Кам'яні вироби енеоліту доби бронзи з фондів Торчинського історичного музею / І. Маркус, Г. Охріменко // I Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали I Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового, смт. Торчин : наук. зб. – Луцьк, 2014. – С. 301–307.

Мельник О. Ентузіаст музейного краєзнавства Волині : до

90-річчя від дня народж. Г. О. Гуртового / О. Мельник // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. «Минуле і сучасне єврейської громади на Волині»*, 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. «Польська культура в контексті волинського тексту» : наук. зб. – Луцьк, 2014. – С. 283–288.

Мельник О. Музей – пісня всього життя Григорія Гуртового / О. Мельник // *І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали І Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового*, смт. Торчин : наук. зб. – Луцьк, 2014. – С. 29–31.

Мельник О. Тема Української революції 1917–1921 рр. в науково-освітній роботі Торчинського історичного музею імені Г. Гуртового / О. Мельник // *Волинь у роки Української революції 1917–1921 рр. : зб. наук. пр.* – Луцьк, 2019. – С. 245–254.

Про Торчинський народний музей – с. 55–57.

Фесенко Н. Музей був йому життям / Н. Фесенко // *Другі Всеукраїнські краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали Других Всеукр. краєзн. читань, присвяч. пам'яті Григорія Гуртового*, смт. Торчин : наук. зб. – Луцьк, 2016. – С. 54–57.

Кравчук Н. Ракети під Луцьком запускали ще у... 1892 році! / Н. Кравчук // *Вісник+К.* – 2016. – 18 лют. – С. 16.

Малімон Н. Музею у Торчині присвоїли ім'я Григорія Гуртового / Н. Малімон // *День.* – 2013. – 25 лип. – С. 2.

Мельник О. Тоні Палмер у пошуках правди завітав на Волинь / О. Мельник // *Волинь.* – 2019. – 17 жовт. – С. 2.

Приходько В. Родзинка громади / В. Приходько // *Волин. газета + Торчин.* – 2020. – 11 черв. – С. 1, 4.

Сахнюк А. Шевченко і Волинь / А. Сахнюк // *Слава праці.* – 2018. – 7 черв. – С. 6.

Федчук В. Волинська сторінка біографії Маннергейма : про неї розповідає експозиція в Торчинському народному історичному музеї імені Григорія Гуртового / В. Федчук // *День.* – 2020. – 7–8 серп. – С. 12.

Мельник О. 23 березня 60 років від дня створення Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового (1957) / О.

Мельник // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 72–75.

15 квітня

**85 років від дня народження Д. А. Поштарука (1937) –
українського театрознавця, директора-художнього
керівника Волинського академічного обласного театру
ляльок, заслуженого діяча мистецтв України**

Відомий український театрознавець Данило Андрійович Поштарук народився 15 квітня 1937 року в селі Коршовець (тепер Луцького району) у сім'ї хліборобів. Малий Данилко зростав у дружній, роботящій, музично обдарованийій сім'ї. З дитинства хлопчик захоплювався театральним мистецтвом і мріяв відкривати завісу на сцені. Під час навчання у школі він став учасником драматичного гуртка, виступав на оглядах художньої самодіяльності.

У 1953 році Данило закінчив школу і працював деякий час у колгоспній бухгалтерії. Згодом він переїхав до Луцька, де навчався на курсах керівників художньої самодіяльності, які організовував обласний Будинок народної творчості. Після курсів Данило отримав направлення у с. Рокині Луцького району завідувати клубом. Тут він створив свій драматичний гурток, ставив вистави, у яких сам брав участь. У 1955 році його колектив став переможцем районного огляду самодіяльних драматичних колективів.

Згодом Данило навчався у студії при Волинському обласному драматичному театрі, куди був запрошений Володимиром Грипичем, головним режисером. Невдовзі його зараховують до основного складу. 24 квітня 1955 року відбувся дебют молодого актора Данила Поштарука на професійній сцені у виставі «Марія Тюдор» за Віктором Гюго.

З 1961 по 1967 рік Данило Андрійович навчався у Київському державному інституті театрального мистецтва імені Карпенка-Карого на театрознавчому факультеті. Працюючи в театрі, молодий митець зіграв понад сорок ролей, зокрема, Івана – у п'єсі М. Кропивницького «Дай серцю волю, заведе в неволю», Дон

Жуана – у п'єсі Кальдерона «З коханням не жартують», Панасика – у спектаклі М. Старицького «Циганка Аза». За роль Вадима у п'єсі Г. Делендика «Інга повинна жити» здобув звання лауреата і став переможцем Всеукраїнського огляду-конкурсу драматичних театрів.

У 1967–1971 роках Данило Поштарук завідував новоствореним Луцьким міським відділом культури. У 1971 році його призначили заступником начальника обласного управління культури з питань мистецтва і навчальних закладів.

У 1975 році у Луцьку звели нове приміщення музично-драматичного театру, а старе, збудоване у 1890 році з колонами, ліпниною, старовинними люстрами, оксамитовими ложами передали новоствореному Волинському обласному театру ляльок. Створення нового театру доручили Данилові Андрійовичу, а вже з жовтня 1975 року він став директором цього закладу. Довелося зробити капітальний ремонт та реконструкцію приміщення, сформувати труп та підібрати відповідні технічні кадри. Завдяки хороши́м організаторським здібностям Д. А. Поштарука ляльковий театр досить швидко розпочав свою творчу роботу.

Діяльність нового театру привернула увагу інтелігенції Луцька. Тут почали гуртуватися молоді художники, композитори, поети, співаки (щось на зразок клубу творчої молоді). Це робило театр популярним не лише серед дітей.

Невдовзі прийшло і визнання. Театру виповнився лише рік, а на республіканському огляді й за його підсумками Міністерство культури, Українське театральне товариство, Республіканський комітет профспілки працівників культури відзначили волинський театр заохочувальним дипломом, а двох артистів – дипломами лауреатів.

У 1980 році за стабільні творчі успіхи Міністерство культури СРСР переводить Волинський театр ляльок у вищу категорію, яку на той час мали лише чотири театри в Україні.

Глибоке знання театральної справи, акторська діяльність, ерудиція сприяли утвердженню авторитету Д. А. Поштарука. Була налагоджена співпраця з провідними майстрами театрів ляльок України, Росії та інших республік. Він вчився сам і змушував робити це й інших.

У 1983 році Данило Андрійович створює і проводить у Луцьку Перший Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок. Він тривав

десять днів, приймаючи 250 учасників, 12 театрів-учасників. Із 15 театрів прибули делегації у складі режисерів, художників, провідних акторів та директорів. Фестиваль показав, що у трупі волинян є здібні молоді актори, талановиті художники, які спроможні вирішувати завдання на рівні сучасних вимог.

У середині 1980-х років театр досягнув професійного рівня, був відзначений дипломами і грамотами Міністерства культури, про нього заговорила не лише місцева, а й центральна преса. В репертуарі театру широко представлена як сучасна, так і класична вітчизняна й світова драматургія для дітей. Тут поставлені вистави за творами Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Гоголя, А. Чехова, Г.-Х. Андерсена, Е.-Т. А. Гофмана та ін.

У 1986 і 1989 роках Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок, ініціатором якого виступив Д. А. Поштарук, перетворився у всесоюзний. Театральний критик Борис Голдовський назвав м. Луцьк «Меккою лялькового мистецтва».

З 1993 року Данило Поштарук спільно з Президентом УНІМА Хенріком Юрковським започаткував Міжнародний фестиваль «Різдвяна містерія» та науковий симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок». Він упорядкував і видав двомовну (українська і англійська) книгу «Різдвяна містерія» матеріалів наукового симпозіуму, рекомендовану до друку Вченою радою Національного Центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса.

Після проведення у Луцьку міжнародного фестивалю «Різдвяна містерія» розпочалося глибоке дослідження вертепів. Про Волинський ляльковий театр заговорили в Польщі, Німеччині, Англії, Франції, Іспанії, Чехії.

У 1992 році Данило Андрійович Поштарук удостоєний звання «Заслужений діяч мистецтв України». А за вагомий внесок в організацію театральної справи та досягнення творчих успіхів у грудні 1997 року він був відзначений всеукраїнською мистецькою премією ім. Миколи Садовського. Майже десять років Данило Андрійович очолював обласне відділення Українського Фонду культури.

За підсумками 2003 року, який був оголошений роком культури в Україні, Д. А. Поштарук визнаний кращим директором театру і нагороджений дипломом Міністерства культури і мистецтв України.

У 2007 році за заслуги та з нагоди ювілею його нагороджено почесними грамотами обласної ради та облдержадміністрації.

За час діяльності Волинський обласний театр ляльок зайняв провідне місце серед кращих театрів України, а з 18 липня 2008 року наказом Міністерства культури і туризму України театру був присвоєний статус академічного. У його репертуарі представлені кращі здобутки української та світової драматургії, зокрема, українські та зарубіжні казки, дитячі твори, адаптації дорослої драматургії та літератури. Театральний колектив проводить творчі експерименти, співпрацює з яскравими культурними особистостями. Завдяки цьому були здійснені постановки «Фауста» Гете (режиссер – канадець українського походження Павло Босий), «Камінного господаря» Лесі Українки (режиссер – поляк Веслав Рудський). Протягом останніх років створено ряд нових постановок.

Театр постійно бере участь у Міжнародних фестивалях Білорусі, Росії, Польщі, Угорщини, Німеччини, Франції, Чехії, України, неодноразово виборює призові місця.

У вересні 2011 року в Луцьку проходив фестиваль вистав за творами Лесі Українки, присвячений 140-річчю від дня народження геніальної поетеси та 100-річчю написання драми-фейєрії «Лісова пісня».

До 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка театр здійснив постановки 3 вистав: «Тарас», «Думи Кобзаря» за творами Т. Шевченка, моновистава «Я так люблю» у виконанні заслуженої артистки України Л. Мікоян. Тільки протягом 2014 року ці вистави були показані понад 80 разів, їх переглянули майже 18 тисяч глядачів.

У 2012 році за вагому працю на ниві театрального мистецтва Д. А. Поштарук нагороджений Орденом «За заслуги» III ступеня.

За його ініціативою Луцьк став місцем проведення заключного етапу щорічного Всеукраїнського конкурсу професійних читців імені Лесі Українки, який до анексії Криму Росією у 2014 році відбувався у Криму.

У 2015 році Д. А. Поштарук став лауреатом премії імені Панаса Саксаганського Національної спілки театральних діячів України, «Галицька Мельпомена» – Львівського міжобласного відділення Спілки.

Окрім театральної діяльності, Данило Андрійович займався

й активною громадською роботою. Він був депутатом двох скликань Луцької міської ради. Протягом багатьох років є членом Художньої ради Міністерства культури України, почесним членом Художньої ради Національного університету «Києво-Могилянська академія».

У 2016 році Данила Поштарука обрали заступником голови Львівського міжобласного відділення НСТД України. Неодноразово він був головою та членом журі Міжнародних і Всеукраїнських театральних фестивалів: «Біла Вежа» (м. Брест, Білорусь), «Аніма-2006» (м. Ольштин, Польща), «Скликаємо друзів» (м. Швайфурт, Німеччина), «В гостях у Арлекіна» (м. Омськ, Росія), «Інтерлялька» (м. Ужгород, Україна).

За видатні заслуги у справі зміцнення міжнародного співробітництва та розвитку взаємин між народами Данило Андрійович отримав нагороди іноземних держав: «Заслужений діяч культури Польщі», кавалер Срібного Хреста Заслуг перед Республікою Польща (2016р.). Європейський центр Міжнародного проекту професійно-культурних обмінів нагородив його почесною відзнакою «За утвердження позитивного образу України у світі» (2016 р.).

У жовтні 2019 року відбувся XXIII Всеукраїнський конкурс професійних читців імені Лесі Українки, організатором якого був ляльковий театр.

У 2020 році відповідно до рішення Уряду, у зв'язку із пандемією COVID-19 на час карантину Волинський обласний театр ляльок пропонував перегляд вистав онлайн щонеділі о 12 годині на сайті театру. Маленьким глядачам були представлені до перегляду такі вистави, як «Пригоди Піноккіо» К. Колодді, «Солом'яний бичок» С. Ципіна, «Золотоволоска» Д. Драпіковського за мотивами чеської народної казки та інші.

З 23 лютого по 4 березня 2021 року до 150-річчя від дня народження видатної поетеси Лесі Українки у Волинському обласному театрі ляльок проходила театральна декада «Лесина весна» з показом вистав «Лісова пісня», «Камінний господар», «Як горобець розуму шукав» за творами Лесі Українки та «Казка зеленого гаю» за п'єсою Олени Пчілки.

З 18 по 20 жовтня 2021 року у Волинському академічному обласному театрі ляльок проходив XXV Всеукраїнський конкурс професійних читців імені Лесі Українки. Учасники конкурсу –

молоді актори театрів та концертних організацій, студенти вищих навчальних закладів культури і мистецтв прибули із різних регіонів нашої держави, зокрема із Житомира, Львова, Києва, Херсона, Запоріжжя, Львова, Луцька. Лейтмотивом усіх промов та виступів на відкритті фестивалю були думки про актуальність поетичних рядків Лесі Українки, про єдність і неподільність нашої держави.

У серпні 2020 року за вагомий внесок у розбудову галузі культури, розвиток театрального мистецтва, утвердження позитивного іміджу України у світі Д. А. Поштарук став лауреатом обласної премії імені Миколи Царенка.

У 2021 році Волинський академічний обласний театр ляльок підготував і надав до показу такі вистави: «Гусеня», «Котигорошко або хлопчик з зеленого стручка», «Кіт у чоботях», «Мандрівний лялькар», «Бджілка», «Пінокіо», «Маленький принц» за Антуаном де Сент-Екзюпері, інсценізація Дмитра Драпівського та «Рижий ведмедик» Бели Юнгер.

Д. А. Поштарук і сьогодні є незмінним директором Волинського академічного обласного театру ляльок та його художнім керівником. Він не лише продовжує свою працю в царині лялькового мистецтва, а й допомагає становленню талановитих особистостей.

Людмила Ланшина

Література:

Різдвяна містерія = Christmas mystery : матеріали наук. симп. «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок» / автор ідеї та керівник проекту : Д. Поштарук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2013. – 446 с. : фот. кольор.

Різдвяна містерія : V міжнар. фестиваль театрів ляльок / автор ідеї та керівник проекту : Д. Поштарук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 32 с.

Поштарук Д. До 10-ї річниці заснування «Різдвяної містерії» / Д. Поштарук // Різдвяна містерія : V міжнар. фестиваль театрів ляльок. – Луцьк, 2003. – С. 27–28.

Поштарук Д. Людиною він був / Д. Поштарук // Патріарх волинської культури (з нагоди 90-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України Миколи Олександровича Царенка) / упоряд. А. Антонюк. – Луцьк, 2011.

– С. 146–156.

Поштарук Д. Парастас / Д. Поштарук // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 165–167.

Волинь / авт.-упоряд. В. В. Болгов ; Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексикології. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Д. А. Поштарука – с. 244.

Денисюк В. Будівничий храму казки / В. Денисюк // Денисюк В. Творці дива : нариси з історії Волин. театру ляльок і Міжнар. фест. «Різдвяна містерія» / В. Денисюк. – Луцьк, 2002. – С. 80–96.

Бондар Л. За лаштунками лялькового світу / Л. Бондар // Сім'я і дім. – 2015. – 5 лют. – С. 8.

Брюховецька Л. Смак свободи / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2017. – № 1. – С. 4–5.

Велимчаниця О. Розмаїтий вертеп / О. Велимчаниця // Кіно-Театр. – 2015. – № 4. – С. 42.

Власюк Л. «З цією газетою я зростаю, на ній і виховувався» / Л. Власюк // Волинь. – 2019. – 26 верес. – С. 6.

Гарбарчук К. Наша колега Алла Лісова – володар журналістського «Оскара» [Данило Поштарук – лауреат премії ім. Степана Сачука за 2018 рік] / К. Гарбарчук // Волинь-нова. – 2018. – 7 черв. – С. 5.

Жулинський М. Луцькі Гамлет і Назар Стодоля вразили киян / М. Жулинський // Волинь-нова. – 2015. – 19 берез. – С. 14.

Коваленко О. Поверніть в ефір Діда Панаса, бо дитина не може заснути / О. Коваленко // Цікава газета на вихідні. – 2018. – 18 жовт. – С. 1, 6.

Липківська А. 75 чи майже 90? / А. Липківська // Укр. театр. – 2015. – №1/3. – С. 28–31.

Тимощук Я. Дім, де живуть казки / Я. Тимощук // Волинь-нова. – 2015. – 21 берез. – С. 12.

Тимощук Я. Срібний хрест від президента Польщі – для головного лялькаря Волині! / Я. Тимощук // Волинь-нова. – 2015. – 28 листоп. – С. 12.

Ланшина Л. 15 квітня 75 років від дня народження Д. А. Поштарука (1937) – директора Волинського обласного театру

ляльок, заслуженого діяча мистецтв України / Л. Ланшина // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 63–66.

Остапчук Г. 15 квітня 80 років від дня народження Д. А. Поштарука (1937) – театрознавця, директора-художнього керівника Волинського академічного обласного театру ляльок, заслуженого діяча мистецтв України / Г. Остапчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 87–91.

17 квітня

**140 років від дня народження В. К. Липинського
(1882–1931) – українського історика, публіциста,
громадського та політичного діяча, теоретика
українського консерватизму**

Народився В'ячеслав Казимирович Липинський у селі Затурці в польській шляхетській сім'ї місцевого землевласника, предки якого, що належали до гербу «Бродзіч», вийшли з території Польщі і ще в середині XVIII століття оселилися на українському Поділлі. Дід В'ячеслава Володимир-Северин-Мар'ян, одружившись у 1839 році з власницею Затурець Емілією Бечковською, започаткував волинську гілку Липинських.

В'ячеслав Липинський був найстаршим із другого покоління цієї гілки. Не зважаючи на виховання в польській культурі, він глибоко перейнявся долею українського народу. В його листі до Осипа Назарука читаємо: «Українцем я був, відколи вродився, тобто мене нещастя України зв'язало з нею всім тілом і душею, хоч в родині тоді говорили тільки по-польськи і французьки. Не став поляком тому, що політична польська ідея не захоплювала вже більше нікого в нашій родині, як ідея для нашого краю явно шкідлива».

Своїм вихованням В'ячеслав Липинський завдячує насамперед матері Клари, яка походила також з польського шляхетського гербового роду з Уманщини. Адже з дитячих літ

вона прищеплювала дітям любов до рідної землі та сприяла формуванню їхнього світогляду. У листі до неї В'ячеслав згадував: «Дорога мама завжди допомагала мені в моїй праці для української ідеї, що сьогодні починає бути ясна та зрозуміла навіть для тих, що донедавна ще ставилися до неї вороже та з байдужістю».

Хліборобська традиція в родині Липинських спонукала В'ячеслава до набуття необхідних агрономічних знань для раціонального ведення власного господарства у майбутньому. Тому після закінчення гімназії в Києві та відбуття військової служби у Кременці він вписується на агрономічне відділення Краківського (Ягеллонського) університету. Проте захоплення українською історією переросло з часом в активну громадську просвітницьку, а згодом і політичну діяльність. Не відрікаючись від рідного йому шляхетського стану, Липинський не втомлювався наголошувати: «Ми – шляхта українська». Він був переконаний, що без притягнення до державотворення місцевої спольщеної шляхти і зросійщеного дворянства усі поривання українського народу побудувати власну державу будуть нагадувати конвульсії обезголовленого тулуба. Тому, пишучи спеціально польською мовою, свої ранні публіцистичні та історичні твори він спрямовував їх до представників польсько-шляхетської верстви. Головною перешкодою для досягнення державної незалежності В'ячеслав Липинський вважав внутрішню роздвоєність, спричинену довгими роками поневолення російською державою, «що насильством, підступом, деморалізуючою акцією вона в наш національний організм в'їлася; ...що внесла вона в наше життя таке роздвоєння, яке життя наше нівечить, на внутрішню боротьбу найкращі сили наші повертає». Тому небезпідставно вважав, що «вирішення українського питання при допомозі Варшави чи Москви — це смерть, це погибель».

Ставши носієм ідеї визволення України з колоніального поневолення, В'ячеслав Липинський ініціює створення за межами царської Росії політичної організації, головною метою якої проголошує здобуття Україною державної незалежності. Саме програмний документ «Меморіал...», написаний 1912 року у Кракові, покладено в основу діяльності Союзу Визволення України (СВУ), який організаційно оформився у Львові з початком Першої світової війни.

Дядько Адам Рокицький подарував улюбленому племінникові

для його потреб земельний наділ біля села Русалівка на Уманщині, де, остаточно поселившись влітку 1913 року, В'ячеслав Липинський зайнявся облаштуванням хутора Русалівські Чагари. Напередодні вибуху Першої світової війни туди надійшло повідомлення про обрання його дійсним членом Наукового товариства ім. Тараса Шевченка у Львові. Однак, війна докорінно сплутала плани молодого вченого. У липні 1914 року уже сформований політик, мобілізований до російського війська і відправлений на фронт у Східну Прусію, сповіщав листом до Сергія Єфремова: «Іду разом з мільонами синів нашого народу... з надією, що з тої крові, з того великого перевороту виросте краща доля і для нашої України».

Вибух лютневої революції застав прапорщика Липинського у Полтаві, куди було передислоковано з Дубна очолювані ним кінні запаси. Тут він ініціює створення товариства охорони пам'яток, українізує свою військову частину, організовує спілку солдатів та офіцерів, обирається делегатом Першого військового з'їзду в Києві. Влітку 1917 року разом з поміщиками Лубенського повіту братами Володимиром та Сергієм Шеметами і відомим самостійником Миколою Міхновським створює Українську Хліборобську Демократичну партію та укладає програму її діяльності.

Взимку 1918 року на основі висновків лікарської комісії щодо стану здоров'я В'ячеслава Липинського увільнено з військової служби. Під час поїздки до хворої матері в Житомир його наздоганяє страшна звістка: маєток в Русалівських Чагарах спалено, вогонь знищив увесь архів та бібліотеку, де, серед іншого, згорів і підготовлений до видання рукопис 4-томника з історії України. Захищаючи майно Липинського, загинув селянин Левко Зануда.

Отримавши призначення від гетьманського уряду на посаду Надзвичайного Посланника і Повноважного Міністра в Австро-Угорщину, В'ячеслав Липинський переїжджає до Відня та здійснює обмін ратифікаційними грамотами між Українською Державою і країнами Четвертого союзу Болгарією, Туреччиною та Німеччиною, що забезпечило міжнародне визнання молодій державі Павла Скоропадського. Тверда, непоступлива і послідовна діяльність Липинського заслужила високу оцінку. Сучасники стверджували, що з усього складу тогочасного

дипломатичного корпусу дорівнятися до Липинського міг хіба що граф Тишкевич.

Після вибуху протигетьманського повстання та з приходом до влади Директорії В'ячеслав Липинський ще півроку очолює посольство УНР у Відні. Однак, у зв'язку із розстрілом полковника Петра Болбочана, він направляє урядові ноту протесту. Передавши справи секретарю дипломатичної місії, Липинський полишає державну службу, але залишається в Австрії, поселившись 1919 року в містечку Райхенау.

Попри намагання історика відновити вистраждану об'ємну працю «Історія України», що загинула разом з іншим майном в Русалівських Чагарах, йому вдається написати і видати у 1920 р. лише окрему частину «Україна на переломі 1657–1659 рр.», присвячену «другу і селянину Левку Зануді, що загинув від рук українських руїників». Наступний період життя В. Липинського відданий виключно політичній діяльності. Залишаючись переконаним самостійником та присвятивши себе величній справі відновлення української державності, В'ячеслав Липинський намагається консолідувати розпорошені сили української політичної еміграції. У 1920 році він ініціює, організовує і очолює «Український Союз Хліборобів-Державників» і видає друкований орган УСГД «Хліборобська Україна». Там друкує програмні документи й окремі розділи знаменитих «Листів до братів-хліборобів», що, за висловом відомого сучасного липинськознавця Ю. Терещенка, стали «вершиною української політичної думки і програмою побудови української незалежної держави на принципах трудової монархії». Окремою книгою «Листи...» вийшли 1926 р. у Відні.

Рік праці (1926 – 1927) в Українському науковому інституті в Берліні остаточно підірвав здоров'я В. Липинського. Він змушений переїхати у гірське містечко Бадг у горах Австрії. Змагаючись зі смертю, В'ячеслав Липинський продовжує очолювати УСГД, однак стан здоров'я приковує його до ліжка. Віддаючи належну шану побратиму, Володимир Залозецький написав: «До послідньої хвили напружена воля до життя, не задля заховання життя самого, а задля береження ідеї, сотвореної підйомом Його творчого духа».

Помер В. К. Липинський 14 червня 1931 року в санаторії Вінервальд коло Відня і похований на католицькому кладовищі

в Затурцях.

Заклавши теоретичні підвалини українського модерного консерватизму та обґрунтувавши можливість тривкого існування України лише у формі Гетьманату, В'ячеслав Липинський здобув собі право називатися мислителем-державником загальноєвропейського виміру. Базовий принцип територіального патріотизму, сповідуваний видатним волинянином, залишається ще досі не до кінця реалізованим. Відцентрові тенденції розривають державне тіло. Тому так важливо сьогодні, коли Україна потерпає від російської агресії, уважно вивчаючи теоретичну спадщину «Канта української політичної думки», наполегливо втілювати її в життя.

Віталій Кушнір

Література:

Липинський В. К. Вступне слово для читачів із ворожих таборів. Листи до братів-хліборобів / В. К. Липинський ; ред. Л. Івшина. – Київ : Укр. прес-група, 2012. – 32 с. – (Бронебійна публіцистика).

Липинський В. К. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / В. К. Липинський. – вид. 2-е. – Нью-Йорк : Булава, 1954. – 470 с.

Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії : в 25 т. Т. 1 : листування (А–Ж) / В. Липинський ; Східноєвроп. дослід. ін.-т ім. В. К. Липинського (США), Ін-т європ. дослідж. НАН України ; гол. ред. Я. Пеленський, ред. тому Р. Залуцький, Х. Пеленська. – Київ : Філадельфія ; Смолоскип, 2003. – 960 с. – (серія «Архів»).

Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії : в 25 т. Т. 6 : політолог. секція : Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму / В. Липинський ; Східноєвроп. дослід. ін.-т ім. В. К. Липинського (США), Ін-т європ. дослідж. НАН України ; ред. Я. Пеленський. – Київ : Філадельфія, 1995. – 470 с. – (серія «Твори»).

Липинський В. К. Релігія і церква в історії України / В. К. Липинський. – Київ : Рада, 1995. – 96 с.

Липинський В. Твори : іст. секція : т. 3 : Україна на переломі (1657–1659) : замітки до історії укр. держ. будівництва в XVII столітті / В. Липинський ; Східноєвроп. дослід. ін.-т ім. В. К. Липинського (США), Ін-т європ. дослідж. НАН України ; гол. ред.

Я. Пеленський, ред. тому Л. Білас. – Київ : Філадельфія, 1991. – 345 с.

Липинський В. К. Україна на переломі. 1657–1659. Замітки до історії українського будівництва в XVII столітті / В. К. Липинський. – 2-е вид. – Нью-Йорк : Булава, 1954. – 300 с.

Липинський В. До українських хліборобів ; Наша «орієнтація» / В. Липинський // Тисяча років української суспільно-політичної думки : у 9 т. Т. VI : 90-ті роки XIX-20-ті роки XX ст. / ред. В. Полковенко – Київ, 2001. – С. 436–470.

Липинський В. Хам і Яфет: з приводу десятих роковин 16/29 квітня 1918 р. / В. Липинський // Яровиця. – 2016. – № 1/2. – С. 9–16.

Листи В'ячеслава Липинського до Осипа Назарука (1921–1930) / упоряд. М. Дядюк. – Львів : Львів. обл. кн. друк., 2004. – 156 с.

Бортніков В. В'ячеслав Липинський про розбудову держави та нації в контексті сучасних проблем національно-державного будівництва / В. Бортніков // Етнічні спільноти та конфесії на Волині : історія та сучасність : зб. наук. пр. / упоряд.: Ю. В. Крамар, А. Г. Шваб. – Луцьк, 2019. – С. 416–420.

Бортніков В. Теоретичні засади елітократії у творчості В. Липинського / В. Бортніков // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 134–136.

Бундак О. В'ячеслав Липинський: історик та політик / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 120-річчю від дня народж. дослідника іст. населених пунктів волин. краю М. Теодоровича / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2020. – Вип. XVI. – С. 56–62.

Вірста І. В'ячеслав Липинський в політичному та культурному житті України та Волині / І. Вірста // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-й річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського. – Луцьк, 2013. – Вип. 46. – С. 3–5.

Кралюк П. М. «Політичне релігієзнавство» В'ячеслава Липинського / П. М. Кралюк, М. В. Шкрібляк // Кралюк П. М. Історія релігієзнавства в Україні / П. М. Кралюк, М. В. Шкрібляк.

– Київ, 2017. – С. 117–128.

Осташко Т. Без держави нема нації: український амбасадор В'ячеслав Липинський / Т. Осташко // АВЕ. До 100-ліття гетьманату Павла Скоропадського / упоряд. І. Сюдюков ; ред. Л. Івшина. – Київ, 2018. – С. 386–407.

Пересунько Т. Піднести народ до себе. В'ячеслав Липинський – про суспільні обов'язки української еліти / Т. Пересунько // Корона, або Спадщина Королівства Руського / ред. Л. Івшина ; упоряд.: І. Сюдюков, Р. Гривінський. – 2-е вид. – Київ, 2017. – С. 543–556.

Петрович В. В'ячеслав Липинський: дипломатична діяльність в українських урядах / В. Петрович // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. подіям Укр. революції (1917–1921 рр.) і Першій світовій війни (1914–1918 рр.) / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2017. – Вип. XIII. – С. 91–97.

Римарчук Ю. Вячеслав Липинський – ідеолог українського державотворення / Ю. Римарчук // Волиняни у боротьбі за утвердження української державності в XX столітті : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 2020. – С. 26–31.

Сверстюк Є. О. В'ячеслав Липинський / Є. О. Сверстюк // Сверстюк Є. О. Світлі голоси життя / Є. О. Сверстюк. – Київ, 2014. – С. 15–25.

Семергей Н. Релігійно-церковний складник історіософії В'ячеслава Липинського в сучасному історичному дискурсі / Н. Семергей // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 148–151.

Сюдюков І. Дорога до українського храму : В'ячеслав Липинський – про релігію і церкву в нашій національній історії / І. Сюдюков // АВЕ. До 100-ліття гетьманату Павла Скоропадського / упоряд. І. Сюдюков ; ред. Л. Івшина. – Київ, 2018. – С. 376–385.

Творча спадщина В'ячеслава Липинського // В'ячеслав Липинський та його доба : наук. зб. / відп. ред. Ю. Терещенко, упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. – Київ, 2008. – С. 7–164.

Філюк О. В'ячеслав Липинський як видатний історик і науковець / О. Філюк // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 120-річчю від дня народ. дослід. іст. населених пунктів Волинського краю М. Теодоровича / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2020. – Вип. XVI. – С.

71–78.

Вербич В. «Так, поляк. Але який він українець!» / В. Вербич // Літ. Україна. – 2021. – 10 лип. – С. 21.

Гайова І. Що таке «українство» В'ячеслава Липинського і як його повернути? / І. Гайова // Волинь. – 2021. – 21 жовт. – С. 5.

Данильчук А. Сіль землі Волинської – від Королівства Руського до Гетьманату Скоропадського / А. Данильчук // День. – 2018. – 28–29 верес. – С. 20.

Кушнір В. Від нас самих буде залежати, чи зуміємо ми вже нарешті як держава народитись: думки В'ячеслава Липинського в контексті сьогодення / В. Кушнір // День. – 2020. – 12–13 черв. – С. 12.

Кушнір В. Таємниці Липинських / В. Кушнір // Волин. монітор. – 2019. – 23 трав. – С. 10–11.

Осташко Т. Без держави немає нації: український амбасадор В'ячеслав Липинський / Т. Осташко // День. – 2018. – 14–15 груд. – С. 21 ; 21–22 груд. – С. 21.

Сюндюков І. Липинський Incognita: до 136-ї річниці від дня народження визначного українського політичного мислителя, «Генерального конструктора» української державності / І. Сюндюков // День. – 2018. – 18 квіт. – С. 1, 10–11.

Харченко О. «Маленька батьківщина великих геніїв»: у Затурцях думають, як належно відзначити 140-річчя В'ячеслава Липинського / О. Харченко, М. Тимченко // День. – 2021. – 9–10 лип. – С. 14.

Кушнір В. 17 квітня 130 років від дня народження В. К. Липинського (1882–1931) – українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча, теоретика консерватизму / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 68–72.

Кушнір В. 110 років з часу опублікування першої історичної праці В. К. Липинського «Данило Братковський...» (1909) / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій і національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ;

ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 263–265.

Потульницький В. А. Липинський В'ячеслав Казимирович (01. 04. 1881, с. Затурці Локачинського району) – політичний діяч, дипломат, ідеолог консервативно-гетьманського руху / В. А. Потульницький // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2016. – Т. 17 : Лег–Лощ. – С. 178–179.

19 квітня

75 років від дня народження О. Т. Осік (1947) – актриси Волинського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Шевченка, народної артистки України

Народилася Ольга Терентіївна Осік 19 квітня 1947 року на Волині у Старій Вижві (нині смт. Стара Вижівка Ковельського району). Навчалася в Луцькій школі-інтернаті, де і проявився її талант до театрального мистецтва. Вчителі навчального закладу неодноразово залучали Ольгу до різних літературних конкурсів, та найбільше припало до душі декламування поезій українських класиків – Лесі Українки, Тараса Шевченка, Василя Симоненка.

У 1964 році після закінчення школи Ольга Осік вступила на акторський факультет Київського державного інституту театрального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого. Здобути професійну театральну освіту та захопитися в театр на все життя допоміг викладач і режисер Володимир Неллі-Влад. Закінчивши успішно театральний інститут у 1969 році, Ольга Терентіївна працювала три роки у Чернівецькому обласному музично-драматичному театрі імені Ольги Кобилянської. Після повернення в Луцьк, не змогла відразу влаштуватися в театр, працювала методистом у Федерації профспілок України. Згодом режисер Волинського обласного музично-драматичного театру імені Т. Шевченка Володимир Сурков запросив молоду актрису Ольгу Осік зіграти у спектаклі Миколи Анкілова «Солдатська вдова».

За час роботи в театрі Ольга Терентіївна зіграла понад 100 ролей, перевтілюючись у різноманітних персонажів із творів українських та зарубіжних драматургів, серед них: Марія – у «Солдатській вдові» Миколи Анкілова, Знахарка – у «Ой не ходи

Грицю, та й на вечорниці» Михайла Старицького, Татарка – у «Тарасі Бульбі» Миколи Гоголя, Явдокія Пилипівна – у комедійній п'єсі «Задвомазайцями» Михайла Старицького, Дарина – у «Суєті» Івана Карпенка-Карого, Бабуся – у «Дерева помирають стоячи» Алехандра Касоне. З епізодичних ролей найулюбленішою стала Вовчиця з роману Чингіза Айтматова «Плаха». Також актриса зіграла багато ролей у казках: Бабуся – у казці «Пан Коцький» та у народній казці «Курочка ряба», Королева Хмар – у «Циганський казці» та Розбійниця у «У сніговій королеві» Ганса Крістіана Андерсена. Створені Ольгою Терентіївною образи героїв п'єс зіграні майстерно та професійно, які надовго запам'яталися волинським глядачам.

За багаторічну плідну творчу діяльність Ольгу Осік неодноразово нагороджували почесними грамотами і дипломами міністерства культури України, грамотами та нагородами Волинської обласної державної адміністрації та Волинської обласної ради. 6 березня 2002 року за вагомі трудові здобутки, високий професіоналізм волинська актриса була удостоєна звання заслуженої артистки України. За вагомий особистий внесок у соціально-економічний, культурно-освітній розвиток Волинської області, значні трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю та з нагоди 75-річчя від дня утворення Волинської області Ольга Осік удостоєна звання народної артистки України.

За роки творчої праці у Волинському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка Ольга Терентіївна разом із колегами побувала на гастролях не лише у всіх обласних центрах України, а й за кордоном. Високий професіоналізм, любов до театру та мистецтва, справжність перед глядачем – основні якості артистки, а ще Ольга Осік у юнацькі роки отримала диплом швачки, тож часто до сценічних костюмів додавала плетені елементи, виготовлені своїми руками.

Марія Філонюк

Література:

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театральна бесіда. – 2014. – № 1 (33). – С. 35–49.

Бакликова О. 19 квітня 70 років від дня народження О. Т. Осіік (1947) – актриси Волинського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, народної артистки України / О. Бакликова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 91–93.

28 квітня

75 років від часу проведення операції «Вісла» (1947)

З 28 квітня по 29 липня 1947 року польська комуністична влада здійснила військово-політичну операцію «Вісла», що, відповідно до формулювання Українського інституту національної пам'яті, стала інструментом етнічної чистки та полягала у депортації всього українського населення з південно-східних регіонів Польщі (Лемківщина, Холмщина, Надсяння й Підляшшя) до її північно-західних земель.

Ще у 1944 році між урядами УРСР і Польської республіки було підписано «Угоду про взаємний обмін населенням у прикордонних районах». Перше виселення українців з теренів, що на той час належали Польщі, та яке мало (за умовами Угоди) бути винятково добровільним, проводилося часто примусово, із застосуванням військової сили. Протягом жовтня 1944 – серпня 1946 року до УРСР було переселено 482 тисяч осіб. Саме відтоді чимало уродженців Холмщини осіли й на Волині.

Після закінчення терміну угоди на теренах Східної Польщі ще залишалося близько 150 тисяч українців. Радянська влада відмовилася приймати їх на терени УРСР. Тому виник задум переселяти українців углиб Польщі на західні та північні її землі, які до Другої світової війни належали Німеччині, а тепер, після виселення німців були поки що малозаселеними.

Підготовка до виселення розпочалася вже у другій половині 1946 року. В серпні Відомство інформації та пропаганди в Любліні повідомило, що: «...загальна думка поляків із теренів [охоплених діями УПА] домагається виселення українського елементу повністю – чи в Радянський Союз, чи на Західні землі...». Восени повітові відділення інформації та пропаганди

мали скласти максимально вичерпні списки українських сімей, які залишилися після переселення, розпочатого 1944 року, або вже встигли самовільно повернутися з УРСР.

28 березня 1947 року українські повстанці на чолі з майором Степаном Стебельським («Хрін») із лісової засідки вбили віце-міністра оборони Польщі Кароля Сверчевського. Ця подія була використана як привід для початку депортації. Наступного дня зібралося Політбюро Центрального комітету Польської робітничої партії. «Переселення українців є наслідком вбивства популярного генерала сотнею «Хріна» і здійснюється в ім'я боротьби з українськими збройними силами...», – зазначалося в рішенні про негайне переселення «української людності» на західні та північні землі Польщі.

Спочатку план називався «спеціальною операцією «Схід» і включав одночасне проведення депортації та бойових дій проти УПА. Згодом його перейменовано на «Вісла». Для практичної реалізації створили спеціальну оперативну групу «Вісла» у склад, якої входило близько 21 тисячі військових. Було залучено навіть авіацію: 17 літаків-розвідників контролювали ліси та гори, аби там не переховувалися українські втікачі.

Комуністична влада намагалася виправдати проведення цієї акції, представляючи її виключно як антиповстанську операцію. Але на той момент чисельність українського підпілля у південно-східних регіонах Польщі складала лише біля 2 тисяч осіб. Та й війська оперативної групи прив'язувалися саме до населених пунктів, а не до місць локації повстанських відділів. Отож, головною мішенню операції було саме цивільне населення. У планах із підготовки операції вказувалося, що її метою є «остаточне вирішення української проблеми в Польщі».

Депортація українців тривала з численними акціями насилля над цивільним населенням. До 31 липня 1947 року, за польськими даними, було переселено 140 575 осіб, ув'язнено в концтаборі Явожно 3936 осіб (з них 823 – жінки). Унаслідок катувань загинуло близько 200 українців, убито 655, заарештовано 2800 осіб, запідозрених у приналежності до підпілля УПА. З квітня до липня 1947 року оперативна група «Вісла» провела 357 бойових акцій, ліквідувала 1509 повстанців, знищила 1178 бункерів і криївок.

1 серпня 1947 року таємна інспекція Державної комісії безпеки

наказала командувачам Краківського і Люблінського воєводств виселити всіх українців, що залишилися на їх території після акції «Вісла», без огляду на ступінь лояльності і партійну належність та організувати контрольні бригади з перевірки кожного виселеного села, щоб у них не залишилася жодна українська чи змішана родина. Намагаючись прискорити асиміляцію переселенців, органи влади, як правило, допускали переїзд в одну місцевість не більше 3-4 українських родин. А вже до кінця 1947 року у місця, звідки було депортовано українське населення, переселено біля 14 тисяч осіб польської національності.

Лише в роки перебудови про операцію «Вісла» стало можливим говорити публічно: до того існувала заборона з боку комуністичної влади. У 1990 році акцію «Вісла» було засуджено Сенатом Республіки Польща, а в 2002 році президент Польщі Олександр Квасневський висловив співчуття з приводу виконання цієї акції. Також, 27 лютого 2007 року президент Польщі Лех Качиньський і президент України Віктор Ющенко в спільній заяві засудили операцію «Вісла», зазначивши, що вона суперечила базовим правам людини.

Що ж до Волині, в контексті збереження історичної пам'яті про ці сумні події, то варто згадати про створення 18 листопада 1990 року в Луцьку Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина». Що й не дивно, враховуючи значну кількість холмщаків та їх нащадків, які проживають у нашій області. На першому засіданні головою товариства затвердили Віктора Ревуху. Упродовж перших десяти років волинську «Холмщину» очолювали Віктор Ревуха, Зіновій Марчук, Анатолій Прачук, Василь Ворон, Богдан Самохваленко. У 2000–2019 роках товариство очолював Микола Онуфрійчук. У 2019 році товариство очолила Бачинська Ніна Іванівна, лікар, громадська діячка. Організація намагається зберігати пам'ять про історію і культуру українських холмщаків загалом та про трагічні події 1940-х років зокрема.

У 2002 році в Луцьку на Меморіалі Вічної Слави було відкрито пам'ятний знак депортованим етнічним українцям Холмщини, Підляшшя, Надсяння, Лемківщини та Західної Бойківщини. Над ним працював відомий архітектор Андрій Бідзіля та скульптор Дмитро Потапчук. 2012 року його було реконструйовано, на стелах вибито назви українських сіл, ліквідованих польською

комуністичною владою. Також у 2002 році в обласному центрі Волинської області відкрили пам'ятник видатному уродженцю Холма, голові Центральної Ради УНР Михайлу Грушевському. Його архітектор – той же Андрош Бідзіля, скульптор – Ярослав Скакун. Є в Луцьку і вулиця Холмська.

Яна Лис

Література:

Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947) : дослідж., спогади, док. : в 3 т. Т. 1 / Ю. Макар, М. Горний, В. Макар. – Чернівці : Букрек, 2011 – 879 с.

Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947) : дослідж., спогади, док. : в 3 т. Т. 2 / Ю. Макар, М. Горний, В. Макар. – Чернівці : Букрек, 2014. – 899 с.

Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947) : дослідж., спогади, док. : в 3 т. Т. 3 / Ю. Макар, М. Горний, В. Макар. – Чернівці : Букрек, 2015. – 959 с.

Діак І. В. Волинсько-Холмська трагедія / І. В. Діак. – 2-е вид., доп. – Київ : Світ успіху, 2016. – 316 с.

Дрозд Р. Історія українців у Польщі в 1921–1989 роках / Р. Дрозд, Б. Гальчак, І. Мусієнко. – Харків : Золоті сторінки, 2013. – 268 с.

Криштопа О. Останні українці Польщі / О. Криштопа. – Брустурів : Дискурсус, 2019. – 222 с.

Кров українська, кров польська... : трагедія Холмщини та Підляшшя в роках 1938–1948 у спогадах / упоряд. М. Іваник. – Львів : Львів. політехніка, 2014. – 392 с. – (Бібліотека Закерзоння. сер. «Спогади» ; Т. 2).

Яблонський В. А. Нескорена Волинь : монографія / В. А. Яблонський, О. В. Яблонська. – Київ : Укр. пріоритет, 2017. – 336 с. – (Бібліотечка МГО «Волинське братство»).

Про Волинь – с. 21, 24, 40, 43, 44, 47, 52, 74, 75, 105, 106, 111, 113, 131, 137, 144, 164, 165, 166, 168, 184, 187, 188–195, 200, 204, 207, 212, 214, 216, 221, 225, 226, 228, 249, 285, 289, 301.

В'ятрович В. Хто запустив «Віслу», або «Остаточне вирішення української проблеми в Польщі» / В. В'ятрович // В'ятрович В.

Україна. Історія з грифом «Секретно» / В. В'ятрович. – Харків, 2014. – С. 239–244.

Снайдер Т. Етнічні чистки в Південно-Східній Польщі (1945–1947) / Т. Снайдер // Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999 / Т. Снайдер ; пер. з англ.: А. Котенко, О. Надтока. – Київ, 2016. – С. 219–247.

Тимченко А. Акція «Вісла» в новітній зарубіжній та українській історіографії: дискусійні аспекти / А. Тимченко // Українські трансгресії XX–XXI століття. Звільнити майбутнє від минулого? Звільнити минуле від майбутнього? Культура – історія – політика / Вроцлавський ун-т, Ін-т слов'янської філології. Відділ україністики. – Львів ; Вроцлав, 2012. – С. 301–310.

Яцечко С. Причини та масштаби операції «Вісла» (1947 р.) / С. Яцечко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 306–308.

Бадяк В. Вирвані з материнської землі / В. Бадяк // Україна молода. – 2019. – 3 верес. – С. 10–11.

Бадяк В. 75 літ тому зникли лелеки над Сяном: про виселення українців з етнічних земель, акцію «Вісла» і концтабір у Явожному як злочинну змову комуністичних режимів Польщі та СРСР / В. Бадяк // Україна молода. – 2019. – 27 листоп. – С. 10–11.

Грабовський С. До 70-х роковин операції «Вісла»: чи була в минулому Польща надійним союзником України й українців? / С. Грабовський // День. – 2017. – 26 квіт. – С. 5.

Дрозд Р. Проблеми взаємовідносин поляків та українців у ПНР (1947–1989 рр.) / Р. Дрозд // Укр. іст. журн. – 2018. – № 6. – С. 168–181.

Кравчук Н. З-за Бугу вигнали 700 тисяч українців: вони опинилися у колгоспному рабстві, в голоді та злиднях / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2021. – 16 верес. – С. 12.

Литвин М. Уроки операції «Вісла»: 70 років тому польська комуністична влада розпочала депортацію українців на «повернені землі» / М. Литвин, Л. Хахула // Дзеркало тижня. – 2017. – 28 квіт. – 12 трав. – С. 15.

Мігус С. Операція «Вісла»: 70 років потому / С. Мігус // Юрид. вісник України. – 2017. – 5 трав. – 11 трав. – С. 10–11.

Ольховський І. І стала рідна земля чужою : 70-річчя злочинної акції «Вісла» / І. Ольховський // Укр. культура. – 2017. – № 2. – С. 36–39.

Струцюк Й. Перший ешелон / Й. Струцюк // Слово Просвіти. – 2017. – 28 верес. – 4 жовт. – С. 4.

Трофимук В. Від Турії до Вісли / В. Трофимук // Нар. слово. – 2021. – 8 лип. – С. 3.

Халюк Л. Акція «Вісла» 1947 року в усних оповідях українців-переселенців: історія досліджень і тематика / Л. Халюк // Нар. творчість та етногр. – 2018. – № 3. – С. 71–78.

Халюк Л. М. Змістові мотиви в оповіданнях-спогадах українців-переселенців про акцію «Вісла» 1947 року / Л. М. Халюк // Вісник Нац. акад. наук України. – 2012. – № 4. – С. 51–54.

Яблонський В. Вступ до розмови про «Волинь» / В. Яблонський // Укр. культура. – 2016. – № 6. – С. 68–73.

7 травня

75 років від дня народження П. О. Боярчука (1947–2013) – українського письменника і публіциста, заслуженого журналіста України

Петро Оксентійович Боярчук (1947–2013) – прозаїк, публіцист, член НСЖУ та НСПУ. Народився 7 травня 1947 року в селі Одероди Ківерцівського району на Волині в сім'ї Оксентія та Євгенії Боярчуків. У 1951 році тодішня влада звинуватила батька у сприянні українському національно-визвольному рухові, за що відправила всю сім'ю на довічне спецпоселення в Сибір. Маленькому Петрові тоді було чотири роки. Проживали у селах Пальяново Октябрьського району Тюменської області. Дитинство і юність Петра Боярчука припали на важкі часи. В Україну повернулися влітку 1959 року. Але своєї садиби вже не застали. Отримавши на початку 1970-х мізерне відшкодування вартості конфіскованого майна, сім'я почала спинатися на ноги знову самотужки.

У 1965 році Петро закінчив Олицьку середню школу. Навчаючись у школі, під час літніх канікул працював разом із батьком у столярному цеху міжколгоспної будівельної організації.

Дописувати в газету юнак почав, навчаючись у школі. Свою першу замітку П. Боярчук написав і опублікував у

Ківерцівській районній газеті. Ось як про цей період свого життя і рідну школу згадує сам автор: «Завдяки заслуженому вчителю УРСР, викладачеві математики Зінаїді Кощієнко та викладачеві російської літератури, відмінниці народної освіти Ользі Литвиненко відчув себе в ній таким, як і всі інші. Саме ця школа трохи розтопила в мені кригу, що повсякчас студенила душу тавром сина «ворога народу». Саме в ній почалося моє внутрішнє повернення до України, і саме тут я утвердився в тому, що батькова правда таки є, і я обов'язково її знайду, бо пов'язана вона не просто з Україною як територією, де живу, а з чимось значно і значно більшим».

Вищу освіту здобув на заочному відділенні факультету журналістики Київського держуніверситету ім. Т. Г. Шевченка. У 1965 році розпочав трудовий шлях. Працював викладачем трудового навчання Городищенської восьмирічної школи Ківерцівського району. Згодом був літературним працівником і завідувачем відділом Ківерцівської, а за тим заступником редактора Маневецької районних газет.

З 1973 року постановою пленуму Верховного суду УСРС разом із батьком, матір'ю та сестрою реабілітований. У 1991 році відповідно до закону «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» реабілітований вдруге.

Творчість письменника і журналіста Петра Боярчука пронизана любов'ю до рідного краю, вірою в мудрість народу. У своїх творах письменник вдало поєднує архівні документи з роздумами про вічні проблеми добра і зла. У 1990-му, коли головний редактор «Волині» Полікарп Шафета започаткував рубрику «Відкритий щоденник», Петро Боярчук написав за його словами, свій програмний твір, у якому переконував: «Україна має бути незалежною державою».

Петро Оксентійович був активним і у громадському житті. Свого часу очолював районне відділення Волинського православного братства імені Андрія Первозванного, створив разом із Антоном Ступаком громадську організацію «Діти репресій». Був одним із ініціаторів встановлення пам'ятника на братській могилі жителів колишнього українського села Красний Сад Горохівського району, знищеного бандитами 19 квітня 1943 року. Він – автор журналістських і публіцистичних творів, а також художніх повістей «Стохід» та «Повернення», художньо-

документальних повістей «Крик голодного звіра», «З журавлем у небі», «Дорогами болю», «Бій під стінами храму», «Про що мовчить стара Олика».

П. Боярчук – лауреат обласної журналістської премії «Краще перо року» (1991) та обласної журналістської премії імені Полікарпа Шафети (1999), лауреат Волинської обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (2005), лауреат конкурсу україністики Фонду Воляників-Швабінських при фундації Українського Вільного Університету в Нью-Йорку (2004), переможець обласного конкурсу «Світ волинської книги» (2003, 2006), неоднаразовий переможець щорічного журналістського конкурсу «Любіть Україну» (2002). Двічі відзначений Почесною грамотою Волинської обласної ради (1997, 2001), Благословенною грамотою митрополита Волинської єпархії УПЦ КП (1999), Подякою Братства ОУН – УПА Волинського краю (2002). За вагомий внесок у розвиток і зміцнення Української держави нагороджений грамотою Президента України (2001). Указом Президента України від 16 січня 2009 року присвоєно «Заслужений журналіст України».

В останні роки свого життя П. О. Боярчук написав і видав книгу «Про що мовчить стара Олика», яка стала переможницею конкурсу «Світ волинської книги – 2009». Помер на 66 році життя. Серце його зупинилось 27 грудня 2013 року. Понад усе він любив Україну. У людях цінував професіоналізм і не терпів лукавства. Волинянам Петро Оксентійович відомий ще й як високий моральний авторитет, людина, яка впродовж свого життя жодного разу не допустила приниження інших. Таким його пам'ятатимуть усі, хто знав.

Людмила Кревська

Література:

Боярчук П. Бій під стінами храму : повість-хроніка / П. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 360 с.

Боярчук П. Дорогами болю : повість / П. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 456 с.

Боярчук П. Крик голодного звіра : повісті / П. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 220 с.

Боярчук П. О. Бій під стінами храму : повість-хроніка / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 360 с.

Боярчук П. О. Про що мовчить стара Олика : повість-хроніка / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 192 с.

Боярчук П. О. Радзивілли і стара Олика / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2013. – 503 с.

Боярчук П. Стохід ; Повернення : повісті / П. Боярчук. – Київ : Молодь, 1986. – 168 с.

Боярчук П. Втеча ; Судимість з матері зняв... її син / П. Боярчук // Ступак Г. Хресна дорога матері : спомин / А. Г. Ступак. – Луцьк, 2019. – С. 106–124, 125–127.

Боярчук П. З «братерською дружбою» треба прощатись? / П. Боярчук // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 42–47.

Боярчук П. За ковтком джерельної води : письменник про себе / П. Боярчук // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спільки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 14–23.

Боярчук П. Італієць, закоханий в Україну / П. Боярчук // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 284–285.

Боярчук П. Каторжанка : (спогад про Карпунь Марію Василівну, мешканку села Ощів Горохівського району) / П. Боярчук // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / ред. С. Є. Мишковець ; керівник, упоряд. і авт. кол. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2019. – Кн. 5. – С. 50–53.

Боярчук П. Онуки сліпого Стаха ; 3 немовлям на руках : (нарис про Зубко (в заміж. Ступак) Олену Тихонівну) / П. Боярчук // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / М. М. Кучерепа [і ін.] ; ред. С. Є. Мишковець. – Луцьк, 2019. – Кн. 4. – С. 59–63, 75–82.

Боярчук П. Портрет на полотні / П. Боярчук // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сушук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 675–679.

Боярчук П. Така проста історія... : спогад про Вашука Івана Тихоновича ; Вінок із колючого дроту : нарис про Войтович Галину Корнійвну / П. Боярчук // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область : наук.-док. серія кн. / керівник М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2017. – Кн. 3. – С. 78–81, 109–114.

Боярчук П. Урожай в саду життя письменника Володимира

Лиса / П. Боярчук // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Співки письменників України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 212–215.

Боярчук П. Свято козацької слави у Пляшеві / П. Боярчук // Волинь-нова. – 2007. – 12 черв. – С. 2.

Боярчук П. Стара Олика заговорила / П. Боярчук // Слово Просвіти. – 2012. – 11 квіт. – С. 11.

Боярчук П. Трагедія зветься «Красний Сад» / П. Боярчук // Слово Просвіти. – 2010. – 7 жовт. – С. 5.

Боярчук П. Хто поверне борги жертвам репресій? / П. Боярчук // Волинь-нова. – 2007. – 20 січ. – С. 5.

«Душа болить і ... воскресає»: творчий спадок Петра Боярчука / П. О. Боярчук ; упоряд. Г. Ступак. – Житомир : Євенок О. О., 2017. – 303 с.

Чучман Л. Горохів : іст.- краєзн. нарис Л. Чучман. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 220 с.

Про Боярчука П. О. – с. 70.

Гей В. С. Про давній бій – новій добі / В. С. Гей // Гей В. С. Вибрані твори : в 3-х т. / В. С. Гей. – Луцьк, 2013. – Т. 3 : Публіцистика. – С. 348–349.

Гупало С. Петро Боярчук гнівався / С. Гупало // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 361–366.

Корнелюк Д. Боярчук Петро Оксентійович / Д. Корнелюк // Вогонь дерзання : іст.-релігійн. нариси / Д. П. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 211.

Лис В. Петрові Боярчуку – 60: автор драм болючих і світлих доль / В. Лис // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Співки письменників України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 97–100.

Ступак А. «Душа болить і... воскресає» / А. Ступак // Горохів. вісник. – 2021. – 6 трав. – С. 5.

Штинько В. Він хрест воздвигнув у собі / В. Штинько // Волинь-нова. – 2018. – 5 квіт. – С. 7.

Гатальська Н. 7 травня 60 років від дня народження П. О. Боярчука (1947) – українського журналіста, письменника / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007

рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2006. – С. 64–66.

Петро Боярчук // Письменники України : біобібліогр. довід. – Київ, 2006. – С. 40.

8 травня

**75 років від дня народження О. Д. Остапюка (1947) –
українського історика, краєзнавця, директора
Любомльського краєзнавчого музею, заслуженого працівника
культури України**

Олександр Дмитрович Остапюк народився 8 травня 1947 року в м. Любомлі Любомльського району, нині – Ковельського району Волинської області. Його батько – Дмитро Олександрович, відомий волинський краєзнавець, археолог, історик, педагог власним прикладом та діяльністю прищепив синові інтерес до дослідницької та музейної діяльності.

У 1964 році Олександр здобув середню освіту в Любомльській ЗОШ №1. Протягом наступних двох років працював на підприємстві «Сільгосптехніка» в м. Любомлі. У 1966–1969 роках він проходив строкову службу в авіаційному полку в Свердловській області на Уралі. По закінченню служби в армії повернувся у Любомль, де з 1969 по 1993 роки працював на місцевому заводі «Світязь» – філіалі Київського НВО «Маяк». На цьому підприємстві очолив первинну організацію Товариства охорони пам'яток історії та культури, Товариство книголюбів.

Олександр Остапюк цікавився історією, займався виявленням та вивченням археологічних пам'яток на Любомльщині. Упродовж 1960-х років брав участь в археологічних експедиціях в м. Любомль і с. Машів під керівництвом археолога Ю. В. Кухаренка. Зібрав цінну нумізматичну колекцію та хорошу наукову бібліотеку.

Із 1993 року Олександр Остапюк очолював Любомльський краєзнавчий музей, який створював разом із своїм батьком Дмитром Олександровичем. Син наочно мав можливість оцінити предмети старовини з батькової приватної колекції археології, нумізматики, письмових документів, які він збирав десятиліттями, відвідавши всі села Любомльщини. Ця розмаїта колекція є основою діючої експозиції Любомльського музею. Зокрема, подаровані музеєві власні колекції срібних монет

XVII–XX ст., збірка керамічних люльок XVII–XX ст., історичні документи різних часових періодів тощо. Продовжуючи батьківську музейну справу, Олександр Остапюк донині поповнює музейну збірку новими артефактами з історії та культури краю. Подаровані музею його колекційні зібрання нумізматики, боністики, філателії, фалеристики, археології, фотографії, документів є рідкісні та цінні. Він постійно проводить пошукові експедиції в населені пункти Любомльщини та Шацька з метою виявлення, музеєфікації та подальшого збереження старожитностей, фіксує спогади мешканців краю. Як результат, музейні фонди поповнились тисячами нових експонатів, серед яких: археологічні матеріали, фотографії, документи, нагороди, побутові речі, етнографічний матеріал тощо. У музеї сформовані колекції нумізматики, фалеристики, філателії, філокартії, боністики, світлин, стародруків та іконопису, різьби по дереву, металопластики, церковних описово-статистичних документів, раритетів національних меншин, етнографічних матеріалів, персональних фондів відомих уродженців краю.

Для виявлення старожитностей Люболющини Олександром Остапюком проведено археологічні розвідки, внаслідок яких на території краю виявлено понад 56 курганів та десятки поселень різних періодів. Неодноразово він організовував археологічні розкопки, а саме – у 1995 році на городищі X–XI ст. в урочищі «Шопи», поблизу міста Любомля під керівництвом Михайла Кучінка; у 1996–1997, 1999 роках – на місці літописного м. Угровськ – столиці князя Данила Галицького, яке було локалізовано на території Люболющини (керівник експедиції – Юрій Мазурик); у 2001 році – розкопки городища XIII–XIV ст. під керівництвом Сергія Панишка в м. Любомль. У результаті археологічної пошукової роботи Любомльський музей поповнився сотнями пам'яток XII–XIV ст.

Музейна та наукова діяльність Олександра Остапюка – багатогранна. Він проводить значну науково-дослідницьку роботу, багато працює над вивченням документів із історії Волині в архівах та бібліотеках Києва, Львова та Луцька. Вивчаючи матеріальну та духовну спадщину Люболющини, бере участь в обласних, всеукраїнських та міжнародних наукових, історико-краєзнавчих конференціях. Його науково-дослідницька праця відзначається широким тематичним діапазоном, зокрема,

виявлення, збереження та дослідження археологічних пам'яток Любомльщини; вивчення давньої історії Волині та Любомльщини; дослідження сакральних комплексів Любомльщини; історіописання та топографування сіл Любомльського району та Волині; вивчення історії національних меншин краю; з'ясування ролі персоналій в історії Любомльщини; удосконалення практик музейництва та колекціонування. Творчі здобутки визначили напрямки його наукових уподобань та сприяли популяризації історичних знань про рідний край.

Сьогодні в творчому доробку Олександра Дмитровича – 112 статей у музейних та фахових виданнях та 134 краєзнавчих публікації в періодичній пресі. Із 1980 року він постійно публікує статті в Любомльській районній газеті. Окрім цього, Олександр Дмитрович – автор монографії «З історії римо-католицьких парафій та польської общини Любомльщини на Волині» (Луцьк, 2011), упорядник численних буклетів та брошур, туристичних путівників.

Вагомим здобутком пошукової, дослідницької та наукової роботи Олександра Остапюка у Любомльському краєзнавчому музеї стало налагодження ним зв'язків із земляками в Канаді, США, Польщі, Німеччині, Франції, Ізраїлі.

Олександр Остапюк як знаний бібліофіл та краєзнавець був делегатом IV з'їзду Добровільного товариства любителів книги в Києві та II Всеукраїнського з'їзду краєзнавців України. За багаторічну плідну працю його неодноразово було відзначено почесними грамотами та подяками Любомльської районної та Волинської обласної ради, обласної державної адміністрації, Міністерства культури України.

Олександр Остапюк – лауреат районних та обласних премій: районної літературної премії імені Власа Мизинця (1981), обласної іменної премії в галузі літератури, культури та мистецтва імені Миколи Куделі (2002), загальноукраїнської краєзнавчої премії Національної спілки краєзнавців ім. Героя України Михайла Сікорського (2015), премії газети «Волинь-нова» імені Степана Сачука «За служіння суспільству» (2020). Він удостоєний звання «Почесний краєзнавець України» (2009) та «Заслужений діяч польської культури» (2013).

У 2019 році Олександр Дмитровичу Остапюку за значний особистий внесок у культурно-освітній розвиток Української

держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю та з нагоди Дня Соборності України, Указом Президента України № 14/2019 присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України». В тому ж році він нагороджений почесною грамотою Верховної Ради України.

Сьогодні Олександр Остапюк багато у уваги відводить вивченню та дослідженню матеріалів із археології, історії храмів та історії населених пунктів Любомльщини, постійно працює над поповненням фондів музею. Він є членом комісії із перейменування вулиць у Любомлі. У своїй науково-дослідницькій діяльності завжди прагне відкрити та пізнати щось нове про свій рідний край, бо вважає, що «... історія вчить тільки тих, хто хоче вчитися. Не знаючи свого родоводу, історії свого населеного пункту і своєї країни важко стати патріотом і гідним громадянином своєї країни. Коли ти зберігаєш традиції, мову і культуру свого народу і передаєш їх іншим, ти щасливий і впевнений у майбутньому своєї держави...»

Тамара Андрейчук

Література:

Остапюк О. Д. 3 історії римо-католицьких парафій та польської общини Любомльщини на Волині : іст.-краєзн. нарис / О. Д. Остапюк. – Луцьк : [б. в.], 2012. – 196 с.

Остапюк О. Городища Любомльщини: історія вивчення та досліджень ; 3 історії залізничної гілки Холм-Ковель привіслянської залізної дороги ; Про знахідку скарбу середньовічних монет на території міста Любомля в 1959 році Зміни адміністративного поділу Любомльщини ; 3 історії бібліотечної справи на Любомльщині ; Про невідомі жетонні грошові знаки з с. Острівки Любомльського району / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 73–84, 216–229, 315–325, 406–420, 420–425, 425–430.

Остапюк О. 12 березня 75 років від дня народження О. О. Скіпальського (1945) – українського військового та громадсько-

політичного діяча / О. Остапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Тернопіль, 2019. – С. 68–73.

Остапюк О. 23 жовтня 135 років від дня народження Н. І. Букатеви́ча (1884–1984) – українського філолога; 575 років від часу першої писемної згадки про смт. Головне, тепер Любомльського району (1444) ; 575 років від часу першої писемної згадки про с. Запілля, тепер Любомльського району (1444) ; 575 років від часу першої писемної згадки про с. Світязь, тепер Шацького району (1444) ; 125 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці в с. Хворостів, тепер Любомльського району (1884) ; 150 років від часу спорудження церкви Воздвиження Чесного Хреста у с. Нудиче, тепер Любомльського району (1868) / О. Остапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 175–180, 208–213, 214–219, 224–229, 256–260, 295–303.

Остапюк О. З історії Іоано–Богословської церкви с. Штунь Любомльського району / О. Остапюк // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXIV Міжнар. наук. конф., присвяч. 350–річчю від дня народж. Йова Кондзелевича : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 24. – С. 220–231.

Остапюк О. Локальні поштові марки в період німецької окупації (1941–1944) на території Волинської області / О. Остапюк // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2019. – Вип. 2. – С. 69–77.

Остапюк О. Любомльська серія поштових марок 1918 року / О. Остапюк // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2019. – Вип. 2. – С. 78–83.

Остапюк О. Любомльщина в житті українського гетьмана Івана Виговського / О. Остапюк // Луцьке Хрестовоздвиженське братство – інституційний розвиток та місце в суспільному русі України та Білорусі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 400-літтю Луцького Хрестовоздвиженського братства / упоряд.: О. Бірюліна, О. Карліна. – Луцьк, 2017. – С. 208–215.

Остапюк О. Пам'ятки архітектури місцевого значення в

м. Любомль / О. Остапюк // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ / відпов. за вип. П. Рудецький. – Луцьк, 2019. – Вип. XV. – С. 344–354.

Остапюк О. Про скарб монет, виявлених в смт Головне Любомльського району в 1968 році / О. Остапюк // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 61–67.

Остапюк О. Професор Микола Федорович Бохон / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66/67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волин. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 66/67. – С. 208–212.

Остапюк О. 575 років від часу першої писемної згадки про село Нудиче, тепер Любомльського району (1441) ; 475 років від часу першої писемної згадки про надання м. Любомль Магдебурзького права (1541) ; 100 років від часу відкриття Січовими стрільцями у м. Любомль та селах Любомльського району народних шкіл (1916–1917) / О. Остапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 301–305, 308–311, 351–354.

Остапюк О. Собачі податкові жетони Любомльського повіту Волинського воєводства (1922–1939) / О. Остапюк // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 25–29.

Остапюк О. Визволяв Любомльський район і Європу / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 6 трав. – С. 3.

Остапюк О. Візит президента Польщі на Волинь влітку 1929 року / О. Остапюк // Новий погляд. – 2020. – 6 лист. – С. 4

Остапюк О. Дослідник Волині Оскар Кольберг, штрихи біографії / О. Остапюк // Наше життя. – 2021. – 17 лют. – С. 3.

Остапюк О. Екскурсія вулицями міста Любомль / О. Остапюк // Новий погляд. – 2021. – 25 черв. – С. 3 ; 2 лип. – С. 3 ; 23 лип. – С. 3 ; 4 черв. – С. 4 ; 3 верес. – С. 3 ; 17 верес. – С. 3 ; 24 верес. – С. 3.

Остапюк О. З історії Свято-Преображенського храму с. Гуща / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 19 серп. – С. 3.

Остапюк О. Куточок колекціонера : 100 років від часу першої української марки на Волині. Любомльська серія поштових марок (1918 р.) / О. Остапюк // Наше життя. – 2019. – 4 січ. – С. 6.

Остапюк О. Лариса Черкашина – відома письменниця з Любомля / О. Остапюк // Наше життя. – 2019. – 12 черв. – С. 3.

Остапюк О. Маловідомі сторінки життя героя-земляка : Патієвич Микола Васильович (1919–1952) – учасник Другої світової війни із Любомля / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 6 трав. – С. 3.

Остапюк О. Найбільша поразка Червоної армії 80 років тому була під Шацьком / О. Остапюк // Волинь. – 2019. – 3 жовт. – С. 9.

Остапюк О. Перші українські марки на Волині мали написи чотирма мовами : 100 років тому в світ вийшла Любомльська серія поштових знаків / О. Остапюк // Волинь. – 2019. – 26 берез. – С. 9.

Остапюк О. Про зміну назв деяких населених пунктів / О. Остапюк // Наше життя. – 2021. – 17 лют. – С. 3.

Остапюк О. Село Острів'я. Церква святої Варвари / О. Остапюк, С. Лончук // Новий погляд. – 2020. – 14 лют. – С. 5.

Остапюк О. Село Піща. Цвинтарна каплиця / О. Остапюк, С. Лончук // Новий погляд. – 2020. – 14 лют. – С. 5.

Остапюк О. Село Піща. Церква Казанської ікони Богородиці / О. Остапюк, С. Лончук // Новий погляд. – 2020. – 14 лют. – С. 5.

Остапюк О. 135 років від часу побудови храму Різдва Пресвятої Богородиці в м. Любомль (1884) / О. Остапюк // Наше життя. – 2019. – 12 черв. – С. 3.

Остапюк О. У Параді Перемоги брав участь наш земляк / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 19 черв. – С. 2–3.

Остапюк О. Це був один з найбільших боїв під Шацьком / О. Остапюк // Новий погляд. – 2019. – 20 верес. – С. 4.

Остапюк О. Церкві Св. Луки в с. Городне – 275 років / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 10 січ. – С. 4.

Остапюк О. Ювілей генерала Олександра Скіпальського / О. Остапюк // Наше життя. – 2020. – 11 берез. – С. 1.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське : наук. зб. / упоряд.: Г. Бондаренко, О. Остапюк, А. Силук. – Луцьк : б. в., 2017. – 678 с.

Андрейчук Т. Репрезентація історичних досліджень Олександра Дмитровича Остапюка / Т. Андрейчук, О. Вернидубов // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське* : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 117–127.

Красицький І. Внесок Олександра Дмитровича Остапюка у вивчення археологічних пам'яток Любомльщини / І. Красицький // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське* : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 43–49.

Хвас Ю. «Музейними шляхами Олександра Остапюка» / Ю. Хвас // *Промениди Любомля* : літ.-мистец. альм. / упоряд.-ред. Ю. Хвас. – Луцьк, 2017. – Вип. 2. – С. 98–103.

Думська С. Музейний привид / С. Думська // *Волин. газета*. – 2014. – 29 трав. – С. 4.

Згоранець О. Ода журналістському ...кактусу : а також Олександрові Остапюку, Олені Лівіцькій і Сергієві Наумуку / О. Згоранець // *Волинь*. – 2020. – 11 черв. – С. 1, 9.

Людина року Любомльщини // *Наше життя*. – 2014. – 4 січ. – С. 2.

Малімон Н. А. Слуга історії : у Луцьку вшанували Олександра Остапюка, відомого музейника, який усе життя поклав на зібрання колекцій і збереження пам'яті про минуле / Н. А. Малімон // *День*. – 2018. – 4–5 трав. – С. 7.

Музей – це доля краю // *Новий погляд*. – 2016. – 19 трав. – С. 4.

Наурук С. Найвідоміший краєзнавець Любомльщини отримав Почесне звання / С. Наурук // *Волинь*. – 2019. – 5 берез. – С. 7.

Наурук С. Як ми шукали таємниці літописного Угровська / С. Наурук // *Волинь*. – 2019. – 31 жовт. – С. 9.

Хвас В. Відданий син свого краю / В. Хвас // *Наше життя*. – 2014. – 25 груд. – С. 2.

Хвас В. Жити, діяти і йти у завтра з надією: 28 травня Любомльському краєзнавчому музею – справжній скарбниці історії рідного краю – 40 / В. Хвас // *Наше життя*. – 2013. – 23

трав. – С. 3.

Хвас В. Ювілей у колі друзів / В. Хвас // Наше життя. – 2014. – 11 січ. – С. 5.

Криштапюк Л. 28 травня 40 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею (1973) / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.–упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 62–65.

Фініковський Ю. 8 травня 75 років від дня народження О. Д. Остапюка (1947) – українського історика, краєзнавця, директора Любомльського краєзнавчого музею / Ю. Фініковський // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 102–112.

17 травня

100 років від дня народження А. А. Дімарова (1922–2014) – українського письменника

Анатолій Дімаров народився 5 травня 1922 року на хуторі Гараськи (Гарасюти) на Полтавщині в учительській сім'ї Гарасют. Коли родину розкуркулили, заради благополуччя дітей батьки розлучилися. Мати, рятуючи себе і дітей від Сибіру, сказала, що її чоловік, Андроник Гарасюта, помер, змінила документи і дала дітям своє дівоче прізвище. Так Анатолій Гарасюта став Дімаровим. На дитинство майбутнього письменника припали страшні роки Голодомору, які на все життя закарбувалися у пам'яті й пізніше знайшли відображення у його творчості. Все життя згадував, як мама пекла млинці з цвіту акації.

Після закінчення середньої школи юнака мобілізували у 1940 році до Червоної армії. З початком Другої світової війни воював у складі 371 стрілецького полку 130 стрілецької дивізії на Південно-Західному фронті. Поблизу Могильова 17 липня 1941 року отримав важке поранення, після лікування опинився на окупованій території. Став командиром партизанського загону,

мав кілька поранень і контузій, отримав інвалідність у молодому віці. За свою військову звитягу нагороджений орденами і медалями.

1944 року Анатолій Дімаров змінив зброю на перо і став журналістом – до 1950 року працював у Луцьку, в газеті «Радянська Волинь». Звісно ж, повз пильне око і чутливе серце газетяра не пройшло те, що відбувалося тоді на наших теренах, – масові виселення місцевого населення на північні простори Росії, розправи НКВС над волинянами за патріотичні настрої, насаджування комуністичної ідеології, боротьба українських повстанців проти радянського тоталітаризму. Все це змінило світогляд недавнього фронтовика, вплинуло на формування його особистості. В одному з інтерв'ю вже в роки української незалежності Анатолій Дімаров зізнався: «На Волинь я приїхав сталіністом, а поїхав свідомим українцем». До речі, саме на Волині, яка стала для нього другою батьківщиною, Анатолій Дімаров видав свою першу збірку оповідань «Гості з Волині».

Вочевидь, саме ця прозова ластівка розбудила в молодому журналістові мрію стати письменником. 1950 року він вступив до Літературного інституту імені Максима Горького в Москві, а восени 1951 став студентом Львівського педагогічного інституту. З 1953 до 1956-го навчався у Вищій партійній школі в Москві. Після закінчення навчання працював редактором у видавництвах України.

Творчий доробок письменника Дімарова складає кілька десятків томів. Серед його ранніх видань малої прози – нарис «Дві Марії» (1951), збірка оповідань та новел «На волинській землі» (1951), «Волинські легенди» (1956), «Через містечок» (1957), повість «Син капітана» (1958), збірка повістей та оповідань «Жінка з дитиною» (1959).

Вже перші романи Анатолія Дімарова – «Його сім'я» (1956) та «Ідол» (1961) – принесли авторові неабияку популярність в Україні. Улюбленим жанром письменника в роки творчої зрілості стали «історії» – сільські, містечкові, міські. Започаткував він їх збіркою «Зінське щеня» (1969), що народилася на поліському хуторі Малий Тікач, мешканці якого «породичалися» з більшістю людських чеснот і вад. Соціальні та психологічні болючі питання свого часу порушує письменник у книжці «Постріли Уляни Кашук» (1978) – вона разом з попередньою увійшла до сорок

четвертого, підсумкового видання Анатолія Дімарова «Сільські історії» (1987). Ці ж теми продовжує письменник у книжках «Містечкові історії» (1987) та «Боги на продаж. Міські історії» (1988).

У своїх творах письменник не боявся правдиво зображувати часи примусової колективізації, Голодомору 1932–1933 років, масові репресії – тобто, ті відрізки історії, на які в СРСР було накладено суворе табу. Та редактори й цензура працювали вправно – викреслювали цілі абзаци, обривали сюжетні лінії. Чи не найбільше «попрацювали» цензори над його романами «І будуть люди» (1964–1968) та «Біль і гнів» (1974–1980) – історичною епопеєю про український народ, його долю у XX столітті. Як результат – з обох творів вилучено біля 300 сторінок. Та навіть урізаний варіант «Болю і гніву» у 1981 році був удостоєний Шевченківської премії. Лише у 2004 році роман було видано повністю, без купюр.

У 1989 року в Мельбурні вийшов роман Дімарова «Чорний ворон». Під назвою «Неопалима купина» він був написаний ще в 1960-х роках, але його заборонили до друку в СРСР, оскільки в основу цього роману лягла правдива історія з життя колишнього колимського в'язня Григорія Нудьги, якого Анатолій Дімаров знав особисто. Роман було надруковано англійською мовою у перекладі Юрія Ткача у збірці «In Stalin's Shadow» (Melbourne, 1989). Й лише через рік після видання англійською, роман з'явився й українською, коли варіант австралійської збірки надрукувало київське видавництво «Дніпро» у своїй власній збірці «В тіні Сталіна» виданій в серії «Романи і повісті».

Анатолій Дімаров написав і декілька книжок для дітей.: «Блакитна дитина», «На коні і під конем», «Про хлопчика, який не хотів їсти», «Для чого людині серце», «Друга планета», «Тирлик».

Крім літературної творчості, в Анатолія Андрійовича була ще одна пристрасть – колекціонування каміння. Ці пристрасті впродовж усього його життя часто взаємодоповнювали одна одну: у своїх творах письменник не раз звертається до теми каміння (зокрема, у повісті «Вершини», «Поемі про камінь»), а колекціонування мінералів стало своєрідною творчістю. Його захоплення камінням почалося ще в 1955 році на кримському Карадазі. Пізніше були Ала-Тау, Алтай, Забайкалля, Кавказ, Памір, Тянь-Шань, Урал... За словами письменника, його охопила

справжня «кам'яна лихоманка». Робочий кабінет Дімарова був схожим на геологічний музей з різнобарв'я агатів, сердоліків і сардоніків усюди: на полицках, столі, в шафах. На стінах – картини в каменю, які Анатолій Дімаров творив власноруч.

У 2012 році Анатолій Дімаров відмовився від ордена Ярослава Мудрого IV ступеня, яким його нагородив тодішній президент України Віктор Янукович. І пояснив, що «письменник повинен перебувати в опозиції до будь-якої влади, хоч якою вона була б. І сприймати урядову нагороду як спробу його підкупити». Вважав, що не може прийняти її з рук людей, «які штовхають країну у прірву».

Помер Анатолій Дімаров 29 червня 2014 року на 93-му році життя. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

Яна Лис

Література:

Дімаров А. А. Біль і гнів : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1974 с. – 467 с.

Дімаров А. А. Біль і гнів : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1984. – 871 с.

Дімаров А. А. Біль і гнів : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Україна, 2004. – 928 с. : портр. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

Дімаров А. А. Боги на продаж : міські історії / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1989. – 512 с.

Дімаров А. А. Божа кара : повісті, оповід., етюди / А. А. Дімаров ; передм. М. Слабошпицький. – Київ : Укр. письм., 2009. – 428 с.

Дімаров А. А. В тіні Сталіна : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1990. – 176 с.

Дімаров А. А. Вершини : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1985. – 216 с. – (Романи й повісті).

Дімаров А. А. Вершини : повість / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1986. – 189 с. : іл.

Дімаров А. А. Вибрані твори : в 2 т. / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1982.

Т. 1. : Його сім'я ; Ідол : романи. – 535 с.

Т. 2. : Син капітана ; Док ; На коні й під конем : повісті. – 616 с.

Дімаров А. А. Для чого людині серце / А. Дімаров. – Київ : Укр. пріоритет, 2012. – 16 с.

Дімаров А. А. Друга планета : фанта. повісті / А. А. Дімаров ;

худож. О. Воронкова. – Київ : КМ–Букс, 2017. – 266 с. : іл.

Дімаров А. А. Душа жіноча : повісті, оповідання. етюди / А. А. Дімаров. – Київ : Укр. пріоритет, 2013. – 360 с.

Дімаров А. А. Єврейські повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Фенікс, 2007. – 174 с.

Дімаров А. А. Жінка з дитиною : оповід. і повісті / А. А. Дімаров. – КИЇВ : Рад. письм., 1959. – 299 с. : іл.

Дімаров А. А. І будуть люди : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1966. – 278 с. : іл.

Дімаров А. А. І будуть люди : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1968. – 176 с. : іл.

Дімаров А. А. І будуть люди : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1977. – 647 с. : іл.

Дімаров А. А. Ідол : роман / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1962. – 328 с. : іл.

Дімаров А. А. Містечкові історії : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1983. – 558 с.

Дімаров А. А. Містечкові історії : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1987. – 557 с.

Дімаров А. А. На Волинській землі : оповідання / А. А. Дімаров. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1951. – 160 с.

Дімаров А. А. На коні й під конем : докум. повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Молодь, 1973. – 214 с.

Дімаров А. А. На коні й під конем : докум. повість / А. А. Дімаров. – Харків : Фоліо, 2009. – 317 с. – (Українська література).

Дімаров А. А. На поруки : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1972. – 440 с. : іл.

Дімаров А. А. Постріли Уляни Кащук : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1976. – 208 с.

Дімаров А. А. Постріли Уляни Кащук : сільські історії / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1978. – 531 с.

Дімаров А. А. Прожити й розповісти : вибране / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 2012. – 830 с.

Дімаров А. А. Прожити й розповісти : роман у 4-х ч. / А. А. Дімаров. – Київ : Укр. пріоритет, 2017. – 670 с.

Дімаров А. А. Самосуд : повісті, оповід., етюди / А. А. Дімаров. – Київ : Укр. письм., 1999. – 221 с.

Дімаров А. А. Син капітана : повість / А. А. Дімаров. – Київ : Рад. письм., 1958. – 223 с.

Дімаров А. А. Сільські історії / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1987. – 539 с.

Дімаров А. А. Три наречені для нашого тата : містечкові історії / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1982. – 184 с. – (Романи й повісті).

Дімаров А. А. Українська вендета : повісті / А. А. Дімаров. – Київ : Дніпро, 1995. – 247 с.

Дімаров А. А. Українська вендета : повісті / А. А. Дімаров. – Перевид. – Київ : Дніпро, 2016. – 301 с.

Дімарова Є. Н. Неспокійна моя доля : спогади / Є. Н. Дімарова. – Київ : Щеко, 2007. – 256 с.

Наш Дімаров. Статті. Інтерв'ю. Спогади. Листи. Присвяти / упоряд. Є. Н. Дімарова. – Київ : Фенікс, 2015. – 328 с.

Наш Дімаров. Статті. Інтерв'ю. Спогади. Листи. Присвяти / упоряд. Є. Н. Дімарова. – Київ : Фенікс, 2016. – 328 с. : іл.

Слабошпицький М. Тіні в дзеркалі. Про час і про людей. Те, чого ви не прочитаете в історії літератури / М. Слабошпицький. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 734 с.

Про А. А. Дімарова – див. Іменний покажчик.

Дацюк Г. Анатолій Дімаров, письменник, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка: «Письменник повинен, як чорт ладану, боятися усяких нагород і від них втікати!» / Г. Дацюк // Дацюк Г. Янголи Небесної Чоти / Г. Дацюк. – Чернівці, 2016. – С. 29–35.

Жулинський М. Г. Він залишив нам правду про ХХ століття: новітня українська історія очима Анатолія Дімарова / М. Г. Жулинський // Жулинський М. Г. Слово на сторожі нації / М. Г. Жулинський. – Київ, 2015. – С. 337–354.

Кодак М. П. «Хвиноменологія» по-дімарівськи ; Карнавальнотрагічний дух життя ; 3 класичною простотою, дошкульно, артистично / М. П. Кодак // Кодак М. П. Вибране / М. П. Кодак. – Луцьк, 2015. – Т. 1: Статті, рецензії, питання/проблеми теоретичні. – С. 273–276, 277–280, 281–287.

Коць Т. Проза, пройнята сонцем і землею / Т. Коць ; Сологуб Н. «Чуєш, всенародний батьку?...» / Н. Сологуб ; Бирик С. Внутрішній діалогізм оповіді А. Дімарова (на матеріалі повісті «Три наречені для нашого тата») / С. Бирик ; Грицик Н. Мовний образ учителя у повісті А. Дімарова «На коні й під конем» / Н. Грицик ; Черемська

О. Мовний світ сільських і містечкових «історій» А. Дімарова / О. Черемська, О. Масло ; Шульга Т. Мовна естетика сільського повсякдення у повісті А. Дімарова «Мажориха» / Т. Шульга // Культура слова / ред. С. Я. Єрмоленко. – Київ, 2012. – Вип. 77. – С. 6–14, 14–21, 21–26, 26–32.

Бахчевнікова Я. Секрети мистецької майстерності А. А. Дімарова : (за збіркою «Зблиски») / Я. Бахчевнікова // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2007. – № 5. – С. 42–45.

Гросевич Т. Романістика Анатолія Дімарова очима критиків і літературознавців / Т. Гросевич // Мандрівець. – 2011. – №2. – С. 74 – 77.

Івченко В. Щедрість людини й майстра / В. Івченко // Віче. – 2012. – № 9. – С. 68.

Лемешко Т. Анатолій Дімаров: «Мій Бог – це людська совість» / Т. Лемешко // Дзвін. – 2015. – № 2/3. – С. 121–128.

Наєнко М. Діамантами висвічують слова... : 90 років Анатолію Дімарову / М. Наєнко // Слово і час. – 2012. – №5. – С. 84–89.

Наєнко М. Наш Дімаров: «Чи будуть люди?» / М. Наєнко // Літ. Україна. – 2021. – № 15/16(31 лип. – С. 10–11.

Новакович Р. Божа Воля: з народних оповідок / Р. Новакович // Березіль. – 2011. – № 11/12. – С. 90–99.

Новакович Р. Євдокія Дімарова: «Мій чоловік був очевидцем виселення волинян з їхньої рідної землі» / Р. Новакович // Дзеркало тижня. – 2018. – 10 лют. – С. 10.

Оліх А. Волинь він вважав другою Батьківщиною / А. Оліх // Волин. монітор. – 2018. – 25 жовт. – С. 10.

Паламарчук Г. Надія є / Г. Паламарчук // Слово Просвіти – 2020. – 8–14 жовт. – С. 5.

Слабошпицький М. Життя під чужим іменем: Анатолій Дімаров / М. Слабошпицький // Слово Просвіти. – 2020. – 9–15 лип. ; 16–22 лип – С. 10–11, 10.

Тесленко Л. Я таки діждався часів, коли можу писати правду : 17 травня письменнику Анатолію Дімарову виповнилося б 99 років / Л. Тесленко // Україна молода. – 2021. – 18 трав. – С. 12.

Якобчук І. «Хто сказав, що жити з головою і серцем легко?» = урок за повістю А. Дімарова «Блакитна дитина» / І. Якобчук // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2012. – № 1 – С. 16–19.

Яценко Т. Формування літературної компетентності учнів у процесі вивчення творчості А. Дімарова / Т. Яценко // Укр. л-ра в

загальноосвіт. шк. – 2012. – № 8. – С. 32–35.

Усі письменники і народна творчість : довідник. – Київ : Майстер-клас, 2007–2008. – 864 с.

Про А. А. Дімарова – див. Іменний покажчик.

Дімаров Анатолій Андрійович // Шевченківські лауреати 1962–2001 : енцикл. довід. – Київ, 2001. – С. 142–143.

Дімаров Анатолій // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2007. – Т. 7. – С. 689.

Лис С. 17 травня 90 років від дня народження А. А. Дімарова (1922) – українського письменника / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.–упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 80–84.

Преварська М. І. Дімаров Анатолій / М. І. Преварська // Українські письменники. Біографії. Огляд творчості. Літературні напрямки і течії. Літературний словник : довідник / М. І. Преварська. – Київ, 2013. – С. 68–71.

25 травня

80 років від дня народження М. М. Нестерчука (1942) – українського поета, прозаїка, художника, члена Національної спілки художників України

Мирон Нестерчук народився в селі Сильно Ківерцівського (тепер Луцького) району на Волині, у родині Марини і Матвія Нестерчуків. Рано втратив батьків, вони загинули наприкінці війни. Вихованням Мирона займалася баба Степанида, батькова мати. Першим учителем малювання був місцевий житель, Дмитро Іванович Кущ, який навчав юний талант техніці олійного живопису. Незабаром Мирон став серйозним конкурентом своєму вчителю – малював оленів, річечки, ліс, копіював з репродукцій пейзажі.

У 1959 році після закінчення школи Мирон Нестерчук спробував вступити у Львівський інститут прикладного мистецтва, проте ця спроба не увінчалась успіхом, оскільки передбачались вимоги для вступників – закінчити художнє

училище або мати відповідну підготовку. Тому Мирон поступив до Інституту інженерів водного господарства в Рівному. Тоді ж 1961 року почав відвідувати студію образотворчого мистецтва при Рівненському обласному Будинку народної творчості.

Після закінчення інституту попрацював на меліоративному будівництві на Чернігівщині, згодом служив у війську. У кінці 1960-х жив у Луцьку, працював у проєктній організації, вечорами відвідував студію образотворчого мистецтва при дитячій художній школі. Саме тут Мирон Нестерчук оволодів основами мистецької грамоти. Особливо молодому художнику вдавалися рисунок та акварель. Студійні заняття одночасно поєднав із навчанням в Московському заочному університеті мистецтв на факультеті образотворчого мистецтва. Після навчання працював різьбярем, художником-оформлювачем.

Мистецтво гравюри почав освоювати у Луцьку в далекому 1968 році. Відтоді створив понад 400 малярських робіт, майже 300 гравюр у техніці лінориту, деревориту, офорту, а також кількост акварелей, монотипів, рисунків олівцем, пером, сангіною, фломастером, художньо оформив понад 40 книг українських авторів.

1971 року переїхав до міста Стрий на Львівщині, де мешкає й до нині. Займається художнім оформленням книжок. Працює художником-оформлювачем Стрийського краєзнавчого музею «Верховина».

Тематична і технічна різноманітність робіт Нестерчука – дивовижна. Освітлена талантом митця фантазія, широта, зацікавленість і їх філософське осмислення, громадянська наснаженість – все це свідчить про складну і самобутню лабораторію творчості художника. Найбільш відомі полотна «Соломія Крушельницька», «Мавка», «Малюк» «Замріяна», «Портрет дружини», «Жанна», «Молочко», «Малий Мирон», «Князівство трав», «Берегиня», «Світязь», триптих «Хліб і пісня, «Гармонія», цикл «Вірменія».

Роботи Мирона Нестерчука можна було побачити на численних мистецьких виставках. Серед них – кілька персональних: у Єревані, Ванадзорі, Гюмрі та Іджевані, що у Вірменії. Художник брав участь у міжнародній виставці «Адам Міцкевич – до 200-річчя від дня народження», що проходила у Польщі, та у IV міжнародному графічному конкурсі екслібрису у польському

місті Глівіце.

Малярські та графічні роботи Мирона Нестерчука знаходяться у музеях Галичини, у приватних збірках Австралії, Великобританії, Вірменії, Канади, Молдови, Польщі, Росії, США, Угорщини й, звісно, України. До ювілейної персональної виставки малярства і графіки під назвою «Пори року» за підтримки стрийського підприємця і мецената Зеновія Карпінського видано каталог творів автора.

Неабиякого успіху Мирон Нестерчук досяг у письменницькій та перекладацькій творчості. Першу збірку поезій «Джерела» видав на початку 1980-х років. Невдовзі порадував читачів і новою книгою поезій «Мелодія світанку» (1985), до якої увійшли вірші – пісні його долі, цикл «Сонячне гроно Вірменії». Пізніше, одна за одною побачили світ книги «Свитязь» (поліська легенда) (1994), «Вірменська рапсодія» (1993), «Сильно» (2002). Серед прозових творів особливого успіху отримав роман-балада «Блакитна Сарна» (2019).

За перекладацьку діяльність Мирон Нестерчук був відзначений грамотою президента Вірменії (2004), медаллю «Мовсес Хоренаци» (2001), золотою медаллю Міністерства культури Вірменії (2010). За переклад «Нарека» був нагороджений Дипломом літературно-мистецької премії благодійного Фонду Віктора Романюка (2006). У 2011 році письменник став лауреатом перекладацької премії «Кантех» (Лампада) Першопрестольного Святого Ечміадзіна і Спільки письменників Вірменії.

Оксана Сущук

Література:

Нестерчук М. Вірменська рапсодія : поезія / М. Нестерчук. – Львів : Каменяр, 1993. – 86 с.

Нестерчук М. Джерела : поезії / М. Нестерчук. – Київ : Рад. письм., 1982. – 86 с.

Нестерчук М. Петро Обаль : док. повість про життя і творчість укр. художника / М. Нестерчук. – Львів : Каменяр, 2004. – 159 с.

Нестерчук М. Свитязь : поема / М. Нестерчук. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 34 с.

Нестерчук М. Сильно : поезії / М. Нестерчук. – Стрий : Щедрик, 2002. – 72 с.

Нестерчук М. Вважаю себе вічним учнем / М. Нестерчук //

Дзвін. – 2002. – № 9. – С. 155–157.

Нестерчук М. Карпатська балада / М. Нестерчук // Лен. шляхом. – 1984. – 18 лют.

Нестерчук М. Майстер із провінції / М. Нестерчук // Дзвін. – 2007. – № 4. – С. 151–153.

Нестерчук М. Першопрохідці великих справ / М. Нестерчук // Слово Просвіти. – 2007. – 27 груд.

Нестерчук М. Поцілунок : вірш / М. Нестерчук // Вітчизна. – 1986. – № 12. – С. 13.

Нестерчук М. Сильно : поезія / М. Нестерчук // Дзвін. – 2002. – № 9. – С. 8–14.

Нестерчук М. Червоний монолог : вірші / М. Нестерчук // Жовтень. – 1979. – № 10. – С. 13–15.

Нарекаці Г. Книга трагедії / Г. Нарекаці ; пер. із старовіром М. Нестерчук, худ. М. Низгурма. – Львів : Каменярь, 2003. – 456 с.

Поезія вірменська : авт. антол. / пер. та уклад. М. Нестерчук. – Єреван : ArPrint, 2011. – 538 с.

Севак П. Немовкнуча дзвіниця : поеми та вірші / П. Севак ; пер. з вірм. М. Нестерчук. – Львів : Каменярь, 2008. – 424 с.

Люпа В. Нагорода Президента Вірменії – волинянину / В. Люпа // Луцьк. замок. – 2005. – 29 груд. – С. 3.

Папіжук А. Мирон Нестерчук: «Через Ківерці та Сокиричі в рідне Сильне повернусь» : до 75-річчя Мирона Нестерчука – уродженця села Сильне Ківерцівського району, відомого українського поета, письменника і художника / А. Папіжук // Вільн. шляхом. – 2017. – 27 трав.

Якимчук І. Яскрава зірочка великого сузір'я / І. Якимчук // Вільн. шляхом. – 2004. – 15 трав.

3 червня

125 років від дня народження О. М. Хохол (1897–1964) – української вченої-медика

Олена Миколаївна Хохол народилася 3 червня 1897 року в Устилузі (тепер Володимир-Волинського району Волинська

області) в родині вчителів Миколи Гавриловича та Катерини Павлівни Хохолів. У родині було ще два сини. Олена закінчила гімназію. Невдовзі родина переїхала до Умані.

Навчалася в Київському жіночому медичному інституті, який було приєднано 1920 року до медичного факультету Київського університету зі створенням Інституту народного здоров'я. У 1921 році закінчила його як Київську державну медичну академію. Серед її викладачів був Євген Сковський. Після випуску працювала педіатром в Умані, де була завідувачкою Будинку дитини.

З 1924 року короткий час працювала асистенткою на кафедрі педіатрії Смоленського медичного інституту, якою керував професор В. П. Жуковський – дядько Олени за матір'ю. Була одружена з Іваном Датишвілі, лікарем-гінекологом. Після смерті чоловіка 1925 року Олена Хохол переїхала до Києва. Працювала у медичних закладах Києва, зокрема в Будинку грудної дитини. Невдовзі Олена одружилася вдруге з агрономом Василем Зеленським. 20 жовтня 1927 року в них народилася донька Людмила.

З 1927 року працювала на кафедрі педіатрії Київського інституту вдосконалення лікарів. У 1941 році з початком німецько-радянської війни була евакуйована до міста Сердобська в Пензенській області, працювала завідувачкою медичної частини Червоної армії. 1942 року Олена Хохол призначили начальником управління дитячих лікувальних установ Наркомату охорони здоров'я СРСР.

У 1943–1945 роках вона – директор Інституту педіатрії, акушерства і гінекології. З 1946 року працювала в Київському медичному інституті. 15 січня 1946 року її було призначено завідувачкою новоствореної кафедри пропедевтики педіатрії. Дитяча клініка на 90 ліжок, відділення для новонароджених, дитяча консультація та інші підрозділи Інституту педіатрії, акушерства і гінекології стали клінічною базою кафедри. Також у 1947–1948 роках до клінічної бази було додано клінічну лікарню імені Калініна. У 1950 році вона стала завідувачкою кафедри госпітальної педіатричної терапії й завідувала нею до кінця життя. У 1948–1952 роках була деканом педіатричного факультету.

У 1945 році захистила докторську дисертацію «Матеріали до питання про порушення капілярного кровообігу при токсичній

диспепсії». Є засновницею сучасної київської педіатричної школи.

Авторка 80 наукових праць, зокрема 3 монографій. Редактор IV тому посібника з педіатрії. Була керівницею 5 докторських та 25 кандидатських дисертацій. Дослідження присвячено проблемам фізіології та патології дітей раннього віку (питанням шлунково-кишкових захворювань, порушень кровообігу, дієтетики тощо); запропонувала низку методів вигодовування дітей.

Тривалий час Олена Хохол була заступницею відповідального редактора журналу «Педіатрія, акушерство та гінекологія», членом редколегій журналів «Педіатрія» та «Лікарська справа». Під її керівництвом були організовані і проведені I, II та III з'їзди лікарів-педіатрів України. За її активної допомоги був проведений VIII Всесоюзний з'їзд дитячих лікарів у Києві, що відвідали 2 тисячі учасників, зокрема 11 іноземних делегацій.

Олена Хохол була обрана головою Українського товариства педіатрів, Київського міського товариства педіатрів. Входила до правління Всесоюзного товариства дитячих лікарів.

Померла Олена Миколаївна Хохол 17 травня 1964 року в Києві та похована на Байковому кладовищі.

Микола Юхимчук

Література:

Давидюк Л. М. Жінки Волині: сумісність інтелекту і краси / Л. М. Давидюк, І. М. Сахно // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-прак. конф. / упоряд.-ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 155–158.

Царук Я. Устилузька міська рада / Я. Царук // Володимирщина у боротьбі за незалежність / Я. В. Царук. – Луцьк, 2012. – С. 20–76. *Є відомості про О. М. Хохол.*

Янович Б. Олена Хохол – вчений, лікар, громадський діяч / Б. Янович, П. Заклекта // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-ій річниці заснування Волинсько-Галицького князівства. 685-ій річниці надання місту Володимир-Волинському Магдерурзького права, м. Володимир-Волинський : наук. зб. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 120–121.

Віленський Ю. У критичні тижні нового життя / Ю. Віленський // День. – 2019. – 13 черв.

Заклекта П. Життя в ім'я дітей / П. Заклекта // Слово правди. – 1973. – 30 черв.

Заклекта П. Її материнська любов / П. Заклекта // Слово правди. – 1985. – 15 черв.

Заклекта П. Лікарка із світовим ім'ям родом із Устилуга / П. Заклекта // Слово правди. – 1997. – 13 черв.

Надюкова І. Академік педіатрії / І. Надюкова // Слово правди. – 2011. – 6 жовт. – С. 5.

Сандул В. Сходження / В. Сандул // Слово правди. – 1987. – 5 черв.

Янович Б. Вулиця імені [Олени Хохол] / Б. Янович // Слово правди. – 2007. – 31 трав. – С. 3.

Янович Б. Олена Хохол – жінка, яка рятувала дітей / Б. Янович // Місто вечірнє. – 2019. – 18 квіт. – С. 8.

Хохол Олена // Енциклопедія українознавства / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р В. Кубійович. – Львів, 2000. – Т. 10. – С. 3632.

15 червня
60 років від дня народження Г. А. Черниш (1962) –
української художниці

Галина Черниш народилась 15 червня 1962 року в с. Тургенівка Бахчисарайського району, що в Криму. Закінчила 1982 року Миргородський керамічний технікум (спеціальність: художня кераміка). Відразу опісля його закінчення Галина Черниш влаштувалась на роботу за фахом – у 1982–1986 роках працювала на Баранівському заводі – одній із найстаріших порцелянових мануфактур в Україні. У 1986 році приїхала до Львова. Вступила до Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва (спеціальність «Художня кераміка», викладачі з фаху – Гладкий М. З., Панасюк В. Г., Янко Т. О.).

Від 1995 року Галина Черниш проживає у Луцьку. З 2000-го починає професійно займатись іконописом на склі. У 2004 році твори мисткині беруть участь у виставковому проєкті «Під знаком сонця», що присвячений збереженню традицій сучасного українського народного мистецтва. Її твори привертають увагу

бездоганним володінням технікою, поєднанням традиційних прийомів із сучасним їх переосмисленням. Згодом упевнений поступ професійного художника в царині народного мистецтва дав гарні результати. Твори Галини Черниш стають окрасою експозицій низки виставкових проєктів: «Древо» (2006, Арт-галерея Волинського відділення НСХУ), «В руслі Великого стилю» (2011, Художній музей (відділ ВКМ)). У тому ж 2011-му Галина Черниш була учасником I Міжнародного пленеру іконопису та сакрального мистецтва у с. Замлиння на Волині. Водночас художниця брала активну участь у виставках Волинського обласної організації Національної Спілки художників України. У 2009 році в Арт-галереї Волинського відділення НСХУ було презентовано спільний виставковий проєкт «Сергій Корсай. Галина Черниш». Пізніше свої персональні експозиції мисткиня представляла в Острозі (2010) та Хелмі (2012). Підсумковою можна вважати виставку («Осяяні Великоднем. Іконопис на склі волинської художниці Галини Черниш») у Художньому музеї (Луцьк, 2017), де вона розкрила власну концепцію своєї творчості. Її експозицію було збудовано із православних ікон на склі (29 одиниць збереження), авторських та традиційних писанок, творів із композиціями декоративного розпису на дошках. Споглядаючи виставковий ряд, відвідувач мав можливість заглибитись у світ народного малярства й іконопису, ознайомитися із унікальними технічними можливостями багатьох видів народного мистецтва.

У своїй творчій практиці Галина Черниш використовує досвід професійного мистецтва, опираючись, водночас, на творчий спадок безіменних творців із народу. Стилистичні та технічні прийоми, особливості технології давніх майстрів вона переносить у сьогодення. Образи, які створює мисткиня, сповнені гармонії, чуттєвості, ніжності, духовної краси. Водночас її творам притаманна висока культура виконання: яскрава і, водночас, шляхетна тональність червоного, синього, зеленого, жовтого кольорів витворюють на площині неймовірну візуальну картинку, яка підсилює емоційне звучання у кожній композиції («Матір Божа», «Святий Миколай», «Христос виноградна лоза», «Різдво» та ін.).

Нині Галина Черниш продовжує займатися улюбленою справою – мистецтвом, поєднуючи творчість із захопленням фольклором та педагогічною роботою (викладає у приватній

Арт-студії «П'ятерня»).

Олена Старикова

Література:

Бендюк О. Друге життя Волинського орнаменту / О. Бендюк // День. – 2010. – 12–13 листоп. – С. 24.

Кравчук Н. Ікони малює на віконному склі: роботи лучанки Галини Черниш є у приватних колекціях та у храмах / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2011. – 28 квіт. – С. 8.

Недільський В. Скляна магія Галини Черниш / В. Недільський // Володимир вечірній. – 2011. – 21 квіт. – С. 8.

Художниця розмальовує скло // Місто вечірнє. – 2011. – 22–28 верес. – С. 14.

20 червня

75 років від дня народження Г. І. Павленка (1947) – заслуженого вчителя України, громадського діяча

Народився Григорій Іванович Павленко 20 червня 1947 року в селі Яшники Лохвицького району Полтавської області у сім'ї вчителів. Навчався в Яшницькій початковій та Лохвицькій середній імені Г. Сковороди школах. Після переїзду сім'ї на Волинь у 1959–1965 роках продовжував навчання в Олицькій та Тростянецькій середніх школах Ківерцівського району. У 1965 році вступив на історико-філологічний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, який закінчив у 1969 році і був направлений на роботу вчителем історії Жорнищенської восьмирічної школи. У 1969–1970 роках перебував на дійсній військовій службі. Після повернення у Жорнище двадцять років працював заступником директора школи з навчально-виховної роботи, а в 1990 році перейшов на посаду вчителя історії цієї ж школи.

Найголовнішим у своїй роботі вважав виховання справжніх громадян України. У записках Григорія Івановича, які зберігаються в його особистому фонді у Державному архіві Волинської області, сорокарічний учитель наголошував: «Я часто дивуюся, чому багатьом українцям притаманне почуття національного нігілізму? Людині, що розмовляє українською і ще п'ятьма іноземними мовами, швидко приклеять ярлик націоналіста, а той,

хто зрікся рідної мови, і говорить тільки російською називається інтернаціоналістом. Мабуть в тому, що молодь цурається рідної мови, історії, культури винні і вчителі». У своїй роботі Григорій Іванович при підготовці уроків з різних тем великого значення надавав використанню матеріалу з історії України та Волині; залученню учнів до пошукової роботи з краєзнавства. Проводив різноманітні заняття краєзнавчого гуртка, члени якого разом з учителем написали історію села Жорнище; вів факультатив «Етнографія і фольклор України». Співпраця з учителем для багатьох його учнів стала сходинкою до вибору професії: понад тридцять стали вчителями, є серед них і науковці, кандидати історичних наук.

У червні 1994 року виборці району обрали Г. І. Павленка головою Ківерцівської районної ради. Йдучи на вибори, Григорій Іванович наголошував, що «головне для керівника будь-якого рангу – створити атмосферу, в якій панував би професіоналізм, порядність, особиста скромність, персональна відповідальність за доручену ділянку роботи». Це були не передвиборні гасла кандидата, а життєві установки. Таким знали його жорнищенці та педагогічна громадськість району і області. У 1995 році у зв'язку з реформуванням владних структур відбулися зміни: Г. І. Павленка призначили головою Ківерцівської районної державної адміністрації. Робота керівника у ці роки ускладнювалась важкою фінансово-економічною ситуацією. Не вистачало коштів на виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери, що спричиняло значну заборгованість. Це викликало акції протесту, в яких взяли активну участь вчителі району. Саме ними була викликана відставка керівника району у 1998 році.

Тоді ж Григорій Іванович очолив діяльність Служби в справах дітей райдержадміністрації, робота якої упродовж багатьох років визнавалася найкращою в області. А в 2007 році профільне Міністерство відзначило роботу колективу Служби врученням автомобіля.

Де б не працював Григорій Іванович, він завжди був у вирі громадського життя: як лектор первинної організації товариства «Знання», як керівник семінару «Історія УРСР, рідний край», як депутат обласної та районної рад, і як громадянин, котрий не проходить осторонь проблем, котрі необхідно вирішувати силою громадськості.

Плідна педагогічна діяльність Г. І. Павленка відзначена відомчими нагородами: значком «Відмінник народної освіти», медаллю А. С. Макаренка. У 1992 році йому присвоєне почесне звання «Заслужений вчитель України».

Галина Романчук

Література:

Богуш М. Ківерцівщина: крізь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. Богуш, Г. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Богуш М. До дня Соборності України / М. Богуш, Г. Павленко // Вільн. шляхом. – 2009. – 24 січ. – С. 1, 4.

Павленко Г. А істина дорожча / Г. Павленко // Вільн. шляхом. – 2008. – 7 черв. – С. 5.

Павленко Г. Нове життя – нові підходи / Г. Павленко // Вільн. шляхом – 1994. – 25 черв. – С. 2.

Павленко Г. Нам пора для України жити / Г. Павленко // Вільн. шляхом. – 1994. – 5 берез. – С. 1–2.

Артесюк Г. Нариси освіти Ківерцівщини / Г. Артесюк, О. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 172 с.

Про Г. І. Павленка – с. 136.

Павленко І. І. Від роду до роду. Спогади про пережите / І. І. Павленко. – Луцьк : Терен, 2009. – 336 с.

Про Г. І. Павленка – с. 329–330.

Голову районної ради обрано // Вільн. шляхом. – 1994. – 2 лип. – С. 1.

Ільчук В. Переконливим словом / В. Ільчук // Лен. шляхом. – 1983. – 26 берез. – С. 2.

Куліба Л. Новорічно-різдвяна зустріч педагогічних поколінь / Л. Куліба // Вільн. шляхом. – 2014. – 25 січ. – С. 9.

На вершині майстерності: слово про вчителів Ківерцівщини, яким присвоєно звання «Заслужений вчитель» // Освіт. діалог. – 2011. – 20 січ. – С. 4–17.

Про Г. І. Павленка – с. 6.

Хто наш обранець. Кандидати на посаду голови районної ради : Павленко Григорій Іванович. // Вільн. шляхом. – 1994. – 25 черв. – С. 1.

Хітько М. Кожен має займатися тим, чого прагне душа / М. Хітько // Вільн. шляхом. – 2014. – 18 січ. – С. 1, 4.

28 червня**50 років від дня народження С. О. Шостака (1972–2014) –
захисника України, кавалера ордена
«За мужність» III ступеня посмертно**

Захисник України Шостак Сергій Олександрович народився 28 червня 1972 року в м. Луцьку Волинської області. Закінчив місцеву загальноосвітню школу № 3. Проходив службу у Збройних Силах України, згодом працював у міліції – спецпідрозділі «Беркут». У 2000–2001 роках брав участь у миротворчій місії ООН в Косово. Із 2006 року старший прапорщик міліції Сергій Шостак у відставці за вислугою років, займався підприємницькою діяльністю. Разом із сином брав активну участь у подіях Революції Гідності. Під час акцій протесту в Києві у січні – лютому 2014 року неодноразово отримував травмування. Із початком збройної агресії Російської Федерації проти України Сергій Шостак став добровольцем 24-го батальйону територіальної оборони Луганської області «Айдар». Був командиром відділення, заступником командира взводу розвідки. Під час бою 14 червня отримав кульове поранення в коліно. Після лікування у Львівському госпіталі знову відбув у район проведення антитерористичної операції. Разом із 12 побратимами загинув 27 липня 2014 року під час бою на залізничному переїзді в м. Лутугине Луганської області. Похований 31 липня 2014 р. на Алеї почесних поховань в с. Гаразджа Луцького району.

Указом Президента України № 109/2015 від 26 лютого 2015 року «За особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України», старший сержант Сергій Шостак нагороджений орденом «За мужність» III ступеня посмертно, нагрудним знаком «За оборону Луганського аеропорту» посмертно. Рішенням Луцької міської ради № 44/1 від 25 липня 2018 року Шостаку Сергію Олександровичу посмертно присвоєно звання «Почесний громадянин міста Луцька». За рішенням депутатів Волинської обласної ради № 31/3 від 10 вересня 2020 року захиснику України присвоєно звання «Почесний громадянин Волині» (посмертно).

Богдан Зек**Література:**

Волинський небесний батальйон / упоряд. Н. Слюсар ; худож.

ред. В. Гошко ; літ. ред. О. Волошко. – Луцьк : Вісник і К, 2019. – 384 с.

Про С. О. Шостака – с. 69–70.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 60 с.

Про С. О. Шостака – с. 50.

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід-2014 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Луцьк : Айс Принт, 2015. – 132 с.

Про С. О. Шостака – с. 107.

Косьміна М. На Майдані поранили, а з війни не повернувся: доброволець з Луцька Сергій Шостак / М. Косьміна // Вісник + К. – 2015. – 23 лип. – С. 1, 9.

Нагорний В. Луцьк провів в останню путь бійця «Айдару» / В. Нагорний // Волинь-нова. – 2014. – 2 серп. – С. 4.

Прохор І. Л. Герої не вмирають / І. Л. Прохор // Пед. пошук. – Луцьк, 2018. – № 2 (98). – С. 72–75.

Шостак В. Він любив нас усіх, та найбільше любив Батьківщину / В. Шостак // Волинь-нова. – 2015. – 22 серп. – С. 8.

Шостак Є. Такі як я потрібні на війні : [інтерв'ю з дружиною учасника ООС Сергія Шостака Майєю Шостак / записала Ольга Харів] / Є. Шостак // Луцьк. замок. – 2019. – 25 лип. – С. 3.

11 липня

50 років з часу створення гідрологічної пам'ятки природи місцевого значення «Оконські джерела» (1972)

Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Оконські джерела» утворена рішенням Волинської обласної ради №255 від 11.07.1972 на площі 0,53 га у селі Оконськ Маневицького району (тепер Камінь-Каширського) для збереження двох потужних джерел підземних вод сумарним дебітом 200 м³ на добу. Джерела утворюють невеличке (площа 0,5 га, глибина 3 м) озеро Окнище. Дно озера заповнене крейдовим мулом. З двох артезіанських джерел під високим тиском піднімається вода, проходить триметрову товщу озера й формує два куполоподібні фонтани. Оконська вода має унікальні властивості: постійну температуру (9⁰ С) у найспекотніше літо й найхолоднішу зиму, ніколи не замерзає, не піддається газуванню. Хімічний склад –

аніони групи хлоридів та карбонатів, катіони – кальцій, натрій, магній. Рівень води в озері Окнище постійний, воно ніколи не переповнюється, бо сполучене із річкою Оконкою та кількома ставками, де вирощують форель райдужну. У 60-х роках ХХ століття було засноване форелеве господарство.

Оконські джерела відомі здавна, адже розташовані біля поштового тракту (гостинця). Поблизу них зупинялися подорожні й поштові кур'єри. Одним із перших був відомий мандрівник та природодослідник Е. Ехвальд, який описує оконський ключ у своїй книзі «*Naturhistorische Skizze von Lithauen, Volhynien und Podolien in geognostisch-mineralogischer, botanischer und zoologischer Hinsicht*», яка вийшла у Вільно (тепер Вільнюс) у 1830 році. Досить детальний опис джерела дав гірський інженер, учасник експедиції генерала Жулинського по осушенню боліт Полісся В. Хорошевський. Його стаття «Геологічні дослідження останнього часу на Поліссі» була надрукована в «Гірському журналі» в 1881 році.

Найретельніше і найповніше дослідження Оконського джерела здійснив у кінці ХІХ ст. відомий український вчений Павло Тутковський. Перша його публікація про с. Оконськ та його природне диво була опублікована у ХХІ-А (с. 827) томі Енциклопедичного словника Брокгауза і Ефрона в 1897 році.

У 1899 році в журналі «Землезнаство» (Книжка ІV), періодичному виданні географічного відділення Імператорського товариства любителів природознавства, антропології та етнографії, була надрукована велика стаття П. Тутковського «Поліські «вікна». У ній детально описане джерело, його походження, геологія місцевості, історія дослідження, зібрані народні перекази. Зокрема, в публікації зазначається, що місцеві жителі розповідають, що раніше «вікно» витікало в іншому місці (приблизно 2 км на захід від сучасного). За даними геолога щодобовий витік підземних вод становив 864 тисячі відер або 10627,2 м³. Глибина озера досягала 50 футів (15м), довжина – 21 м, ширина – 12 м. Тутковський захоплювався унікальністю води досліджуваного об'єкту, про що у своїй статті писав: «В ясний сонячний день басейн Оконського джерела являє собою вражаюче-красиве явище: промені світла, які проникли на глибину через товстий шар прозорої води і відображені білими крейдяними стінками басейну, приймають ніжний інтенсивно-

голубий відтінок і дають різноманітні світлові ефекти, підсилюють враження спостерігача таємничого «вікна». Голубе забарвлення на глибині має такий вигляд, ніби білі стіни басейну освітлені сильним голубим світлом». Артезіанська вода мала і практичне значення – вона приводила в дію кілька млинів, що знаходились вище по течії річки Оконки.

У XIX столітті Оконське джерело було природним виходом артезіанських підкрейдових вод. На початку XX століття воно почало втрачати силу. Були пробурені артезіанські свердловини глибиною до 30 м, якими вода піднімалася та била фонтаном на 15 м. Згодом навколо утворилось невеличке озерце. Джерела й озеро обваловане й обсажене чорними вільхами. Для збереження унікальної чистоти водойми встановлена металева огорожа, а для бажаючих набрати води через земляний вал зроблений витік із озера.

Тетяна Тищенко

Література:

- Запроси на рідну Волинь. – б. м. : б. в., 2018. – 21 с.
Про Оконські джерела – с. 18.
Мельник В. С. Заповідна Волинь / В. С. Мельник. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 82 с.
Про Оконські джерела – с. 29.
Природно-заповідний фонд Волинської області / відповід. за вип. І. М. Химин. – Луцьк : Ініціал, 1999. – 46 с.
Про Оконські джерела – с. 35.
Винарська В. Туристсько-рекреаційний потенціал Маневицького району / В. Винарська // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V Міжнар. наук.- практ. конф. студ. і аспірант. (10–11 трав. 2011 р.) : в 3-х т. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2011 – Т. 3. – С. 184–186.
Войчик С. Що у назвах ваших? / С. Войчик // Мельник В. Маневиччина : маловідомі факти. Штрихи до краєзнавчого опису району / В. Мельник, П. Хомич, С. Войчик. – Луцьк, 2019. – С. 130–163.
Джерела Волині // Поверхневі води Волині : кол. моногр. / Я. О. Мольчак, І. Я. Мисковець, А. М. Вох [та ін.]. – Луцьк, 2019. – С. 255–317.
Півницький М. Волинське диво: село Оконськ та його околиці

/ М. Півницький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в Європейській та Українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. : наук. зб. / упоряд.: Г. Бондаренко, А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 149–152.

Ходань П. З історії села Оконськ / П. Ходань // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. смт. Маневичі – с. Кукли : зб. наук. пр. / упоряд.: Г. Бондаренко, А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2004. – С. 179–180.

Хомич П. З історії села Оконськ / П. Хомич // Маневиччина крізь віки : наук.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2005. – С. 317–326.

Про Оконські джерела – с. 319.

Хомич П. Історична довідка об'єкта культурної спадщини природно-заповідного фонду місцевого значення гідрологічної пам'ятки природи «Оконські джерела» Волинська обл., Маневицький р-н, с. Оконськ / П. Хомич // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в Європейській та Українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України : наук. зб. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 301–303.

Штинько В. С. Коли душа запрогне покаяння : Свято-Успенська церква в с. Оконськ Маневицького району / В. С. Штинько, Є. І. Ковальчук // Штинько В. С. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. С. Штинько, Є. І. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 157–162.

Про Оконські джерела – с. 157.

Музика Ю. 300 років від першої згадки про Оконське диво / Ю. Музика // Нова доба. – 2021. – 28 жовт. – С. 5.

12 липня

**75 років від дня народження М. Є. Луцик (1947) –
керівниці народного аматорського колективу «Льонок»
Гутянського сільського будинку культури, заслуженого
працівника культури України**

Марія Євгенівна Луцик народилась 12 липня 1947 року в селі Гута Ратнівського району. Після закінчення школи, у 1960-х роках, навчалась у Луцькому культосвітньому училищі, де здобула

спеціальність «керівник самодіяльного оркестру народних інструментів». Розпочала свою трудову діяльність у 1965 році в рідному селі на посаді завідувачки клубу с. Гута. З 1968 по 1970 роки працювала художнім керівником, з 1970 по 1980 рік – директором Гутянського сільського будинку культури.

У 1967 році був створений художній колектив агітаційно-художня бригада, названа у 1994 році «Льонок». Марія Луцик стала її організатором і керівником. За вагомий внесок у розвиток культури агітаційно-художній бригаді під керівництвом Марії Луцик у 1977 році було присвячено звання «народна агітбригада». Завдяки творчим зусиллям керівника Марії Євгенівни народний аматорський колектив «Льонок» неодноразово посідав призові місця на обласних, районних конкурсах пісенного мистецтва.

Держава оцінила діяльність Луцик Марії з збереження, розвитку і пропаганди культури українського народу, популяризації народних звичаїв і обрядів Полісся. У 1976 році вона була нагороджена орденом «Знак пошани». У 1985 році Марія Євгенівна Луцик удостоєна високого звання «Заслужений працівник культури Української РСР». У 2010 році в Києві у Жовтневому палаці їй вручили премію «Оплески» Федерації профспілок України.

Руслана Волосюк

Література:

Денисюк В. Т. Ратнівська земля : іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про М. Є. Луцик – с. 256.

Луцик Марія Євгенівна : заслужений працівник культури УРСР // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 357–359.

Борзовець В. Життя в мелодіях баяна / В. Борзовець // Ратнівщина. – 2017. – 11 лип. – С. 1, 2.

Ліщук З. Пісенні крила онуків / З. Ліщук // Ратнівщина. – 2003. – 11 листоп. – С. 3.

Лях М. Співак у третьому поколінні / М. Лях // Ратнівщина. – 2017. – 7 лют. – С. 3.

30 липня

**50 років від дня народження О. Г. Саніна (1972) –
українського кінорежисера, лауреата
Державної премії України імені Олександра Довженка,
заслуженого артиста України**

У самотньому місті Камені-Каширському на Волині у мистецько-освітній родині Саніних 30 липня 1972 року народився первісток – Олесь. Невдовзі молода сім'я переїхала до Луцька. Матір, Світлана Саніна – викладачка-педагогиня (тепер – коледжу технології, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки). Батько, Геннадій Санін, був художником, викладачем образотворчого мистецтва, живопису та садово-паркової архітектури. Його художня майстерня, знаходячись у Луцькому замку, згромаджувала творчі вершки міста. Мистецько-артистична атмосфера батькової робітні стала одним із джерел Олесевого професійного самовизначення.

У передшкільній Олесь виховувався в одній групі з Олександром Положинським – майбутнім фронтменом групи «Тартак» і проекту «Був'є». Олесь Санін – випускник Луцької школи-гімназії №4 (зараз – Луцька гімназія №4 імені Модеста Левицького), а також закінчив художню та музичну школи, захоплювався мотокросом, тріатлоном, виступав на сцені, був солістом дитячого ансамблю. Активно займався туризмом: саме тоді захопився фільмуванням, основ якого набував разом зі шкільним товаришем Сергієм Михальчуком – майбутнім знайомим кінорежисером і фотографом у народній аматорській кіностудії «Волинь» під керівництвом заслуженого працівника культури Б. П. Ревенка. Друзі разом готувалися підкорити Київ, вступивши до Київського державного інституту імені І. Карпенка-Карого: Сергій Михальчук на кінофакультет (оператор кіно і телебачення, майстерня Олесь Прокопенка), а Олесь навчався акторству (1989–1993 рр., майстерня Валентини Зимньої), а потім – режисурі ігрового фільму (1993–1998 рр., майстерня Леоніда Осики). Із 1998 року почав викладати на кафедрі режисури КДІТМ імені І. Карпенка-Карого, стажувався за фахом у Нідерландах і США.

У 1994–2000 роках Олесь Санін – режисер, оператор, керівник департаменту фільмів і телепроектів міжнародної корпорації «Internews Network». Продюсер понад 20 документальних фільмів

(виробництво Internews Network, Canal +, Канал 1+1, НТВ, ТНТ, POLSAT, DALLAS Studio, IKON, PRO Helvecia).

У 2000–2002 роках – працював режисером Національної кіностудії імені О. Довженка та кіностудії «Укркінохроніка». Оператор кількох документальних стрічок. Режисер низки документальних й ігрових короткометражних фільмів: «Матінка Надія», «Буря», «Зимно», «Пустинь», «Танок моржа», «Нація. Лемки», «Нація. Євреї», «Гріх», «Різдво, або Як гуцули кінця світу чекали», «ACVAREL».

Здобував звання лауреатів українських та міжнародних кінофестивалів. А указом №920/2004 від 18 серпня 2004 року Олеся Саніна як режисера, сценариста, актора, а Сергія Михальчука як оператора-постановника (у складі колективу) за значний творчий внесок у створення повнометражного художнього фільму «Мамай» (2003 р.) було проголошено лауреатами Державної премії України імені Олександра Довженка. Премію було вручено 11 березня 2004 року на 110-у річницю від дня народження О. Довженка на його батьківщині – селі Сосниці на Чернігівщині. «Мамай» уперше в Україні було фільмовано в системі Dolby Digital. Академія мистецтв України визнала фільм як фундаментальне дослідження української культури, а Американська кіноакадемія вперше номінувала українську стрічку на здобуття премії «Оскар» як «Найкращий іншомовний фільм».

Під час презентації фільму «Мамай» у 2004 році перед Американською кіно академією в Олеся Саніна виник задум стрічки «Поводир». Познайомившись із лауреатом двох «Оскарів», зіркою американського кіно Джеком Пелансом (у житті – Володимиром Палагнюком), Олесь Санін розповів йому історію про кобзарів: «Ти мусиш зафільмувати цю історію..., тому що в ній сінь нашого народу...», – наполягав Дж. Пеланс. Тоді у співпраці з Полом Волянські – знаним американським сценаристом, викладачем школи Ст. Спілберга з'явилась перша версія сценарію. Пізніше, у 2008 році уже в Україні, разом із Іреною Роздобудько було створено літературний синопсис сценарію «Садок вишневий», який на Всеукраїнському конкурсі «Коронація слова – 2011» отримав спеціальну відзнаку компанії В&Н Богдана Батруха та в подальшому зі значними змінами став стрічкою Олеся Саніна «Поводир» (2013 р.).

Олесь Санін – заслужений артист України (2014 р.), також

нагороджений «Срібною медаллю» Академії мистецтв України та «Срібною медаллю» імені братів Люм'єр.

Олесь Санін у 2007 та 2017 роках, співпрацюючи з американським сценаристом, оscarівським лауреатом Марком Харрісом, зафільмував дві документальні стрічки: «Перебіжчик/ The Defector» та «Переломний момент. Війна за демократію в Україні/ Breaking point: The War for Democracy in Ukraine». У червні 2018 році Олесь Санін долучився до акцій на підтримку ув'язненого в Росії українського режисера Олега Сенцова.

Олесь Санін – режисер-кліпмейкер багатьох українських виконавців: Руслани – «It's magical», «Гайдамаків» – «Ой, на морі», «Тартака» – «Поп Корн».

Під псевдонімом Олесь Смик належить до Київського кобзарського цеху, грає на торбані, колісній лірі та бандурі, від свого діда перейняв ремесло виготовлення музичних інструментів заради збереження та примноження лірницької традиції. Подружжя Олеся Саніна та акторки Ірини Саніної виховує чотирьох дітей: трьох дочок і сина.

14 травня 2021 року було оприлюднено офіційний трейлер пригодницько-історичного екшену «Довбуш» режисера Олеся Саніна. Прем'єра фільму в Україні запланована на 17 березня 2022 року, це – найкращий дарунок у переддень 50-річчя славетного мистця.

Віктор Панасюк

Література:

Про присудження Державної премії України імені Олександра Довженка 2004 року : Указ Президента України від 18 серп. 2004 р. № 920/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – №33. – С. 11.

За фільм «Мамай».

Санін О. «Не вірю, що у іншій країні я зміг би знімати кіно, яке має глибоку душу»: [бесіда з режисером О. Саніним / бесіду вела І. Качан] / О. Санін // Хроніки Любарта. – 2014. – 13 листоп. – С. 8–9.

Волинь / Українське наукове товариство геральдики і вексилології, Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Благов. – Київ : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про О. Г. Саніна – с. 239.

Пахолок З. О. Режисер і сценарист. Олесь Геннадійович Санін. «Мамай» – візія народної культури / З. О. Пахолок // Пахолок З. О. Луцька homo візія : іст.-краєзн. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 301–304.

«Людина року – 2003» // Політика і культура. – 2004. – №3. – С. 18.

«Поводир» б'є рекорди прокату українських фільмів // Укр. літ. газ. – 2014. – 21 листоп. – С. 5.

Богданович І. Після «Мамая» Санін зацікавився Кобзарями / І. Богданович // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 23 берез. – С. 5.

Бондарук Л. Фільм волинян претендент на «Оскар» / Л. Бондарук // Волинь-нова. – 2014. – 13 листоп.

Бондарчук Л. Олесь Санін: «Моя професія – інтерпретатор світу» / Л. Бондарчук // Літ. Україна. – 2006. – 31 серп. – С. 8.

Брюховецька Л. Козак Мамай проти Джеймса Бонда / Л. Брюховецька // Уряд. кур'єр. – 2003. – 7 черв. ; Кіно-театр. – 2003. – №4. – С. 36–37.

Брюховецька О. Мамай / О. Брюховецька // Кіно-театр. – 2003. – №4. – С. 38–43.

Вауліна О. Гуляй, Мамай! / О. Вауліна // Голос України. – 2003. – 28 лют.

Вербич В. Санін – головний режисер Євробачення / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 24 лют. – С. 10.

Відкрій очі, дивись серцем // Слово Просвіти. – 2014. – 20–26 листоп. – С. 12.

Галата Я. Бачить той, хто не втратив надію / Я. Галата // Освіта України. – 2014. – 8 груд. – С. 14.

Данилюк О. Олесь про Олексу... / О. Данилюк // Волин. газета. – 2021. – 5 серп. – С. 1, 16.

Знай наших: фільм за участю лучан у Каннах зустріли оваціями // Волинь-нова. – 2013. – 28 трав. – С. 2.

На здобуття Національної премії України 2004 року // Молодь України. – 2003. – 23 груд.

Рутковський О. «Мамай» як ваза / О. Рутковський // Дзеркало тижня. – 2003. – 1 берез.

Сльози, які очищають душу // Волинь-нова. – 2014. – 6 груд. – С. 2.

Тетерюк М. «Поводир»: вигадані пригоди на тлі реальних

смертей / М. Тетерюк // Кіно-Театр. – 2014. – №5. – С. 42.

Філатов А. Олесь Санін: «Стрічка «Поводир» змінює життя» / А. Філатов // Культура і життя. – 2014. – 6 черв. – С. 11.

Якименко М. «Мамай» завойовує Волинь / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 18 верес.

1 серпня

80 років від дня народження Н. Ю. Пушкар (1942–2020) – волинської краєзнавиці, лесезнавиці

Пушкар Наталія Юхимівна народилася 1 серпня 1942 року в с. Хрінники Демидівського району Рівненської області. У 1945 році, після загибелі батька, мати з двома дочками переїздила до с. Полонка біля Луцька, а в 1948 році – до Луцька.

Після закінчення Луцької середньої школи №9 Наталія Пушкар у 1961 році вступила до Луцького педінституту на історико-філологічний факультет. Навчання суміщала з додатковою роботою: вожакою в піонерських таборах, друкаркою в різних установах, зокрема в партархіві при Волинському обкомі партії (там здобула безцінний досвід роботи з архівними документами).

У Волинському краєзнавчому музеї працювала з 1967 року – спочатку науковою співробітницею, з 1972 року – завідувачкою відділу фондів, а в 1992–2020 роках – головною хранительською музею.

Впродовж усіх років своєї музейної діяльності Наталія Юхимівна здійснювала велику пошукову роботу з дослідження життя і творчості Лесі Українки. Результатом її ґрунтовного опрацювання меморіальних реліквій Косачів, які зберігаються у Волинському краєзнавчому музеї, стало введення в науковий обіг і включення до каталога-довідника «Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів» (1996) ряду унікальних пам'яток: автографів Лесі Українки, Ольги Косач-Кривинюк, фото з родинного архіву (всього 360 найменувань).

Авторська лекція Наталії Пушкар «Леся Українка. Історія одного листування» (1990) (йдеться про листи Лариси Косач до Віри Крижанівської-Тучапської з Мінська 1901 р., писані під диктовку Сергія Мержинського), апробована у Товаристві книголюбів і прорецензована поетом Іваном Чернецьким, на багато років стала улюбленою темою для різних слухацьких

аудиторій. Оприлюднене нею дослідження «Істина через півстоліття. Листування Анатолія Дублянського та Ольги Косач-Кривинюк» (1996) відкрило маловідомі імена і факти, пов'язані з історією Косачівського архіву.

Опрацювавши відомості про зошит з автографами Лариси та Ольги Косач, куди увійшли рідкісні записи українських народних пісень, зроблені на Волині у 90-х роках XIX ст., Н. Пушкар упорядкувала, підготувала текст, примітки та передмову унікального факсимільного видання «Колодяженські пісні з рукописного зошита в записах Лесі Українки та Ольги Косач» (2006). Цілеспрямоване комплектування філокартії, присвяченої Лесі Українці, дало змогу авторці укласти каталог із коментарем «Лесезнавча філокартія» (2005).

Окремою сторінкою стала плідна співпраця Наталії Пушкар із Вірою Комзюк, багаторічною завідувачкою Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Їм вдалось заповнити «білу пляму» у біографії Лесі Українки – події літа 1904 року, оприлюднивши своє відкриття у публікації «Ще один штрих до хронології життя та творчості Лесі Українки» (2004).

Їх стараннями вперше в Україні побачили світ повні версії унікальних етнографічних праць: «Українські народні узорі. Зібрала Ольга Косач-Кривинюк. Випуск II зі змінами й доповненнями» (2009) та «Український народний орнамент: Вишивка, тканини, писанки. Зібрала і систематизувала Ольга Петрівна Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). Випуск VIII. Репринтне відтворення першого видання, Київ, 1876. » (2010).

Вагомими результатами співпраці стали видання: «...Та в нас пісні її лишилися, в яких живе душа жива...: (до історії публікації перших поетичних збірок Лесі Українки)» (репринтні відтворення поетичних збірок: «Книга пісень» Генріха Гейне в перекладі Лесі Українки та Максима Стависького, «На крилах пісень» Лесі Українки та дослідження про історію їх публікацій із ілюстративними матеріалами) (2011); упорядницька робота – збірка історико-краєзнавчих нарисів «Леся Українка. Волинські сюжети» (2012).

У співпраці з волинськими науковцями Наталія Пушкар видала каталог-путівник «Леся Українка в ілюстрованій поштовій листівці» (1991), каталог-довідник «Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині» (2008),

путівники «Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному» (2008), «Колодяжне – колыска Лесиноного таланту» та «Музей «Лісової пісні» в Нечимному» (2011), науково-популярне видання «Меморіальні речі Лесі Українки та родини Косачів зі збірки Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки» (2013), факсимільне видання «Українка Леся. Лісова пісня: Драма-феєрія в 3-х діях» з дослідженнями «Лісова пісня» Лесі Українки в рецепціях» (2015), видання творів Лесі Українки «Слово, моя ти єдина зброе...» (2016), «Купала на Волині», «Давня весна», «Біда навчить», Олени Пчілки «Олена Пчілка – дітям», (2015), Модеста Левицького «Вибране» (2016) та ін.

У 2012 році як науковий та літературний редактор Н. Пушкар долучилась до видання книги Віктора Літевчука «Луцьк у стародавній листівці, гравюрі та фотографії», у якій представлені матеріали з фондової колекції Волинського краєзнавчого музею.

Наталія Пушкар приймала участь у п'яти Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури» (1996, 2001, 2006, 2011, 2016) та Всеукраїнської історико-краєзнавчої – «Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині» (2009).

Наталія Юхимівна була автором ряду виставок, зокрема: «Поштові листівки кін. XIX – поч. XX ст. з видами міст, які пов'язані з життям і творчістю Лесі Українки» (до 120-річчя від дня народження Лесі Українки), «І все-таки до тебе думка лине...» (до 140-річчя від дня народження Лесі Українки і 100-річчя з часу написання нею драми-феєрії «Лісова пісня»), «Волинь і Крим у житті та творчості Лесі Українки», «Творчість Лесі Українки в графіці українських художників», «Казка Лесі Українки «Біда навчить» в ілюстраціях українських художників», «Будуть приходити люди...» та ін. стали помітними подіями у науковому та культурному житті Волині.

Наталія Пушкар здійснювала наукову експертизу та атрибуцію історико-культурних цінностей на замовлення різних установ краю. За майже 30 років близько 10 тисяч одиниць пам'яток передано до Волинського краєзнавчого музею. Частина з них стала експонатами виставки «Врятовано для України».

Головна хранителька проводила значну роботу зі збереження

та обліку музейних цінностей, а також допомагала у її організації музейним установам краю. Нею підготовлено ряд методичних матеріалів із питань фондової роботи.

Н. Пушкар брала участь у Чорнобильській експедиції, організованій Центром захисту культурної спадщини від надзвичайних ситуацій України.

За багаторічну працю на ниві лесезнавства і музейництва Н. Ю. Пушкар неодноразово відзначалася Почесними грамотами та подяками Міністерства культури України, Волинської обласної ради та управління культури облдержадміністрації. Вона – лауреат обласної премії імені Миколи Куделі (2006) та загальноукраїнської Премії імені академіка Петра Тронька Національної спілки краєзнавців України у номінації «За внесок у музейну та пам'яткоохоронну справу» (2013).

20 березня 2020 року серце Наталії Юхимівни Пушкар перестало битись. Проте її творча спадщина не втрачає своєї актуальності для істориків, краєзнавців, дослідників життя і творчості Лесі Українки, а відданість улюбленій професії залишається прикладом для наслідування усім тим, хто обрав своїм фахом музейну справу.

Людмила Завада

Література:

Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині : каталог-довідник / упоряд. Т. Я. Данилюк–Терещук, Н. Ю. Пушкар. – Вид. 2-ге зі змінами і допов. – Луцьк : Вежа, 2008. – 136 с.

Еврейское наследие из фондов Волынского краеведческого музея и Государственного архива Волынской области : каталог / Е. Огнева, Н. Пушкар, А. Кравчук. – Луцьк, 2002. – 30 с.

Каталог «Єврейська спадщина» : (з фондів Волин. краєзн. музею та Державного архіву Волин. обл.) / упоряд. : О. Д. Огнева, Н. Ю. Пушкар, А. П. Кравчук. – Луцьк, 2001. – 22 с.

Лесезнавча філокартія : кат. із комент. : до 135-річчя від дня народж. Лесі Українки / ідея та впорядкування Н. Пушкар ; уклад. Н. Пушкар та ін. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 72 с.

Леся Українка в ілюстрованій поштовій листівці : (каталог-путівник до виставки, присвяч. 120-річчю від дня народж. великої

поетеси) / упоряд. Н. Ю. Пушкар ; наук. ред. Г. Г. Аврахов. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волин. обл. упр. по пресі, 1991. – 86 с.

Літевчук В. Луцьк у старовинній листівці, гравюрі та фотографії : альбом-каталог / В. Літевчук ; літ. ред. та коректор Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2012. – 288 с. : іл.

Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів : до 125-річчя від дня народж. Лесі Українки : каталог-довідник / упоряд. і авт. передм. Н. Ю. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 234 с.

Колодяжне – колиска Лесиноного таланту : до 140-річчя від дня народж. Лесі Українки : путівник / упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар ; текст Л. Мержвинська. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2011. – 36 с.

Комзюк В. Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному : путівник / В. Комзюк, Л. Мержвинська ; ред. Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 60 с.

Комзюк В. М. Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в селі Колодяжне : путівник / В. М. Комзюк, Н. Ю. Пушкар. – Луцьк : Надстир'я, 2020. – 24 с.

Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному : путівник / Н. Пушкар, В. Комзюк. – Луцьк : Медіа, 2008. – 14 с.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / В. Комзюк ; ред. Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 8 с.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / В. Комзюк ; Л. Мержвинська ; ред. Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 86 с.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / В. Комзюк ; ред. Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 12 с.

Музей «Лісової пісні» в Нечимному : путівник / текст В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2011. – 20 с.

Волинь : фотоальбом / текст Н. Пушкар ; фото В. Чухрая. – Луцьк : Ініціал, 2002. – 84 с.

«Зоре моя! В тебе світло повік буде ясне» : буклет до 140-ї

річниці від дня народж. Лесі Українки. – Ковель, 2010. – [4 с.]

Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси / упоряд. Н. Ю. Пушкар, В. М. Комзюк. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 180 с.

Науковий опис предметів нумізматики, фалеристики, боністики, геральдики : монет, орденів, медалей, значків, жетонів, паперових грошей, печаток, гербів : метод. рек. / Н. Пушкар. – Луцьк, 2011. – 32 с.

Науково-фондова робота в музеї : метод. рек. / Н. Пушкар. – Луцьк, 2010. – 28 с.

Олена Пчілка – дітям : для молод. та серед. шк. віку / упоряд.: В. М. Комзюк, Н. Пушкар. – Львів : Апріорі, 2015. – 78 с.

Пам'ятники Лесі Українці на Волині : буклет. – Луцьк : Медіа, 2008. – [4 с.]

Свято-Феодосіївська церква у Луцьку : наук.-попул. вид. / текст Н. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2007. – 36 с.

Стецьмащук Г. Українське народне вбрання / Г. Стецьмащук ; ред. В. Федосюк ; авт. тексту Н. Пушкар. – Львів : Апріорі, 2013. – 256 с.

Українка Леся Слово, моя ти єдина зброе... / Леся Українка ; упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар, А. Силук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 292 с.

Чудотворна ікона Холмської Богородиці : листівка / пер. двох молитов з церковнослов'ян. укр. мовою Н. Ю. Пушкар. – Луцьк : Ініціал, 2003. – [2 с.]

Пушкар Н. До історії концерну «Укрспирт» у м. Луцьку / Н. Пушкар, В. Потрапелюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 142–144.

Пушкар Н. 19 січня 100 років від дня народження С. В. Драницького (Семенюка) (1920-2019) – члена проводу ОУН, вояка УПА, учасника Норильського повстання, політ'язня ; 21 січня 175 років від дня народження О. А. Косач (у заміжжі – Тесленко–Приходько) (1845-1927) – української письменниці та громадської діячки ; 16 листопада 125 років від дня народження Галина Орлівни (1895-1955) – української письменниці / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин.

ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Тернопіль, 2019. – С. 39–42, 42–46, 230–233.

Пушкар Н. 25 липня 150 років від дня народження М. П. Левицького (1866–1932) – українського письменника і громадського діяча / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 200–204.

Пушкар Н. 29 червня 170 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки ; 10 липня 70 років від дня відкриття Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (1949) ; 8 серпня 70 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, заслуженого працівника культури України / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 117–123, 130–134, 153–160.

Пушкар Н. Бони періоду Української революції 1917–1921 років. Каталог з фондів Волинського краєзнавчого музею / Н. Пушкар, І. Несторук // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 95–138.

Пушкар Н. Бони періоду української революції 1917–1921 рр. Каталог з фондів Волинського краєзнавчого музею / Н. Пушкар, І. Несторук // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 14–17.

Пушкар Н. Від упорядників / Н. Пушкар, В. Комзюк // Українка Леся Купала на Волині / Леся Українка. – Ковель, 2016. – С. 3–4.

Пушкар Н. Іконотека Ю. І. Крашевського (1812–1887) у фондах Волинського краєзнавчого музею / Н. Пушкар // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Т. 7. – С. 136–138.

Пушкар Н. Луцьке оточення Лесі Українки і родини Косачів. Маня Биковська : матеріали до кат.-довід. «Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині» / Н. Пушкар, В. Комзюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті

української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова пісня» : наук. зб. – Луцьк, 2011. – С. 73–104, 248–251.

Пушкар Н. Матеріали до каталога-довідника «Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині» / Н. Пушкар, В. Комзюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 136–137.

Пушкар Н. Олексій Васильович Присяжнюк – «Мітла», «Макар», «Каруспун» – референт Служби безпеки Північно-західних українських земель / Н. Пушкар // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Ч. 7. – С. 82–93.

Пушкар Н. 1 серпня 100 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 101–105.

Пушкар Н. 50 років від часу встановлення пам'ятника Лесі Українці у парку імені Лесі Українки в м. Луцьку, на вул. Глушець, (1966) – пам'ятки історії та культури / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 354–356.

Пушкар Н. Перший вінок» і «Рідне слово» – перлини національного відродження України / Н. Пушкар // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2019 – Ч. 20. – С. 85–89.

Пушкар Н. Порицьк і Тадеуш Чацький ; Тадеуш Чацький з русофільських позицій І. Г. Кулжинського в його спогадах про Волинь / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини : матеріали XXXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України і 70-річчю початку Великої Вітчизняної війни : наук. зб. – Луцьк, 2011. – С. 52–60, 54–60.

Пушкар Н. Родина Шнайдерів в Луцьку: залишити слід на землі / Н. Пушкар, І. Несторук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 138–142.

Пушкар Н. Світло зорі незгасної / Н. Пушкар // Минуле і

сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66-67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волин. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 66–67. – С. 199–203.

Пушкар Н. «Се справжні образки з натури ...» / Н. Пушкар // Старий Луцьк : наук. інформ. зб. – Луцьк, 2011. – Вип. VII. – С. 477–480.

Пушкар Н. Спомин про минуле : з історії двох музейних світлин / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-ій річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського : наук. зб. – Луцьк, 2013. – С. 102–105.

Пушкар Н. Тесленко–Приходько Петро Васильович (1847–1930) – власник маєтку в Запрудді / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь–Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2010. – С. 60–61.

Пушкар Н. Ще один документ до історії Жидичина / Н. Пушкар // Ікона Холмської Богородиці: дослідження та матеріали : наук. зб. – Луцьк, 2010. – С. 77–80.

Пушкар Н. Варковицький – перший єврейський міський голова Луцька / Н. Пушкар // Волин. новини. – 2018. – 15 лют. – С. 19.

Пушкар Н. Дослідник Волині Ян Фітцке / Н. Пушкар // Волин. монітор = Monitor Wolynski. – 2019. – 25 квіт. – С. 13.

Пушкар Н. Чому вона звалась Пчілкою / Н. Пушкар // Голос України. – 2019. – 17 лип. – С. 8.

Бойко О. На пошану Березині славного роду. Олена Пчілка в науково-освітній діяльності Волинського краєзнавчого музею та Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки / О. Бойко, П. Рудень, Н. Пушкар // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 70-річчю з часу

створення Колодяженн. літ.-мемор. музею Лесі Українки : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 15–23.

Дмитренко А. Музейне лесезнавство Наталії Пушкар / А. Дмитренко // *Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки* : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 142–150.

Кревська Л. Колекція гутного скла у фондах Волинського краєзнавчого музею / Л. Кревська, Н. Пушкар // *Волинський колекціонер : альманах*. – Луцьк, 2020. – Вип. 3. – С. 18–24.

Пахолок З. О. Наталія Юхимівна Пушкар (Дмитрук). Портрет жінки на фоні сови / З. О. Пахолок // *Пахолок З. О. Луцька homo visia : іст.-краєзн. нариси* / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 216–233.

Вона була «найбагатшою жінкою України»... : [некролог] // *Волинь*. – 2020. – 26 берез. – С. 12.

Наталія Юхимівна Пушкар : біобібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; Волин. краєзн. музей ; упоряд. А. А. Понагайба. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 152 с.

6 серпня

75 років від дня народження О. В. Моренка (1947) – заслуженого працівника освіти України

Олександр Віталійович Моренко народився 6 серпня 1947 року в м. Володимирі-Волинському. Освіту здобув у Нововолинській середній школі № 1, Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки (фізико-математичний факультет).

За прикладом батька – учителя фізики – обрав педагогічну стежку життя і пройшов нею, працюючи учителем фізики у Нововолинській школі № 3 (1970–1971), заступником директора з виховної роботи та вчителем фізики школи № 3 (1972–1980), директором станції юних техніків (1980–1985), директором Нововолинської середньої школи № 6 (1985–1987) і № 3 (1987–1990). У 1990 році очолив управління освіти Нововолинської міської ради. Обраний на цю посаду таємним голосуванням на

конференції вчителів міста. Очолював освіту міста до 6 серпня 2012 року.

Початок 90-х років став для освіти Нововолинська за активної участі О. В. Моренка знаковим періодом: відбулась реорганізація школи-інтернату в ліцей-інтернат, учнівський контингент якого сформувався з обдарованої учнівської молоді області (1992); введено в дію нову школу I–III ст. № 12 (із спортивними, тренажерними залами, плавальним басейном (1993), в якій з 1994 р. було запроваджено спортивний профіль); відкрилась гімназія (1994); удосконалено роботу спеціалізованої школи № 1, яка з часом стала експериментальним майданчиком Академії педагогічних наук України з питання «Використання новітніх технологій при вивченні іноземних мов»; розвинено мережу шкіл із поглибленим вивченням предметів, профільним навчанням. З 1993 року у місті рішенням колегії відділу освіти розпочало роботу Нововолинське міське відділення Малої академії наук України.

Під постійною увагою Олександра Віталійовича працювали заклади дошкільної освіти, роботу яких на початку 2000-х років необхідно було відновлювати. Зокрема, за три роки було додатково відкрито 6 груп та у вересні 2005 р. – ДНЗ № 9. Це на 1 січня 2008 р. збільшило охоплення дошкільною освітою дітей дошкільного віку до 64%. від загальної їх кількості.

Система позашкільної освіти активно інтегрувалася в освітні заклади, використовуючи свої можливості залучення дітей до різних форм роботи, що активно підтримувалося О. В. Моренком та колегією управління освіти.

Представлена Олександром Віталійовичем на обласній виставці дидактичних матеріалів «Творчі сходинки педагогів Волині» в 2000 році інформаційна система випереджувальної оцінки управлінської діяльності школи в сучасних умовах була схвалена і рекомендована Волинським обласним управлінням освіти до впровадження у закладах освіти області. На базі Нововолинського міського відділу освіти було проведено обласний та міжобласний семінари начальників управлінь освіти Волинської та Івано-Франківської областей з питань наукової організації управлінської діяльності, на якому Олександр Віталійович презентував власний досвід.

Олександр Віталійович суміщав роботу у відділі освіти

з викладанням фізики у Нововолинській спеціальній загальноосвітній школі № 9. Стилю його педагогічної діяльності притаманні демократизм, наукова ефективність, методична досконалість. Його уроки вирізнялися поєднанням кожної теми уроку з практикою. На практичне застосування були спрямовані дослідницькі задачі, які готував вчитель для використання на уроках та для самостійної роботи школярів, що викликало загальне зацікавлення учнів.

Де б не працював О. В. Моренко, він виявляв високий рівень професіоналізму, ініціативи, творчості, громадської активності. Два скликання обирався депутатом міської ради, членом виконкому.

Внесок О. В. Моренка в розвиток освіти міста відзначено нагрудним значком «Відмінник народної освіти», нагрудним знаком «Василь Сухомлинський», знаком «За заслуги перед містом Нововолинськом», Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної ради, Управління освіти Волинської обласної державної адміністрації, Нововолинської міської ради тощо. У 2009 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

Галина Романчук

Література:

Моренко О. Педагоги Нововолинська постійно шукають нові інноваційні форми роботи / О. Моренко // Освіта України. – 2004. – 16 квіт. – С. 8.

Моренко О. Творчий підхід – основа успіху / О. Моренко // Нар. рада. – 1992. – 16 трав. – С. 2 ; 20 трав. – С. 2.

Моренко О. У вчителя немає канікул / О. Моренко // Рад. Волинь – 24 черв. – С. 2.

Нововолинськ та околиці. Край шахтарської праці. – Львів : ДП Вид. дім УКР ПОЛ, 2008. – 164 с.

Про О. В. Моренка – с. 110.

Освітня візитка міста / за заг. ред. О. В. Моренка. – Нововолинськ, 2005. – 23 с.

Балик Н. І традиції, і новаторство / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1989. – 7 квіт. – С. 9.

Бобак О. Прощальне свято юності / О. Бобак // Нар. рада. – 1993. – 10 черв. – С. 2.

Корнилюк М. Найголовніше – комфорт душі і розкіш спілкування : Віталію Моренку – 60! / М. Корнилюк // Освіта України. – 2007. – 3 серп. – С. 10.

Корнилюк М. Освітянський ювіляр / М. Корнилюк // Наше місто. – 2007. – 2 серп. – С. 2.

Петрович В. Управління освітою на сучасному етапі / В. Петрович // Пед. пошук. – 2000. – № 1(25). – С. 6–62.

Філатенко А. Добром зігріти дитячу душу / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1989. – 19 квіт. – С. 2.

20 серпня

**55 років від дня відкриття в урочищі Лопатень, тепер
Луцького району меморіального комплексу та музею
партизанської Слави (нині Лопатенського
історико-природничого музейного комплексу) 1967**

Урочище Лопатень загубилось у багатовікових цуманських лісах Волині. Згадка про нього є в історичних і краєзнавчих документах ще XVII–XVIII століттях.

До Волинської губернії в 1796 році увійшла новостворена Сильненська волость з невеликим поселенням Лопань. У 1825 році до побудованої церкви Івана Богослова приписана у власність вже гаївка Лопатень. З 1830 року тут поселення із 30 дворів, де проживають єврейські, а з 1905 року польські сім'ї.

Кілька століть аж до початку Другої світової війни цуманські ліси знаходяться у приватній власності польського княжого роду Радзивілів. У кінці XIX початку XX століть Радзивіли, маючи у власності 140 тисяч гектарів лісів, боліт та озер, влаштовували найбільші в Європі полювання. Для обслуговування князів і їх гостей в Цуманському лісі споруджувались мисливські будинки (Берестяне, Богуславка, Лопатень). А з 1914 року в урочищі Лопатень діє лісництво і проживає до початку війни десятків польських сімей.

Чорною сторінкою для цуманських лісів, сіл, гаївок і поселень стала Друга світова війна 1939–1945 років. Звірства нацистів лише посилювали опір місцевого населення. В урочищі Лопатень у 1941–1942 роках діяла група місцевих партизан під керівництвом

жителя села Клубочин Олександра Філюка.

З 1943 року цуманський ліс став прихистком як для радянських партизанських загонів так для новостворених загонів УПА. Німецька директива окупаційній владі із Берліна зазначала, що слід шукати порозуміння зі всіма політичними силами крім комуністів і бандерівців, котрі не йдуть на співпрацю і тому мають знищуватися. Як свідчать документи, аби забезпечити спокій у колишніх мисливських угіддях князів Радзивілів, небайдужий до полювання тодішній намісник Гітлера в Україні Еріх Кох, штаб-квартира якого була у сусідньому Рівному, наказав спалити ряд сіл у цуманських лісах, а їх жителів – розстріляти. Весь район мав би пожиттєво стати його власністю.

В урочищі Лопатень з весни 1943 року базується радянський партизанський загін під командуванням полковника М. Медведева. Густий, сосновий ліс ховав табір, в якому перебували майже вісімсот чоловік, та не надовго. Важкий бій з гітлерівцями восени 1943 року, знищив не тільки партизанську стоянку, а й багатолітній ліс урочища. В межах п'яти кілометрів із заходу на північний схід від урочища Лопатень у 1943 році перебували партизанські загоны М. Прокоп'юка, Г. Балицького, В. Карасьова і Л. Магомета із з'єднання А. Бринського.

1945 рік... Відгриміли останні залпи Другої світової війни, потроху оживав понівечений ліс урочища Лопатень. Дорогу сюди не забували ті, хто пережив тут трагедію страшної війни, ті хто залишив тут свою, обпалену війною, юність і пам'ять про тих хто залишився в цій землі назавжди.

У 1950-х роках після війни ширився рух червоних слідопитів, які займалися пошуком невідомих героїв. Відкривалися нові трагічні сторінки Другої світової війни. З ініціативи молоді тодішнього Ківерцівського району на чолі з першим секретарем райкому комсомолу Зіновієм Євницьким на громадських засадах відтворюється партизанське містечко в урочищі Лопатень. У травні 1956 року в урочищі відбувся мітинг, на якому були присутні колишні партизани – А. Бринський, М. Корчев, О. Філюк, Ю. Собес'як, А. Цесарський. Ці події стали початком створення Лопатенського меморіального комплексу «Партизанська слава». Будівництво розпочали у квітні 1967 року. Між підприємствами району були розподілені конкретні об'єкти (реставрація землянок, будівництво естради, партизанської

печі, криниці, ставків та альтанок). Меморіальний комплекс «Партизанська слава» і музей офіційно були відкриті 20 серпня 1967 року на місці стоянки радянського партизанського загону, яким керував полковник Д. Медведєв. Автором Лопатенського меморіалу був народний художник, скульптор Я. Чайка. Комплекс розкинувся на площі 12 гектарів. Матеріали для музею збирали освітяни району, передавали безпосередні учасники воєнних подій, учнівська пошукова група під керівництвом З. Євницького. Авторами експозиції музею на двох поверхах були працівники Волинського краєзнавчого музею. Численні матеріали розповідали про дні нацистської окупації на Волині, розгортання в краї партизанського руху і вигнання нацистів. У вітринах – зброя, спорядження партизанів, їх документи та особисті речі. Використовувались матеріали із фондів Волинського краєзнавчого музею.

У цей же період, недалеко від комплексу, починає працювати новостворене «Партизанське лісництво» Цуманського лісгоспу, де розміщені з десяток будинків працівників лісництва.

За перші 20 років цю територію відвідали 800 тисяч відвідувачів. Урочище Лопатень стає місцем проведення великих масових заходів: святкувань дня Перемоги, партизанської слави, молодіжних патріотичних акцій, зустрічей з ветеранами Другої світової війни.

У 1990-х інтерес до музею втрачається, зменшується кількість відвідувачів. Знаковим став 2008 рік. На базі майже втраченого меморіального комплексу з ініціативи лісівників Волині, обласної і районної влади створюється музей історії Волинського лісу з впорядкованою до нього територією. Екологічна стежка з пасікою, хатою лісника XIX століття, грибом – водою, альтанками та іншими архітектурними будовами. Хата – дерев'яна, покрита соломою. В середині хати – піч, яка займала третину площі, бо вона годувала сім'ю, обігрівала в холодну пору року. На печі в теплі росли діти та доживали віку німечні господарі. Домашнє начиння виготовлене з дерева, шкіри, лози, льону, вовни, глини, в основному – своїми руками. І ще багато, багато цікавих побутових речей.

На першому поверсі музею розміщено експозицію, яка розповідає про волинський ліс, починаючи із стародавніх часів і до сьогодні. Багато експонатів та опудал птахів, що живуть

в наших лісах. Повністю оновлена експозиція історичного музею на другому поверсі. Експозиція «Наш край у роки Другої світової війни» знайомить із подіями війни на території Волині, показує боротьбу за незалежність і свободу, вшановує тих, хто не повернувся живим і тих, хто загинув у тюрмах і концтаборах; розповідає про людей, що пережили трагедію війни і не втратили найважливішого – простих людських цінностей. Зроблено реконструкцію повстанської криївки, представлено багато експонатів періоду Першої та Другої світових війн.

Впорядкована й історична територія урочища, а саме: обеліск воїнам Другої світової війни, могила загиблих у бою партизан, реконструйовано 6 землянок, партизанську піч, алею пам'яті.

Оскільки територія комплексу має подвійне призначення, рішенням сесії Ківерцівської районної ради від 8 вересня 2016 року Лопатенський музей партизанської слави перейменовано в комунальний заклад «Лопатенський історико-природничий музейний комплекс».

Оновлена територія комплексу зажила новим життям. Протягом останніх 15 років на території комплексу побувало біля 40 тисяч відвідувачів. Основними напрямками діяльності музейного комплексу є науково-дослідницька, культурно-освітня діяльність, експозиційна, фондова робота, напрацювання нових екологічних та історичних стежок, створення нових архітектурних надбудов на території.

У різні роки директорами музею і комплексу були: А. Януль (1967–1975); Н. Папежук (1975–1993); С. Громик (1993–2000); О. Балашук (2000–2007). Із 2007 року посаду директора комплексу обіймає В. Шульгач.

Валентина Шульгач

Література:

Мельник В. Колісник Б. «Літопис Волинського лісу 988–2004». – Луцьк, 2005. – 320 с.

Про урочище Лопатень, тепер Луцького району – с. 143.

Вернидубов О. Комунальні та громадські музеї Волинської області в 2013 році : порівн.-довід. матеріал / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 6. – С. 330–345.

Малімон Н. А. Доля Лопатеня : що чекає колишній ідеологічний

музейний комплекс у волинських лісах? / Н. А. Малімон // День. – 2020. – 12 лют. – С. 6.

Мельник В. Як не втратити для Волині цінний музей в урочищі Лопатень? / В. Мельник // Волинь-нова. – 2017. – 6 лип. – С. 4–5.

Урочище Лопатень – пам'ятник історії нашого краю // Вільн. шляхом. – 2018. – 28 черв. – С. 3.

Устимчук Р. Айсберг минулого тане і тоне / Р. Устимчук // Волин. газета – 2019. – 16 трав. – С. 1, 2.

Шульгач В. Лопатенський історико-природний комплекс / В. Шульгач // Вільн. шляхом. – 2016. – 10 груд. – С. 4.

Шульгач В. Урочище Лопатень – це не колоніальний міф, а сторінка історії / В. Шульгач // Вільн. шляхом. – 2017. – 28 січ. – С. 6.

Вернидубов О. 20 серпня 50 років від дня відкриття в урочищі Лопатень Ківерцівського району меморіального комплексу та музею партизанської Слави (1967) / О. Вернидубов, Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 150–153.

Криштапюк Л. 40 років від дня відкриття в урочищі Лопатень Ківерцівського району меморіального комплексу та музею партизанської Слави (1967) / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2006. – С. 104–105.

10 вересня

60 років від дня народження А. П. Махонюка (1962–2016) – українського письменника

Відомий волинський поет Махонюк Анатолій Петрович народився 10 вересня 1962 року у селі Чевель Старовижівського району Волинської області. У родині було четверо дітей, які від народження були здоровими, але потім страшна хвороба – дистрофія м'язів, прив'язала усіх до інвалідного візка. Батькам

було дуже важко сприйняти таку нелегку долю, яка випала на їхню родину. Та попри всі труднощі вони огорнули великою любов'ю і турботою своїх дітей, а також приклали всі зусилля, щоб їхні талановиті нащадки досягли мистецьких висот: доньки Галина і Світлана стали унікальними вишивальницями, а син – поетом. Саме батьки в подальшому житті допомагали Анатолію видавати книги, а донькам – влаштовувати виставки рушників, сприяли поїздкам дітей на відкриття мистецьких заходів.

Анатолій мав інвалідність 1-ї групи з дитинства. У 12 років київські лікарі констатували, що він ніколи уже не зможе ходити. За станом здоров'я хлопчик навчався у спеціалізованих школах-інтернатах у місті Знам'янка Кіровоградської області та місті Борислав Львівської області (1977–1979 рр.).

У Бориславі на світ з'явилися перші вірші Анатолія. Любов і туга за рідним краєм стали поштовхом до їх написання. Вчителька Толика надіслала його вірш в літературну студію «Лесин кадуб», якою керував Василь Гей. Саме цей поет дуже підтримав і оцінив талант молодого початківця. З цього почалося його літературне життя. Важка хвороба відібрала можливість ходити, але хлопчина не зламався, знаходив сенс у кожному дні, щоб творити.

Згодом родина Махонюків отримала помешкання в селі Овадне Володимир-Волинського району, де у 1981 році Анатолій здобув середню освіту в заочній школі.

З-під пера цієї мужньої й талановитої людини народилися поетичні збірки «Благословення» (1992), «Дощу мелодія блакитна» (1998), «Осінній сонях» (2002), «Колекціонер календарних листків» (2005), «Допоки бачу тінь свою» (2007), «П'ять кольорів тіні» (2012), «Зірка пливе до світанку» (2017) та книги для дітей «Гороскоп для Мурка» (2007), «Казка про джмелика-мандрівника» (2011), «Книжка не про мишку» (2015).

Вірші поет друкував у районній та обласній газетах, в альманасі «Світязь» Волинської обласної організації спілки письменників.

У своїх творах Анатолій Петрович намагався якомога повніше подати сюжет, розкрити ідею та персонажів. Махонюк зображав сучасну людину, яка важким шляхом, але впевнено крокує у майбутнє. Як досвідчений психолог він змальовує мрії, думки, духовний набуток свого героя.

За свою багатогранну творчість митець був відзначений стипендією премії імені Галшки Гулевичівни Волинського фонду

культури у 1993 році. У 1994 році став лауреатом премії «Надія».

З 2003 року Махонюк А. П. був членом НСПУ.

Талановитий поет нагороджений дипломом за кращу книгу в номінації «Література для дітей» (2011).

Усе своє творче життя Анатолій Петрович дарував цікаві, наповнені життєвою мудрістю, поетичні рядки, які ластівками розлетілись по всьому світу. Його поезія захоплює нас своєю самобутністю, щирістю, довершеністю, змістовністю.

Махонюк в інтерв'ю для першого інформаційного агентства «Волинські новини» зауважив, що «в теперішні часи, коли Україна на східному фронті бореться із ворогом, дорослому ще потрібно заслужити право розмовляти з Україною на високих струнах душі. Краще це роблять діти, бо саме на дитячі листи і малюнки чекають там, де життя зі смертю розмовляє тет-а-тет».

На 53-му році життя зупинилося серце поета. Помер 4 травня 2016 року в селі Овадне Володимир-Волинського району.

У 2017 році у видавництві «Надстир'я» була видана помертна збірка верлібрів Анатолія Махонюка «Зірка пливе до світанку», упорядниками якої були його сестра Галина та Марія Нагурнік, а головною редакторкою – директорка видавництва «Надстир'я» Світлана Політило.

Людмила Ланшина

Література:

Вишивана доля : [альбом] / авт. віршів: А. П. Махонюк, Л. Махонюк ; фото В. Чухрай. – Луцьк : Надстир'я, 2019. – 48 с.

Махонюк А. Благословення : поезії / А. Махонюк. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 27 с.

Махонюк А. Гороскоп для Мурка : поезії для дітей / А. Махонюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 24 с.

Махонюк А. Дощу мелодія блакитна : поезії / А. Махонюк. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 100 с.

Махонюк А. Казка про джелика-мандрівника / А. Махонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 24 с.

Махонюк А. Колекціонер календарних листків : поезії / А. Махонюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 230 с.

Махонюк А. Осінній сонях : поезії / А. Махонюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 60 с.

Махонюк А. П. Зірка пливе до світанку : поезії / А. П. Махонюк.

– Луцьк : Надстир'я, 2017. – 205 с.

Махонюк А.П. Допоки бачу тінь свою : поезія / А.П. Махонюк.

– Луцьк : Твердиня, 2007. – 84с.

Махонюк А.П. П'ять кольорів тіні : поезії / А. П. Махонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 126.

Махонюк А. Абетка душі : (уривок) / А. Махонюк // Гравітація взаємності : антол. сучас. укр. поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – С. 454–457.

Махонюк А. Всупереч і завдяки : письменник про себе / А. Махонюк // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. Спільноти письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 210–221.

Махонюк А. «І в сонця дві правди» : вірші / А. Махонюк // Світазь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спільноти письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2017. – С. 30–34.

Вознюк Я. Анатолій Махонюк видав чергову книгу для дітей / Я. Вознюк // Місто вечірнє. – 2015. – 12 листоп. – С. 4.

Занюк Л. Не в центрі села і не на початку наша хата, а знають її за океанами... : сила духу Махонюків зрівняється хіба з міццю 500-літнього оваднівського дуба / Л. Занюк // Волинь. – 2019. – 11 квіт. – С. 20.

Коширець С. Його зірка попливла до світанку / С. Коширець // Слово правди. – 2017. – 7 верес. – С. 5.

Лис В. Прощання зі світлим поетом / В. Лис // Волинь-нова. – 7 трав. – С. 5.

Літвінова В. Поетичний сад Анатолія Махонюка / В. Літвінова // Волинь-нова. – 2012. – 3 берез. – С. 10.

Михальська В. «Не у всіх є сорокаліття, але у кожного є сороковий день» / М. Михальська // Волинь-нова. – 2016. – 14 черв. – С.8.

Нагурнік М. Світлій пам'яті Анатолія Махонюка / М. Нагурнік // Слово правди. – 2016. – 9 черв. – С. 11.

[Некролог] // Волинь-нова. – 2016. – 7 трав. – С. 5.

Пам'ять : «Чужий серед щастя і свій серед болю...» // Волинь-нова. – 2017. – 14 верес. – С. 3

Пам'ять: згадали поета, який відійшов у засвіти // Волинь-

нова. – 2017. – 24 черв. – С. 2.

«Слово совісне, слово соняхом радо світиться до людей...» // Волинь-нова. – 2017. – 9 верес. – С. 2.

Співчуття : [з приводу смерті Анатолія Петровича Махонюка] // Літ. Україна. – 2016. – 19 трав. – С. 2.

Стала публічною Устилузька бібліотека [захід по вшануванню пам'яті А. Махонюка] // Слово правди. – 2017. – 14 верес. – С. 2.

Стипендії обласної ради – обидві оваднівські // Слово правди. – 2012. – 1 берез. – С. 1.

Штинько В. Ювілей: полудень віку Анатолія Махонюка // В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 11 верес. – С. 2.

Анатолій Махонюк // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 44–45.

Коробчук П. Махонюк Анатолій Петрович / П. Коробчук // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2018. – Т. 19. – С. 557.

Троневи́ч Н. 10 вересня 50 років від дня народження А. П. Махонюка (1962) – українського письменника / Н. Троневи́ч // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 131–132.

12 вересня

100 років від дня народження Я. О. Гудемчука (1922–2003) – українського письменника, перекладача, громадського діяча

Яків Олексійович Мушинський-Гудемчук народився 12 вересня 1922 року в Луцьку. Коли хлопчику виповнилося 4 роки, померла його мама. Виховувала Якова його тітка разом із старшим братом Дмитром.

У 1928 році Яків Гудемчук вступив до 1-го класу Луцької української гімназії імені Лесі Українки. Вірші почав писати ще навчаючись в гімназії. Спочатку це були епіграми на учнів та вчителів, а згодом почалися серйозніші спроби. Але, звичайно, він їх не публікував. Його захоплення поезією підтримувала

хрещена мати – Ганна Щегинська. Згодом навчається у Луцькому педінституті. У 1941 році закінчив колишній Луцький учительський інститут.

Початок війни вніс свої корективи у життя молодого поета. На той час він все більше цікавився поетичним словом. Змушений був вступити до офіцерської школи у Житомирі. Після її закінчення у 1944–1945 роках воював у складі Війська польського. По війні жив і працював у містечку Горлиця на Лемківщині.

З 1947 року сім'я Гудемчуків оселилася в Кошаліні, куди було виселено багато українських родин внаслідок операції «Вісла». Але, незважаючи на це, Я. О. Гудемчук завжди відчував тісний зв'язок із Луцьком і зізнавався у цьому такими словами: «Святиня серцю найсвятіша, мій отчий дім, моя Волинь».

У 1950 році батька Якова Гудемчука було вислано до сталінських таборів за участь у визвольних змаганнях Симона Петлюри. У 1954 році він загинув.

У Помор'ї, в Кошаліні, Я. О. Гудемчук став справжнім поетом, а ще – перекладачем, багатолітнім редактором української радіопередачі. Був дописувачем «Нашого слова», «Нашої культури» та «Українського календаря». Упродовж 1956–1973 років очолював правління УСКТ у Кошалінському воєводстві. Перекладав польську та німецьку поезію на українську мову. Автор двох поетичних збірок «Балтійські чайки» (1975) та «Примор'я» (1985). Літературна антологія «Гомін» вмістила його творчий доробок, що міг би скласти збірку.

Доктор філологічних наук, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Микола Зимомря тісно товаришував із митцем. Він згадує, що познайомився із Яковом Гудемчуком у 1993 році у Кошаліні. Яків Гудемчук – не буденна людина, адже в одній особі він був «людиною-оркестром».

У часи життя Якова Гудемчука Польща була основним прихистком для українців. Адже до 1939 року тут проживало більше двох мільйонів українців, натомість сьогодні, понад 34 тисячі. Саме такі люди, як Гудемчук, ніколи не приховували своєї національної ідентифікації і сприяли функціонуванню української меншини за кордоном.

У 1985 році Яків Олексійович Гудемчук став членом Спілки письменників Польщі. У загальному творчому доробку поета –

близько тисячі віршів, що друкувалися не лише в Польщі, а й у Чехії, Словаччині, Бельгії, Румунії, Канаді. Заснування 1956 року радіопередач українською мовою – одна з багатьох заслуг Якова Гудемчука в справі відродження та утвердження українства в Помор'ї, на узбережжі Балтійського моря, де живуть тисячі українських родин. Він популяризує надбання української літератури в Польщі, разом з тим перекладає та інтерпретує українською мовою твори Г. Гейне, Й. Гете, В. Броневського, Я. Кохановського, Я. Івашкевича, М. Конопницької, Ц. Норвіда, Ю. Тувіма, С. Грохов'яка та інших.

«Дві Вітчизни в одному серці» – таку назву має розділ перекладних творів у збірці «Різноцвіття».

Різноцвіття – усі кольори веселки. Різноцвіття – це пахощі струмків після дощу і усміх сонця з-за хмари, це коли «ластівки аж в'ються над землею і черкають крилами її» в передчутті дощу, який «напоїть землі і гаї». Ця назва розкриває зміст збірки Якова Гудемчука, до якої увійшли поезії про рідну Волинь, про другу домівку, яка теж стала рідною, – Примор'я, Кошалін, про Лемківщину та Никифора Дровняка, народного художника. Геніальний поетесі Лесі Українці присвятив цикл з чотирьох поезій «Велика Волинянка». Свою любовну лірику подарував дружині Катерині, яку пощастило зустріти в житті й покохати на все життя. Кохання і взаємна повага супроводжували подружжя Гудемчуків на всіх шляхах.

Йому боліло все, що відбувається в Україні й з Україною, а чи не найбільше те, що українська «Співуча, солов'їна мова блукає попідтинню, наче сирота». Він писав поеми, балади, легенди. Цикл творів для дітей у збірці має назву «Світанковий передзвін». Деякі з його ліричних поезій покладено на музику. До виходу свого однотомного збірника вибраних поезій не дожив якихось півроку.

Дві Вітчизни – Україну і Польщу – мав поет у своєму серці. Тією, що дала життя, марив, снів. Інша, якій віддав життя, прихистила його.

Яків Олексійович Гудемчук помер 4 червня 2003 року. Він мріяв бути похованим на Батьківщині. Проте цього не сталося. Поет знайшов вічний спочинок на пагорбі Кошаліну, поблизу Балтійського моря.

Людмила Кревська

Література:

Гудемчук Я. Балтійські чайки / Я. Гудемчук. – Варшава : Укр. сусп.-культ. т-во в Польщі, 1975. – 16 с.

Гудемчук Я. Примор'я / Я. Гудемчук. – Варшава : Укр. сусп.-культ. т-во, 1980. – 32 с.

Гудемчук Я. Різноцвіття / Я. Гудемчук. – Кошалін : «АУА», 2003. – 598 с.

Гудемчук Я. Вірші / Я. Гудемчук // Український календар. – Київ, 1985. – С. 265–266, 302–306.

Гудемчук Я. «Волинські спогади» ; «Волинський вечір» ; «Світанок в сизому серпанку» / Я. Гудемчук // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1972. – Ч. 10–11. – С. 113, 142, 151.

Гудемчук Я. Лети моя пісне / Я. Гудемчук // Гомін : літ. антол. – Варшава, 1964. – С. 49–80.

Гудемчук Я. Моя святиня / Я. Гудемчук // Примор'я. – Варшава, 1975. – С. 29.

Гудемчук Я. У Білому Борі : вірш / Я. Гудемчук // Прапор. – 1990. – № 8. – С. 1.

Яручик В. Українська поезія, творена в Польщі після Другої світової війни : монографія / В. Яручик. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 228 с.

Про Я. О. Гудемчука – див. Іменний покажчик.

Пушкар Н. «Я в Україну повернувся...» : книгою «Різноцвіття» повернувся в Україну, на Волинь, до рідного міста поет Яків Гудемчук / Н. Пушкар // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2004. – Вип.10. – С. 90–94.

Яків Гудемчук (Яків Мушинський) (1922–2003) // Наближені до України : антол. сучас. укр. літ., твореної у Польщі / упоряд. В. Яручик. – Луцьк, 2012. – С. 56–59.

Яручик В. Імагологічна візія України у творчості Євгена Самохваленка, Якова Гудемчука, Івана Златокудра та Остапа Лапського / В. Яручик, О. Яручик // Волинь філологічна. – Луцьк, 2011. – Вип. 12: Імагологічні виміри національної літератури. – С. 246–253.

Яручик В. Лучанин Яків Гудемчук із польського примор'я – поет народно-пісенної стихії / В. Яручик // Минуле і сучасне

Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України: матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 361–364.

Вербич В. «Святина серцю найсвятіша» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 27 трав. – С. 9.

Забуті імена : співець Волині Яків Гудемчук народився у Луцьку // Волинь. – 2004. – 1 черв.

Клімчук Л. «Різноцвіття» Якова Гудемчука / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 27 трав.

Крат Ф. Анкета «Нашого слова» / Ф. Крат // Наша культура. – 1965. – № 3. – С. 13.

Пушкар Н. «Я в Україну повернусь...» / Н. Пушкар // Віче. – 2004. – 10 черв. – С. 7.

Рябова Н. Співець Волині Яків Гудемчук / Н. Рябова // Віче. – 2004. – 3 черв. – С. 7.

У ці дні колись: українське слово Якова Гудемчука у Польщі // Волинь. – 2002. – 12 верес.

Яручик В. Волинянин започаткував українські передачі на польському радіо, а всю інтимну лірику присвятив дружині / В. Яручик // Волинь. – 2017. – 12 верес. – С. 3.

Гудемчук Яків Олексійович (12.09.1922, Луцьк) – український письменник, перекладач, громадський діяч у ПНР // Українська літературна енциклопедія. – 1988. – Т. 1. – С. 513.

Заброварний С. Гудемчук Яків Олексійович (справж. – Мушинський; 12.09.1922, Луцьк – 04.06.2003, м. Кошалін Зх.-Помор. воєводства, Польща) – поет / С. Заброварний, М. І. Зимомря // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 6. – С. 585–586.

Пушкар Н. 12 вересня 90 років від дня народження Я. О. Гудемчука (1922–2003) – українського письменника, перекладача, громадського діяча / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 133–136.

12 вересня

**80 років від дня народження В. С. Нестерука (1942) –
волинського поета, громадського діяча**

Віталій Степанович Нестерук народився 12 вересня 1942 року в селі Підцир'я Камінь-Каширського району Волинської області. У 1957 році закінчив 7 класів Підцир'ївської семирічки, а через рік – 8-й клас Камінь-Каширської середньої школи. Після навчання в Луцькій однорічній школі майстрів-будівельників розпочав свою трудову діяльність у Камінь-Каширській ремонтно-будівельній групі. Упродовж 1962-1965 років проходив службу в Радянській армії. Повернувшись додому, Віталій Степанович працював майстром виробничого навчання новоствореного Міського професійно-технічного училища №55 (нині - ДПТНЗ «Камінь-Каширське ВПУ») і був одним із зачинателів розбудови професійно-технічної освіти на Камінь-Каширщині.

Упродовж 1980-1991 років Віталій Нестерук обіймав посаду директора Камінь-Каширської районної друкарні. Багато зусиль приклав директор для будівництва нового приміщення друкарні, яке здійснювалось господарським способом.

У переліку місць роботи Віталія Нестерука значиться й Камінь-Каширський льонозавод, де він працював з 1991-го року до 2002-го і звідки пішов на заслужений відпочинок.

Віталій Степанович – активний громадський діяч. Він був ініціатором і співорганізатором встановлення в Камені-Каширському пам'ятника багаторічному благочинному Камінь-Каширського й Любешівського районів отцю Феодосію Крестецькому, меморіальної дошки професору, доктору технічних наук, академіку, уродженцю с. Підцир'я Камінь-Каширського району Володимиру Гарбарчуку, пам'ятних дощок загиблим в АТО воїнам-камінь-каширцям Сергію Склезю і Сергію Дем'янику.

У 1996 році вийшла збірка поезій, пісень і нарисів Віталія Нестерука «Приїжджайте на Полісся» (до 800-річчя Каменя-Каширського), а в 2021 році – «Пори року Камінь-Каширщини». Нині готова до видання художньо-документальна повість-трилогія «Хуторяни» і збірка поезій «Думи».

Поезія Віталія Нестерука «Вікно в дитинство», яку він поклав на ноти, є гімном Каменя-Каширського. Також він є автором

пісні «Музей – це скарб», створеної з нагоди 25-річчя Камінь-Каширського краєзнавчого музею.

Віталій Нестерук – автор сценаріїв і режисер ряду відеофільмів: «Вікно в дитинство» (до 800-річчя Каменя-Каширського), «Перлини Камінь-Каширського Полісся», «Велич духу».

Він – учасник Майдану-2004 і Революції Гідності – 2013-2014 років. Голова Камінь-Каширського районного відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

У професійній і громадській діяльності Віталій Степанович завжди орієнтується на доброчесність, високоморальні цінності й чесноти. Він сердечно залюблений у рідний край і своє рідне місто: «Я люблю тебе, сивочоле місто, з твоєю таємничою багатовіковою історією і низько схиляю голову перед твоїми творцями і засновниками, перед їх мудрістю і завзяттям, розумом і красою душі, любов'ю і добротою.

Я люблю тебе, місто, таким, як ти є. Душею люблю твою душу».

Наталія Пась

Література:

Нестерук В. Приїжджайте на Полісся : поезії, пісні, нариси / В. Нестерук. – Ковель : Надстир'я, 1996. – 94 с.

Нестерук В. «На Полісся ніч лягає» / муз. А. Тетерука ; сл. В. Нестерука // Кушнірук Р. Г. Ми зродились із крові народу : зб. хор. тв., обробок та аранжувань / Р. Г. Кушнірук ; передм. Є. Сверстюка, М. Стефанишина, Є. Гіщинського. – Луцьк, 2007. – С. 96.

Нестерук В. З поетичного зошита «Прости мене мій кучерявий краю» : вірші / В. Нестерук // Рад. Волинь. – 1990. – 3 берез.

Нестерук В. Озеро, що... вмерло : вірш / В. Нестерук // Рад. Волинь. – 1990. – 22 верес.

Нестерук В. Чому... Величати буду Україну / В. Нестерук // Полісся. – 2001. – 4 груд.

23 вересня

**80 років від часу знищення нацистами с. Кортеліси,
тепер Ковельського району (1942)**

Кортеліська трагедія за кількістю жертв серед мирних жителів стала однією з найбільших в Україні під час Другої світової війни. На початку війни Кортеліси були великим селом, в якому

проживало майже дві тисячі жителів. Ще в два рази більша кількість людей мешкала на навколишніх хуторах, які входили до складу Кортеліської сільської ради та парафії. Вже 28 червня 1941 року в село вступили німецькі війська і було створено окупаційну владу. Весною 1942 року в Кортелісах починає діяти партизанський загін ім. Ворошилова, командиром якого був обраний учасник оборони Брестської фортеці, старшина Борис Михайловський. До складу загону, крім бійців і командирів Червоної армії, увійшли кілька десятків місцевих жителів. Партизани нападали на німецькі гарнізони та поліцейські дільниці, робили засідки на дорозі Брест – Ковель. У відповідь окупаційна влада розпочала репресії проти мирних жителів. Першими жертвами нацистів стали дві сотні кортеліських євреїв, страчених у липні 1942 року. 26 серпня в село прийшов каральний загін, який зігнав всіх людей на площу біля церкви і на їх очах розстріляв дві партизанські сім'ї та двох юнаків, які втекли з концтабору. Після цього німецький офіцер оголосив, що якщо кортелісці не припинять допомогу партизанам, так буде з усім селом.

22 вересня 1942 року командир третього поліцейського батальйону 15-го поліцейського полку майор Голлінг видав «Оперативний наказ про знищення сіл». У першому пункті цього наказу було сказано : «23 вересня 1942 року батальйон знищує розташовані в районі на північний захід від Мокран отруєні бандитською заразою села: Бірки, Заболоття і Борисівку. Рота «Нюрнберг» знищує Кортеліси». Вранці, ще до світанку, село було оточено кільцем карателів. Німцям допомагали підрозділи допоміжної поліції та два охоронних батальйони - із Кобрини та Мацейова (Лукова), які закликали всіх людей йти на схід до церкви. Переважна більшість людей слухняно виконали цей наказ, тому що не мали зв'язків з партизанами і не відчували за собою ніякої вини. Близько дев'ятої ранку, коли майже всі люди зібралися на майдані, їх оточили і загнали в церкву, школу та прилеглі будинки. З натовпу було забрано лише сім'ї місцевих поліцаїв, старости, священика та директора школи, який був перекладачем. Решту людей почали виводити до великих ям, викопаних поліцаями, і розстрілювати з автоматів і кулеметів. Щоб заглушити крики людей та постріли, німці на повну потужність включили двигуни своїх автомобілів. Розправа над невинними людьми тривала кілька годин. Коли вже чотири ями біля церкви

були до верху заповнені тілами, решту людей – переважно жінок і дітей виводили до двох великих ям, заповнених водою, де раніше кортелісці копали глину. Тут їх розстрілювали, а частину немовлят і старих людей живими кидали у закривавлену воду. Саме на цьому місці пізніше було насипано курган та встановлено пам'ятник жертвам Кортеліської трагедії. Разом із кортелісцями були вбиті також жителі кількох прилеглих хуторів. Таким чином, лише за один день в Кортелісах було страчено понад дві тисячі ні в чому невинних людей. Після цього село було пограбовано і спалено. Пізніше карателі ще кілька разів поверталися і знищили більшість навколишніх лісових хуторів. Тому, за офіційними радянськими даними, загальна кількість жертв по Кортеліській сільській раді за час німецької окупації досягла 2875 чоловік.

Після війни Кортеліси були відбудовані та набули сучасного вигляду. У 1980 році в селі було збудовано меморіальний комплекс на місці поховань, відкрито історичний музей та встановлено величну бронзову скульптуру, яка символізує селянську сім'ю в момент розстрілу. Автори меморіального комплексу та пам'ятника - скульптор, народний художник УРСР Олексій Олійник та його син Микола Олійник, архітектор Анатолій Корнеєв.

Микола Михалевич

Література:

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно – с. Кортеліси / ред. В. Сікачова ; відпов. за вип.: А. Силук, М. Михалевич. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 393 с.

Попіл Кортеліс в пам'яті та серцях : наук.-попул. вид. – Луцьк : Медіа, 2010. – 13 с.

Денисюк В. Т. Кортеліси / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 319–328.

Михалевич М. Загибель єврейської общини села Кортеліси / М. Михалевич // Другі Всеукраїнські краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали Других Всеукр. краєзн. читань, присвяч. пам'яті Григорія Гуртового, смт. Торчин : наук. зб. – Луцьк, 2016. – С. 122–124.

Наконечний В. А. Попіл Кортеліс стукає в наші серця / В. А. Наконечний // Наконечний В. А. Роки... Події... Люди... : позиція / В. А. Наконечний. – Луцьк, 2006. – С. 233–235.

Поліщук В. Трагедія села Кортеліси / В. Поліщук // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1964. – Ч. 7. – С. 86–88.

Борзовець В. Мітинг-реквієм у Кортелісах / В. Борзовець // Ратнівщина. – 2015. – 16 трав. – С. 2.

Борзовець В. Пам'ять людська не забуде повік... / В. Борзовець // Ратнівщина. – 2021. – 1 жовт. – С. 5.

Краглик В. Як будувався меморіальний комплекс у Кортелісах / В. Краглик // Ратнівщина. – 2015. – 19 трав. – С. 9.

Михалевич М. Єврейська трагедія у спалених Кортелісах / М. Михалевич, Р. Жижара // Сім'я і дім. – 2016. – 20 жовт. – С. 8.

Михалевич М. Одягнулися святково, зговорили «Отче наш»... і пішли на розстріл: до 74-ої річниці Кортеліської трагедії / М. Михалевич // Ратнівщина. – 2016. – 24 верес. – С. 2.

Михалевич М. Початок Кортеліської трагедії / М. Михалевич // Ратнівщина. – 2016. – 12 лип. – С. 2.

Слюсар Н. За що німці знищили село Кортеліси? / Н. Слюсар // Вісник. – 2016. – 22 верес. – С. 17.

Шевчук В. Вшанування пам'яті жертв Кортеліської трагедії / В. Шевчук // Ратнівщина. – 2015. – 26 верес. – С. 1.

Якименко М. Зотлілий попіл захолов, та рани досі ятрать / М. Якименко // Голос України. – 2014. – 5 лют. – С. 14 ; 6 лют. – С. 22 ; 7 лют. – С. 14

Волинь туристична : путівник. – Київ : Світ успіху, 2008. – 363 с.

Про село Кортеліси, тепер Ковельського району – с. 234.

Екскурсійні маршрути Волині : інформ. довід. – Луцьк : Ініціал, 2010. – 23 с.

Про село Кортеліси, тепер Ковельського району – с. 21.

Михалевич М. 23 вересня 75 років від часу знищення нацистами села Кортеліси Ратнівського району / (1942) / М. Михалевич // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А.

Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 162–165.

Троневи́ч Н. 23 вересня 70 років від дня Кортеліської трагедії (1942) / Н. Троневи́ч // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 142–144.

8 жовтня

70 років від дня народження К. Д. Корецької (1952) – української поетеси

Клавдія Данилівна Корецька народилася 8 жовтня в селі Марковичі Горохівського району на Волині. Батьки майбутньої поетеси брали участь в художній самодіяльності, любили художнє слово та пісню. Також від батьків Клавдія успадкувала любов до художнього мистецтва і навіть мріяла стати художницею. Також в родині берегли пам'ять про репресованого дідуся Панаса, який загинув в Норильських таборах.

Дитячі роки Клавдії проходили серед мальовничої природи. Також ще змалку виникла любов до книг, по які прибігала часто до сільської бібліотеки.

Перші літературні спроби Клави Корецької були пов'язані з прозою. У районній газеті почали з'являтися невеличкі новели та оповідання.

Закінчивши середню школу, Клава захопилася ландшафтною архітектурою і вступила до Львівського лісотехнічного інституту (спеціальність «Озеленення міст і населених пунктів»). Після завершення навчання дівчина повертається на Волинь та працює в Луцькому тресті зеленого господарства, згодом – у Луцькому історико-культурному заповіднику, в міському парку культури і відпочинку імені Лесі Українки.

Перші публікації Клави Корецької в «Молоді України» й «Вітрилах» з'явилися ще в радянський період, в 1980-х роках. Небажання йти «за течією» призвело до того, що між згаданим вже дебютом та першою серйозною заявкою про майбутню книжку у квітневому випуску «Дзвону» (тоді «Жовтня») за 1988 рік пролягла восьмилітня прірва. У віршах молоді поетеси можна було знайти все, що тоді лякало цензорів – це і «натуралізм» («руки без пальців»), і «формалізм» (писані верлібром вірші), і

«літературщина». А ще були клени у «вишитих сорочках». За таких умов про видання книги і мови не йшло.

Письменницю тоді підтримав Йосип Струцюк. Саме на засіданнях літературної студії «Лесин кадуб», яку він багато років очолював, лунали її вірші. Лише з проголошенням незалежності України твори Клави Корецької, як і багатьох інших волинських письменників, прийшли до свого читача у вигляді книг.

Ліричний герой письменниці сприймає життя драматично а слово завжди співзвучне часові.

Клавдія Данилівна брала активну участь у діяльності Товариства Лева та Товариства української мови. У 1989 році однією з перших вступила до обласної організації Народного руху України. Рух сприяв виданню демократичної газети «Народна трибуна», де поетеса працювала редактором відділу культури і національного відродження. Її активна життєва позиція завжди проявлялася на сторінках газети. Саме тут повністю було реалізовано її творчий потенціал у публіцистиці.

Літературну сферу Клавдія Данилівна також не полишала, провівши величезну роботу, разом із Йосипом Струцюком, Віктором Вербичем, Андрієм Криштальським, Віктором Гребенюком, в оприлюдненні поетичного доробку Володимира Бондарука.

На початку 90-х років Клава Корецька, будучи активісткою Народного руху України, обиралася депутаткою Луцької міської ради. Незалежність також давала можливість вільно розвивати свій творчий потенціал в літературі.

Клава Корецька – багатогранна людина, інтелектуалка, яка активно самовдосконалюється та має активну життєву позицію. Її герої, як і вона сама, завжди міркують про сутність свого існування і приналежність до українського народу. Адже це не лише запис в анкеті, а дана Богом доля.

Що стосується її інтимної лірики, то вона відрізняється неординарним підходом. Вірші про кохання написані Клавою Корецькою наповнені емоційною напругою та сповнені високого болю.

З 1995 року Клава Корецька – членкиня Національної спілки письменників України. Авторка книг: «Час пік» (1990); «Збирачі купальського вогню» (1993); «Відкрите небо» (1999); «Між зіркою й Аїдом» (2002); «В очікуванні Адама» (2007); «Еміграція в осінь»

(2011); «Небесні квіти» (2018).

Музичний театр «Намисто» Київської гімназії №143 створив на вірші Клави Корецької виставу «Чорний біль». Клавдія Данилівна з 2004 року – голова журі літературного конкурсу «Неповторність».

Кожна книга авторки стає подією в літературному житті краю. Адже її твори відзначаються прагненням по-своєму осмислити та оцінити світ та життєві явища.

Валентина Машлай

Література:

Корецька К. В очікуванні Адама : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Терен, 2007. – 160 с.

Корецька К. Відкрите небо : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Терен, 1999. – 103 с.

Корецька К. Еміграція в осінь : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Терен, 2011. – 112 с.

Корецька К. Збирачі купальського вогню : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 89 с.

Корецька К. Маленький український ангел : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Терен, 2016. – 52 с.

Корецька К. Між зіркою і Аїдом : поезії / К. Корецька. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 114 с.

Корецька К. Небесні квіти : казки для дітей і дорослих / К. Корецька ; худож. С. С. Костукевич. – Луцьк : Терен, 2018. – 44 с. : іл.

Корецька К. Павутинка : казки / К. Корецька. – Луцьк : Терен, 2012. – 20 с.

Корецька К. Сонячна дівчинка : казки для всіх / К. Корецька ; ред. І. Ольшевський. – Житомир : Євенок О. О., 2018. – 22 с.

Корецька К. Час «пik» : вірші / К. Корецька. – Львів : Каменяр, 1990. – 39 с. – (Перша поетична касета видавництва «Каменяр»).

Корецька К. Вони прийшли і стали за порогом... ; Баба Ганя не читала «Маленького принца» ; Все, що хотіла сказати, сказала / К. Корецька // Гравітація взаємності : антол. сучасн. укр. поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013 = Grawitacja wzajemności. – С. 340–345.

Корецька К. Дитяче фото Лесі Українки : вірш / К. Корецька // Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад.: В. С. Гей, Н. П. Горик,

Н. П. Гуменюк. – Луцьк, 2011. – С. 155.

Корецька К. Поліська глибинка і європейські горизонти Івана Корсака / К. Корецька // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 204–207.

Корецька К. Україна – понад усе : із книжки «Маленький український ангел» / К. Корецька // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. П. Й. Коробчук. – Луцьк, 2015. – № 5/20. – С. 65–74.

Корецька К. Шлях на Говерлу ; Лист Тараса Шевченка до брата ; Тарасова наука ; Громадський пастух / К. Корецька // Апостол правди і науки. Волинські письменники – 200-літньому ювілею Тараса Шевченка / ред.-упоряд. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2014. – С. 60–61.

Корецька К. Як народжується поезія ; Вони ще такі маленькі, ці дівчатка та ін. / К. Корецька // Антологія літератури письменників Волині: під Лесиним небом / упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2019. – С. 51–59.

Думи і песні Валыні : творы паэтау і пражайкаву Валыні у перекладах на беларускую мову / уклад.: А. Каско, М. Сянкевіч. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Клави Корецької в перекладах на білоруську мову – с. 59–62.

Клава Корецька // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 90–91.

Ольшевський І. Молодість як стан душі (Клаві Корецькій – 60) / І. Ольшевський // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2012. – Вип. 1/18. – С. 144–150.

Вербич В. «Поезія лишилася назавжди ранковим сонечком світити» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2012. – 11 жовт. – С. 29.

Приймак О. Клавдія Корецька : «Ми були в меншості, та влада нас боялася» / О. Приймак // Сім'я і дім. – 2013. – 22–28 серп. – С. 4.

Тимошук Я. «Якщо душу народ запустить, то від неї і небо брудниться» / Я. Тимошук // Волинь-нова. – 2012. – 11 жовт. – С.

13.

Клавдія (Клава) Корецька // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 22–23.

Станіславчук В. 8 жовтня 60 років від дня народження К. Д. Корецької (1952) – української поетеси / В. Станіславчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 147–149.

10 жовтня

75 років від дня народження С. Ф. Сафулька (1947) – заслуженого юриста України

Сафулько Сергій Федорович нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня за вагомий особистий внесок у реалізацію державної правової політики, забезпечення захисту прав громадян, високий професіоналізм Указом Президента України від 21 листопада 2000 року є головою Ради адвокатської компанії «Конфідент». Член Вищої ради юстиції України. Адвокат Волинської обласної колегії адвокатів. У минулому голова Волинської обласної колегії адвокатів, віце-президент Спілки адвокатів України, голова Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України. Голова редакційної ради газети «Адвокатура». Член

редколегії журналу «Адвокат». Співавтор монографії «Адвокатура України», двотомного видання «Енциклопедичний довідник майбутнього адвоката», збірника «Адвокатура в рішеннях українських судів», підручника для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів України «Адвокатура України». Автор багатьох статей у періодичній пресі з питань адвокатури. Член Спілки журналістів України.

Народився 10 жовтня 1947 року в с. Брани Горохівського району Волинської області. Закінчивши середню школу, працював на Курязькому заводі силікатних виробів (м. Харків). Потім проходив службу в лавах Радянської армії. У 1968–1973 рр. навчався на юридичному факультеті Львівського державного

університету ім. І. Франка. Після закінчення ВНЗу отримав направлення до Волинської обласної колегії адвокатів, де і розпочалася адвокатська практика. З лютого 1974 року Сергій Федорович почав проводити адвокатські справи самостійно. Зазвичай, це були справи, котрі не цікавили досвідчених адвокатів. Але цим вони й були цікаві та корисні для молодого добросовісного адвоката. Він намагався досконально розібратися в ситуаціях та знайти правильне рішення. Це були перші кроки майбутнього метра адвокатури України.

З моменту проголошення Незалежності України Сергій Федорович разом зі своїми колегами приступив до розбудови основних принципів та засад адвокатури в незалежній державі. Брав безпосередню участь у розробці Закону України «Про адвокатуру», «Правил адвокатської етики» та цілого ряду корпоративних актів, що регулюють діяльність адвокатури та адвокатів.

У 1993 року вперше в незалежній Україні Сафульком С. Ф. разом з колегами був розроблений Статут Волинської обласної колегії адвокатів, в якому було записано революційний принцип безпартійності членів колегії адвокатів. Адже на першому місці у висококваліфікованого фахівця повинна бути професійна діяльність без будь-якої партійної належності.

22 січня 1997 року у День Злуки також уперше в Україні на Волині було зареєстровано приватне адвокатське об'єднання – адвокатську компанію «Конфідент». Сьогодні компанія успішно працює в м. Луцьку.

Сафулько С. Ф. проводить величезну громадську роботу. Він брав активну участь у підготовці та проведенні перших двох з'їздів адвокатів України, а наступні безпосередньо проводив. Ця подія стала знаковою у житті та діяльності Сергія Федоровича, адже цей форум став найвищим органом самоврядування адвокатів України.

Досвід та знання Сафулько С. Ф. передав своїм численним учням – студентам юридичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, в якому тривалий час викладав курс адвокатури.

Нині Сергій Федорович продовжує активну адвокатську практику у компанії «Конфідент».

Ірина Сафулько

Література:

Сафулько С. Надання адвокатами нових правових послуг населенню / С. Сафулько // Рад. право. – 1986. – № 12. – С. 41–42.

Сергій Сафулько: «Мое хобі – моя робота» // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упор. Т. Є. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 222–223.

Адвокатуру знову очолює Сафулько // Волинь. – 1996. – 6 черв.

Визнання: Сергій Сафулько – член Вищої ради юстиції // Волинь. – 2004. – 15 трав.

Данилюк В. Адвокат Сафулько: дивлюся на далекого і думаю – все одно до мене прийде! / В. Данилюк // Віче. – 1996. – 17 жовт.

Крещук С. Юрист року – адвокат читачів «Волині» / С. Крещук // Волинь. – 1999. – 1 квіт.

Нагорний О. Авторитетний адвокат, якому довіряють люди / О. Нагорний // Волинь-нова. – 2007. – 11 жовт. – С. 2.

Нагороди : відомий волинський адвокат відзначений орденом «За заслуги» III ступеня // Волинь. – 2000. – 30 листоп.

Офіціоз [нагородження Сергія Сафулька орденом «За заслуги» III ст.] // Віче. – 2000. – 30 листоп.

Пахолок Л. Адвокатура буде незалежною / Л. Пахолок // Волинь. – 1993. – 26 січ.

Пахолок Л. Гарантії для адвоката : закон про адвокатуру коментує голова президії обласної колегії адвокатів С. Сафулько / Л. Пахолок // Волинь. – 1993. – 15 лип.

Пахолок Л. Кредо адвоката – справедливість: на запит відповідає голова обласної колегії адвокатів С. Ф. Сафулько / Л. Пахолок // Волинь. – 1992. – 28 трав.

Пахолок Л. На останньому рубежі захисту – адвокат / Л. Пахолок // Волинь. – 1997. – 28 черв.

Пахолок Л. Права людини й гарантії адвоката / Л. Пахолок // Волинь. – 1995. – 6 лип.

Пахолок Л. Світовий конгрес юристів / Л. Пахолок // Волинь. – 1992. – 31 жовт.

Пахолок Л. Сергій Сафулько: «Без адвоката не було б і правосуддя» / Л. Пахолок // Волинь. – 1997. – 9 жовт.

Пахолок Л. Скільки коштує адвокат / Л. Пахолок // Рад. Волинь. – 1991. – 14, 18 черв.

Пирожик О. Сергій Сафулько: «Мені пропонували посади суддів та прокурорів, але я залишився адвокатом...» / О. Пирожик // Волин. губерн. відом. – 2003. – 31 лип.

Присвоєно почесні звання України : [Сергій Сафулько «Заслужений юрист України»] // Волинь. – 1992. – 10 верес.

Сачук С. Свавільля під прикриттям закону / С. Сачук // Волинь. – 1995. – 13 лип.

Сергій Сафулько – у Вищій раді юстиції // Волин. губерн. відом. – 2004. – 20 трав.

Уліцький В. Народний адвокат Сергій Сафулько: «Часто, ті, проти кого, я вів справи, ставали моїми друзями» / В. Уліцький // Волинь-нова. – 2017. – 10 жовт. – С. 1, 3.

Сафулько Сергій Федорович // Хто є хто на Волині наші земляки : дов.-біогр. вид. – Київ, 2004. – Вип. II. – С. 144.

14 жовтня

80 років від часу створення УПА ОУН(Б) (1942)

Українська Повстанська армія (УПА) – військово-політична формація українського визвольного руху. Історична традиція назви бере початок з Другого Зимового походу Армії УНР, який завершився розстрілом 359 полонених козаків і старшин поблизу с. Базар (нині Коростенський р-н Житомирської обл.) 23 листопада 1921 року. Прагнучи продовжити боротьбу з більшовиками, вцілілі українські вояки організували Волинську повстанську армію, члени якої були арештовані радянською владою восени – взимку 1922 року.

У роки Другої світової війни перші відділи під назвою УПА «Поліська Січ» були створені Т. Боровцем («Тарас Бульба») 19 липня 1941 року на Рівненщині. Поряд із цим восени 1942 року керівництво ОУН(Б) також приймає рішення про створення власних військових загонів. Вважається, що перша сотня із 125 бійців була сформована Г. Перегійняком («Довбенко», «Коробка») 22 (23) січня 1943 року на х. Поляна, поблизу с. Кричильськ (нині Сарненський р-н Рівненської обл.). Вже 7 лютого 1943 року підрозділ успішно атакував німецький гарнізон у містечку Володимирець Рівненської обл.

Поштовхом до активізації українського визвольного руху став таємний наказ Проводу ОУН від 20 березня 1943 року про перехід допоміжної поліції на території Волині й Полісся у лісові масиви для формування повстанських загонів. У числі перших у підпілля перейшла допоміжна поліція Луцька та курсанти сільськогосподарської школи під командування С. Коваля («Рубашенка»).

На весні 1943 року Т. Боровець, керівництво ОУН(Б) і ОУН(М) розпочали переговори стосовно спільних дій. Хоча компромісу вдалося досягти лише між загонами Т. Боровця і ОУН(М), відділи ОУН(Б) перейняли назву – УПА. Місцем розбудови для війська було обрано лісові масиви Волині та Полісся. 3 травня 1943 року головним командиром УПА стає провідник ОУН на північно-західних українських землях Д. Клячківський («Охрім», «Клим Савур»).

Структура УПА включала територіальну складову. Станом на літо 1943 року виділялась Північно-західна група – військова округа (ВО) «Турів» (Волинська обл. України і частина Брестської обл. Білорусі), Північна група – ВО «Заграва» (Рівненська обл.), Південна група – ВО «Богун» (південні р-ни Рівненщини і північні р-ни Тернопільщини). 3 вересня 1943 року у межах Корецького р-ну Рівненської обл. базувалась Східна група – ВО «Тютюнник», яка охоплювала рейдові відділи на Житомирщині й західній Київщині. Найбільшою військовою одиницею був загін, який налічував три курені. Курінь – три сотні, сотня – три-чотири чоти, чота – 3–4 рої, рій 10–15 стрільців.

Протягом червня 1943 року на території Волинської обл. було сформовано 3 сотні й підстаршинську школу, які згодом були реорганізовані Ю. Стельмашуком («Рудим») у три загони групи УПА «Озеро» (500 вояків): 1-й загін «Стохід» очолив О. Шум (Ковельщина), 2-й загін «Буг» – І. Климчак (Любомльщина) та 3-й Б. Пашкевич (Голобщина).

УПА бере під свій контроль значні території. У березні 1943 року у с. Вовчак Ковельського р-ну Волинської обл. було організовано велику повстанську базу «Січ» на чолі з П. Антонюком («Сосенко», «Кліщ»). У квітні того ж року УПА звільняє селище Колки Луцького р-ну Волинської обл., постає так звана «Колківська повстанська республіка». У зв'язку із розгортанням українського визвольного руху у липні – серпні 1943 року на території Волині

і Полісся була проведена німецька антиповстанська операція під командуванням обергрупенфюрера Е. фон дем Бах-Залевського.

На зламі 1943–1944 років відбулася реорганізація Головної команди і територіальних структур УПА. Головним командиром став Р. Шухевич («Тур», «Тарас Чупринка»). Повстанські загони на Волині і Поліссі були об'єднані в УПА-Північ під командуванням Д. Клячківського. Влітку 1944 року проходить чергова військова реорганізація. Військові округи УПА-Північ ліквідовувались, а всі наявні загони розподілялись між з'єднаннями груп (ЗГ) – 33 («Завихвост») і 44 («Тютюнник»), якими командували Ю. Стельмахуц і Ф. Воробець («Денис Шигуніч») відповідно.

Саме в цей період на думку істориків, чисельність УПА сягнула свого найвищого значення у 30–40 тис. стрільців без урахування підпільної мережі ОУН. Поряд із цим в липні 1944 року Червона армія повністю бере під свій контроль територію Волинської обл., радянський тоталітарний режим мобілізує значні ресурси для боротьби з українським визвольним рухом.

На літо 1945 року чисельність ЗГ № 33 скоротилася до 300–400 стрільців. Незважаючи на це, продовжували діяти бригади: «Соборна Україна» – 150 вояків, «Холмська» – 80, а також менш чисельні з'єднання: відділ «Азіати» – С. Ковалю, відділ А. Мельника, кінна диверсійна група Д. Стародуба та «Вільного».

У нових реаліях було прийнято рішення продовжувати боротьбу силами підпілля ОУН. Тому з осені 1945 року УПА на Волині та Поліссі як військова сила зникає. Остаточоно ЗГ № 33 припинила своє існування у вересні – жовтні 1945 року. Бригади частково було розпущено, а залишки поділено на мобільні боївки – відділи особливого призначення (ВОПи по 20–40 вояків) та диверсійні групи. У середині 1946 року визвольний рух повністю перейшов від військово-повстанської до «глибо підпільної» тактики боротьби. Збройні підрозділи (ВОПи, диверсійні групи) були повністю підпорядковані керівникам організаційної мережі.

Постановою Української Головної Визвольної Ради від 30 травня 1947 року були прийнято рішення, що офіційною датою створення УПА варто вважати день 14 жовтня 1942 року, що припадає на релігійне свято Покрови, яке пошанувалось українськими козаками.

Після загибелі командира УПА Р. Шухевича 5 березня 1950 року активність підпілля різко знизилася. Останній керівник

ОУН і УПА В. Кук («Леміш») вживав заходів задля збереження кадрів і перенесення осередків боротьби в Центральну Україну, аж до поки не був арештований радянською владою 23 травня 1954 року. Відтоді антирадянська боротьба являла собою розрізнені осередки спротиву, які діяли до 1960-х років.

Богдан Зек

Література:

Альманах товариства вояків УПА ім. ген.-хор. Романа Шухевича – «Тараса Чупринки» в ЗСА. Кн. 3 : 2001–2015 / упоряд.: І. Гомзяк, Б. Ковалик. – Нью-Йорк ; Львів : б. в., 2018. – 535 с.

Бондарук Л. В. Проект «Україна» . Волинь 1939–1946 років. Окупована, але не скорена / Л. В. Бондарук, Б. М. Зек, Т. В. Яцечко–Блаженко ; худож. М. Мендор. – Харків : Фоліо, 2020. – 572 с. : іл.

Бохно М. Ще дещо про українське підпілля на Закарпатті 1944–1947 / М. Бохно. – Торонто ; Львів : б. в., 2018. – 358 с.

Клюнтер В. П. Секунська «Січ» : іст.-краєзн. нарис / В. П. Клюнтер. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2020. – 208 с.

Козярчук Л. Л. Польсько–український конфлікт 1943 р. на межі Рожищенського та Ківерцівського районів Волинської області / Л. Л. Козярчук. – Луцьк : ЛНТУ, 2019. – 49 с. : іл.

Літопис Української Повстанської Армії / ред. Є. Штендер. – Торонто ; Львів : Літопис УПА. – 1989

Т. 1 : Волинь Полісся. Німецька окупація. Кн. 1 : Початки УПА ; документи й матеріали. – 3-тє вид. – 1989. – 255 с.

Літопис УПА : Нова серія. – Київ ; Торонто : Літопис УПА. – 2001

Т. 16 : Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині ОУН і УПА 1944–1954 рр. / упоряд.: В. Ковальчук, В. Огородник. – 2011. – 1021 с.

Марчук І. Ростислав Волошин / І. Марчук ; ред. П. Й. Потічний. – Торонто ; Львів : Літопис УПА, 2012. – 126 с.

Українська Повстанська Армія: Відповідь нескореного народу : каталог виставки / І. Бігун ; Укр. ін-т нац. пам'яті. – Київ : К.І.С., 2019. – 66 с. :

Ус С. Хроніка Волинського Полісся. Події 1944–1954 років Т. 1 : 1944–01.06.1945 рр. / С. Ус. – Луцьк : Надстир'я, 2019. – 204 с.

Ягода І. В. Кризь вогонь і воду. Ч. 2 / І. В. Ягода. – Ковель : б. в., 2019. – 220 с.

Антонюк Я. Маловідома сторінка Волинської трагедії: протистояння СБ ОУН та «двуйки» польського підпілля / Я. Антонюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2018. – № 6 (379) : Історичні науки. – С. 74–80.

Антонюк Я. Осередок УВО–ОУН в Володимир–Волинському (1928–1954) / Я. Антонюк // Хроніки Ладомерії : матеріали І Всеукр. наук. іст.–краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці створення Державного історико–культурного заповідника «Стародавній Володимир» : наук. зб. / ред. В. Пикалюк. – Тернопіль, 2016. – С. 141–147.

Білоус С. Ніл Хасевич: митець повстанського руху / С. Білоус // Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу : зб. матеріалів Всеукр. наук.–практ. конф. / ред.: Т. С. Кудласевич, О. П. Реєнт. – Київ, 2019. – С. 55–59.

Блінова В. Останній схрон повстанців на Волині : енкаведисти знищили його 17 січня 1954 року у Бучині / В. Блінова // Сереховичі: з історичної пам'яті / авт.–упоряд А. Бондарчук. – Луцьк, 2020. – С. 391–393.

Герої не вмирають : (за матеріалами Волинської преси) // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / ред. С. Є. Мишковець ; керівник упоряд. і авт. кол. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2019. – Кн. 5. – С. 108–111.

Данилюк В. Герої Радянського Союзу в УПА : нарис про Кілюшика Івана Сергійовича та Сокола Івана Григоровича / В. Данилюк // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / ред. С. Є. Мишковець ; керівник упоряд. і авт. кол. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2019. – Кн. 5. – С. 103–108.

Дяченко А. Умови активізації національно-визвольного руху на Волині у 30–50-тих роках / А. Дяченко // Волинь і волиняни в історії та культурі України : зб. тез наук. дослідж. слухачів наук. тов. Волин. обл. МАН. – Луцьк, 2018. – С. 224–228.

Забайкальський Д. Шлях Бандери через Волинь / Д. Забайкальський // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / ред. С. Є. Мишковець ; керівник упоряд. і авт. кол. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2019. – Кн. 5. – С. 112–115.

Кушнір В. Болючі втрати озиваються сумом і жалобою : 12–14

груд. 1945 р. в селі Романові, через підступ і зраду, був знищений провід УПА (ПЗУЗ) / В. Кушнір // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область / ред. С. Є. Мишковець ; керівн. упоряд. і авт. кол. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2019. – Кн. 5. – С. 111–112.

Лещенко Б. Громадсько-політична діяльність Ніла Хасевича / Б. Лещенко // Волинь і волиняни в історії та культурі України : зб. тез наук. дослідж. слухачів наук. тов. Волин. обл. МАН. – Луцьк, 2018. – С. 35–39.

Мусірівська С. Діяльність ОУН–УПА на території Любешівщини / С. Мусірівська, О. Берізко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любешівщина в історії України і Волині : 68-а Всеукр. наук. іст.–краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 68. – С. 35–41.

Нестерук Р. Національно–визвольний рух на теренах Берестечківщини / Р. Нестерук // Старий Луцьк : наук.–інформ. зб. ЛДІКЗ / відпов. за вип. П. Рудецький. – Луцьк, 2019. – Вип. XV. – С. 400–403.

Ольховський І. Невивчені уроки Тараса Бульби–Боровця / І. Ольховський // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / ред. М. Сорока. – Кам'янець–Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 166–173.

Омелюсік М. УПА на Волині в 1943 році / М. Омелюсік // Літопис Української Повстанської Армії / ред. Є. Штендер. – 3-те вид. – Торонто–Львів, 1989. – Т. 1 : Волинь Полісся. Німецька окупація. Кн. 1 : Початки УПА; документи й матеріали. – С. 19–43.

Сорока Ю. Нагорода через десятиліття / Ю. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / ред. М. Сорока. – Кам'янець–Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 220–229.

Федчук М. Галина Коханська і націоналістичний рух на теренах Іваничівщини / М. Федчук // Волинь і волиняни в історії та культурі України : зб. тез наук. дослідж. слухачів наук. тов. Волин. обл. МАН. – Луцьк, 2018. – С. 229–232.

Якимчук Я. УПА на території Запільщини (1942–1950-ті рр.) / Я. Якимчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.–краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське, 24-25 жовт. 2017 р., м. Любомль : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 510–515.

Адамович Т. 90-річна зв'язкова УПА з Волині ще сама пече хліб / Т. Адамович // Волинь. – 2021. – 9 верес. – С. 5.

Бондарук Л. Останній розстріляний бандерівець / Л. Бондарук // Полісся. – 2019. – 24 жовт. ; 31 жовт. ; 7 листоп. – С. 4.

Бондарчук А. Останній постріл повстанця Петра Солодухи / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 10 жовт. – С. 7.

Борковський А. Віддав життя за командира УПА-Північ / А. Борковський // Волинь. – 2019. – 12 лют. – С. 10.

Боярин Т. Життя віддала Україні / Т. Боярин // Наш край. – 2021. – 14 жовт. – С. 3.

Бубенщикова О. Коли зрадник побачив убитого енкаведистами командира, від розпачу заплакав : 12 лютого свій останній бій московським окупантам дав легендарний повстанець Клим Савур / О. Бубенщикова // Твій вибір. – 2021. – 11–17 лют. – С. 9.

Вавренчук М. «Народ всіх вас ніколи не забуде, бо він ніколи вас не буде й знать...» / М. Вавренчук // Наш край. – 2020. – 17 груд. – С. 4.

Векерик О. 20-ліття вчителька Галина Січкарук застрелила начальника районного відділу НКВС / О. Векерик // Волинь. – 2020. – 3 груд. – С. 1, 13.

Гарбарчук К. Останнього повстанця Волині підступно вбив побратим / К. Гарбарчук // Вісник+К. – 2021. – 14 жовт. – С. 7.

Грицюк Н. А суддя, за вироком якого у 1989-му розстріляли бійця УПА, отримує сьогодні 200 тисяч пенсії / Н. Грицюк // Твій вибір. – 2021. – 26 серп. – 1 верес. – С. 5.

Грицюк Н. Пенсіонера-патріота арештував КДБ після доносу сусіда-стукача / Н. Грицюк // Твій вибір. – 2021. – 19–25 серп. – С. 5.

Гуковський І. Життя її – тернистий шлях / І. Гуковський // Горохів. вісник. – 2019. – 26 верес. – С. 4.

Данилюк В. Литовці в... УПА / В. Данилюк // Волин. газета. – 2021. – 1 лип. – С. 5.

Данилюк В. Останній розстріляний воїн / В. Данилюк // Волин. газета. – 2021. – 3 черв. – С. 8.

Дмитрук Г. Берестечко: стежками історії / Г. Дмитрук // Горохів. вісник. – 2020. – 5 листоп. – С. 7.

Завершилися зйомки фільму «Шлях поколінь» // Народне слово. – 2020. – 3 груд. – С. 5.

Зубчук К. Розгортає чоловік клейонку в редакції, а на ній

намальована карта : цей факт і покликав наших журналістів у Камінь-Каширський район – на місце де колись в урочищі дуби був хутір Коноплиця, пам'ять про який зберіг Степан Приходько / К. Зубчук // Волинь. – 2019. – 10 жовт. – С. 8–9.

Карп'юк А. Ніл Хасевич – легендарний лицар свободи : з нагоди 115-річчя від дня народження / А. Карп'юк // Слово Просвіти. – 2020. – 26 листоп. – 2 груд. – С. 7.

Карп'юк А. Убивчий пафос підпільного «Українського перця» : до 155-річчя з дня народження Ніла Хасевича / А. Карп'юк // Літ. Україна – 2020. – 28 листоп. – С. 15.

Коваль Ю. Депутати райради встановили пам'ятник сотникам УПА / Ю. Коваль // Сільські новини. – 2020. – 29 серп. – С. 2.

Ковальчук І. Освятили пам'ятний знак у Михайлові / І. Ковальчук // Народне слово. – 2021. – 7 січ. – С. 2

Кравчук Н. Краєзнавець видав книгу про повстанське село Вовчак : щоб зібрати потрібну суму, зі шапкою ходив від церкви до церкви / Н. Кравчук // Високий Замок. – 2020. – 29 жовт.–4 листоп. – С. 7.

Кравчук Н. На книгу про «Вовчак» бабусі жертвували гроші з вузлика на смерть : а у Волинській обласній раді викликали до автора міліцію / Н. Кравчук // Вісник і К. – 2020. – 15 жовт. – С. 16.

Купчик К. Ніл Хасевич – творець бойової графіки УПА / К. Купчик // Вісник Книжкової палати. – 2020. – № 11. – С. 42–44.

Малімон Н. А. Іван Кобилко був унікальним чоловіком» : Волинський краєзнавчий музей отримав для експозиції книгу спогадів із Парижа / Н. А. Малімон // День. – 2020. – 30–31 жовт. – С. 2.

Марищук С. Мелетій Семенюк – нескорений борець за Україну / С. Марищук // Горохів. вісник. – 2019. – 5 груд. – С. 4.

Мартинюк П. 78 років з Бандерою : [розмова з ветераном УПА П. Мартинюком / розмовляла С. Федонюк] / П. Мартинюк // Слово правди. – 2020. – 12 берез. – С. 6.

Мацюк Р. І в 90 на життя не нарікає... / Р. Мацюк // Наш край. – 2021. – 27 трав. – С. 4

Мельничук Л. Завинили без вини / Л. Мельничук // Селян. життя. – 2021. – 15 квіт. – С. 4.

Михалевич М. Вони страждали за волю України / М. Михалевич // Ратнівщина. – 2020. – 4 верес. – С. 5

Михалевич М. Епізоди життя і боротьба повстанця «Коса» та

його побратимів / М. Михалевич // Полісся. – 2020. – 10 груд. – С. 4, 14.

Михалевич М. Керівника СБ Ковельського окружного проводу ОУН Коса ловили сотні чекістів / М. Михалевич // Волинь. – 2021. – 6 трав. – С. 1, 6.

Михалевич М. Сидір Антонюк «Кузьменко» командир боївки «Приречених» / М. Михалевич // Ратнівщина. – 2021. – 12 берез. – С. 5 ; 19 берез. – С. 5 ; 2 квіт. – С. 5

Михалевич М. Трагічна доля повстанської сім'ї / М. Михалевич // Ратнівщина – 2021. – 21 трав. – С. 5

Муха Н. Після десяти років таборів зв'язкова УПА поставила хрест на місці мученицької смерті побратима / Н. Муха // Волинь. – 2021. – 19 серп. – С. 9.

Наурук С. Реабілітували 97-річного повстанця : Петро Мартинюк воював у загонах УПА та був учасником Норильського повстання / С. Наурук // Волинь. – 2020. – 4 лют. – С. 9.

Наурук С. Священника з Годовичів, який воював під Крутами і в армії Петлюри, за зв'язки з УПА розстріляв однофамілець-комуніст / С. Наурук // Волинь. – 2021. – 1 лип. – С. 1, 14.

Ольховський І. Коли і як виникла УПА / І. Ольховський // Укр. культура. – 2018. – № 1. – С. 6–15.

Остапюк О. Вони загинули в боротьбі за незалежну Україну / О. Остапюк // Наше життя. – 2021. – 13 жовт. – С. 3.

Пасічник І. Відродили легендарну повстанську криївку / І. Пасічник // Волинь. – 2021. – 2 верес. – С. 2.

Петрук І. Оживе на екрані доля зв'язкової УПА : нові епізоди фільму «Шлях поколінь» цими днями знімали у селі Вербичне Турійського району / І. Петрук // Волинь. – 2020. – 19 листоп. – С. 10.

Слободянюк С. Андрій Мельник – велич особистості / С. Слободянюк // Вісті Ковельщини. – 2020. – 24 груд. – С. 5

Устимчук Р. Час полковника «Вороного» / Р. Устимчук // Волин. газета. – 2020. – 29 жовт. – С. 6.

Чаос В. Ніл Хасевич у криївках малював листівки, графіку, розробив грошову одиницю / В. Чаос // Місто вечірнє. – 2020. – 26 листоп.–2 груд. – С. 7.

Шрамчук С. Литовці в... УПА / С. Шрамчук // Волин. газета. – 2021. – 13 трав. – С. 6.

Шрамчук С. Традиції нескорених героїв / С. Шрамчук // Волин.

газета. – 2021. – 26 серп. – С. 3.

1 листопада

**200 років від дня народження Зигмунта Фелінського
(1822–1895) – архієпископа, святого
Римо-католицької церкви**

Цьогоріч минає 20 років від часу беатифікації та 13 років від часу канонізації Зигмунта Щенсного Фелінського, одного із тих волинян, перед пам'яттю якого варто схилити голову. Католицька Церква в Україні споминає Зигмунта Щенсного Фелінського 17 вересня.

Зигмунт Фелінський походив із шляхетського роду, що дав Польщі таких письменників та громадських діячів, як Алойзи Фелінський та Єва Фелінська. Його життя було прикладом постійного самовдосконалення та щоденної праці на користь людей і Бога. Обравши шлях служби Богові, до кінця життя ревно сповнював свою обітницю та подавав винятковий приклад великої любові до ближніх.

Зигмунт-Щенсний Фелінський народився в поміщицькій родині 1 листопада 1822 року у селі Воютині, що неподалік від Луцька. Хлопець отримав хорошу освіту: після закінчення школи в Клевані навчався у закладах освіти Луцька і Кременця. Величезний вплив на виховання шістьох дітей, зокрема Зигмунта, справила їхня мати Єва, адже батько помер у 1833 році від туберкульозу. А вже через п'ять років Єву Фелінську за участь у польському визвольному русі заслали в Сибір. Майно конфіскували, а дітей, яких держава фактично осиротила, розібрали родичі. Зигмунтом став опікуватися далекий родич Зенон Беліна-Бжозовський, маршалок подільської шляхти. Завдяки його підтримці юнак, який був математично обдарованим, закінчив із відзнакою фізико-математичний факультет Московського університету, потім навчався в Сорбонні й Коллеж де Франс.

Далі продовжував студії у Європі, де познайомився з багатьма видатними співвітчизниками, зокрема з Адамом Міцкевичем та Юліушем Словацьким. Та все ж потяг до духовності переміг – Зигмунт повернувся на російські землі, де розпочав богословські студії, спершу у Житомирі, а згодом – у Санкт-Петербурзі. Був висвячений на священника у 1855 році, служив

у Петербурзі, де заснував притулок для сиріт та вбогих, а також чернече Згромадження Сестер францисканок Родина Марії. Це згромадження діє і досі. Одночасно виконував обов'язки духовного отця семінаристів і професора Академії. Ця робота не залишилася непоміченою.

У січні 1862 року Папа Пій IX призначив Зигмунта Щенсного Фелінського архієпископом, митрополитом Варшавським. Саме у цей час у Польському Королівстві було запроваджено військовий стан. Адміністрація Варшавської архієпархії прийняла ухвалу закрити всі храми, для припинення їх осквернення та в знак протесту проти дій влади. Приїхавши до Варшави як архієпископ, Зигмунт поклав усі зусилля на відродження і відкриття закритих костелів, продовжив добродійну працю.

Фелінський, який завжди уникав політики, тепер сам опинився в самому її центрі. З однієї сторони, царат хотів зробити його своїм інструментом у придушенні революційних виступів, з іншої – польські повстанці надіялися на його прихильність і підтримку. Будь-яке рішення Фелінського набувало політичного відтінку. В цих надзвичайно важких умовах він віддавав всі свої сили справі церкви. Хоча архієпископ урядовав лише 16 місяців, він реформував діяльність семінарій, підняв на вищий рівень викладання в них, запросив нових священиків і професорів, замовив нові посібники. Крім того, архієпископ турбувався про підвищення духовного та інтелектуального рівня духовенства, багато відвідав храмів Варшавської архієпархії. Фелінський не обмежувався лише пастирською діяльністю, а організовував громади Згромадження Сестер Родина Марії, яких стали підтримувати польські міщани і аристократи. Діяльність архієпископа засуджували прибічники революції, не було підтримки і серед духовенства. Не склалися стосунки і з державною владою, через його намагання захистити церкву від політики. Одна з відчайдушних спроб польського суспільства визволитися з-під гніту царизму вилилась у повстання 1863–1864 років. Самого повстання архієпископ не підтримував, але подав у відставку разом з декількома членами Державної Влади Королівства. 15 березня 1863 року звернувся з листом до імператора Олександра II, закликаючи його покласти край насильству при придушенні повстання і дати полякам велику політичну автономію. Послання було засуджено революціонерами

і негативно сприйняте імператором. Через три дні був висланий до Ярославля над Волгою, залишаючись на чолі архієпархії. Після того Варшавська архієпархія прийшла в збентеження. Ті, хто вважав митрополита прибічником царя, тільки тепер переконалися, що він був справжнім патріотом.

20 років владика Зигмунт Щенський прожив на засланні, але не прийняв умов Олександра II – зректися від архієпископства «добровільно», взамін на право виїзду за кордон та пенсії 6 тис. рублів. У засланні архієпископ виконував священницькі обов'язки, потайки контактував зі своєю дієцезією, займався літературною працею – написав там багато богословських та аскетично-гомилітичних праць, віршів та листів, а також відомі «Мемуари», які, з огляду на їхню літературну та історичну цінність, належать до найкращих зразків мемуарної прози XIX століття.

Тільки у 1883 році, завдяки довгим перемовинам Апостольського Престолу з Росією, Зигмунт Щенський Фелінський був звільнений, проте йому все-таки було заборонено навіть ступати на територію його дієцезії. Владика Зигмунт оселився і прожив 12 років у Дзвинячці на Тернопільщині. Там він створив школу для сільських дітей, відкрив монастир Сестер Францисканок Родина Марії, розпочав будівництво костелу.

Помер Щенський у Кракові 17 вересня 1895 року. Останки Зигмунта кілька разів зазнавали перепоховання. І лише 1920 року його перевезли до Варшави та 14 квітня 1921 року урочисто перепоховали у крипті Варшавського кафедрального костелу. У Дзвинячці, біля цілющого джерела на околиці села, Сестри Францисканки Родина Марії збудували каплицю на його честь, освячену в 2006 році.

Наталія Карабін

Література:

Алекса Р. М. Слуга Божий Архієпископ Зигмунт-Щенський Фелінський (1822–1895) Син Волинської Землі / пер. з пол. І. Андрощук ; Р. М. Алекса. – Білий-Дунаєць, 1999. – 110 с. – Б-ка «Волення з Волині» Т. 12.

Байчук Г. Фелінські / Г. Байчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., 15–17 верес. 2010 р. : наук. зб. /

Волин. краєзн. музей. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 407–411.

Козар Н. Родина Фелінських : до питання про реконструкцію фонду фото у збірці Волинського краєзнавчого музею / Н. Козар // *Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк, 1998. – С. 110–111.

Кравчук Н. Волинське село має католицького святого / Н. Кравчук // *Любов скотилася сльозою : повість та новели з життя / Н. Кравчук.* – Луцьк, 2017. – С. 93–95.

Байчук Г. Невідомі факти про родину Фелінських / Г. Байчук // *Волин. монітор.* – 2010. – 21 жовт. – С. 5.

Байчук Г. Невідомі факти про родину Фелінських / Г. Байчук // *Яровиця.* – 2017. – №1/2. – С. 183–184.

Бондер А. Ева Фелінська – патріотка, матір, письменниця / А. Бондер // *Волин. монітор.* – 2013. – 19 груд. – С. 8.

Оліх А. Залишив по собі королівський спадок / А. Оліх // *Волин. монітор.* – 2020. – 24 верес. – С. 11.

4 листопада

80 років від часу розстрілу нацистами і приналежними їм службами 137 жителів с. Клубочин, тепер Луцького району (1942)

Село Клубочин розташоване поблизу селища Цумань у Луцькому районі Волинської області, з населенням 155 осіб. На початку Другої світової війни у селі була створена сільська рада, у підпорядкуванні якої перебували Клубочин, території двох лісництв, хутір Грабинка, лісова осада Лопатень та хутір Маложин. Власне, у селі Клубочин у 1940 р. налічувалося 65 українських обійсть.

Під час німецької окупації на цій території у 1942 р. діяла низка різних збройних формувань. Серед них досить високою активністю вирізнявся радянський партизанський загін під командуванням місцевого жителя Олександра Філюка. Зокрема, радянськими партизанами у цій місцевості було вчинено чимало провокацій, диверсійних актів, нападів та обстрілів німецьких автоколон, ліній зв'язку та представників тогочасної окупаційної влади. У відповідь на таку активність партизанів німецькими окупантами та приналежними їм службами було

вчинено показову «каральну акцію» щодо місцевого населення села Клубочин, яке небезпідставно підозрювали у допомозі і підтримці радянського партизанського руху.

Так, 4 листопада 1942 р. німецький каральний загін та поліція оточили село Клубочин. Населення села зібрали на площі села, деяких звозили підводами. Чоловікам наказали викопати велику яму, до якої викликали родинами заздалегідь складеним списком. Переважна більшість клубочан з «розстрільного списку» були з родин радянських партизанів, колишніми членами місцевої комсомольської організації або, на думку карателів, дотримувалися прокомуністичних поглядів.

За офіційними джерелами, тоді було розстріляно 137 осіб, серед них – діти, старики та жінки. Обійстя розстріляних родин були спалені. Ті, кому, вдалося врятуватися, змушені були переселитися до сусідніх сіл Сильного і Городищ, дехто доєднався до партизанського руху або українського підпілля.

Таким чином, німецькими окупантами була досягнута мета – радянські партизани були позбавлені матеріальної підтримки, навколо важливих транспортних шляхів на цій території створено безлюдну смугу, а також залякано та морально травмовано місцеве населення.

Слід зауважити, що партизанський загін Філюка знав про проведення цієї каральної акції, проте командиром, незважаючи на близькі родинні зв'язки з загиблими до яких батьки брати і донька Філюка), було прийнято рішення не втручатися у цю каральну акцію.

Сьогодні місце масового поховання клубочан має статус пам'ятки історії місцевого значення і перебуває під охороною держави. Щорічно тут відбуваються пам'ятні церемонії та поминальні заходи з участю місцевої громади, священників, освітян, учнівської молоді та представників органів місцевого самоврядування.

Оксана Сушук

Література:

Євницький З. М. Стежками партизанської слави Ківерцівщини / З. М. Євницький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 64 с.

Про село Клубочин, тепер Луцького району – с. 15.

Гаврилюк М. Квітка серед гаю : іст.-худ. вид. / М. Гаврилюк. –

Луцьк, 2017. – 153 с.

Коваль В. С. Подвиг народний. Україна у Великій Вітчизняній війні / В. С. Коваль. – Київ, 1970. – 134 с.

Про село Клубочин, тепер Луцького району – с. 43.

Клубочин // Вінок безсмертя. – Київ, 1987. – С. 242–247.

Наконечний В. А. Мужність і трагедія Клубочина / В. А. Наконечний // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 61–62.

Онуфрійчук М. Степан Радіон про розстріляний Клубочин / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Гуртуймося, братаймося / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2018. – С. 54–56.

Радіон С. Розстріляний Клубочин – ще одні українські Лідіце / С. Радіон // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства . – Вінніпег, 1977–1978. – Ч. 12. – С. 82–84.

Козярчук Л. 4 листопада – 70 років від дня клубочинської трагедії / Л. Козярчук // Вільн. шляхом. – 2012. – 3 листоп. – С. 4 ; 10 листоп. – С. 1, 4.

Лоцман К. Новини Волині / К. Лоцман // Вісті Ковельщини. – 2002. – 12 листоп.

Лоцман К. Трагедія села Клубочин / К. Лоцман // Волинь. – 2002. – 7 листоп.

Оліщук Л. Відлетіли завчасу за небокрай...: 4 листопада – день Клубочинської трагедії / Л. Оліщук // Вільн. шляхом. – 2010. – 5 листоп.

Оліщук Л. Вічний біль Клубочина / Л. Оліщук // Вільн. шляхом. – 2006. – 4 листоп.

Петренко П. Не заросте стежина до братської могили / П. Петренко // Вільн. шляхом. – 2001. – 10 листоп.

Розстріляний Клубочин // Досвіт. зоря. – 2002. – 7 листоп.

Слобожанін В. Пам'ятаємо трагедію Клубочина / В. Слобожанін // Рад. Волинь. – 2002. – 14 листоп.

Татарин Р. Клубочинська трагедія: пів села розстріляли, а решту – вивезли / Р. Татарин // Вісник+К. – 2010. – 4 листоп. – С. 16.

У ці дні колись клубочинців розстріляли у листопадову ніч // Волинь. – 2002. – 5 листоп.

Хітько М. Народ пам'ятає / М. Хітько // Вільн. шляхом. – 2011. – 1 жовт. – С. 2.

Якименко М. Річниця клубочинського розстрілу / М.

Якименко // Голос України. – 2012. – 30 листоп. – С. 14.

Якименко Н. Трагедія Клубочина / Н. Якименко // Волин. губерн. відом. – 2002. – 7 листоп.

Якимчук Л. «...А крізь землю проступила кров» / Л. Якимчук // Вільн. шляхом. – 2002. – 9 листоп.

Якимчук Л. «Нехай же мирно променіє путь для тих, хто ваших мук не забува» / Л. Якимчук // Вільн. шляхом. – 2002. – 2 листоп.

Слатініна Г. 4 листопада 75 років від часу розстрілу нацистами 137 жителів с. Клубочин Ківерцівського району (1942) / Г. Слатініна // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба – Луцьк, 2016. – С. 196–197.

4 листопада

45 років від дня відкриття Рожищенського районного історико-краєзнавчого музею (1977)

Одним із важливих етапів становлення краєзнавства на Рожищенщині стало відкриття Рожищенського історико-краєзнавчого музею, який вперше прийняв своїх відвідувачів 4 листопада 1977 року.

Ініціаторами створення музею були Олександр Малярчук (другий секретар Рожищенського райкому партії), Володимир Засядчук (ентузіаст музейної справи, історик) і Сергій Свистунов (відповідальний секретар Товариства охорони пам'яток історії та культури Рожищенського району), який став першим директором музею. Допомогу у побудові експозиції надали працівники Волинського краєзнавчого музею. Оформлення експозиції здійснили майстри Рожищенської художньої майстерні. Чудовий, великих розмірів вітраж, що став окрасою музею, створений їхніми руками.

Для музею спеціально було побудовано двоповерхове приміщення. Проект будівлі музею виконаний архітекторами з Києва. Художнє оформлення експозиції було виконано художником Євгеном Лавренюком. До створення експозиції музею долучились місцеві підприємства, громадські організації,

жителі Рожищенського району. Так, зокрема, були виготовлені зменшені копії зразків виробів підприємств. Волинське обласне товариство охорони природи допомогло оформити кімнату природи: подарувало опудала тварин – представників фауни волинського лісу. Бригадир будівельної бригади, житель села Рудка-Козинська Іван Архипчук, подарував власноруч зроблені опудала птахів.

Музей розповідає про минуле і сьогодення краю. Експозиція розміщена у чотирьох залах: природи, давньої історії, новітньої історії та виставковому залі. У 1979 році Рожищенському музею було присвоєно звання «народний». Першими екскурсводами музею були вчителі місцевих шкіл. На кожен відділ було декілька екскурсводів. У 1994 році за директорства Ніни Подолян при допомозі методистів Волинського краєзнавчого музею було перебудовано експозицію, створено новий відділ – художній, у якому було представлено твори місцевих художників. 22 картини подарував музею почесний житель Рожищ, художник Микола Савчук. До музею було передано статуї римо-католицьких святих із розформованого Пожарківського музею атеїзму. Також в експозиції представлено ікону Животворящого Христа 17 ст. та вінці того ж періоду.

В етнографічному відділі за допомогою місцевих художників створено макет селянської хати сер. XIX ст.; представлено зразки ткацтва і вишивки, плетіння з соломи та лози, гончарні вироби та багато інших речей селянського побуту, які знайомлять відвідувачів зі звичаями та культурою рожищенців.

Свою лепту в розвиток музею внесла директор Надія Стасюк. Працівники музею брали участь в організації 23-ої обласної історико-краєзнавчої конференції «Минуле і сучасне Волині і Полісся», «Рожище та рожищани в історії Волині та України», яка відбулася 23 травня 2007 року. В музеї були відкриті нові розділи експозиції: «Діяльність УПА на території Рожищенщини», «Історична доля українців, депортованих із Польщі до СРСР у 1944–1946 рр.» та «Наші земляки в роки Другої світової війни».

У 2014–2015 роках у музеї було оформлено нові експозиції «Народний рух України» та «Собою захистили Україну».

Нинішнім директором музею Наталією Патійчук підготовлено науковий проєкт «Музейний зошит», який ґрунтується на тестових та творчих завданнях, які використовуються при

вивченні історії рідного краю в контексті України, а також ряд наукових розробок з краєзнавства.

У 2019 році спільно з Рожищенською районною філією Волинського обласного центру зайнятості було втілено в життя проєкт «Професійний діалог поколінь». Він дає змогу через призму професій поглянути на невеличкий шматок історії свого краю, а також обмінятись досвідом із колегами. Такий новий формат поєднання професійного заходу і музейної роботи є ефективним і цікавим.

Пріоритетним напрямком роботи музею є вивчення невідомих сторінок історії рідного краю та на матеріалах їх дослідження створення нових експозицій. Нині фондова збірка музею нараховує більше 5 тис. музейних предметів. Музей спрямовує свою роботу на популяризацію діючих експозицій, проведення тематичних заходів, уроків мужності, зустрічей та бесід з відомими краєзнавцями, а також воїнами-інтернаціоналістами та ветеранами АТО-ООС для жителів, учнів та студентів краю. В Рожищенському музеї постійно експонуються виставки з музейних колекцій, роботи місцевих художників тощо.

Зараз музей активно працює на благо Рожищенської громади. Щороку через експозицію проходить понад 1500 тис. відвідувачів.

Тетяна Переходько

Література:

Козярчук Л. Л. Сторінки історії містечка Рожище : іст.-краєзн. нариси / Л. Л. Козярчук. – Луцьк : Вежа-друк, 2016. – 270 с.

Про Рожищенський районний історико-краєзнавчий музей – с. 222.

Зенц І. Передали унікальні видання / І. Зенц // Наш край. – 2014. – 10 квіт. – С. 8.

Мацюк Р. «Музейний зошит» Наталії Патійчук / Р. Мацюк // Наш край. – 2019. – 23 трав. – С. 3.

Мацюк Р. Вручили творчу премію / Р. Мацюк // Наш край. – 2019. – 12 груд. – С. 8.

Переходько Т. Вшанували пам'ять Небесної Сотні / Т. Переходько // Наш край. – 2021. – 25 лют. – С. 3.

Переходько Т. «Мистецтво лікувати людей» / Т. Переходько // Наш край. – 2021. – 17 черв. – С. 3.

Переходько Т. Герої-добровольці поряд з нами / Т. Переходько

// Наш край. – 2021. – 18 берез. – С. 3.

Переходько Т. Чорнобиль не має минулого часу / Т. Переходько

// Наш край. – 2021. – 29 квіт. – С. 3.

Трофімчук Р. Запросто проведе екскурсію англійською мовою / Р. Трофімчук // Наш край. – 2019. – 16 трав. – С. 8.

Українське військо 100 років тому // Наш край. – 2020. – 12 берез. – С. 3.

Яковлева Н. Ми – перше покоління українців, яке досягло мети / Н. Яковлева // Наш край. – 2019. – 29 серп. – С. 4.

Яковлева Н. Переможця конкурсного добору на посаду директора музею визначено / Н. Яковлева // Наш край. – 2018. – 15 лют. – С. 2.

Вернидубов О. 4 листопада 30 років від дня відкриття Рожищенського народного краєзнавчого музею (1977) / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / ред.-упоряд.: Є. І Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2006. – С. 124–125.

5 листопада
75 років від дня народження Т. В. Середи (1947) –
заслуженого працівника освіти України

Тамара Василівна Середа народилась 5 листопада 1947 року в м. Горохові. Навчалась в Горохівській середній школі № 1 імені Івана Франка та в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки на факультеті іноземних мов, який закінчила з відзнакою у 1969 році.

Педагогічну кар'єру розпочала у Мар'янівській середній школі на посаді вчителя англійської мови, де пропрацювала сім років. Її уроки захоплювали учнів, бо молода вчителька використовувала активні форми їх проведення, постійно шукала і знаходила особливі методичні роздінки до опанування кожної теми, вчила особливостям комунікації іноземною мовою на основі попереднього вивчення інтересів та уподобань учнів, використання ігрових ситуацій, сюжетно-рольових ігор. У різних навчальних ситуаціях педагог виступала партнером у спілкуванні з дітьми і вчила долати труднощі силою знань.

За роки роботи в Мар'янівській школі здобула авторитет у педагогічному колективі, батьківської громадськості та вчителів іноземних мов району. Тому закономірним було запрошення у 1976 році на роботу до районного відділу освіти, інспектором якого працювала два роки. Проте від адміністративної роботи педагог не отримувала того душевного піднесення, яке дарувало спілкування з дітьми. І Тамара Василівна повертається у школу, але вже на посаду заступника директора з виховної роботи Горохівської середньої школи № 1 імені Івана Франка. Це були особливі дев'ять років життя у школі. І недарма у нарисі «Горіння» в районній газеті відзначено, що «кращого [заступника – Г. Р.] у нашому районі не знайдеш. У неї колеги вчать. Вчать як створити у школі чітку послідовну систему виховних заходів, координувати в цьому напрямі зусилля учителів, громадськості, позашкільних і культосвітніх закладів, зробити, щоб усе це сприяло поглибленню й розширенню знань учнів з основ наук, розвитку їх творчих здібностей, посиленню громадсько-політичної активності. Адже у розв'язанні цих завдань вона неперевершена у районі. І це тому, що працює творчо».

Плідним, сповненим труднощів і пошуків шляхів їх подолання, з одного боку, та багатим на успіхи і перемоги, з іншого, стало двадцятиріччя, упродовж якого Тамара Василівна очолювала районний відділ освіти (1987–2007 рр.). Її діяльність спрямовувалась на здійснення гуманізації та демократизації освітнього процесу і на цій основі: оновлення змісту управлінської діяльності, спрямованої на створення умов для безперервної освіти педагогічних працівників, створення системи науково-методичного супроводу їх фахового зростання; впровадження нових педагогічних технологій та передового досвіду вчителів-новаторів; формування національної системи виховання в кожному освітньому закладі при особливій акцентуації уваги на проблемах правового виховання та розвитку учнівського самоврядування; реалізації районної програми «Творча обдарованість»; підвищення ролі психологічної служби у забезпеченні ефективного та якісного освітнього процесу; забезпечення духовного, інтелектуального, фізичного розвитку дітей відповідно до вимог програми «Українське дошкілля»; створення можливостей для постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального,

фізичного та культурного потенціалу як найвищої цінності нації в умовах діяльності позашкільних установ; реалізація Програми комп'ютеризації сільських шкіл району тощо.

При відділі освіти діяла моніторингова група, яка відстежувала й аналізувала результативність діяльності закладів освіти, проводила експертизу управлінської діяльності керівників та розробляла пропозиції щодо ефективності їх розвитку. Визначальною функцією управління стала прогностична, яка забезпечувала формування стратегії розвитку освіти в районі.

На базі закладів освіти Горохівщини систематично проводились обласні семінари вчителів-предметників, керівників шкіл, методичних працівників. Керівники міських та районних управлінь та відділів освіти знайомились з досвідом роботи Т. В. Середи.

В. І. Білик, начальник відділу освіти і науки Горохівської РДА у виступі на обласній нараді педагогічних працівників (2012 рік) відзначив: «Заслужений працівник освіти – Тамара Василівна Середя, яка багато років очолювала районний відділ освіти, започаткувала добрі традиції, що вивели вчительство району на передові позиції в області».

Де б не працювала Тамара Василівна, вона завжди виявляла активну громадянську позицію. На громадських засадах очолювала районний комітет профспілки працівників освіти. Саме в цей час чимало сил вклала у створення вокально-хореографічного колективу педагогів району «Освітнянка», удостоєного в 2007 році почесного звання народного. У творчій біографії цього самобутнього колективу, який упродовж понад як тридцять років вона постійно підтримувала і сприяла його розвитку, багато перемог і нагород. Понад двадцять років обиралась головою районної жіночої ради, членом обласної жіночої ради. І у цьому напрямі надавала допомогу багатодітним матерям, жінкам та сім'ям, яким необхідна була підтримка, залучала жінок до громадської роботи.

Вагомий внесок Тамари Василівни у розвиток освітньої галузі належно оцінений. Вона нагороджена орденом «Знак Пошани» та ювілейною медаллю Президента України «До 20-річчя Незалежності України», значками «Відмінник народної освіти» та «Відмінник освіти України», Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної ради та Волинської

обласної державної адміністрації, управління освіти і науки ОДА тощо. У 2001 році Т. В. Середі присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

За дороговказами, які визначила для себе ще у студентські роки, живе Тамара Василівна Середа: «Відвертість, совісність, людяність. Головне, завжди залишатися собою, горнутися до людей вірою та правдою, горіти бажанням не просто працювати, а творити, ініціювати, впроваджувати, експериментувати... І водночас усвідомлювати високу відповідальність за кожне новаторство, за кожне слово, яким кличеш до себе людей...».

Галина Романчук

Література:

Середа Т. В. Акорди педагогічної осені : [інтерв'ю з завідуючою районним відділом освіти Т. В. Середою / розмову вів Г. Поліщук] / Т. В. Середа // Горохів. вісник. – 1995. – 1 жовт. – С. 1.

Середа Т. В. Готувати відмінних учнів : [інтерв'ю з завідуючою районним відділом освіти Т. В. Середою / розмову вів Г. Поліщук] / Т. В. Середа // Горохів. вісник. – 1994. – 7 верес. – С. 1.

Середа Т. В. Любити дітей, вчити, виховувати : [інтерв'ю з завідуючою районним відділом освіти Т. В. Середою / розмову вела З. Левчук] / Т. В. Середа // Горохів. вісник. – 1994. – 1 жовт. – С. 1.

Середа Т. В. Освіта – колыска народу : [інтерв'ю з завідуючою районним відділом освіти Т. В. Середою / розмову вів І. Гуковський] / Т. В. Середа // Горохів. вісник. – 1996. – 31 серп. – С. 2.

Середа Т. В. Про що треба знати абітурієнтам : [інтерв'ю з начальником відділу освіти і науки Горохівської райдержадміністрації Т. В. Середою / інтерв'ю взяв О. Луцюк] / Т. В. Середа // Горохів. вісник. – 2007. – 27 жовт. – С. 3.

Середа Т. В. Тамара Середа: «Бути щасливою достойна кожна жінка» : [інтерв'ю з головою районної жіночої ради Т. В. Середою / розмову вела Л. Влашинець] // Горохів. вісник. – 2012. – 3 берез. – С. 2.

Середа Т. Реалізація освітніх завдань / Т. Середина // Пед. пошук. – 2004. – № 3(43). – С. 31–35.

Середа Т. Який керівник – така й школа / Т. Середина // Горохів. вісник. – 1995. – 5 лип. – С. 2.

Сіячі розумного, доброго, вічного... Заслужені вчителі Горохівщини. – Луцьк : Надстир'я, 2017. – 32 с.

Про Т. В. Середу – с. 22–25.

Влашинець Л. Жінці – вічний і святій / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2012. – 10 берез. – С. 2.

Влашинець Л. Нових творчих здобутків у новому навчальному році / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2007. – 4 верес. – С. 3.

Влашинець Л. «Освітнянка» удостоєна звання «народного колективу» / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2007. – 9 черв. – С. 3.

Дідик О. Її величності – жінці ... / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2007. – 10 берез. – С. 3.

Дідик О. Святковий букет квітів від головного педагога району / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2012. – 6 жовт. – С. 1.

Дідик О. 1995. Новосілля у Стрільче / О. Дідик // Горохів. вісник. – 1995. – 9 верес. – С. 1.

Дідик О. Учитель – як тато і продовження мами / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2007. – 9 жовт. – С. 3.

Дідик О. Учительська доля – вишита любов'ю / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2018. – 1 лют. – С. 6.

Йдемо до вчителя // Пед. пошук. – 2002. – № 4 (36). – С. 82.

Іванович О. Нарада директорів / О. Іванович // Горохів. вісник. – 1992. – 5 верес. – С. 1.

Левчук З. Горіння / З. Левчук // Буд. комунізму. – 1985. – 22 січ.

Левчук З. Завжди в неспокої / З. Левчук // Рад. Волинь. – 1985. – 20 берез. – С. 2.

Левчук З. «Не остуджуй, осене, учительської долі» / З. Левчук // Горохів. вісник. – 1994. – 12 жовт. – С. 3.

Органістий Л. Новосілля у Хмельницькому / Л. Органістий // Горохів. вісник. – 1992. – 5 верес. – С. 1.

Пилип'як С. Новації в творчому зростанні вчителя / С. Пилип'як, В. Борковський // Горохів. вісник. – 1999. – 17 січ. – С. 3.

Пилип'як С. Тамара Василівна Середа – начальник відділу освіти Горохівської райдержадміністрації, вчитель англійської мови, вчитель-методист / С. Пилип'як // Пед. пошук. – 2002. – № 2 (34). – С. 3.

Слабецький О. Педагогічна нарада / О. Слабецький // Буд.

комунізму. 1989. – 15 січ. – С. 3.

Щоголева Л. Творча педагогічна діяльність в інноваційному процесі / Л. Щоголева // Пед. пошук. – 1999. – №1 (21). – С. 81.

5 листопада

55 років від дня відкриття Маневицького краєзнавчого музею (1967)

Маневицький краєзнавчий музей – сховище пам'яток матеріальної і духовної культури на Маневиччині та Волинському Поліссі, є значним культурно-освітнім, науково-дослідницьким та туристично-екскурсійним центром. Він проводить велику роботу по дослідженню та виявленню пам'яток історії та культури краю, науковій обробці музейних матеріалів.

Музей був відкритий 5 листопада 1967 року на громадських засадах. Рівно через десять років по тому музей переїхав у нове двоповерхове приміщення, яке нині знаходиться в Маневичах по вулиці Незалежності, 22. Експозицію, у якій представлено історію поліського краю від найдавніших часів до сьогодення, було відкрито у восьми залах загальною площею 396 кв. м.

Протягом останніх років працівники Маневицького краєзнавчого музею проводили велику науково-дослідницьку та культурно-освітню роботу, втілюючи в життя чотири музейні проекти: «Музей одного експоната «Маневицький човен-моноксил», який став переможцем обласної акції «Музейна подія року на Волині» в 2016 році; «Земля моя – земля моїх батьків», презентований на IV Всеукраїнському музейному фестивалі в м. Дніпро (2015 р.), отримав почесне перше місце; «Перша світова війна на Волинському Поліссі» (проведено наукову конференцію та польові дослідження подій Першої світової війни на теренах Маневиччини, директором музею П. Хомичем підготовлено до друку науковий нарис «Перша світова війна на Маневиччині від Стиру до Стоходу»; «Маневицький краєзнавчий музей – науково-дослідницький туристично-мистецький центр Волинського Полісся», який у 2011 році отримав диплом переможця за зайняте третє місце на III Всеукраїнському музейному фестивалі в м. Дніпропетровську.

Науково-дослідницька робота музею виливається у наукові публікації, науково-популярні та рекламні видання. За участю

музею було проведено 10 міжнародних та 5 всеукраїнських науково практичних конференцій. Видано книгу про історію сіл і селищ Маневиччини «Маневиччина – крізь віки». серію рекламно-інформаційних буклетів «Маневиччина туристична».

У Маневицькому краєзнавчому музеї проводяться масові заходи, тематичні уроки, вікторини, літературні години, організовуються тематичні виставки та заходи до державних свят, історичних подій (Дня Соборності, Дня Незалежності України, Дня пам'яті героїв Небесної Сотні, Героям – учасникам російсько-української війни і т.д.). Музей тісно співпрацює з загальноосвітніми закладами Маневицької ОТГ та Маневиччини.

У 2017 р. на урочисті заходи, з нагоди 50-річчя музею у Маневичі приїхали гості із США, Канади та Ізраїлю, а також музейна спільнота з багатьох міст України. У рамках заходів відбулася Міжнародна конференція «Маневицький краєзнавчий музей – осередок історії та культури», де були презентовані музейні проекти міжнародної організації «Українсько-єврейська зустріч», пройшов семінар-практикум директорів комунальних та громадських музеїв Волинської області та інші заходи.

У 2020 році проведено щорічний фотоконкурс «Світлини Маневиччини – 2020», а в 2021 році «Світлини Маневиччини – 2021».

Нині розроблено та починає діяти освітній проєкт музей-школі «Стежками Маневицького краю» для учнів початкових класів Маневицького ліцею №1 імені Героя України Андрія Снітка Маневицької селищної ради.

Працівники музею доклали багато зусиль для популяризації історії Маневиччини серед мешканців району, постійно оновлюють та доповнюють експозицію музею. 31 березня відбулася презентація новоствореної експозиції «Новітня історія Маневиччини в світликах».

Фондові зібрання музею налічують більше тринадцяти тисяч оригінальних пам'яток матеріальної і духовної культури Полісся, речових і документальних джерел, археології і природи, зразків образотворчого мистецтва, виробів народних умільців. Музей також поповнюється етнографічними речами. Працівники музею проводять експедиції по населених пунктах Волинського Полісся.

Маневицький краєзнавчий музей є туристично-екскурсійним центром Волинського Полісся. Працівниками музею нині

розроблено нові туристичні маршрути. Так, зокрема для представників регіональних мас-медіа «Волинська експедиція». 12 вересня 2021 року презентовано туристичний маршрут «Пам'ятка підводної археології Маневицький човен-моноксил». Напередодні «Євро-2012» реалізовано проєкт «Via-Regia-Україна-культурний шлях Ради Європи». Нині цей маршрут продовжено від кордону з Польщею до української столиці через Маневиччину, він є одним з найстаріших на континенті та об'єднує вісім держав.

Музеєм і надалі буде продовжувати роботу в напрямку популяризації та висвітлення історії та культури Маневиччини, Волинського Полісся та України.

Петро Хомич

Література:

Вернидубов О. Семен Лаховський – краєзнавець, фундатор та директор Маневицького краєзнавчого музею / О. Вернидубов // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 122–123.*

Бичкова О. Тут оживає історія : Маневицький краєзнавчий музей 5 листопада відсвяткував своє 45-річчя / О. Бичкова // *Нова доба. – 2012. – 24 листоп. – С. 3.*

Бубнюк А. Історію творять особистості / А. Бубнюк // *Нова доба. – 2007. – 24 листоп.*

Гика В. Із глибин віків до сьогодення / В. Гика // *Нова доба. – 2004. – 15 трав.*

Гусенко С. Маневицький краєзнавчий музей вдесьте провів Міжнародну історико-краєзнавчу конференцію / С. Гусенко // *Нова доба. – 2013. – 7 верес. – С. 3.*

Гусенко С. Набирає обертів проєкт музею одного експоната «Маневицький човен – моноксил» / С. Гусенко // *Нова доба. – 2021. – 29 лип. – С. 6.*

Маневицький краєзнавчий музей на Першому Волинському обласному музейному фестивалі отримав диплом переможця та головний приз // *Нова доба. – 2012. – 2 черв. – С. 5.*

Савич І. Човен – довбанку відмовилися продавати й почали консервувати / І. Савич // *Волин. новини. – 2016. – 9 черв. – С. 19.*

7 листопада Маневицький краєзнавчий музей відзначив 45-ту річницю своєї діяльності // Музейний простір. – 2012. – № 4 (6). – С. 2.

Хомич П. Краєзнавчий музей – візитна карта Маневиччини / П. Хомич // Нова доба. – 2012. – 19 трав. – С. 3.

Хомич П. Маневицький краєзнавчий музей виходить на міжнародний рівень / П. Хомич // Нова доба. – 2013. – 19 жовт. – С. 4.

Хомич П. Музей – екскурсійний та науково-дослідницький центр / П. Хомич // Нова доба. – 2010. – 16 трав. – С. 2.

Хомич П. Тридцять років на посаді директора : [інтерв'ю з директором Маневицького краєзнавчого музею Петром Хомичем / розмовляв Сергій Гусенко] // Нова доба. – 2016. – 14 трав. – С. 5.

Хомич П. Тут живе історія / П. Хомич // Нова доба. – 2002. – 18 трав. – С. 4.

Криштапюк Л. 5 листопада 40 років від дня відкриття Маневицького краєзнавчого музею (1967) / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2006. – С. 126–127.

Криштапюк Л. 5 листопада 50 років від дня відкриття Маневицького краєзнавчого музею / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 199–202.

11 листопада

110 років від дня народження А. З. Дублянського (1912–1997) – історика, журналіста, митрополита УАПЦ

У новітній історії Волині, України та Українці суспільно пошанований, фахово непорушний, церковно освячений статус посідає владика Анатолій Дублянський. Унезалежнення України на початку 1990-х років стало рушійним моментом у процесі символічної, але гідної репатріації історика, журналіста, клірика. Позаяк у радянській Україні його бездоганна діаспорна репутація зазнавала зухвалих і збиткових зазіхань: зусиллями

цензурно контрольованих та ідеологічно нафанатизованих волинських медій доброчини А. Дублянського на еміграції, якщо не замовчувалися, то спотворювалися чи зумисне оббріхувалися.

Вирішальну роль у цьому як фахово та етично шляхетному, так і джерельно аргументованому усправедливленні відіграли В. Мельник, В. Рожко, А. Свідзинський, А. Силюк, Б. Колосок, В. Дмитрук, О. Пальоха, митрополит Яків Панченко. Цій справі прислужилися наукові розвідки О. Силюк, Н. Кінд-Войтюк, О. Гаврилюка, Н. Стащенко, Г. Марчук, В. Фультмеса, М. Цапа.

Анатолій Дублянський народився 11 листопада 1912 року на хуторі Перетоки, біля станції Олика, в родині іконописця, художника та різьбяр Захарія Дублянського та Неоніли Швед.

Улітку 1915 року родину Дублянських було евакуйовано зі станції Олика до села Головач на Полтавщині, звідки походила хресна матір Анатолія – Марія Клембещук, а наприкінці того ж року Дублянські переїхали до м. Луганська, де батько почав працювати у фарбувальному цеху паровозобудівного заводу Гартмана. У серпні 1918 року Дублянські через Харків і Київ повертаються до Луцька, оселившись у придбаному батьком ще до війни будинку (за польського адміністрування – на вул. Торунський, 21, за радянського – на вул. Щепкіна, 7, але донині – будинок не зберігся).

Матір, Неоніла Швед походила з украї набожної, але зросійщеної родини: у власній сім'ї запровадила російську мову, то з її волі у серпні 1921 року сина було зараховано до підготовчого класу російської гімназії в Луцьку. Неабиякий хист він виявляв до уроків Закону Божого та історії, особливо ж до історії України, героїчними епізодами якої надихався радше у спосіб позашкільної самоосвіти та читання місцевої газети «Українська громада», а тому, закінчивши гімназію у червні 1930 року, постав юнаком цілковито українського усвідомлення та самототожності.

Рівень родинних статків змусив А. Дублянського із листопада 1930 по вересень 1931 року працювати канцеляристом Луцького шкільного інспекторату, а у жовтні 1931 року розпочати вивчати історію на гуманітарному факультеті Віленського університету імені Стефана Баторія. Активно долучився до студентського «Гуртка українців»; згодом став завідувачем бібліотекою; 1932 року газета «Українська нива» друкує його першу розвідку з історії

Волині, але учервні 1932 року через матеріальну скруту призупиняє студії. Повернувшись до Луцька, асистує журналістові Сергієві Вишневському та письменникові Володимирові Островському – останньому голові луцької «Просвіти». В «Українській ниві» та «Волинському слові» продовжує оприлюднювати перші краєзнавчі розвідки. На окрему увагу заслуговує його дослідження «Луцьк: історичний нарис», матеріали для якого нагромаджував ще у Віленській університетській книгозбірні. Водночас, із липня 1934 до січня 1937 року працює контролером побутових лічильників на Луцькій електростанції.

У вересні 1935 року відновлює студії з історії вже на гуманітарному факультеті Варшавського університету імені Юзефа Пілсудського, спеціалізуючись із історії України у видатного історика Мирона Кордуби. Підготовлену А. Дублянським курсову роботу на тему: «Участь князя Данила Галицького та його сина Романа у боротьбі за спадщину Бабенбергів» проф. Кордуба перекваліфікував і зарахував як магістерське дослідження. У червні 1938 року, закінчивши Варшавський університет із дипломом магістра філософії в галузі історії, отримав пропозицію М. Кордуби готувати докторат на тему «Адам Кисіль із Брусилова» та здобувся на відповідну стипендію Українського інституту у Варшаві. Тоді ж став позаштатним працівником Волинського музею у Луцьку, каталогізуючи архів родини Єловиців-Малинських, а під час літньої, відпустки (1939) опрацьовував джерела про Адама Кисіля у варшавській бібліотеці Замойських. Вибух війни унеможливив виконання докторату.

У вересні 1939 року отримав пропозицію на вчителювання у реорганізованій із польської гімназії українській десятирічці, а водночас залишався у музеї вже як науковий працівник і заступник директора. Через рік зосередився лише на музейній діяльності: організовував експедиції на козацькі могили Берестечка – Пляшевої; розкопки на городищі Перемиль; рятував разом із археологом Зигмунтом Леським старожитності Радзивілів від вандалізму розквартированого в Олицькому замку радянського гарнізону. Публікаторську діяльність із міркувань безпеки припинив, позаяк дуже швидко переконався, що українізація – заледве маскована советизація.

На момент початку німецько-радянської війни А. Дублянський

працював у Волинському музеї в Луцьку, але від управи ОУН був запрошений на посаду заступника керівника позашкільної освіти. Німецька цивільна адміністрація ліквідувала управління, а через два місяці – закрила щойно засновану українську гімназію. Безробітний наприкінці 1941 р. А. Дублянський зголосився на запрошення працювати у редакції газети «Український голос», на шпальтах якої постійно закликав «Охороняймо пам'ятники старовини». Навесні 1942 року під загрозою арешту від офіцера-цензора був змушений перейняти редакторство, яке дозволило йому здолати цензорову протидію публікації в кількох числах «Українського голосу» за грудень 1942 року спогадів Ольги Косач-Кривинюк «Перебування Лесі Українки в Луцьку», а приневолений окупантами друк офіціозу від агентства ДНБ, український читач оминав, вишіптуючи, що ДНБ – «Дурна Німецька Брехня». Перед приходом советів, у січні 1944 року, А. Дублянський залишає Луцьк, виїхавши до Австрії, а в 1945 році – до Німеччини.

У м. Регенсбурзі від 1946 року він редагує часопис «Слово» та стає секретарем парафіяльної ради Свято- Покровського храму, а у м. Амберзі – виконує обов'язки дяка, завідувача бібліотекою, активно працює в Українському комітеті.

Після належної підготовки 8 грудня 1951 року А. Дублянський приймає священничий сан: тоді ще архієпископ Никанор Абрамович у таборі переселенців у Мюнхені висвячує його на диякона, а вже 9 грудня – на священника. З 1956 року був членом Ради митрополії УАПЦ, а з 1969 року на соборі обраний членом Вищого церковного управління: попервах як секретар, а пізніше – став головою Управління.

Зусиллями отця Анатолія у вересні 1952 року було засновано і друкований орган УАПЦ – часопис «Рідна церква», який він особисто редагував упродовж 36 років. Спочатку журнал був двомісячником, а в 1958–1988 роках – кварталником. Чимало власних статей церковно-релігійної та історичної тематики о. Анатолій видрукував у часописі, а також залучав до співпраці відомих українських істориків і релігійних діячів: Наталію Полонську-Василенко, Івана Власовського, митрополита Іларіона (Івана Огієнка), Полікарпа Сікорського, Никанора Абрамовича та ін. Своє 50-річчя о. Анатолій відзначив вартісними науковими працями: «Українські святі» (Мюнхен, 1962) та «Тернистим

шляхом. Життя Митрополита Никанора Абрамовича» (Лондон, 1962).

У 1970 році митрополитом Мстиславом о. Анатолій призначений настоятелем парафії у м. Новий Ульм. 14 вересня 1978 року помирає його найвідданіша помічниця – дружина Євгенія Більо; потому – 24 травня 1981 року о. Анатолій приймає чернецтво, а 31 травня 1981 року у храмі – пам'ятнику святого Андрія Первозванного у Савнт-Бавнд-Бруці (США) відбулася архієрейська хіротонія на єпископа Лондонського та Західноєвропейського. У 1983 році на соборі УАПЦ в Лондоні був піднесений до сану архієпископа Паризького та Західноєвропейського з місцем перебування у м. Новий Ульм. А сьомий собор УАПЦ, що відбувся 7–10 квітня 1994 року у м. Гент (Бельгія) підніс владика до сану митрополита УАПЦ Паризького та Західноєвропейського, водночас обравши його заступником митрополита Константина – голови УАПЦ на Заході.

12 березня 1995 року після Акту євхаристійного єднання Української православної церкви в США та діаспорі зі Вселенським Константинопольським патріархом Варфоломієм I митрополиту Анатолію було надано титул митрополита Созопольського. Того ж року владика Анатолія в Німеччині відвідала делегація на чолі з патріархом Володимиром Романюком.

Науковий доробок владики було належно пошановано: у 1988 році – титулом почесного доктора філософії Українського вільного університету в Мюнхені; у 1994 році – членством у Науковому товаристві імені Т. Г. Шевченка в Європі; 11 листопада 1995 року – обранням Почесним доктором Волинської духовної академії УПЦ КП; 4 квітня 1996 року – обранням Почесним професором в галузі історії Волинського державного університету імені Лесі Українки.

У грудні 1996 року із нагоди 45-річчя священства та 15-річчя єпископства владика Анатолія привітав президент України Леонід Кучма та особисто посол України в Німеччині Юрій Костенко. Принагідно владика обрав Ю. Костенка як медіатора у справі передачі його особистого архіву Волинському краєзнавчому музею (нині – «Особовий фонд фотодокументальних матеріалів митрополита Анатолія Дублянського»).

За сприяння владики у 1997 році на Батьківщину з Парижа було повернуто особисті речі та ризи уродження Волині митрополита

УАПЦ Полікарпа Сікорського. А Волинська семінарія в дарунок від владики отримала його бібліотеку, 394 книги якої нині зберігаються у бібліотеці Волинської православної богословської академії в іменному фонді №6 «Митрополита Анатолія Дублянського».

Помер митрополит Паризький та Західноєвропейський УАПЦ в діаспорі Анатолій Дублянський 30 жовтня 1997 року на 85-му році життя в м. Новий Ульм.

Пощанування світлої пам'яті владики відкриттям 12 грудня 1997 року у Волинському краєзнавчому музеї виставки «Анатолій Дублянський (1912–1997). Життя віддане Богові та Україні» та проведенням тоді ж вечора «Носій Божої правди» у Луцькому будинку «Просвіти» засвідчили те, що особиста, фахова, сановна поштивість митрополита Анатолія Дублянського стала непорушним, чеснотливим і духовним стрижнем автокефальної Православної церкви України.

Віктор Панасюк

Література:

Дублянський А. Луцьк : іст. нарис з передмовою автора й ілюстраціями / А. Дублянський. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 32 с.

Дублянський А. Українські святі / А. Дублянський. – Мюнхен, 1962. – 99 с.

Дублянський А. Замок Любарта в Луцьку / А. Дублянський // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1953. – С. 18–21.

Дублянський А. Іов Кондзелевич – український Рафаель / А. Дублянський // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк, 1994. – С. 74–82.

Дублянський А. Іов Кондзелевич – український Рафаель / А. Дублянський // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 81–89.

Дублянський А. Пізнаймо Волинь ; Князь Володимир Василькович ; Іов Кондзелевич – український Рафаель ; Значення ікон у православній церкві ; Уривки з книги А. Дублянського «Тернистим шляхом життя митрополита Ніконора Абрамовича» / А. Дублянський // «Роде наш красний»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 693–700.

Дублянський А. Цікавий документ з 1619 р. До історії Луцького братства / А. Дублянський // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1967. – Ч. 9. – С. 25–27.

Дублянський А. У незалежній державі – незалежна церква / А. Дублянський // Нар. трибуна. – 1992. – 14 жовт. – С. 4.

Дублянський А. Українські святі / А. Дублянський // Старожитності. – 1992. – № 5. – С. 14–15.

Дублянський А. Українські святі, життя яких пов'язане з Волинню / А. Дублянський // Нар. трибуна. – 1991. – 14 груд. – С. 5; 1992. – 1 січ. – С. 5; 1 лют. – С. 5.

Дублянський А. Християнські святі українського народу / А. Дублянський // Нар. творчість та етногр. – 2000. – № 2–3. – С. 27–36.

Рожко В. Є. Високопреосвященний Анатолій Дублянський, митрополит Паризький і Західноєвропейський / В. Є. Рожко. – Луцьк, 2016. – 280 с.

Терський С. В. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Львівська політехніка, 2010. – 378 с.

Про А. Дублянського – див. Іменний покажчик.

Вознюк О. Внесок Анатолія Дублянського в розвиток української культури / О. Вознюк, А. Силюк // Волиняни у боротьбі за утвердження української державності в XX столітті : матеріали наук.-практ. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2020. – С. 63–72.

Кінд-Войтюк Н. Історія Волині у науковій спадщині митрополита Анатолія (Дублянського) / Н. Кінд-Войтюк // Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минувшина, сучасність, майбуття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 80-річчю освіт. закладу. – Луцьк, 2019. – С. 378–382.

Колосок Б. В. Рожко і нова монографія / Б. Колосок // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 367–370.

Рябчикова Ф. Популяризація Анатолієм Дублянським краєзнавства на сторінках часопису «Український голос» (1941–1944 рр.) / Ф. Рябчикова ; Сташенко Н. Леся Українка та її родина на сторінках луцької газети «Український голос» / Н. Сташенко

// Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 278–283, 371–375.

Силюк О. Анатолій Дублянський: від музейного працівника до митрополита УАПЦ : (літопис життя та діяльності за матеріалами фондів Волинського краєзнавчого музею) / О. Силюк ; Колосок Б. Анатолій Дублянський: листи про віхи життя / Б. Колосок ; Фультмес В. Митрополит Анатолій (Дублянський) – видатний ієрарх УАПЦ / В. Фультмес; Силюк А. Культурно-освітня та музейна діяльність Анатолія Дублянського в 1939–1941 рр. / А. Силюк // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею : наук. зб. – Вип. 5. – 2014. – С. 206–233, 255–260, 260–263, 294–297.

Силюк А. Внесок Анатолія Дублянського у дослідження життя Лесі Українки на Волині та її пошанування в 30–40-і роки ХХ ст. / А. Силюк, О. Силюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народження Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 160–165.

Силюк О. Історико-краєзнавче становлення особистості Анатолія Дублянського в міжвоєнний період / О. Силюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії : матеріали LIII Всеукраїнської іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 24-й річниці Незалежності України : наук. зб. – Луцьк, 2015. – Вип. 53. – С. 487–490.

Силюк О. Митрополит Анатолій Дублянський (1912–1997) про українських святих / О. Силюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 496–498.

Силюк О. Фонд митрополита Анатолія Дублянського (1912–1997) Волинського краєзнавчого музею / О. Силюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 203–228.

Силюк О. Церковно-релігійна та благодійна діяльність

митрополита Анатолія Дублянського на еміграції (за матеріалами Волинського краєзнавчого музею) / О. Силук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 392–401.

Фульмес В. Церковно-релігійна книгозбірня митрополита Анатолія (Дублянського) / В. Фульмес // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2018. – С. 590–598.

Вознюк О. Луцьк може похвалитися найбагатшим архівом автокефальної церкви / О. Вознюк // Волинь-нова. – 2018. – 25 жовт. – С. 13.

Войчик С. Ієрарх, який «працював на Бога і Україну» / С. Войчик // Вільн. шляхом. – 2017. – 25 листоп. – С. 4.

Пушкар Н. Волинський краєзнавчий музей період стагнації / Н. Пушкар, І. Несторук // Волин. монітор. – 2014. – 17 лип. – С. 8, 9; 29 черв. – С. 4–5; 12 черв. – С. 6–9.

Пушкар Н. Волинському краєзнавчому музею – 85 / Н. Пушкар // Волин. монітор. – 2014. – 12 черв. – С. 6–9.

Степанюк Т. Будинок Косачів виявили завдяки Ользі Косач-Кривинюк / Т. Степанюк // Волинь-нова. – 2018. – 4 жовт. – С. 12.

Фульмес В. Митрополит Анатолій (Дублянський) – засновник та редактор журналу «Рідна Церква» / В. Фульмес, М. Цап // Волин. благовісн. – 2014. – № 2. – С. 355–362.

Фульмес В. Погляди митрополита Анатолія (Дублянського) щодо майбутнього Помісної Української Православної Церкви) / В. Фульмес // Волин. благовісн. – 2016. – № 4. – С. 177–184.

Цап М. Справжні скарби / М. Цап, Л. Максимова // Волин. епарх. відом. – 2012. – груд. – С. 3.

11 листопада 100 років від дня народження А. З. Дублянського (1912–1997) – українського історика, журналіста, громадського та релігійного діяча в діаспорі // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2006. – С. 127–132.

Силук А. 11 листопада 100 років від дня народження А. З.

Дублянського (1912–1997) – українського історика, журналіста, громадського та релігійного діяча в діаспорі / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 162–165.

19 листопада

70 років від дня народження В. В. Простопчука (1952–2019) – українського письменника, заслуженого журналіста України

Виснажений тривалою хворобою 2 жовтня 2019 року помер Василь Простопчук, сповнивши свій життєвий, а сказати, житейський шлях: згорьована родина, пригнічені товариші, колеги, побратими, тужливий зойк материзни-батьківщини – села Поповичі Ковельського району на Волині – Василю «одвічної туги, настояної на вірності шляхам». Та позаяк упокоївся поет-лірик, поет-сатирик, поет – пісняр, то без жодної містики стверджуємо: Простопчукова творча місія відбулася, а таки триватиме ще довго, бо ж на початку 2000-х років Павло Загребельний напропорочив, що Василю поезія звучатиме «як чисте й радісне об'явлення нових надій і вознесення українського слова і українського погляду на світ».

А починався творчий шлях учня Поповичівської восьмирічки Василя Простопчука у 1969 році з публікацій у районній та обласній пресі. Успішно закінчивши у 1970 році Голобську десятирічку, Василь Простопчук того ж року вступив на факультет журналістики Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка.

Простопчук-студент відразу доєднався до університетської літературної студії імені Чумака (СіЧ). Вдалих студійний поетичний дебют, спілкування з шістдесятниками Іваном Драчем, Віталієм Коротичем та багатьма іншими стали тим набутих Василем досвідом фахового, етичного та естетичного нонконформізму, який не раз йому нагодиться у майбутньому. Коли ж у 1972 році ідеологічна нагонка та супровідні політичні репресії обернулися свавільним перейменуванням «СіЧ» на «СіР» (імені Рильського), то Василь Простопчук, Віктор

Баранов, Станіслав Чернілевський учинили бойкот, переставши відвідувати студію.

У 1975 році, закінчивши університетські студії, Василь Простопчук повертається на Волинь і пристрасно поринає у журналістську роботу, пов'язавши з 1975 по 2016 рік свої фахові амбіції зі формально переінакшуваною, але єдиною газетою. Він працює кореспондентом волинської обласної газети «Молодий лєнінець» (1975–1976 роки), завідувачем відділу (1976–1979 роки), редактором газети (з вересня 1979 року), редактором газети «Молода Волинь» (із листопада 1990 року), головним редактором газети «Віче» (з січня 1995 по квітень 2016 року).

Під редакторством Василя Простопчука «Молодий лєнінець» досягає третього тиражу в Україні серед молодіжних видань, а «Молода Волинь», друкуючи підривні рухівські документи та матеріали, сприяє урухомленню ґрунтовних соціально-політичних зрушень, вивільненню громадської ініціативи, заохоченню до дієвого подолання минулого думкою, вчинком, а чому й не сміхом?

Василь Простопчук засновує Волинську асоціацію сатириків, а її виключне видання «Нате!» на Всеукраїнському фестивалі гумору в Києві було визнане найкращим сатиричним часописом 1992 року. Тож бездоганна фахова репутація Василя Простопчука утверджувалася членством як у Національній спілці журналістів України (з 1980 р.), так і присвоєнням звання «Заслуженого журналіста України» (2002 р.) і внесенням його імені до книги рекордів України, адже він найдовше в Україні безперервно очолював одне й те саме видання (1979-2016 рік).

Нагородження Василя Простопчука орденом «За заслуги» III ступеня (1999 рік), орденом «Христа Спасителя» Української православної церкви Київського патріархату (2012 рік), відзначення Почесною грамотою Кабінету міністрів України (1999 р.), лауреатство премії імені Дмитра Нитченка (2009 рік) – переконливо самопромовисті.

Газетярство захопило Василя Простопчука, але не поглинуло цілковито, бо залишало предосить можливостей для поетичної творчості. Як слушно зауважує Віктор Баранов: «Він не квапився форсувати свої поетичні претензії, писав для душі, а не для кількості публікацій, нарощуючи в собі шар творчого чорнозему, на якому з часом заврожайлося напрочуд багато і ясно». Його

дебютна збірка лірики «Дерева, що поруч ростуть» (К.: «Радянський письменник», 1991), як відзначив Микола Вінграновський написана «поетом справжнім... без хімії». Його довірники до членства у Національній спілці письменників України (2009 р.) указували в рекомендаціях на «універсальний художній стиль, добірне слово, чітку, вишукану манеру поетичного письма» (Петро Перебийніс) і на те, що Василь Простопчук «винаходить для себе суто індивідуальні літературні форми і справді наповнює їх суто своїм художнім змістом<...>Такого комічного ефекту, такої сміхової енергії, такого віртуозного володіння жанрами афоризму, максими, сентенції, як у нього, в нашій літературі треба довго шукати» (Михайло Слабошпицький). Власні афоризми він називав «Васюкізмами», а прочитання Простопчуківих «Непрестольних гномів» змусило задуматись метра письменства Анатолія Дімарова, бо «тут одна-дві фрази – і цілий світ. Таку довершеність знайшов у Простопчука. Це проза, доведена до досконалості».

Василь Простопчук – автор понад п'яти десятків ліричних, сатиричних і дитячих книг; пісень – лауреатів багатьох фестивалів «Пісня року», «Шлягер», «Пісенний вернісаж»; один із авторів лібрето балетної вистави «Неминуча» у постановці Волинського академічного музично – драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.

Прочитавши Простопчукові книги лірики «Блаженність» і сатири «Подалі від ближнього» (обидві 2002 року), Павло Загребельний зауважив, що вони поєднані «рідкісною для українських поетів прикметою: гострим і тонким розумом, артистичним володінням словом, точним малюнком, що нагадує гравюру на склі».

У кожній із поетичних постанов – лірика та сатирика – Василь Простопчук є неперевершеним поетом-іроніком, та ще й іроніком-лаконістом. Понад це його іронія – не цинічна, а софістикована, чи ж би він писав про те, що «у кожному цілунку – зради трунок», чи про те, що «в розумних межах дурості не видно», а тому-то, «що не Мойсей, то фарисей». Творчий спадок Василя Простопчука відтак має велике майбуття, оприсутнюючи незабутнього поета, прозаїка та журналіста поміж нас сущих.

Віктор Панасюк

Література:

Журавський В. Майн нейміст Вася!: літ пародії / В. Журавський. – Луцьк, 1991. – 64 с.

Журавський В. Сучасні прокльони / В. Журавський. – Луцьк, 1991. – 64 с.

Журавський В. Торжество справедливості : сатира і гумор. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 106 с.

Журавський В. У нас сексу немає... : любовні жарти / В. Журавський. – Луцьк, 1991. – 43 с.

Простопчук В. Абецедарій – азбука любові : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 40 с.

Простопчук В. Ангели диявольських ночей : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 64 с.

Простопчук В. Ах! Рубаї : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 64 с.

Простопчук В. Білі метілі : лірика, гумор, сатира / В. Простопчук. – Київ : Феміна, 1995. – 304 с.

Простопчук В. Блаженність : лірика / В. Простопчук. – Київ : Дніпро, 2002. – 192 с.

Простопчук В. Борщ із криком: сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 112 с.

Простопчук В. Вдих і видих : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 80 с.

Простопчук В. Веселі розмовки : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 32 с.

Простопчук В. Ви вдруге явитесь із книги... / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2017. – 96 с.

Простопчук В. День народження гранчака : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 64 с.

Простопчук В. Дерева, що поруч ростуть : поезії / В. Простопчук. – Київ : Рад. письм., 1991. – 86 с.

Простопчук В. Езопа байки в чотири рядки: сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 104 с.

Простопчук В. Кажу вам про любов : вірші / В. Простопчук. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волин. облупр. по пресі, 1991. – 80 с.

Простопчук В. Кардинал Рішає : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 112 с.

Простопчук В. Клан кланом : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 528 с.

Простопчук В. Кленове листя : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Інтерконтакт, 1994. – 80 с.

Простопчук В. Колискова / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 8 с.

Простопчук В. Люби мене шалено. Жартували до зорі : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 64 с.

Простопчук В. Любов тривожніша за осінь : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 64 с.

Простопчук В. Любовна молитва : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 64 с.

Простопчук В. Миколайчики / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 8 с.

Простопчук В. Натхнення мовчазне : поезії / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 144 с.

Простопчук В. Неминуча: книга любовної лірики / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 104 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т 1 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007 – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т. 2 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т. 3 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т. 4 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т. 5 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : сатира та гумор. Т. 6 / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 224 с.

Простопчук В. Непристойні гноми : ювілейне. Т. 7 / В. Простопчук. – Ново волинськ : Формат, 2012. – 360 с.

ПроСТОРчук В. Непристойні гноми : сатиричні аферизми / В. ПроСТОРчук. – Київ : Ярославів Вал, 2014. – 504 с.

Простопчук В. Педанти і Данте : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 104 с.

Простопчук В. Пірога пирога : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 104 с.

Простопчук В. Подалі від ближнього : гумор та сатира / В. Простопчук. – Луцьк : Медіа, 2002. – 214 с.

Простопчук В. Поцілунок трави : поезії / В. Простопчук. –

Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 112 с.

Простопчук В. Правильна абетка / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 16 с.

Простопчук В. Рубаї / В. Простопчук. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 64 с.

Простопчук В. Рубаят Василя Простопчука : лірика / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 140 с.

Простопчук В. Стрибки з драбини : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 108 с.

Простопчук В. Третій тост : лірика, гумор, сатира / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 696 с.

Простопчук В. У сільському дворі / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 16 с.

Простопчук В. Чорні бусли : альб. для розфарбовування / В. Простопчук. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 16 с.

Простопчук В. Щілина в урні : сатира та гумор / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 144 с.

Простопчук В. Що у ста на вустах : каламбурні загадки / В. Простопчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 32 с.

Простопчук В. Дерева, що поруч ростуть ; Сильніша за шаблі й мечі ; В квадратах книг та ін. / В. В. Простопчук // Антологія літератури письменників Волині: під Лесиним небом / упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2019. – С. 157–172.

Простопчук В. Корсакове слово – краю оборона / В. Простопчук // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 118–120.

Простопчук В. «Лиш батькове прощання на вустах...» / В. Простопчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2019. – Ч. 24. – С. 106–115.

Простопчук В. Непристойні гноми / В. Простопчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – 2010. – Вип. 16. – С. 330–337.

Простопчук В. П'ять подушечок / В. Простопчук // Одкровення в кафе «Пегас» : збірник. – Київ, 2010. – С. 336–338.

Простопчук В. Стихне біль і минеться тривога ; Любов – коли зорі / В. Простопчук // Гравітація взаємності : антол. сучасн. укр. поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013. – С. 346–348.

Простопчук В. Як ми для президента пісню писали / В.

Простопчук // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 97.

Простопчук В. «У кожному цілунку – зради трунок» / В. Простопчук // Волинь. – 2020. – 19 листоп. – С. 23.

Сто волинських бувальщин / упоряд. В. В. Простопчук. – Луцьк, 1990. – 48 с.

Стасюк Л. Історія спорудження погруддя Олени Пчілки в м. Луцьку : хроніка подій / Л. Стасюк // Минувле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народження Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – С. 283–285.

Данилюк В. Вічний вирій Василя Журавського / В. Данилюк // Волин. газета. – 2020. – 19 листоп. – С. 3.

Кицан О. Традиції східної поезії у творчості волинських поетів / О. Кицан // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 77–81.

Малімон Н. А. Журналіст і поет... : на Волині прощаються з Василем Простопчуком / Н. А. Малімон // День. – 2019. – 3 жовт. – С. 2.

Пам'ять про друга. Не стало Василя Простопчука // Волин. газета. – 2019. – 3 жовт. – С. 10.

Приходько Л. «Якщо не встигну, щось не докажу, не долюблю когось, не дочекаюсь» / Л. Приходько // Волинь. – 2019. – 10 жовт. – С. 12.

Слабошпицький М. Гідно витримав удар. Василь Простопчук / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 2019. – 7 листоп. – С. 11.

Василь Простопчук // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 55–59.

Василь Простопчук // Сучасні письменники України : бібліогр. довід. / упоряд. А. Гай. – Київ, 2011. – С. 381.

Троневи́ч Н. 19 листопада 60 років від дня народження В. В. Простопчука (1952) – українського письменника, головного редактора газети «Віче-інформ», заслуженого журналіста України

/ Н. Троневич // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 168–172.

7 грудня

75 років від дня народження М. Х. Махомеда (1947–2019) – заслуженого працівника народної освіти України

Михайло Хомович Махомед народився 7 грудня 1947 року в селі Горішнє Горохівського району в селянській сім'ї. Навчався у Горішненській початковій, Сенкевичівській середній школах, на фізико-математичному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки.

Після закінчення інституту отримав направлення на роботу в Луцьку середню школу № 4 на посаду вчителя фізики і математики, де працював до травня 1971 року. Зі школи був призваний на службу в армію, яку проходив матросом Балтійського флоту. Після армії повернувся у четверту школу міста Луцька.

46 років педагогічного стажу, з яких 32 в галузі освіти міста Луцька пройдено шлях: вчителя фізики середньої школи № 4, заступника директора з навчально-виховної роботи Луцьких заочної середньої школи та середньої школи-інтернату, директора середньої школи № 15 (1978–1982 роки), завідувача відділу народної освіти Луцького міськвиконкому та начальника управління освіти Луцького міського виконавчого комітету (1986–2006 рр.), викладача кафедри НОУШ Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки на умовах погодинної оплати (1986–1988 рр.) та старшого викладача кафедри НОУШ (за таких же умов у 1993–1996 рр.).

В управлінській кар'єрі Михайла Хомовича вагоме місце мали і два періоди роботи в обласному відділі народної освіти (1982–1986 рр.) та в управлінні освіти і науки обласної державної адміністрації (2006–2008 рр.) на посадах заступника завідувача, завідувача відділу шкіл Волинського облвнн та заступника начальника, начальника відділу дошкільної, середньої та вищої освіти управління освіти і науки облдержадміністрації.

Вісім років (2008–2016 рр.) пропрацював Михайло Хомович у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти у

відділі зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингових досліджень.

На кожній посаді Михайла Хомовича – багатогранність проявів сильної, рішучої, вимогливої, відповідальної, самодостатньої особистості, запорука успіхів котрої – глибока науково-теоретична підготовка, досконале знання сучасного змісту освіти, теорії і практики менеджменту, нормативно-правової бази освітньої галузі, чітке визначення проблем і перспектив розвитку освітнього простору міста та області, творче ставлення до всього нового та вміння організувати педагогічних працівників на його впровадження.

Спрямовуючи педагогів на постійну роботу над собою, поповнення знань з педагогіки, психології, менеджменту, сам знаходився в постійному пошуку раціональних форм управлінської діяльності. Активна співпраця М. Х. Махомеда з науково-методичним виданням Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (ВІППО) «Педагогічний пошук» як члена його редколегії (1997–2007 роки) та активного автора суттєво впливала на редакційну політику та зміст часопису. Статті Михайла Хомовича у «Педагогічному пошуку» знайомили педагогічну громадськість області з інноваційною діяльністю управління освіти.

Серед таких інновацій – створення міського науково-методичного центру, який Михайло Хомович очолив. Центр значно змінив вектори методичної підготовки вчителя, розробив нові підходи до експертизи діяльності навчальних закладів, налагодив співпрацю з науковими установами та провідними вченими з Києва, Харкова, Запоріжжя, Кривого Рога, Волинського національного університету імені Лесі Українки. Важливим напрямом співпраці Центру і ВІППО стало залучення його методистів, учителів міста до роботи у творчих групах, до участі у проєктах інституту. Досвід Центру з проблеми «Системний підхід до управлінської діяльності закладами освіти» вивчений, узагальнений та рекомендований ВІППО до впровадження у закладах освіти області.

Один із головних аспектів діяльності Михайла Хомовича відображений у назві однієї із його статей: «Від інновації в управлінні – до нової якості випускника школи», в якій він наголошував: «Захистити випускника знаннями в межах

Державного стандарту освіти – мета усіх інновацій управління освіти та закладів освіти міста». І це було не гасло – це була цілеспрямована робота з розвитку творчої обдарованості луцьких школярів. Головні її кроки – відкриття у 1991 році літньої школи «Ерудит» для дітей, які досягли успіхів у навчанні, творчих інтелектуальних змаганнях. Така школа була єдиною не лише на Волині, а й в Україні. Наступний крок – затвердження у 1997 році пакету локальних нормативних документів, які узаконювали такий вид діяльності у школі, як пошуково-дослідницька робота.

З 1994 року в Луцьку проводиться традиційне щорічне свято підведення підсумків конкурсу «Школа року» та відзначення найшанованіших і найталановитіших педагогів і учнів шкіл міста.

Педагогічна діяльність М. Х. Махомеда відзначена нагрудними значками «Відмінник народної освіти» (1982 р.), «Окличник просвещения СССР» (1987 р.), знаком «Відмінник освіти України» (1996 р.), Почесними грамотами та Подяками Міністерства освіти та науки України, Волинської обласної державної адміністрації, Управління освіти і науки ОДА, Львівського регіонального центру оцінювання якості знань тощо та у 1992 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України».

Вагомі результати управлінської діяльності М. Х. Махомеда – у визнаних успіхах освіти міста Луцька і традиціях, закладених Михайлом Хомовичем, які живі в пам'яті його колег, педагогів міста, усіх, з ким зводили його життєві шляхи в освітньому просторі міста, і донині.

Галина Романчук

Література:

Махомед М. Х. Переднє слово / М. Х. Махомед // Освіта міста за роки незалежності : інформ. зб. – Луцьк, 2005. – С. 3–13.

Махомед М. Х. Методичною роботою – управляти / М. Х. Махомед // Рідна шк. – 1992. – № 3/4. – С. 68–71.

Махомед М. Х. Наука і практика управління / М. Х. Махомед // Пед. пошук. – 1995. – № 8. – С. 12–17 ; 1996. – №1 (9). – С. 8–11.

Махомед М. Х. Про деякі аспекти керівництва сучасною школою / М. Х. Махомед, С. Я. Поляков // Пед. пошук. – 1994. – № 1. – С.4–10.

Махомед М. Х. Тестові технології оцінювання якості освіти

школярів / М. Х. Махомед // Пед. пошук. – 2014. – №1 (81). – С. 58–61.

Махомед М. Х. Шляхи реалізації стратегічної мети освіти / М. Х. Махомед // Пед. пошук. – 2001. – №3 (31). – С. 17–18.

Махомед М. Від інновацій в управлінні – до нової якості випускника школи / М. Махомед // Пед. пошук. – 2004. – №3 (43). – С. 18–20.

Махомед М. Методичні рекомендації щодо складання тестових завдань (на допомогу вчителям-предметникам) / М. Махомед // Пед. пошук. – 2009. – №1 (61). – CD-дод.

Махомед М. Освіта Луцька в контексті програми уряду «Назустріч людям» / М. Махомед // Пед. пошук. – 2005. – №3 (47). – С. 10–12.

Маслай Г. С. Нові підходи до роботи з педагогічними кадрами / Г. С. Маслай, М. Х. Махомед // Пед. пошук. – 1995. – № 6. – С. 21–26.

Анотований каталог досвіду роботи переможців обласного, Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та перспективного передового досвіду освітян Волині. – Луцьк, 2003. – 150 с.

Балик Н. Виховувати особистість. Нотатки із серпневої зустрічі-діалогу педагогів Луцька / Н. Балик // Волинь. – 1992. – 29 серп. – С. 2.

Гуменюк М. Михайло Хомович Махомед – начальник управління освіти Луцького міськвиконкому / М. Гуменюк // Пед. пошук. – 2003. – № 2 (38). – С. 3–4.

Єндрощук С. Спочатку люби, а потім – учи / С. Єндрощук // Пед. пошук. – 2003. – № 1 (37). – С. 15–16.

Матіюк Т. П. Коли мета спільна / Т. П. Матіюк // Пед. пошук. – 2015. – № 1(85). – С. 69–71.

Мокійчук Н. Г. Сучасна школа... / Н. Г. Мокійчук, Г. Я. Мокану // Пед. пошук. – 2000. – № 2 (26). – С. 21.

Обмінялися досвідом // Пед. пошук. – 1995. – №8. – С. 32.

7 грудня

70 років від дня народження Н. С. Кумановської (1952) – української художниці

Наталя Кумановська народилась 7 грудня 1952 року в місті

Володимирі-Волинському у родині адвоката Сергія Ременяки. Від 1954 року мешкає в Луцьку. Успіхами в царині малювання означене вже її дитинство та шкільні роки. Тоді в родинному колі прогнозували зовсім маленькій дівчинці велике майбутнє в мистецтві, дивуючись фантазії, незвичайній, як на юний вік, технічності виконання робіт. У Луцькій дитячій художній школі їй пощастило на добрих вчителів (Леся Каспрук, Олена Никорак, Олександр Шмаков, Петро Сензюк), які не тільки передали основи професійної грамоти, а й повпливали на становлення особистості. Опісля закінчення навчання Наталя Кумановська вступила у Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва імені Івана Труша на факультет художнього розпису (провідні викладачі з фаху: Роман Безпалків, Степан Костирко). Місто Львів, ця мистецька столиця України із її музеями, бібліотеками, театрами, вуличками, які дихають старосвітчиною, шедевральною архітектурою, пам'ятниками культури та історії, не просто додала важливих акцентів у інтелектуальному зростанні, а й своєрідно «інфікувала» творчістю, потребою самореалізації, ствердженню власних фахових устремлінь. Відомі львівські художники (Роман Сельський, Маргіт Сельська, Карло Звіринський), ровесники із середовища львівського андерграунду (Олександр Аксінін, Микола Кумановський, Ярослав Качмар, ін.) також суттєво повпливали як на світогляд, так і формування особистої творчої моделі художниці.

У 1977 році сповнена серйозних планів вчорашня студентка повернулася до Луцька. У 1978–2003 роках працювала викладачем Луцької дитячої художньої школи. Окрім роботи з дітьми, наполегливо займалась творчою діяльністю. Разом із чоловіком Кумановським Миколою Івановичем (1951–2016) брала активну участь у художньому житті Луцька, розбудовуючи особистий мистецький простір. У 1978 році стала співорганізатором і членом Клубу творчої молоді.

Авторська графіка, малярство, оформлення книг – провідні види творчої діяльності Наталі Кумановської. Одна із особливостей її, як мистця – надзвичайно вдумливе ставлення до процесу роботи над твором. Композиційна будова, колорит, весь зображальний ряд, аж до найменших деталей, гармонійно осмислені, виражені, розкривають головні задуми інколи предивних сюжетів («Квітникарки», «Читання листів», «На березі

вічної ріки», «Продавчині риби», «Луцький натюрморт», ін.). Відтак доробок Наталі Кумановської не є особливо чисельний, проте означений він цілісністю та послідовністю пошуків. Кожен твір її доробку відзначає специфічна псевдосюжетність. Дія зазвичай розгортається під особливим кутом зору, з непередбаченими поворотами, в незрозумілих напрямках. Персонажі, а це головним чином жінки і діти, живуть в якомусь химерному (як сон, мрія, казка?) світі, повільно мандруючи на тлі до щему знайомих міських околиць, парків, садів.

Мить і вічність – та блискавка-вісь, що наскрізно пронизує простір її олійних полотен, мініатюр-акварелей, не оминаючи звичайних начерків пером. Ліричні герої Наталки Кумановської ніби присутні в різних століттях, на перехрестях різних суспільних формацій, на перетинах різних географічних шляхів. Категорія часу, набуваючи тут якогось особливого виміру, неначе призупиняє свій рух, асоціюється із уповільненим плином життя, неначе закарбованим об'єктивом кінокамери. Пагорби із мурами замків, дзвіниць, самотні крісла, мінливі барви літа, гра тіней, рухливість хмар на грозовому небі – ритмомелодикою цих зримих архетипів художниці вдається передати повільний поступ днів, хвилин, годин. Настроєво-емоційна шкала малярства вібрує багатством інтонацій меланхолійно-ліричного спрямування. За спокоєм, безтурботністю раптом підкрадається млосна печаль, тінь смутку немов серпанком огортає красиві голівки одалісок і принцес у момент нескінченних чайних церемоній, бесід, музикування, гри в шахи та пінг-понг.

Творчі пошуки Наталі Кумановської означені певною духовною спільністю із стилістикою малярства початку ХХ ст., а особливо пластичними прийомами французької групи „Набі”. Достоту близькими художниці є Боннар, Матіс, Клімт, Мурашко. У композиційній будові та просторових співвідношеннях її полотен часто переважають ідеї декоративного мистецтва. Інколи вони настільки помітні, що можна проводити певні аналогії із народним орнаментом („Переселення”, „Сон”, „До дерева життя” та ін.).

Свідоме уникнення експресивності компенсує витонченість і навіть крихкість форми. Все загалом додає полотнам розпливчастості, розкриваючи головну суть мистецького кредо авторки: в рисах буденності побачити прихований символ і

символічний зміст, а красу й гармонію відшукати в предметах простих і до банальності знайомих.

Наталя Кумановська достоту активно займається виставковою культурно-мистецькою діяльністю. Вона – учасник багатьох республіканських, обласних та міських виставок. На особистому рахунку художниці ряд надзвичайно цікавих персональних експозицій. Об'ємний виставковий проєкт «Наталя Кумановська. Малярство. Графіка» було розгорнуто у Художньому музеї (2017). Його експозиційний ряд створили найновіші твори мисткині, а також акварель, авторська графіка, малярство попередніх років. Фотографії із особистого архіву додали всьому представленому особливих барв і сенсів. Проєкт став демонстрацією творчого шляху художниці та своєрідним прогнозом майбутнього поступу.

Зоя Навроцька

Література:

Контрасти метафор : кат. виставки. – Луцьк : Ініціал, 2016. – 112 с.

Кумановська Н. Пейзаж. 2001. Полотно, олія / Н. Кумановська // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 410.

Думська С. Повернутися вперед / С. Думська // Волин. газета. – 2013. – 7 листоп. – С. 16.

Клімчук Л. «Обернена перспектива» Наталки Кумановської / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 31 берез. – С. 16

Навроцька З. На межі таємниці / З. Навроцька // Волин. газ + Кур'єр 7 муз. – 2006. – 23 берез.

Навроцька З. Кумановська Наталія Сергіївна : (07.12.1952, м. Володимир-Волинський, живописець) / З. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 138.

Навроцька З. 7 грудня 60 років від дня народження Н. С. Кумановської (1952) – української художниці / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин.

ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 186–187.

19 грудня

**100 років від дня народження Н. Г. Горлицької
(1922–2006) – української вишивальниці, заслуженої
майстрині народної творчості України**

Надія Гаврилівна Горлицька народилася 19 грудня 1922 року в селі Кульно Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща), на території Холмщини. Походить з родини православного священика Гавриїла Коробчука, в якій виховувалася разом з братом Левком, сестрами Любою і Вірою. У 1939 році Надія закінчила польську гімназію в місті Замості. З 1940 року вона з родиною проживала у місті Холмі. Саме туди направили батька на посаду вікарія українського православного собору Різдва Пресвятої Богородиці, а у 1944–1945 роках він був помічником настоятеля Холмського кафедрального собору. Під час подій Другої світової війни, завдяки заступництву митрополита Холмського і Підляського Іларіона (Огієнка), їй вдалося врятуватися від вивезення на примусові роботи до Німеччини. У той час Надія Гаврилівна працювала в пресовому відділі духовної консисторії, потім – у зерновому відділі повітового Союзу кооперативів. Наприкінці 1945 року родину Коробчуків депортували з Польщі в Україну. Оселилися вони в Луцьку, що на Волині, де й пройшли наступні роки життя й творчості Надії Горлицької.

У Луцьку в 1946 році Надія Гаврилівна одружилася з Олексієм Горлицьким, артистом Волинської філармонії. З ним виховувала доньку Наталю і сина Данила, який пішов у засвіти ще досить молодим. На волинській землі вона активно займалася вишивальним мистецтвом, знайомим з дитячих і студентських років. Майстриня вільно володіла багатьма вишивальними техніками, серед яких улюбленими були вирізування, виколювання і різного виду мережки. Свою першу вишиту сорочку створила у сімнадцять років й берегла все життя. Сьогодні вона є окрасою збірки творів народного мистецтва Волинського краєзнавчого музею.

З 1977 року Надія Горлицька – активна учасниця різноманітних

свят і фестивалів декоративно-ужиткового мистецтва, за участь в яких була відзначена дипломами, грамотами, подяками. У 1990 році їй присвоєно звання «заслуженого майстра народної творчості України», а з 1991 року Н. Горлицька входила до Волинського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Саме на 1980–1990-ті роки припадає її активна просвітницька робота. Майстриня брала участь у майстер-класах, зустрічах, навчала студентську молодь вишивальному мистецтву у школі народознавства, що діяла у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, на заняттях гуртків у школах міста Луцька.

Разом з однодумцями Надія Горлицька популяризувала техніку «занизування», яка була притаманна для традиційної культури Західного Полісся наприкінці XIX – початку XX століть. Саме нею й створено більшість її робіт.

Талановита майстриня вишила чимало рушників для хатніх інтер'єрів та церков, серветок, скатертин, доріжок, чоловічих і жіночих сорочок, блузок, а також фартушків, поясів, спідниць, краваток, використовуючи, здебільшого, геометричні орнаменти, вдало закомпоновані в орнаментальні ряди на сірому й білому полотні, з використанням чорної, червоної, білої, блакитної й бежевої барв. Її власні композиції створені на основі творів українського традиційного народного мистецтва, яким щиро захоплювалася, вивчала і популяризувала.

Роботи Надії Горлицької потрапили до багатьох музейних і приватних збірок в Україні та за кордоном: у Бразилії, США, Канаді, Австралії, Чехії, Польщі та інших країн. Демонструвалися її вишиті твори на численних персональних й колективних виставках у Колодяжненському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки, Волинському краєзнавчому музеї (Луцьк), Національному музеї літератури України (Київ), Національному музеї Тараса Шевченка (Київ), Музеї Лесі Українки Волинського національного університету (Луцьк), під час I-го Світового конгресу українців Холмщини і Підляшшя (Львів) та багатьох інших.

Проводила Надія Гаврилівна активну громадську роботу, будучи співчанкою Всеукраїнської громадської організації «Союз українок» і Волинського обласного громадсько-культурного товариства «Холмщина».

Майстриня удостоєна премії «Одержимість» Волинського відділення Українського фонду культури і нагороджена відзнакою «Крило натхнення» обласної програми «Людина року Волинського краю – 2000» в номінації «Гуманна справа року». Адже завдяки родині Коробчуків, врятована й збережена давня православна святиня – Холмська ікона Божої Матері, яку Надія Горлицька в 1996 році передала Музею волинської ікони (Луцьк). Для цього образу майстринею створені два рушники, які й сьогодні є його прикрасою. Перший рушник вона вишила разом з мамою Вірою Коробчук у 1930-х роках, а другий – самостійно уже на початку 2000-х років.

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

Каталог персональної виставки творів вишивальниці Н. Г. Горлицької. – Луцьк : [б. в.], 1988. – 14 с.

Гатальська Н. До питання дослідження народного килимарства на Волині / Гатальська Н. // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. : зб. наук. пр. – Луцьк, 2005. – С. 89–91.

Гатальська Н. Мистецький світ Надії Горлицької: кат. вишиваних робіт майстрині / Н. Гатальська // Українці Холмщини і Підляштя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – С. 410–420.

Онуфрійчук М. Горлицька Надія Гаврилівна / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 32–33.

Приймак В. О. Творці волинської диво вишивки / В. О. Приймак // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 179–180.

Ревуха Р. Жінки в національній історії і культурі. Коробчуки: батьки та їхні діти / Р. Ревуха // Збірник учнівських і студентських робіт конкурсу імені Галшки Гулевичівни / відп. ред. і упоряд. О. Б. Ярош. – Луцьк. – 2003. – С. 78–79.

Хмелярська Л. Її диво-вишивки як джерельна вода / Л. Хмелярська // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр.

конф. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 119–122.

Хомова Т. «Обереги милосердя» Надії Горлицької / Т. Хомова // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї : матеріали четвертої Всеукр. наук.-етногр. конф., присвяч. 80-річчю від дня народження Олекси Ошуркевича 16–17 квіт. 2013 р. : наук. зб.* – Луцьк, 2013. – Вип. 44. – С. 277–282.

Бондарук Л. Пані Надія знову дає надію / Л. Бондарук // *Волинь-нова.* – 2012. – 18 груд. – С. 12.

Борковський А. Від бомбардування образ Холмської Богородиці врятувала двоюрідна сестра автора «Майстра і Маргарити» : 15 вересня 2000 року Надія Горлицька офіційно передала святиню у Музей Волинської ікони / А. Борковський // *Волинь.* – 2019. – 12 верес. – С. 12.

Лагановський Л. Вишиванки української Мадонни / Л. Лагановський // *Уряд. кур'єр.* – 2002. – 23 берез.

Недільська Н. Холмську Богородицю ми вночі перевезли у мамин будинок : з'явилися нові подробиці переховування волинської святині / Н. Недільська // *Волинь.* – 2020. – 13 лют. – С. 7.

Хомова Т. 19 грудня 90 років від дня народження Н. Г. Горлицької (1922–2006) – української вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України / Т. Хомова // *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба.* – Луцьк, 2011. – С. 190–193.

22 грудня

**85 років від дня народження М. А. Онуфрійчука
(1937) – українського письменника, публіциста,
екс-голови Волинського обласного ветеранського
громадсько-культурного товариства «Холмщина»,
заслуженого працівника культури України**

Микола Антонович Онуфрійчук народився 22 грудня 1937 року в селі Путновичі Холмського повіту Люблінського воєводства (Польща) в сім'ї сільського коваля Антона Онуфрійчука та Марії

Малашук з родини хліборобів.

У листопаді 1944 року родину Онуфрійчуків разом з іншими холмщачами було виселено з Польщі у село Заможне Великотокмацького району Запорізької області.

У вересні 1945 року родина переїздить у місто Ківерці на Волині. Микола Онуфрійчук навчається у Ківерцівській середній школі № 1, де в 1954 році отримує атестат про середню освіту. У 1956–1960 роках студент історико-філологічного факультету Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки (нині Волинський національний університет імені Лесі Українки) за спеціальністю – вчитель історії, української мови та літератури. У 1972 році закінчує факультет журналістики Вищої партійної школи у Києві.

Микола Онуфрійчук є багатогранною особистістю. Навчаючись у школі та інституті, захоплювався драматургією, акторським, хоровим, ораторським мистецтвом, брав участь у роботі студентського наукового товариства, літературній студії. Його вірші, байки та гуморески друкувались у місцевих газетах. Цікавився краєзнавством та археологією. У студентські роки брав участь у роботі археологічної експедиції під керівництвом наукового співробітника Інституту археології АН СРСР Ю. В. Кухаренка, яка працювала на Любомльському та Головинському районах Волинської області.

Трудову діяльність Микола розпочав у 1954 році різноробочим, а в студентські роки працював у складі студбригади на цілинних землях Казахстану, на новобудовах Луцька, у колгоспах області.

Упродовж 1960–1970-х років працював у Луцькому міському і Волинському обласному комітетах комсомолу. Завжди був творчим, активним працівником. За його ініціативою було засновано обласну літературно-мистецьку премію імені Олександра Гаврилюка, лауреатами якої стали Ганна Жежко, Олександр Богачук, Петро Мах, Василь Гей. У 1972–1986 роках працював у Будинку політичної освіти в Луцьку. З вересня 1987 по травень 1999 року очолював Волинське обласне відділення Українського фонду культури, де працював над розробкою та реалізацією добродійних програм «Тарас Шевченко і Волинь», «Леся Українка і Волинь», «Діти, молодь і культура», «Волинь пам'ятає», «Старе місто», «Холмщина», «Книга» та інших. Сприяв виданню краєзнавчої літератури. Приймав участь у відродженні

товариства «Просвіта», у створенні обласних громадських об'єднань, зокрема, Волинських товариств краєзнавців, культури національних меншин, «Холмщина», «Меморіал». Разом з іншими волинянами доклався до спорудження пам'ятника Тарасові Шевченку у Луцьку.

М. А. Онуфрійчук був ініціатором заснування обласних літературно-мистецьких премій фонду культури «Надія», «Одержимість» для відзначення обдарованих дітей та молоді, творчої інтелігенції, а також благодійної стипендії фонду культури імені Галшки Гулевичівни. Він був організатором проведення численних літературних, історико-краєзнавчих вікторин і конкурсів, виставок робіт юних художників, писанкарів і т.п.

М. А. Онуфрійчук є автором понад 500 публіцистичних, краєзнавчих статей, учасником радіо та телепередач. Як науковець бере участь у роботі наукових конференцій з питань історії, культури та пам'яткознавства Волині, Холмщини, Підляшшя.

З 2000 по 2019 роки М. А. Онуфрійчук очолював Волинське обласне ветеранське громадсько-культурне товариство «Холмщина». Він багато зробив для захисту прав переселенців-холмщаків, збереження історичної пам'яті про рідний край, його святині, культуру, традиції українців Холмщини і Підляшшя. Це була ініціативна, одержима праця. В одній із своїх публікацій Микола Онуфрійчук писав: «З метою зберегти пам'ять ми об'єднуємося в товариства, збираємо свідчення про наше життя-буття. Проводимо наукові конференції, академії, віча скорботи, фестивалі, видаємо книги, організовуємо паломницькі поїздки на храмові свята, церковні урочистості в Холмі, Яблочині, Грубешові, Туровичах та інших місцях, беремо участь у вшануванні та прославленні духовних святинь, у спорудженні храмів, облаштуванні кладовищ, могил невинних жертв терору, у встановленні пам'ятників». Є засновником обласного фестивалю «Ти не згасла, зоре ясна».

Протягом багатьох років Микола Антонович Онуфрійчук вміло поєднує наукову, громадсько-культурну роботу з письменницькою діяльністю. У 1980-х роках переклав українською книжки білоруських письменників: Алєся Жука, Павла Миська, Василя Хомченка; взяв участь у перекладі оповідань молодих російських письменників, що вийшли друком у видавництві «Молодь» під назвою «Первоцвіт». У його творчому

доробку письменника, як серйозна документалістика, так і твори для дітей. Микола Онуфрійчук є автором публіцистично-документальних творів: повісті «Солона грудка Холмської землі» (2000 р.), видань «Холмському роду нема переводу» (2005 р.), «Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина» (дві книжки – 2005 і 2010 рр.), «Нас поріднили Холмщина й Волинь» (2010 р.). 3-під пера письменника вийшли дитячі твори – «Загадайлівка» (2000 р.), «Дивниця» (2001 р.), «Лісі та чубаті» (2002 р.), «Сонячний зайчик» (2007 р.), «Ведмеже заохочення» (2007 р.), та інші.

У 1997 році Микола Антонович Онуфрійчук отримав почесне звання «Заслужений працівник культури України». Він є дипломантом загальнонаціональної програми «Людина року – 1997» у номінації діячі культури і мистецтв. Із 2005 року – член Національної спілки письменників України. У 2004 році став лауреатом премії «Данилова корона» Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина» за повість «Солона грудка Холмської землі» та цикл публікацій, присвячених історичній долі, культурі українців Холмщини і Волині.

Є членом Національної спілки журналістів і Національної спілки краєзнавців України. За сумлінну багаторічну працю нагороджений орденами «Знак Пошани», «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, чотирма медалями. За сумлінну працю, активну благодійну діяльність, вагомий внесок у розвиток Волинського краю Микола Антонович Онуфрійчук нагороджений багатьма почесними Грамотами Волинської обласної ради, Волинської обласної державної адміністрації, управління культури і туризму облдержадміністрації, управління культури Луцької міської ради. а також грамотами і подяками Волинського обласного товариства краєзнавців, Волинського Національного Університету імені Лесі Українки.

Євгенія Ковальчук

Література:

Онуфрійчук М. Ведмеже заохочення / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 28 с.

Онуфрійчук М. А. Гуртуймося, братаймося / М. А. Онуфрійчук.

– Луцьк : Волин. обл. друк., 2018. – 384 с.

Онуфрійчук М. Дзвони Холмщини / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Ініціал, 2012. – 50 с.

Онуфрійчук М. Дивниця : повість, оповідання, казки / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2001– 56 с.

Онуфрійчук М. Для блага рідної культури: літопис Волин. обл. відділення укр. фонду культури (1987–1997) / М. Онуфрійчук. – 2-ге вид., доповн. і випр. – Луцьк, 1998. – 49 с.

Онуфрійчук М. Дух у сові не зів'яне : вірші, байки / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Терен, 2012. – 116 с.

Онуфрійчук М. А. З минулих літ : статті, есеї, інтерв'ю / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк : Терен, 2018. – 348 с.

Онуфрійчук М. Загадайлівка : загадки для дітей / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 16 с.

Онуфрійчук М. Лисі та чубаті : гумореска, бувальщини / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2002 – 56 с.

Онуфрійчук М. Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина», 1990–2005 рр. / М. Онуфрійчук, І. Засадко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 92 с.

Онуфрійчук М. А. Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина» 2010–2015 рр. / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк : Ініціал, 2015. – 125 с.

Онуфрійчук М. А. Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина» 2015–2020 рр. / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк : Ініціал, 2021. – 74 с.

Онуфрійчук М. А. Любомудрія садок : зб. приповідок, міні-віршів, загадок, акростихів, скоромовок, каламбурів / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк : Терен, 2013. – 142 с.

Онуфрійчук М. Мій милий отчий краю : зб. пісень / передм. М. С. Стефанишина ; М. Онуфрійчук. – Луцьк : Терен, 2012. – 60 с.

Онуфрійчук М. Нас поріднили Холмщина й Волинь : розповіді про депортованих українців з Холмщини, Підляшшя, Надсяння та їх нащадків / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 288 с.

Онуфрійчук М. Солонина грудка Холмської землі : повість / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 156 с.

Онуфрійчук М. Сонячний зайчик / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 28 с.

Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 164 с.

Онуфрійчук М. А. Як я став книголюбом, краєзнавцем, літератором / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк : Ініціал, 2017. – 51 с.

Онуфрійчук М. Кобзарський дух ; На постаменті нашої любові : історія спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Луцьку / М. Онуфрійчук // Апостол правди і науки. Волинські письменники – 200-літньому ювілею Тараса Шевченка / ред.-упоряд О. Г. Потурай. – Луцьк, 2014. – С. 75–76, 125–140.

Онуфрійчук М. Нас поріднили Холмщина й Волинь / М. Онуфрійчук // Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947) : в 3 т. / Ю. Макар, М. Горний, В. Макар. – Чернівці, 2014. – Т. 2 : Дослідж., спогади, док. – С. 502.

Онуфрійчук, М. Про витоки конкурсів писанкарства на Волині / М. Онуфрійчук // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 364–365.

Онуфрійчук М. Спомин ; Туга ; До Богородиці Холма та ін. / М. Онуфрійчук // Антологія літератури письменників Волині: під Лесиним небом / упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2019. – С. 138–146.

Онуфрійчук М. Як західники східняків рятували / М. Онуфрійчук // Україна. Голодомор 1946–1947 років: Непокараний злочин, забуте добро / авт.-упоряд. А. Бондарчук. – Київ, 2017. – С. 388–389.

Берестейське багаття : твори поетів і прозаїків Берестейщини в перекладах українською мовою / упоряд.-ред.: В. С. Гей ; Н. П. Горик. – Луцьк : Терен, 2012. – 226 с.

Переклади Миколи Онуфрійчука на українську мову – 35–37.

Думи і песні Валыні : твори паэтау і прэзаікау Валыні у перакладах на беларускую мову / уклад.: А. Каско, М. Сянкевіч. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори Миколи Онуфрійчука в перекладах на білоруську мову – с. 154–156.

Дудар Т. Його серце б'ється для нас (Миколі Онуфрійчуку – 75) / Т. Дудар // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2012. – Вип. 1/18. – С. 138–144.

Кравчук Н. Таке болуче слово «Забужани»... / Н. Кравчук // Вісник і К. – 2019. – 21 берез., 28 берез., 4 квіт., 11 квіт., 18 квіт., 25 квіт., 2 трав., 9 трав., 16 трав., 30 трав. – С. 9, 15.

Олещенко В. Пам'ятник за купони / В. Олещенко // Волин. новини. – 2019. – 7 берез. – С. 9.

Федчук В. Нові імена шляхетних людей / В. Федчук // День. – 2017. – 2–3 черв. – С. 12.

Чи знаєте ви наших письменників Холмщини й Підляшшя // Волинь. – 2018. – 15 лют. – С. 11.

Микола Онуфрійчук. Народжений Холмською землею : біобібліогр. показ. / упоряд. А. А. Понагайба ; відпов. за вип. Л. А. Стасюк. – Луцьк : Терези, 2017. – 120 с.

Ми – діти з прадавнього Данилового краю (До 80-річчя від дня народження М. А. Онуфрійчука – українського письменника, публіциста, голови Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина», заслуженого працівника культури) : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд.: О. Синиця, О. Гапонюк. – Луцьк : б. в., 2017. – 19 с.

Дудар Т. 22 грудня 75 років від дня народження М. А. Онуфрійчука (1937) – українського письменника, публіциста, голови Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина», заслуженого працівника культури України / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2012 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: В. В. Бабій, Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2011. – С. 193–197.

25 грудня

**90 років від дня народження Л. К. Оляндер (1932) –
української філологині, докторки філологічних наук,
професорки**

Л. К. Оляндер – доктор філологічних наук, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки, перша жінка-професор Волині та перший доктор філологічних наук.

Народилася Луїза Оляндер 25 грудня 1932 року на Далекому Сході, в Хабаровську, в сім'ї військовослужбовця Костянтина Іллча та художниці Людмили Михайлівни. Дитиною переїхала до Києва. Навчалася в Ленінградському державному педагогічному інституті імені Герцена, де здобула спеціальність сурдопедагога та вчителя російської мови і літератури (1955), відтак працювала в невеличкому містечку Расказово Тамбовської області Росії в незвичайному закладі – школі-інтернаті для глухонімих дітей. Згодом – робота у спеціальній школі для дітей з особливими потребами села Нова Усмань – районного центру Воронежської області.

Молодій талановитій учительці уже тоді було затісно в межах лише такої професійної діяльності, тож вона вступила в аспірантуру Орловського педагогічного інституту. У 1966 році доля звела Луїзу Костянтинівну з Волинню та Луцьком: вона почала працювати старшим викладачем у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки (тепер Волинський національний університет імені Лесі Українки) на посаді старшого викладача кафедри російської та зарубіжної літератури. Захищені дисертації – кандидатська (1968) та докторська (1992) – стали важливими етапами наукової біографії дослідниці, а численні наукові праці утвердили Луїзу Оляндер як знаного, авторитетного науковця, дослідницю слов'янських літератур. Сфера наукових інтересів – закономірності розвитку російської, польської, української літератур ХХ століття, що характеризуються в історико-літературному та компаративістичному аспектах; документалістика, волинський текст, наратологія, теорія літератури.

Важливий аспект діяльності Луїзи Костянтинівни – організаційно-наукова робота. Протягом довгих років вона з

невеликими перервами була незамінним завідувачем кафедр університету імені Лесі Українки – російської та зарубіжної літератури, польської філології, слов'янської філології. Незалежно від трансформацій – цілком закономірних у динамічній сфері сучасної вищої освіти, – Луїза Костянтинівна максимально віддається роботі, демонструючи при цьому оптимізм та віру в позитивний результат, надихаючи своїм прикладом молодших колег.

Професійні здобутки професора Луїзи Оляндер – майже 400 наукових праць, серед яких – 5 монографій, навчальні посібники, статті. Протягом кількох десятиліть професорка є безпосереднім організатором і учасником численних міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, де її доповіді привертають увагу широких наукових кіл.

Луїза Костянтинівна – засновник і один із упорядників знакового для Волині наукового видання: саме з її ініціативи був створений тритомник «Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах» (1996–1999), яке побачило світ завдяки колективу авторів, згуртованих волею і здібностями Луїзи Костянтинівни. З її легкої руки в науковий обіг увійшло поняття волинський текст, а самі тексти волинських митців – Лесі Українки, У. Самчука, В. Лазарука, В. Слапчука та багатьох інших українських, російських, польських, німецьких письменників стали предметом наукової монографії «Волинський текст у красному письменстві XIX та XX століть» (2008).

Луїза Оляндер – керівник навчально-наукової лабораторії «Слов'янські літератури: проблеми, пошуки, перспективи дослідження», багаторічний член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності «Порівняльне літературознавство» при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, член ДАК України (2010–2013). Професор Оляндер підготувала шістьох кандидатів та двох докторів наук, які нині очолюють цілі наукові школи та є знаними в Україні і за її межами дослідниками-літературознавцями.

У різні роки була членом редколегії наукових фахових журналів – «Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки» (головний редактор), «Проблеми славістики»,

«Філологічні студії», «Волинь філологічна: текст і контекст», «Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education» (Краків, Польща) та ін.

Професорка Луїза Оляндер – членкиня національної спілки краєзнавців України, віце-президентка «Волинського академічного дому» (1997–2004), академік Академії наук вищої освіти України.

Праця Луїзи Костянтинівни гідно оцінена. Вона – лауреатка премії імені М. Гоголя «Тріумф» (2010), Міжнародної літературної премії «Сад божественних пісень» імені Г. Сковороди (2012). У 2021 році професорка нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня. Тоді ж отримала пожиттєву стипендію за видатні заслуги у сфері вищої освіти від Кабінету Міністрів України.

Лілія Лавринович

Література:

Оляндер Л. Волинський текст в українській та польській літературах (XIX–XX ст.) : монографія / Л. Оляндер. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 236 с.

Оляндер Л. К. Максим Горький: текст и гипертекст : монографія / Л. К. Оляндер ; ред. Л. Бублейник. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 162 с.

Оляндер Л. Волинські письменники в рецепції М. Білоус-Гарасевич: концепції та майстерність / Л. Оляндер // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. /упоряд. Н. Г. Стащенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 137–141.

Оляндер Л. «Волинь» Бориса Харчука як фрагмент волинського тексту : концептосфера земля / Л. Оляндер // Літопис Волині : всеукр. наук. часопис. – Луцьк, 2008. – Ч. 4. – С. 113–117.

Оляндер Л. Героїчна оборона Луцького замку у повісті Ю. Опільського «Сумерек» / Л. Оляндер // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 1998. – С. 126–128.

Оляндер Л. Людина і часопростір у творчості Ю. І. Крашевського / Л. Оляндер // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк, 2017. – Т. 7. – С. 32–37.

Оляндер Л. Людина та її доля в романі Йосипа Струцюка

«Стохід» (2004) / Л. Оляндер // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – С. 478–484.

Оляндер Л. На противагах духу. (Романов С. М. Леся Українка і Олександр Олесь: на порубіжжі часів, світів, ідентичностей : монографія. Луцьк: Вежа–друк, 2017. 500 с.) / Л. Оляндер // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2017. – № 11–12 (360–361) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 231–233.

Оляндер Л. Образ Волині в структурі художнього цілого (на матеріалах літератури ХХ століття) / Л. Оляндер // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Луцьк, 2007. – С. 181–185.

Оляндер Л. Образ Данила Галицького в структурі п'єси В. Белова «Князь Александр Невский» / Л. Оляндер // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 1998. – С. 123–126.

Оляндер Л. Образ Лесі Українки в поемі Сергія Граховського «Ростань на світанні» / Л. Оляндер // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 21–23.

Оляндер Л. Польська література ХХ – початку ХХІ століть як складова частина європейського красномовного письменства і волинський текст / Л. Оляндер // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – №9 (286) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 112–118.

Оляндер Л. Світ і людина в епістолярії Юліуша Словацького: «Listy do matki» («Листи до матері») / Л. Оляндер // Київські полоністичні студії / ред., упоряд. Р. Радишевський. – Київ, 2015. – Т. XXVI. – С. 416–425.

Бублейник Л. Вибрані праці / Л. Бублейник ; упоряд., авт. передмови С. П. Муляр ; упоряд. авт. передм. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 708 с.

Бублейник Л. В. Художественный мир Бориса Пастернака (книга стихов «Когда разгуляется») : монографія / Л. В.

Бублейник, Л. К. Оляндэр. – Луцк : Вежа-Друк, 2014. – 232 с.

Людмила Василівна Бублейник : біобібліогр. покажч. / упоряд.: І. П. Сидорук, Л. К. Оляндер. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 127 с.

Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах. Т. I / упоряд М. Дубина ; поряд. Л. К. Оляндер ; упоряд. Л. В. Бублейник. – Луцьк : Вежа, 1996. – 444 с.

Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах. Т. II / упоряд М. Дубина ; поряд. Л. К. Оляндер ; упоряд. Л. В. Бублейник. – Луцьк : Вежа, 1996. – 342 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 2 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Волин. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 124 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 3 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 130 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 4 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – 70 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 5 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – 74 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 6 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – 87 с.

Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. Т. 7 / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк : Східноєвроп. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – 140 с.

«З роду нашого красногого ...» : перша професорка Волині : на пошану професора Л. К. Оляндер : зб. наук. пр. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 619 с.

Волинська Н. У 87 років професорка читає лекції по Скайпу! / Н. Волинська // Високий Замок. – 2020. – 5–11 листоп. – С. 9.

Луїза Костянтинівна Оляндер : бібліогр. покажч. до 80-річчя від дня народження. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі

Українки, 2013. – 92 с.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне видання / ред. колег. І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський ін. – Луцьк, 2010 – С. 84.

Про Л. К. Оляндер – с. 84.

Луїза Костянтинівна Оляндер // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд.: А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 56.

29 грудня

75 років від дня народження Г. В. Мазур (1947) – заслуженої вчительки України

Ганна Василівна Мазур народилася 29 грудня 1947 року в селі Коритниця Локачинського району в сім'ї колгоспників. Навчалася у Коритницькій восьмирічці, в Привітненській середній школах, Луцькому педагогічному училищі, шкільний відділ якого закінчила в 1967 році.

Отримавши фах учителя І–ІV класів, поїхала за направленням вчителювати в село Костюхнівку Маневицького району, в колективі школи якого молода вчителька оволодівала азами професійної майстерності. Пропрацювавши навчальний рік, повертається в Коритницю і працює вчителем початкових класів в рідній школі до 1982 року. Саме тут відбувається її подальше становлення як педагога, формується власний стиль педагогічної діяльності. Постійна праця над змістом уроку, визначенням своєї ролі на уроці, вміння використання унаочнення, поєднання фронтальної, групової та індивідуальної роботи, елементи проблемного навчання – все це спрямовувалось на розвиток пізнавальної активності учнів, їх логічного мислення, вироблення навичок і вмінь вчитися. Цікавими і учням, і педагогам не лише району, а й області, які приїздили до Ганни Василівни вчитися, були уроки-роздуми, уроки-подорожі, уроки-діалоги, уроки-концерти, уроки-казки, математичні ярмарки. Використовувала вчителька і різноманітні джерела мотивації навчання: ігрові ситуації, сюжетно-рольові ігри, роботу в парі і групі, завдання за вибором, виправлення «помилки» учителя тощо.

З початком нового 1982/1983 навчального року розпочався

новий етап в учительському житті Ганни Василівни – 16 років роботи в Локачинській ЗОШ І–ІІІ ступенів. Це – роки навчання на заочному відділенні Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки (1985–1989); постійне фахове і методичне зростання вчительки на основі систематичної самоосвітньої діяльності; керівництво районною школою передового педагогічного досвіду, презентація своїх різноманітних методичних знахідок на відкритих уроках, зокрема, диференційовано-групового підходу до учнів у процесі вивчення української мови і математики в початкових класах; активна участь у роботі обласної творчої групи учителів початкових класів; перемога у обласному етапі першого Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та успішна презентація області на Всеукраїнському етапі конкурсу в 1992 році тощо.

Досвід Г. В. Мазур з різних напрямів педагогічної діяльності вивчався, узагальнювався та був рекомендований Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти до впровадження в закладах освіти області. Зокрема, в «Анотованих каталогах передового педагогічного досвіду», що видавались ВППО щороку, описано досягнення вчительки в застосуванні диференційованого навчання як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів та виховання в них інтересу до знань.

Своїми думками щодо навчання і виховання учнів молодших класів педагог ділилась на сторінках науково-методичного журналу Міністерства освіти України «Початкова школа» та науково-методичного вісника ВППО «Педагогічний пошук».

Праця Г. В. Мазур по праву дістала високу оцінку. Вона обиралась делегатом Першого Всеукраїнського з'їзду працівників освіти (1992 р.). У 1992 році їй присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України».

Основним у роботі педагог вважала: «Уміння спілкуватися з вихованцями, відчувати найменший подих дитячої душі і своєчасно відгукуватись на нього, спрямовувати дитину на шлях пошуку, хоч маленького, але відкриття, створити атмосферу справжнього співробітництва на уроці, викликати інтерес до пізнання нового».

Галина Романчук

Література:

Мазур Г. В. 3 досвіду виховання у школярів інтересу до навчання : матеріали обласного конкурсу «Вчитель року – 92». Ч. 2 / Г. В. Мазур. – Луцьк, 1992. – 28 с.

Мазур Г. В. Шляхи розвитку у молодших школярів бажання вчитися : матеріали обласного конкурсу «Вчитель року – 92». Ч. 2 / Г. В. Мазур. – Луцьк, 1992. – 30 с.

Мазур Г. В. Використання диференційованого підходу на різних етапах уроку / Г. В. Мазур // Пед. пошук. – 1994. – № 2. – С. 19–20.

Мазур Г. В. Розвиток мислення школярів / Г. В. Мазур // Поч. шк. – 1995. – № 5–6. – С. 8–13.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Локачі, 2005. – 48 с.

Про Г. В. Мазур – с. 28–29.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1995. – 28 с.

Про Г. В. Мазур – с. 18.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1997. – 36 с.

Про Г. В. Мазур – с. 20.

Анотований каталог досвіду роботи переможців обласного, Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та перспективного передового досвіду освітян Волині. – Луцьк, 2003. – 152 с.

Про Г. В. Мазур – с. 61–62.

Локачі. Маленьке містечко у великій історії України : краєзн. нарис. – Луцьк : Терен. – 2006. – 48 с.

Про Г. В. Мазур – с. 38.

Бернадська Р. Методична робота як засіб активізації творчого потенціалу педагога / Р. Бернадська // Пед. пошук. – 2005. – № 3 (47). – С. 29–31.

Про Г. В. Мазур – с. 29–30.

«Велика перерва» – до ваших послуг! // Мол. Волинь. – 1992. – 14 листоп. – С. 3.

З нагородою, освітяни! // Волинь. – 1993. – 27 лют. – С. 1.

Про Г. В. Мазур – с. 38.

Пирог А. Ганна Василівна Мазур – учитель початкових класів

Локачинської ЗОШ / А. Пирог, Р. Бернадська // Пед. пошук. – 1999. – № 1 (21). – С. 4.

Філатенко А. Чолом тобі, вчителю! / А. Філатенко // Волинь. – 1992. – 18 квіт. – С. 2.

Шустер М. Не в кожного ростуть квіти... / М. Шустер // Мол. Волинь. – 1992. – 3 груд. – С. 4.

1030 років від часу заснування православної єпархії у Володимирі (992)

Володимирська єпархія є однією із найдавніших православних єпархій на території України-Руси. Традиційною датою її заснування вважається 992/993 роки, коли вона згадується в Никонівському літописі XVI століття: «Того же лѣта постави Леонтъ, митрополитъ Кіевскій и всея Руси, Чернигову епископа Неофита, а въ Ростовъ постави епископа Феодора, а въ Володимерь Стефана, а въ Бѣлградъ Никиту, и по инымъ многимъ градом епископы поставы».

Інша звітка про Володимирську єпархію пов'язується із походом Володимира на хорватів у 992/993 роках. В. Татіщев подає цю історію, почерпнуту з кількох відомих йому рукописів Повісті Временних Літ, у такому вигляді: «6500 [992 р.]. Владимиръ ходилъ по Днестру съ двумя епископы много людей научая крести, и построилъ въ земли Червенской градъ во свое имя Владимиръ, и церковь Пресвятыя Богородицы созда, оставя ту Епископа Стефана, и возвратися съ радостію».

Водночас деякі дослідники вказують, що єпархія була заснована на базі місцевого християнського осередку, який існував тут ще до приходу князя Володимира і прийняття християнства у 988 році. Про це свідчать різні джерела, що пов'язується з впливами на цю територію Великоморавської держави, Болгарського Царства та України-Руси у VIII–X століттях.

Один із перших архієреїв Володимирської Єпархії – Стефан – згадується в Несторовому житті Феодосія Печерського як ігумен Києво-Печерського монастиря; згодом він був поставлений пастирем у Володимирі (за князювання там Ярополка Ізяславовича у 1078–1085 рр.). Як Володимирський владика, Стефан також фігурує серед учасників перенесення мощів Феодосія 14 серпня

1091 року в Успенському храмі Києво-Печерського монастиря.

У цьому ж історичному джерелі є згадки про існування біля Володимира монастиря «Свята гора» та упокоєння в цій обителі прп. Варлаама Печерського (прибл. у 1062 р.). Завдяки цьому документу Зимненський Святогірський монастир вважається найдавнішим на Волині. В 1156–1160 роках у Володимирі при князі Мстиславові Ізяславовичу зведено величний мурований Успенський собор, що зберігся до нашого часу. Резиденцією Володимирських єпископів до 1495 року був Зимненський монастир, поки архієрей Вассіан не збудував єпископський замок при Успенському соборі, водночас відновивши святиню після татарської навали. В XV–XVI ст. зведено муровані фортецю та церкви Зимненського монастиря (Свято-Троїцьку і Успенську), також засновано Свято-Миколаївський Милецький монастир і в ньому збудовано мурований храм.

Початкова територія Володимирської єпархії охоплювала майже всю сучасну Західну Україну (окрім Закарпаття) та Східну Польщу. У XII–XIII століттях, зі зростанням кількості віруючих, відокремилися Галицька, Перемишльська, Утрівська (Холмська) і Луцька єпархії. Водночас у 1404 р. Володимирська єпархія збільшується внаслідок приєднання до неї Берестейщини.

Володимирські єрархи у княжі часи та в литовську добу відігравали одну з провідних ролей у суспільно-політичному й культурному житті південно-західних теренів Русі (зокрема, за володарювання Свидригайла вони були членами князівської ради, а також послуговувалися почесним титулом «прототронія Київської митрополії»). Упродовж другої половини XV – першої половини XVI століття володимирські владики неодноразово зазначаються в джерелах як учасники „сойму” Волинської землі, де вони засідали на почесному першому місці, звершуючи суд, вирішуючи грошові, майнові й фіскальні справи, виступаючи свідками в земельних суперечках і врегульовуючи низку інших питань.

З іншого боку, в другій половині XVI століття досягають апогею кризові явища в церковному управлінні, зокрема, коли частими стали випадки, що владики та настоятелі використовували довірене їм майно для власних інтересів.

У 1593 році Володимирським єпископом став Іпатій Потій – один з головних ініціаторів Берестейської унії 1596 року. У

1600–1613 роках Потій був уніатським Київським митрополитом, зберігаючи за собою і Володимирську єпархію, яка стала унійною. У 1620 році на прохання гетьмана Сагайдачного Ієрусалимський патріарх Феофан III відновив православну ієрархію та висвятив на Володимирську кафедру єпископа Йосифа Курцевича. Проте останній мусив залишити Володимир у 1625 році через переслідування з боку польського короля. Після того Володимирська православна єпархія припинила існування і була приєднана до Луцької (остання діяла до 1711 року).

Ігор Маркус

Література:

Власовський І. Нарис історії Української православної Церкви. Т. I : репринт. вид. / І. Власовський. – Київ : Книга, 1998. – 415 с.

Волинська єпархія: минуле і сьогодення (992–2012 рр.) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-праг конф., присвяч. 1020-річчю Волинської єпархії. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 248 с.

Гіль А. Володимирсько-Берестейська єпархія XI–XVIII століть : іст. нариси / А. Гіль, І. Скочилиас. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 288 с.

Ладомир, Володимир, Володимир-Волинський. Довідник об'єктів історико-культурної спадщини Адміністрації державного історико-культурного заповідника «Стародавній Володимир» / авт.-тексту С. Федосєєва ; пер. англ. В. Марчук, С. Кирпа. – Луцьк : Терези, 2015. – 176 с.

Про заснування православної єпархії у Володимирі – с. 7.

Скочилиас І. Релігія та культура Західної Волині на початку XVIII ст. : за матеріалами Володимирського собору 1715 р. / І. Скочилиас. – Львів : Манускрипт, 2008. – 78 с.

100-ліття православ'я на Волині / упоряд. М. Моліс. – Дубно : [б. в.], 1992. – 152 с.

Теодорович М. І. Місто Володимир Волинської губернії в зв'язку з історією Волинської єпархії : іст. опис / М. І. Теодорович ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 248 с.

Теодорович М. І. Святкування 900-річного ювілею Волинської єпархії : [іст. нарис] / М. І. Теодорович ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 280 с. – (Старожитності Волині).

Бондаренко В. Волинь у давнині : до 1000-ліття православної віри на Україні / В. Бондаренко // Літопис Волині : наук.-попул. зб.

волинезнавства. – Вінніпег, 1990. – Ч. 16. – С. 33–45.

Диба Ю. Джерела до ранньої історії Володимирської єпархії / Ю. Диба // Волин. благовісник. – 2017. – № 5. – С. 97–118.

Рожко В. Візантійські витоки українського християнства та стан віри христової на Історичній Волині в IX – першій половині XIII ст. / В. Рожко // Андріївський вісник : матеріали наук.-практ. конф. – Рівне, 2013. – № 2. – С. 89–101.

Рожко В. Історичний шлях Волинської єпархії / В. Рожко // Волинська єпархія: минуле і сьогодення (992–2012 рр.) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 1020-річчю Волинської єпархії. – Луцьк, 2012. – С. 142–158.

925 років від часу першої згадки про с. Перемиль, тепер Луцького району (1097)

Перемиль – село з давньою історією, розташоване на лівому березі річки Стир. Наприкінці XIX століття на березі річки було виявлено укріплене городище. Під час археологічних досліджень на городищі було розкопано дві напівземлянки і чотири наземних житла, а також знайдено різноманітні знаряддя праці. Вперше село згадується в «Повісті минулих літ» під 1097 роком. Волинський князь Давид Ігорович запропонував Перемиль теребовльському князю Васильку Ростиславичу в знак примирення за заподіяння шкоди у вигляді полишення зору.

XI–XII століття – час, коли Перемиль був об'єктом князівських міжусобиць. Зокрема, в 1211 році розпочалася боротьба князів Данила та Василька проти князя Олександра, тогочасного власника Перемиля. Заручившись підтримкою польського короля Лешка, Данило та Василько відібрали в Олександра його володіння. На перемильській горі, яка зараз називається Панською, стояли у той час захисні укріплення, які в середині XVI століття були укріплені, щоб оборонятися від ворогів.

У 1241 та 1286 роках село зазнало навали монголо-татарської орди і, як наслідок, розорення та втрати політичного значення. У 1420 році Перемиль отримав магдебурзьке право від великого литовського князя Вітовта, яке підтвердив польський король Сигізмунд I в 1509 році. Наприкінці XV століття Перемиль був у володінні князя Ф. Четвертинського, а пізніше належав Федору

та Івану Вишневецьким. Протягом наступних століть село часто змінювало власників. Ним володіли Ю. Абрамович, Р. Якубівка, Я. Пілецький, Лещинські, Скшинські, Петрушевські та інші.

У різні часи в Перемилі діяли три церкви – храм Святої Параскевії, кам'яна церква Святої Покрови Богородиці та Різдво-Богородична церква, яка знаходилася в с. Гумнище, але була приписана до Покровської у 1892 році. Також у 1885 році тут існувала католицька каплиця.

Відомий Перемиль своїм палацом на Панській горі, який був побудований на місці давнього городища. Коли його звели, точно не відомо, ймовірно. в XVIII столітті. В цей час у палаці проживав Ігнаці Петрушевський з дружиною Малгожатою Гоусант та дітьми. Протягом XIX століття палац був літньою резиденцією представників родини Петрушевських, а на початку XX століття в ньому проживали Михайлина та Конрад Кжижановські. Під час Першої світової війни його було знищено.

Сучасний Перемиль – це місце з майже тисячолітньою історією, яке приваблює туристів з різних куточків України. Належить до Берестечківської територіальної громади Луцького району.

Адріана Зозуля

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Перемиль, тепер Луцького району – с. 242–243.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / Заяць. – Львів : Добра справа, 2003. – 205 с.

Про село Перемиль, тепер Луцького району – с. 27, 28, 34, 123, 133, 159.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область / редкол.: І. С. Клімаш, Н. Л. Алексєєва, О. Г. Михайлюк та ін. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про село Перемиль, тепер Луцького району – с. 192–198.

Поліщук, Г. К. Село над Стиром. Перемилю – 900 : іст.-краєзн. нарис / Г. К. Поліщук, Л. П. Чучман. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 80 с.

Собчук В. Від коріння до крони. Дослідження з історії

князівських і шляхетських родів Волині XV – першої половини XVII ст. / В. Собчук. – Кременець : Кременецько-Почаївський держ. істор.-архітек. заповідник, 2014. – 508 с.

Про село Перемиль, тепер Луцького району – див. Географічний покажчик.

Маселко Н. Минуле і сучасне с. Перемиль / Н. Маселко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., 14–15 трав. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 247–251.

Семенюк Л. Древній Перемиль / Л. Семенюк // Твердиня над Іквою : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 520-річчю Дубенського замку / ред. Л. Кічатий. – Дубно, 2012. – С. 179–183.

Влашинець Л. У Перемилі кожна людина варта нагороди / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2019. – 5 верес. – С. 6.

Устимчук Р. Чому Перемиль і грізний, і милий? / Р. Устимчук // Волин. газета. – 204. – 3 лип. – С. 1, 9.

Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu / M. Orłowicz. – Luck : Wołyńskiego tow. krajoznawczego i opieki nad zabytkami przeszłości w Łucku, 1929. – 380 с. : il.

Про село Перемиль, тепер Луцького району – с. 300–301.

Котляр М. Ф. Перемиль / М. Ф. Котляр, А. Г. Плахонін // Енциклопедія історії України. – Київ, 2011. – Т. 8 : Па-Прик. – С. 122–123.

Цинкаловський О. Перемиль / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. II. – С. 219–220.

925 років
від часу першої писемної згадки про с. Шепель,
тепер Луцького району (1097)

Шепель – село на Волині, розташоване за 17 км від Луцька над однією з приток річки Стир. Хоча населений пункт з такою назвою вперше згадується у літописі в 1097 році, археологічні джерела свідчать, що люди на цій території мешкали значно раніше. Зокрема, неподалік від села, в урочищі «Корчунок», дослідниками було розкопане поселення тшинецько-комарівської культури, де виявлено значну кількість артефактів – бронзових прикрас, фрагментів глиняного посуду, серпів, кам'яну зернотертку, шліфованих сокир і т. п. Вказані знахідки дозволяють припустити, що основними заняттями тамтешніх мешканців було землеробство та скотарство.

У давньоруський період в одному із урочищ неподалік Шепеля існувало укріплене поселення. До наших днів на цьому місці збереглися земляні вали, висота яких становить майже шість метрів. Історик і краєзнавець Г. Гуртовий припускає, що тут був дім давньоруського князя, тому цей населений пункт міг відігравати значну роль у політичних процесах регіону. Цікаво, що досі існують підземні ходи, які пролягають від колишнього городища до сіл Усичі та Озденіж. В епоху середньовіччя Шепель був важливим торгово-економічним центром. Цьому сприяло його вигідне географічне розташування – населений пункт знаходився недалеко від Луцька і був сполучений з іншими містами регіону не лише сухопутними, а й водними шляхами.

У 1541 році село перебувало у власності Луцького князя Лева Свидригайла, який передав його Бернатові Ольгердовичу (згодом власником села стали Даніель і Павло Палуцькі). У ранньомодерний час Шепель залишався важливим осередком економічного життя на Волині – там існувала митниця, корчма, сім млинових кіл, два виноробних котли. Чимало товарів (зерно, деревину, поташ) вивозили не лише на внутрішні, а й на зовнішні ринки (зокрема, у Гданськ). У 1781 році тодішній власник Леонард Олізар побудував Свято-Успенський храм (який тривалий час перебував в юрисдикції унійної церкви). Зауважимо, що в інтер'єрі храму до наших днів збереглося оздоблення XVIII століття.

У XIX столітті на місці Шепеля, як стверджує О. Цинкаловський, існували село, лісова оселя та фільварок, у яких було 132 дома, а загальна чисельність мешканців становила 944 особи. У 1836 році село належало Божидару-Підгородецькому, який мав у своїй власності 1836 десятин землі. Саме у кінці XIX століття розпочалися перші археологічні дослідження на території Шепля та околиць.

Не оминули село і воєнні лихоліття XX століття. Під час Першої світової війни там був командний пункт генерала О. Брусилова. У період Другої Речі Посполитої тамтешні мешканці брали активну участь у суспільно-політичних та культурних процесах – долучалися до діяльності «Просвіти», створювали осередки ОУН та КПЗУ. 118 шепельців були учасниками німецько-радянської війни. У повоєнний час у селі діяв колгосп «Більшовик», який мав у своїй власності 2735 га землі. Після проголошення незалежності 23 березня 2000 року було утворено сільськогосподарський виробничий кооператив з однойменною назвою.

Таким чином, можемо констатувати, що Шепель упродовж тривалого періоду свого існування відігравав значну роль у суспільно-політичних та культурних процесах на Волині і нині є важливим осередком економічного життя регіону. Нині входить до Луцької міської територіальної громади Луцького району.

Любомир Дударчук

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Шепель, тепер Луцького району – с. 302.

Археологічні пам'ятки Луцького району // Археологічні пам'ятки Волинської області (матеріали до «Зводу пам'яток історії та культури України. Волинська область») / упоряд.: М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, О. Є. Златогорський. – Луцьк, 2017. – С. 128–207.

Баюк В. Західний посад давньоруського Шепля за матеріалами розкопок 2010 року / В. Баюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2010. – Ч. 8. – С. 5–11.

Гуртовий Г. О. Шеполь – град землі Волинської / Г. О. Гуртовий

// Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 59–61.

Гуртовий Г. Місту Шепель – 900 років / Г. Гуртовий // Слава праці. – 1997. – 18 жовт.

Коструба Н. Шепельська сільська рада ділилася своїми напрацюваннями / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 13 берез. – С. 2.

Ланків М. На сторожі століть стара церква стоїть / М. Ланків // Слава праці. – 2005. – 1 верес.

Люпа В. Багатий віками град Шепель стоїть: незалежному Назарію та незалежній Україні – 12 / В. Люпа // Аверс-прес. – 2003. – 21 серп.

Слюсар Н. Село житиме, якщо даватимуть заробляти гроші: так вважає голова Шепельської сільської ради Леся Новосад, яка тридцять років працює на цій посаді / Н. Слюсар // Відомості. – 2010. – 11 берез. – С. 6.

Шепельська сільська рада // Луцький район : минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 84–85.

Цюриць С. «Чорні археологи» – у Шепелі / С. Цюриць // Волин. газета. – 2016. – 10 берез. – С. 8.

Цинкаловський О. Шепель / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. II. – С. 536–578.

925 років

від часу першої писемної згадки про смт Турійськ, тепер Ковельського району (1097)

Перша згадка про Турійськ належить до 1097 року, коли на Любецькому з'їзді князів були визначені кордони вотчинного землеволодіння, що знайшло своє відображення у «Повісті минулих літ» Нестора Літописця. Адже з X століття Турійщина як частина земель Волині, входила до складу Русі. У другій половині XII століття вона увійшла до Волинського, а в 1199 році – до Галицько-Волинського князівства.

У 1205 році Турійськ був узятий литовсько-ятвягським військом, про що зазначено в Галицько-Волинському літописі: «У рік 6713 [1205]. У ті ж роки, коли Олександр сидів у Володимирі, а брат його Всеволод у Червені, литва ж і ятвяги ходили війною. І спустошили вони тоді [город] Турійськ, і навколо Комова, і аж до Червена, і билися коло воріт червенських».

Удруге литовське військо, яким командував княжич Войшелко, спустошило Турійськ у 1253 році, на знак помсти князя Міндовга Данилу Галицькому і Васильку за похід на Литву.

У 1340 році Турійськ з навколишніми селами потрапляє під владу литовських князів – Гедиміновичів. Щоб зміцнити свій вплив, литовська влада надала місту певних привілеїв. Так, 6 січня 1504 року Турійськ дістав право раз на тиждень, у день, який визначають самі міщани, проводити торг (базар). Населенню навколишніх сіл дозволялося везти на торг різні товари і сільськогосподарські продукти. Торгові (митні) комори сприяли розвитку економіки міста, оскільки частина грошей, яка надходила у формі мита, витрачалась на його потреби.

У 1540 році Турійськ був пожалуваний князеві Р. Сангушку. Будучи ревним православним, він облаштував шпиталь-богодільню при церкві Святого Спаса (Преображення Господнього). З його ж іменем пов'язане і заснування та будівництво церкви та монастиря Святого Великомученика Євстафія, хоча перша письмова згадка про цю святиню належить до 1622 року. За володарювання Сангушків Турійськ був одним із найбільших центрів ремісництва і торгівлі на Волині. Такий багатий спадок дістався дочці Романа Федоровича Олександрі й зятю Івану Заславському, воєводі Підляському. Власник маєтку князь В. Заславський у 1629 році передав Турійськ в оренду шляхтичеві Фалібовському.

У 1648–1654 роках – під час національно-визвольної війни – декілька тисячним загоном повстанців, який діяв в районі Турійськ – Ковель, був зруйнований Турійський замок (орієнтовно – 1651 рік). А 1652 році в Турійську відбувся сеймик дворян Волинського воєводства, основним питання якого була консолідація сили на випадок повторної появи на Волині військ Б. Хмельницького і нового виступу місцевого населення.

У 1673 році Турійськ стає власністю князя Вишневецького, а потім – коронного маршалка князя Й. К. Любомирського.

Останній, щоб зміцнити позиції католицизму, в 1700 році наказав побудувати в Турійську католицький костюль, який освятили лише в 1818 році (під час Другої Світової війни він був зруйнований).

У Турійську 4 лютого 1731 року уклав шлюб з Терезою зі Жмігроду Стаднічкою Юзеф Кантії Оссолінський – син великого коронного підскарбія Францішека Максиміліяна. У середині XVIII століття коштом власника – волинського воєводи Юзефа Кантія Оссолінського було побудовано приміщення палацу на території сучасного містечка.

Лише у 1759 році містечко отримало від короля Аугуста III Фрідріха Магдебурзьке право, а у 1773 році дістало дозвіл влаштовувати дві великі ярмарки на рік (кожна по 4 тижні). У 1793 році Турійщина у складі Волинського намісництва (з 1795 – губернії) ввійшла до Російської імперії. Внаслідок подій революції в Росії та її наслідків зазначена територія потрапляє під владу Польщі.

28 лютого 1851 року власником Турійська Ю. Оржешко було звільнено жителів від кріпосницької залежності та надано їм міщанських прав. У цей же час будується два водяні млини, шкіряний завод. Пізніше земельні угіддя Оржешків переходять до їх зятя – графа Ржищевського. 1875 рік увійшов в історію містечка, як рік, в який відбулося відкриття аптеки та двокласного училища. За розпорядженням волинського губернатора з березня 1895 року запроваджено 12 одноденних ярмарків на рік, які відбувалися 16 числа кожного місяця.

У 1900–1908 роках будується залізнична станція Турійськ. На 1911 рік у місті була державна горілчана крамниця, 24 приватні крамниці, два водяних і паровий млин, шкіряний завод, три цегельних заводи. Також у Турійську знаходилась міщанська управа, земська поштова станція, пошта, телеграф, двокласна початкова школа, бібліотека, земський амбулаторний пункт, аптека, склад аптечних товарів.

Багато страждань завдала населенню Турійська Перша світова війна. У серпні 1915 року після відступу російських військ містечко перейшло під контроль австро-німецьких військ. Значна частина жителів евакуювалася в центральні райони Росії. У тих, хто залишився, окупанти реквізували худобу, хліб, фураж.

У 1921 році Турійщина за Ризьким мирним договором, у складі

Західної України відійшла до Польщі. Національні та соціальні утиски польських властей супроводжувалися зростанням політичної активності та патріотичної свідомості населення, появою комуністичних та націоналістичних організацій (зокрема ОУН). З вересня 1939 року на Волинь приходять радянські війська. 20 січня 1940 року Турійськ став районним центром.

Найтрагічніші сторінки історії Турійська припадають на Другу світову війну. Окупація тривала з 30 червня 1941 року по 20 липня 1944 року. У цей період фашисти вчинили жорстоку розправу над єврейським населенням містечка, знищивши понад 9000 осіб. Тисячі людей були вивезені на примусові роботи до Німеччини.

Одразу ж після відновлення радянської влади в Турійську, як і по всій Волині, були проведені роботи з впорядкування землекористування і «повернення» землі селянам. У 1947 році в передмісті утворюється колгосп імені Щорса (реорганізований у 1956 році а в містечку – колгосп імені Чкалова (реорганізований у 1949 році).

У 1945–1946 роках починає працювати пошта, електростанція, цегельний завод, харчокомбінат, МТС (манинно-тракторна станція), середня школа.

Лише у 1957 році Турійськ вдалося повністю відбудувати. Було завершено спорудження моста через р. Турію, який з'єднав центр з околицею, зведено середню школу, Будинок культури, кілька спеціалізованих магазинів. Згодом у містечку створюються потужні підприємства – консервний завод (1962), Сільгосптехніку (потім РТП), Міжколгоспбуд (1956) й інші. У 1967 році споруджено нову лікарню за типовим проектом, двоповерхове приміщення комбінату побутового обслуговування, нові приміщення для інтернату, середньої школи, обох бібліотек, медичного пункту, продагу тощо.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878 селище міського типу. Турійськ віднесено до Списку історичних населених місць України.

Згідно адміністративної реформи 2020 року Турійськ втратив статус районного центру. Нині він є селищем міського типу Ковельського району та центром Турійської територіальної громади. Загальна кількість населення Турійської територіальної громади складає 19533 особи, з яких 5702 особи безпосередньо

проживають у Турійську. До складу Турійської територіальної громади (площею у 792,051 км кв.) входять 52 населених пункти.

Сьогодні на території селища діють підприємства деревообробної промисловості (ТзОВ «АМІЛА», «УКРДЕРЕВБУД»), комерційно-виробничі підрозділи фірми АГРОТЕХСЕРВІС, будівельні підприємства, є знана кількість приватних підприємців.

Олександр Матейчук

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про селище міського типу Турійськ – с. 287.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів, 2003. – 205 с.

Про селище міського типу Турійськ – с. 28, 34, 110, 127, 133, 140, 160.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про селище міського типу Турійськ – с. 11, 14, 23, 38, 678–688.

Кругляк Ю. М. Ім'я вашого міста / Ю. М. Кругляк. – Київ : Наук. думка, 1978. – 152 с.

Про селище міського типу Турійськ – с. 130.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 2. Українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2011. – 342 с.

Про селище міського типу Турійськ – с. 41–44.

Ярмолук З. Історія Турійська. Кн. 4. «Ілюстрована історія Турійщини» / З. Ярмолук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 180 с.

Ярмолук З. Про Турійськ і Турійський район : іст.-краєзн. нариси / З. Ярмолук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 27 с.

Казмірчук О. А. Історія міста (населеного пункту) / О. А. Казмірчук, Г. І. Єрко // Основи краєзнавства. – Луцьк, 2014. – С. 86–132.

Пясецький В. З історії районних центрів Волинської області / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин.

наук. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2004. – С. 238–270.

Про селище міського типу Турійськ – с. 266–267.

Безсмертний О. «День Турійська відзначили нетрадиційно, але намагались нікого не забути» / О. Безсмертний // Нар. слово. – 2020. – 16 лип. – С. 1, 2.

Безсмертний О. «Ми – частина великої родини турійчан» : Турійську – 913 / О. Безсмертний // Нар. слово. – 2010. – 17 лип.

Блінова В. Турійськ відзначила Рада Європи / В. Блінова // Волинь-нова. – 2014. – 17 квіт. – С. 10.

Бондаренко Г. В. 3 історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк // Пед. пошук. – 1999. – № 1. – С. 77.

До 919-річчя Турійська // Народне слово. – 2016. – 16 лип. – С. 8.

Дубінчук Г. Відсвяткував Турійськ своє 910-річчя / Г. Дубінчук // Нар. слово. – 2007. – 21 лип.

Із 906-річчям, древній Турійськ! // Нар. слово. – 2003. – 3 лип.

Квачук Ю. Історія першої школи містечка Турійськ у міжвоєнний період 1914–1939 років / Ю. Квачук, Н. Квачук // Нар. слово. – 2018. – 21 квіт. – С. 3.

Крохін М. За визволення Турійська... / М. Крохін // Нар. слово. – 2021. – 13 трав. – С. 4.

Лідницька Р. Відомий невідомий Достоевський... / Р. Лідницька // Рідне місто. – 2009. – 19 листоп. – С. 8.

Турійськ відсвяткував своє 912-річчя // Нар. слово. – 2009. – 18 лип.

Яровенко С. Перший бій за звільнення Турійська / С. Яровенко // Нар. слово. – 2013. – 29 черв. – С. 7.

Андрущук О. В. Турійськ / О. В. Андрущук // Енциклопедія історії України / ред. В. М. Литвин. – Київ, 2013. – Т. 10 : Т-Я. – С. 183.

Турійськ // Географічна енциклопедія України. – Київ, 1993. – Т. 3. – С. 313–314.

Цинкаловський О. Турійськ / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 468–470.

Шульгач В. П. Турійськ / В. П. Шульгач // Шульгач В. П.

Ойконімія Волині : етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 139.

Янко М. П. Турійськ / М. П. Янко // Янко М. П. Топонімічний словник України : слов.-довід. / М. П. Янко. – Київ, 1998. – С. 360.

**485 років
від часу першої згадки про с. Хотешів,
тепер Камінь-Каширського району (1537)**

Хотешів – село на Волині, нині перебуває у складі Камінь-Каширської об'єднаної територіальної громади. У писемних джерелах вперше згадується 25 серпня 1537 року. У відповідному документі король Сигізмунд I підтверджує угоду між князями Сангушками – Андрієм Михайловичем Каширським і Василем Михайловичем Ковельським щодо меж їхніх земельних володінь. Згодом, 27 лютого 1542 року, князь Василь Михайлович віддав Хотешів із іншими сусідніми селами під заставу за 500 кіп литовських грошей своїй дружині Софії Андріївні Лозачанці. В наступному, 1543 році, цей населений пункт став власністю польської королеви Бони, однак після її смерті (1557 р.) село було приєднано до королівських столових помість і, відповідно, воно перебувало у підпорядкуванні волосного управління. Ще задовго до цього у Хотешові відбулися вагомі зміни у соціально-економічній сфері – було скасовано натуральну ренту і введено грошовий оброк. Селяни виконували різноманітні трудові повинності і сплачували більше десяти видів податків.

4 липня 1564 року польський король Сигізмунд видав грамоту князеві Андрію Курбському, відповідно до якої Ковельщина, в т. ч. Хотешів, переходили у його власність. Відомо, що села не оминули і події війни 1648–1654 років під проводом Богдана Хмельницького. Напередодні битви під Берестечком у Хотешові побував військовий загін, який діяв у районі Ратного. Деякі дослідники стверджують, що частина жителів приєдналася до його лав.

Унаслідок третього поділу Польщі (1795 р.) Волинь відійшла до складу Російської імперії. Відомо, що у 1840 році Хотешів було продано поміщикам Залевському та Вікентію Старчевському. За чотири роки до цього там засновано перший навчальний заклад – волосне однокласне народне училище, яке

знаходилося в приватному будинку. Станом на кінець XIX ст. у селі нараховувався 271 двір і 1676 жителів. Основним заняттям мешканців залишалося землеробство та скотарство, серед промислів найбільшого поширення набули ткацтво, рибальство та вишивання. В цей час Хотешів стрімко розвивається – вже у 1911 році там жило 2400 осіб, функціонували фельдшерський пункт, горілчана крамниця і «взірцева шкілька овочевих дерев».

Під час Першої світової війни у селі діяв військовий госпіталь та розквартировувався малочисельний військовий гарнізон. У 1916 році до Хотешова евакуювали жителів с. Седлище, яке опинилося у прифронтовій зоні. В 1921–1939 роках село перебувало у складі Другої Речі Посполитої. В цей час там активізувалися освітні процеси – було урухомлено чотирикласну школу (розміщувалася в окремих хатах), згодом, у 1932 році – семикласну. Професійна освіта цього періоду представлена короткотерміновими курсами агрономів та зоотехніків. Не оминули Хотешова і події німецько-радянської війни. На початку липня 1941 року у селі з'явилися представники окупаційної адміністрації, з місцевих жителів обрали старосту та поліцію. Більше двох десятків мешканців було вивезено на примусові роботи до рейху.

Після вигнання нацистів у 1944 році в селі було встановлено радянську владу, розпочалися відбудовні процеси, поживавилось економічне життя. У повоєнний час у Хотешові діяв колгосп «Маяк», у власності якого перебувало 3752 га землі. Вирощувалися жито, пшениця, люпин, льон, коноплі. Окрім того, була розвинена інфраструктура – функціонували середня школа, клуб, лікарня, бібліотека, а також кравецька майстерня.

За переписом населення 2001 року, у Хотешові мешкало 1816 осіб, більше 99% з яких рідною мовою вважали українську. Відомими уродженцями села є Володимир Цвих – науковець та громадський діяч, а також Анатолій Дейнека – начальник Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Любомир Дударчук

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Хотешів, тепер Камінь-Каширського району – с. 294.
Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про село Хотешів, тепер Камінь-Каширського району – с. 270.
Шуйчик В. Ф. Короткий нарис історії села Хотешів / В. Ф. Шуйчик. – Хотешів, 2006. – 75 с.

Денисюк В. Хотешів / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст.-краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк, 2001. – С. 483–490.

Маковецький В. Сторінки історії Хотешова в контексті історії України / В. Маковецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 231–236.

Шуйчик В. Хотешів у роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) / В. Шуйчик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 15-й річниці незалежності України, 810-й річниці першої писемної згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народження українського літературознавця Євгена Шабліовського : наук. зб. – Луцьк, 2006. – Вип. 20. – С. 78–84.

Наумук С. Друга столиця УПА була в Хотешові / С. Наумук // Волинь-нова. – 2015. – 10 верес. – С. 6.

Романюк Н. Край Адамів і Єв, медиків та... спекулянтів / Н. Романюк // Україна молода. – 2006. – 28 квіт. – С. 17.

Романюк Н. «Хто війну тямить, той кликати її не буде» / Н. Романюк // Україна молода. – 2015. – 27 трав. – С. 7.

Савончик В. Хотешівський розстріл – II / В. Савончик // Полісся. – 2000. – 29 серп.

Слюсар Н. Столиця УПА на Поліссі була у Хотешові / Н. Слюсар // Вісник+К. – 2019. – 10 жовт. – С. 13.

Ференчук М. З життя довоєнного поліського села / М. Ференчук // Полісся. – 2003. – 8 лют.

Шмигін, М. Хотешів – «кузня» партійних кадрів і північна столиця УПА: село Хотешів Камінь-Каширського району відзначило 470 років від дня першої писемної згадки / М. Шмигін // Вісник+К. – 2007. – 18 жовт. – С. 15.

Цинкаловський О. Хотешів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 502.

Шульгач В. П. Хотешів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 144.

475 років від часу надання Магдебурзького права Берестечку, тепер Луцького району (1547)

Місто Берестечко має особливість, яка полягає у тому, що воно є одним із найменших в Україні. Усе тому що, за статистичними даними 2018 року, мешкає там усього 1711 чоловік. Статус міста Берестечко отримало у 1940 році, а приводом до цього стала давня та багата історія, надання йому Магдебурзького права, а також той факт, що до Другої світової війни воно налічувало понад 5 тисяч чоловік.

Берестечко – стародавня власність князів Пронських, де у XVI столітті було розміщено їхню головну садибу. Відоме це місто й трагічною подією – поразкою козаків під проводом Богдана Хмельницького у 1651 році польському війську Яна Казимира.

Датою заснування Берестечка прийнято вважати 1445 рік – першу згадку його привілеїв у документах. Тоді воно мало назву Берестки і виглядало як звичайне село, але через сто років перетворилося на містечко з Магдебурзьким правом.

Берестечко багате на історичні пам'ятки. Дослідники припускають, що на острові, сформованому Стиром поблизу Берестечка мав бути палац київського воєводи Симеона Пронського, але до наших днів він не зберігся. Дійшло кілька архітектурних споруд, а саме мурований стовп на могилі колишнього власника міста Олександра Пронського, каплиця Святої Теклі, костел Святої Трійці, який колись належав римокатолицькому чернечому ордену тринітаріїв, які тут утримували колегіум, а також Свято-Троїцький Собор.

Привілей на самоврядування надано місту 7 липня 1547 року великим князем литовським, польським королем Сигизмундом

II Августом. Відтоді Берестечко почало активно розвиватись. Відомо, що в XVI столітті тут торгували купці із Козятина, Вовкович, Луцька, Кам'янки та багатьох інших населених пунктів. Розвивалось спочатку цехове, згодом мануфактурне і заводське виробництво.

За Магдебурзьким правом управляв містом війт, якого обирали міщани і затверджував граф Ян Замойський, який був дідичем Берестечка. Бурмістр – друга після війта особа, здійснював виконавчу владу.

Міщани сплачували ряд податків, серед яких грошовий чинш за майно, заняття ремеслами і торгівлею. Коштом мешканців міста утримувалось військо феодала, розквартироване у Берестечку. Мешканці відпрацьовували два дні на тиждень панщини на землі феодала. Збиралась податки на худобу – осмак жита, віз дров та одна курка. Магістрат стежив за виконанням міщанами усіх повинностей на фільварку, підводної повинності, шарваркових робіт тощо. Порушники притягувались до відповідальності.

Війт Берестечка часто порушував права міщан, вимагаючи виконувати додаткові повинності. Наприклад, Чесновський примушував міщан два дні на тиждень працювати на тартаку, лагодити греблю, мости. Така практика у Берестечку існувала навіть після видання маніфесту 1861 року, яким скасовувалось кріпосне право і вводилась особиста свобода.

На єврейське населення Берестечка Магдебурзьке право не поширювалось, воно мало своє управління – кагал, який об'єднував орендарів панських монополій, міське купецтво, лихварів і ремісників. Шляхта, яка жила в передмісті, також не визнавала Магдебурзького права.

Отже, надання Магдебурзького права Берестечку сприяло збільшенню кількості жителів. Щонеділі функціонували великі ярмарки, на яких продавалися товари місцевих майстрів та імпортовані із-за кордону. Продавали полотно, сукно, одяг, взуття, шкіру, сільськогосподарські продукти, худобу, ремісничі вироби. Ярмарки сприяли економічному розвитку міста і збагаченню його мешканців. Не зважаючи на свій половинчастий та своєрідний характер на українських землях, Магдебурзьке право позитивно вплинуло на розвиток Берестечка, стало важливим чинником не лише економічного, але й культурного розвитку міста.

Анна Юхимчук

Література:

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів : Ін-т іст. дослідж., 2003. – 206 с.

Про м. Берестечко – 47, 93, 98–102, 120, 122, 126, 129.

Чучман Л. Берестечко : іст.-краєзн. нарис / Л. Чучман. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 72 с.

Про м. Берестечко – с. 5–6.

Малиновський В. Я. Магдебургське право на Волині у контексті європейських традицій / В. Я. Малиновський // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22 : Історичні науки. – С. 158–162.

Остапюк О. Про надання поселенню Берестечко статусу міста / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горюхівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 57–59.

Якобчук І. Особливості життєустрою міста Берестечко після надання йому Магдебурзького права / І. Якобчук // Твердиня над Іквою : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 520-річчю Дубенського замку / ред. Л. Кічатий. – Дубно, 2012. – С. 183–188.

Влашинець Л. 470 років тому Берестечко одержало Магдебурзьке право / Л. Влашинець // Горюхів. вісник. – 2017. – 22 лип. – С. 3.

Білик В. 450 років від часу надання м. Берестечку Магдебурзького права (1559) / В. Білик // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 151–152.

445 років

**від народження Галшки Гулевичівни (1577–1642) –
волинської шляхтянки, фундаторки Києво-Могилянської
академії, донаторки Луцького братства**

Галшка Гулевичівна – православна шляхтянка з Волині, співзасновниця Київського Богоявленського братства, фундаторка Києво-Могилянської академії, меценатка Православної Церкви.

Ім'я Галшка (також Гальшка, Галжбита, Ельжбета) належить до староукраїнських жіночих імен, яке було поширене й у інших країнах: чеське *Alžběta*, польське *Helżbieta*, англійське *Elizabeth*, російське *Елизавета* тощо. Це ім'я не слід плутати з іменами Галина, Гелена/Олена. У жодному автентичному історичному джерелі Галшку Гулевичівну не іменують Єлизаветою.

В численній літературі добродійниця відома завдяки своїй фундації від 15 жовтня 1615 року, згідно з якою дарувала кошти та двір у Києві для влаштування православного монастиря, запровадження при ньому школи для шляхетських і міщанських дітей, функціонування шпиталю. У дарчій вона висловлювала мотивацію свого вчинку: створені за її кошти заклади мали сприяти «способу богоугодного життя, для порятунку християнин, і для виконання милосердних вчинків».

Найраніший текст Галшчиної фундації зберігся лише у списку 1774 року. Його кілька разів публікували у XIX столітті. Однак прижиттєва дарча Галшки не збереглася, так само не збереглись київські земські судові книги, куди документ 1615 року мали б внести для надання йому юридичної сили. Як відомо, в оригінальному підтвердному привілеї Сигізмунда III на Київське братство від 19 лютого 1629 року мета дарування Г. Гулевичівни окреслена дещо інакше, ніж за списком 1774 року, а саме – на створення братства милосердя, на влаштування шпиталю «для убогих, старих і покалічених», на будівництво братського храму. Як бачимо, про фундацію школи для дітей в тексті королівського привілею нічого не сказано. Остання обставина, а також ряд інших невідповідностей тексту списку 1774 року дозволили окремим сучасним історикам відкрити дискусію про пізню фальсифікацію Галшчиної дарчої. Разом з тим сам факт дарування Гулевичівни, та заснування внаслідок її фундації Київського братства, сумнівів не викликає.

Матеріальний вклад Галшки Гулевичівни дав підґрунтя для створення Київського Богоявленського братства, з яким співробітничали видатні українські освітньо-культурні діячі з ученого чернечого гуртка Києво-Печерського монастиря: Єлисей Плетенецький, Захарія Копистенський, Тарасій Земка, Йов Борецький, Мелетій Смотрицький, Касіян Сакович та ін. У 1632 році зусиллями митрополита Петра Могили існуюча при Київському братстві школа була об'єднана із киево-печерською. Створена в такий спосіб нова школа згодом була реформована у Києво-Могилянський колегіум, який потім отримав статус академії.

Дата і місце народження Галшки Гулевичівни є гіпотетичними реконструкціями, не засвідчені автентичними джерелами. Дата народження між 1575–1577 роком висновується від її можливого віку в час першого шлюбу у 1594 році, коли мала 17–19 років. Місцем народження найчастіше вважають Затурці Луцького повіту – центральну садибу батька.

З'явилась Галшка на світ у сім'ї волинського землевласника Василя Гулевича – «пана на Затурцях». Велелюдний рід Гулевичів був знаним на Волині ще з часів князя Свидригайла. Дідом фундаторки був Федір Зброхович Гулевич (помер після 1548 р.), який між 1541–1548 роком обіймав православну луцько-острозьку кафедру під іменем владики Феодосія.

Через брак даних сімейні стосунки Василя Федоровича Гулевича висвітлені істориками скупо. Відомо, що створив три сім'ї, в яких мав щонайменше семеро дітей.

Від першого шлюбу Василя Гулевича з Василисою Михайлівною Затурецькою народилася дочка Марія, яка для Галшки була старшою сестрою з різницею у віці 20–25 років.

Овдовівши, перед 1558 роком, Василь Гулевич взяв шлюб з Оленою, дочкою впливового володимирського судді Волчка Якимовича Жашківського. Третім шлюбом оженився з Олександрою Прокопівною Утринівською. У двох останніх шлюбах народилися решта дітей В. Гулевича – сини Михайло, Андрій і Бенедикт та дочки Ганна, Галшка і Бонна-Марина. Матір'ю Галшки та молодшої сестри Бонни найімовірніше була Олександра Угриновська.

Перший шлюб Галшки Василівни Гулевич з Христофором Адамовичем Потієм відбувся біля 1594 року. Подружжя володіло

Несвічем, маєтком Галшки по матері. Близько 1595 року у цьому шлюбі народилась донька Катерина. Сімейне життя пари тривало не довго через ранню смерть мужа – «прудко зі світу зійшов». Поширена в літературі інформація про розрив цього шлюбу через конфесійний конфлікт не підтверджується джерелами, належить до літературних перебільшень.

Малолітню Катерину Христофорівну Галшка виховувала зі своїм другим мужем Стефаном Лозкою, мозирським маршалком, впливовим шляхтичем з Київського воєводства. Цей шлюб відбувся близько 1603 року. Подружжя пара проживала в маєтках Лозки на Київщині. Чоловік обдарував Галшку своїм двором на київському Подолі. Цей двір фігурував у 1615 році в дарчій на Київське братство.

На початку 1615 року, Галшка віддала свою доньку Катерину за оршанського хорунжого Миколая Млечка. Молоде подружжя проживало у білоруських маєтках Млечка. Відомо, що дітей у цьому шлюбі не було.

Зі Стефаном Лозкою Галшка Василівна народила свою другу дитину – сина Михайла. Від першого шлюбу з волинською шляхтянкою Ганною Боговитинівною Козерадською у Стефана Лозки уже були діти – син Юзеф та доньки Регіна і Анастасія. Після смерті Стефана у 1618 році стосунки Галшки із пасинком Юзефом погіршились через маєткові претензії. Більш приязні очевидно залишились з родиною Анастасії Стефанівни Лозчанки та її чоловіка Михайла Мишки Холоневського. Останній належав до членів Луцького Хрестовоздвиженського православного братства.

Допоки син не досяг дорослого віку 24-х років, Галшка Гулевич-Лозка перебувала поряд з ним на Київщині. Вони спільно провадили господарство, обоє часто фігурували в судових справах, захищаючи свою земельну маєтність – містечко Рожев з присілками.

У цей період Галшка Василівна пережила материнську драму: у 1628 р. померла молодою її дочка Катерина Млечкова. У заповіті Катерина Христофорівна просила мужа поховати її тіло після смерті згідно традицій «грецької» віри, відписала матері Галшці та зведеному братові кошти на своїх білоруських маєтках.

Тричі брав шлюб і син Михайло. Помер бездітним у молодому віці. Дослідники вважають, що Михайло Лозка сповідував

католицизм. Поховали його у католицькому храмі поряд з останньою дружиною – католичкою.

На початку 30-х роках XVII століття Галшка Гулевичівна повернулась на Волинь. Тут отримала підтримку від синів своєї старшої сестри Ганни – князів Олександра, Юрія і Михайла. Останні належали до числа активних луцьких братчиків. Галшчин переїзд з Київщини імовірно був приурочений до висвяти у 1633 році князя Олександра Юрійовича Пузини на отця Афанасія, луцько-острозького єпископа.

На Волині Галшка підтримувала тісні стосунки з молодшою сестрою Бонною Адамовою Балабановою, котра, овдовівши, стала черницею під іменем Марина.

Про останній період життя Галшки Гулевичівни виявлено мало документів. У своєму заповіті 1641 року згадує, що мала у тимчасовій власності село Дубище (під Рожищами). Підтримувала тісні стосунки з Луцьким православним братством, молилась у братському Хрестовоздвиженському храмі. На порозі вічності саме з братством в Луцьку мала духовні пов'язання. 31 березня 1642 року чернець луцького братського монастиря отець Теофіл Заплатинський вніс в луцьку ґродську книгу для актування передсмертний заповіт Галшки Гулевичівни, написаний нею 2 квітня 1641 року. Оскільки заповіти (юридично-правові документи) подавалися для актування не пізніше двох тижнів після смерті заповідальника, часом смерті волинської шляхтянки можна вважати середину березня 1642 року.

Луцьким братським інституціям – церкві, монастирю і шпиталю Гулевичівна відписала 450 злотих і особисте срібло. Заповідала також гроші Спаському монастирю на Чернчицях та Успенському (Пречистенському) монастирю в Луцьку. Розпорядником заповіту призначила Михайла, свого «сина милого».

Цілком вірогідно, що чин похорону здійснював луцько-острозький єпископ Афанасій (князь Пузина), племінник доброчинниці, старший луцький братчик.

У 2002 році за кошти п. Наталії Даниленко (США) на стіні луцької братської церкви Галшці Гулевичівні була встановлена меморіальна дошка (скульптор Ірина Дацюк). Іменем Галшки Гулевичівни в Луцьку названо одну з вулиць Старого міста. Завдяки ініціативам Андрія Бондарчука в Луцьку відкрито Музей

історії Луцького братства (від 2013 року – відділ Волинського краєзнавчого музею), окремим розділом якого є життєпис Галшки Гулевичівни. У 2012 році була частково музеєфікована і відкрита для відвідувачів підземна крипта братського храму, у якій знайшла вічний спочинок пані Галшка Гулевичівна, волинська шляхтянка, луцька братчиця, українська меценатка.

Олена Бірюліна

Література:

Гулевичівна Гальшка. Фундуш для облаштування Братського монастиря, училища та гостиниці / Гальшка Гулевичівна // «Скарбниці потрібна й пожиточна»: українські монастирські літописи, житія, повчання ченцям, чуда та інше / упоряд., вступ. ст. та комент. В. Шевчук. – Київ, 2012. – С. 107–110.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – вид. друге, доп., уточн. – 386 с.

Про Галишку Гулевичівну – с. 170–171.

Довбищенко М. Волинська шляхта у релігійних рухах кінця XVI – першої половини XVII ст. / М. Довбищенко. – Київ : ПП Сергійчук М. І., 2008. – 883 с.

Про Галишку Гулевичівну – див. Іменний покажчик.

Плацинда С. Лисавета Гулевичівна / С. Плацинда, Ю. Колісниченко. – Київ : Бібліотека українця, 1999. – 40 с.

Слабошпицький М. Тіні в дзеркалі. Про час і про людей. Те, чого ви не прочитаєте в історії літератури / М. Слабошпицький. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 734 с. : фот.

Про Галишку Гулевичівну – див. Іменний покажчик.

Тулуб З. П. Людолови : роман в 2 т. / З. П. Тулуб. – Київ : Дніпро, 1988. – Т. 1. – 467 с. – (Бібліотека історичної прози).

Вовк Д. В. Життя та меценатська діяльність волинської шляхтички Галшки Гулевичівни / Д. В. Вовк, Н. А. Антонюк // Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минувшина, сучасність, майбуття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 80-річчю освіт. закладу 28 листоп. 2019 р. м. Володимир-Волинський /

упоряд. Б. Є. Жулковський. – Луцьк, 2019. – С. 434–436.

Галшка Гулевичівна // 100 найвідоміших українців / ред. Ю. Павленко. – Київ, 2015. – С. 95–101.

Ганейчук Л. Галшка Гулевичівна / Л. Ганейчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук.-іст. краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-ій річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-ій річниці створення Луцького православного братства. – Луцьк, 2007. – Вип. 26. – С. 176–179.

Гулевичі // Інтелектуальна еліта Волині / упоряд. Г. В. Бондаренко. – Луцьк, 2012. – С. 129–132.

Довбищенко М. Гулевичі у суспільно-релігійному житті православної церкви в кінці XVI – середині XVII ст. / М. Довбищенко // Історія та сучасність православ'я на Волині : матеріали V наук.-практ. конф. 11 листоп. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 74–80.

Крालюк П. М. Шестиднев, або Корона дому Острозького / П. М. Крालюк // Кралюк П. М. Синопис : роман, повісті, новела / П. М. Кралюк. – Київ, 2014. – С. 123–338.

Кушнір В. Власники села Затурці (1503–1939 рр.) / В. Кушнір // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 143–147.

Новак О. Ф. Її славне ім'я житиме вічно... / О. Новак // Новак О. Ф. Християнство в Україні : нариси / О. Ф. Новак. – Рівне, 2003. – С. 250–253.

Сегеда С. Фундатори і засновники Києво-Могилянської академії / С. Сегеда // Український пантеон / С. П. Сегеда. – Київ, 2013. – С. 58–71.

Філюк О. Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могилянської академії / О. Філюк // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 70-й річниці закінч. Другої світової війни / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2015. – Вип. X. – С. 122–126.

Хижняк З. Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могилянської академії / З. Хижняк // Українки в історії / за ред. В. Борисенко. – Київ, 2004. – С. 47–51.

Шамрило Ю. Благородна душа Гулевичівни / Ю. Шамрило // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень :

матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і аспірат. (14–15 трав. 2012 р.) : у 3-х т. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2012. – Т. 1. – С. 48–50.

Гребенюк В. Галшку Гулевичівну визнано святою / В. Гребенюк // Волинські єпарх. відом. – 2021. – № 12 (груд.). – С. 1.

Коваленко О. «Я давно мріяв, щоб в Україні була премія імені Галшки Гулевичівни» / О. Коваленко // Волинь. – 2020. – 19 трав. – С. 11.

Слюсар Н. Волинська меценатка Галшка Гулевичівна стала Святою / Н. Слюсар // Вісник+К. – 2021. – 2 груд. – С. 11.

Харів О. Галшка Гулевичівна. Чи багато знаємо про неї? / О. Харів // Луцьк. замок. – 2017. – 21 груд. – С. 4.

Бірюліна О. 22 грудня 430 років від дня народження Галшки Гулевичівни (1575–1642) / О. Бірюліна // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волинська ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2004. – С. 118–122.

Щербак В. Гулевичівна Єлизавета (Галшка) Василівна / В. Щербак // Енциклопедія історії України / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2004. – Т. 2 : Г-Д. – С. 250.

250 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Троянівка, тепер Камінь-Каширського району (1772)

Церква Різдва Богородиці розташована на охоронній території кладовища Першої світової війни. Побудована у 1772 році. Капітальний ремонт провели у 1892 році. Було реконструйоване завершення храму, баням надали цибулястої форми, із заходу прибудували тамбур зі шпилеподібним декоративним постаментом на гребні даху, фасади обшили горизонтальними дошками. На південь від церкви знаходиться дзвіниця, побудована у 1772 році. Дерев'яна, триярусна, з арками та шатровим накриттям, що зберігає риси волинської архітектури. У 1988 році храм горів і був відбудований.

На початку 1980-х років у церкві зберігалися ікони, які були зведені після закриття храмів у сусідніх селах Градиськ та Нова

Руда. У результаті експедицій Волинського краєзнавчого музею з обстеження культових споруд Волині 1981–1984 років до фондів музею надійшли ікони «Богородиця Одигітрія» (1757 р.), «Коронування Богородиці» (перша пол. XVIII ст.), «Старозавітна Трійця» (середина XVIII ст.), «Архистратиг Михаїл з діяннями архангелів» (друга пол. XVIII ст.) із с. Градиськ. Останні три ікони відреставровані і експонуються у Музеї волинської ікони. Вони представляють творчість як професійних, так і народних малярів Волині періоду Унії та нові тенденції в іконописі зазначеного часу: поширення сюжетів західної традиції, поява нових засобів декорування одяг персонажів, що імітують коштовні оклади, та технологічних прийомів письма з використанням олійних лесувань.

Церква Різдва Богородиці у с. Троянівка є пам'яткою архітектури національного значення.

Тетяна Єлісеєва

Література:

Антонюк Я. М. Трагедія руйнації храмів. Волинська область. XX століття : іст.-краєзн. довід. / Я. М. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про церкву Різдва Богородиці у селі Троянівка, тепер Камінь-Каширського району – с. 224.

Маневиччина крізь віки : наук.-краєзн. нарис / ред., уклад. та керівник автор. колективу Петро Хомич. – Луцьк : Медіа, 2005. – 399 с.

Про церкву Різдва Богородиці у селі Троянівка, тепер Камінь-Каширського району – с. 364.

Базюк Н. 470 років від першої згадки про село Троянівка (1547) / Н. Базюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Маневиччини 2017 рік. – Луцьк, 2016. – С. 51–52.

Бобрик В. Каталог церков Кашогородського деканату в 1793 році / В. Бобрик // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVI міжнар. наук. конф., присвяч. 105-й річниці від дня народж. Павла Жолтовського, 70-й річниці утворення Волин. обл. та 810-й річниці Галицько-Волин. князівства : наук. зб. – Луцьк, 2009. – Вип. 16. – С. 163–166.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про церкву Різдва Богородиці у селі Троянівка, тепер Камінь-Каширського району – с. 308.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото церкви Різдва Богородиці у селі Троянівка, тепер Камінь-Каширського району – с. 123.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2–3. – 174 с. .

Про церкву Різдва Богородиці у селі Троянівка, тепер Камінь-Каширського району – с. 54.

Трояновка, село Рождества Богородицы церков, 1772 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Київ, 1985. – Т. 2. – С. 99.

250 років від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Оса, тепер Ковельського району (1772)

Мальовниче село Оса розташоване на горбистій рівнині, оточений лісами, за 18 км від Турійська. Одні дослідники стверджують, що назва села має тюркське походження, інші – виводять її від архаїчної діалектичної назви дерева осики – «оса». Село згадується як маєток дворян Ольшанських в акті судового розслідування від 2 серпня 1659 року.

Сільська церква на честь Святого Архістратиґа Михаїла побудована у 1772 році на кошти пана Івановського і прихожан. За переказами біля 1760 року тут лютувала чума, і з усього села вижили лише двоє людей. Поміщик Івановський продав усе майно померлих селян, а на виручені гроші побудував гарну дерев'яну церкву у формі хреста. У 1880 році її ремонтували, покрили залізом і пофарбували, у 1887 році до західного фасаду прибудували триярусну, завершену шатром дзвіницю, а 1893 року у церкві з'явився новий іконостас. Спочатку церква була приходською самостійною, до неї належало село Ревушки, що

знаходиться на відстані 5 км. Пізніше церкву приписали до села Вербичне. У 1963 році церква була зачинена і відновилася аж у 1990-му.

Храм – пам'ятка архітектури національного значення. Дерев'яний, одноверхий, хрещатий у плані, з вкороченими бічними раменами. Основні зруби є рівними квадратами. Центральну частину завершує невисока восьмигранна шатрова баня на низькому барабані. Дахи бічних зрубів майже приховують барабан. В інтер'єрі висотний простір центрального зрубу відкритий аж до основи бані, перекриття решти зрубів плоскі. Зі східним зрубом межує невелике приміщення з півночі. Храм має риси волинської церковної архітектури. Головними святинями храму є трьохсоткілограмовий церковний дзвін XVIII ст. і декоративно різьблені царські врата.

Ангеліна Вигодник

Література:

Ольховський І. Кривава Волинь: українсько-польське протистояння на теренах Турійського району у 1939–1945 роках / І. Ольховський. – Київ : Гарт, 2011. – 342 с.

Про Свято-Михайлівську церкву – с. 62.

Храми Волині : фото-збірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К., 2002. – 130 с.

Фото Свято-Михайлівської церкви – с. 116.

Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег : Волинь, 1986. – Т. 2. – 578 с.

Про Свято-Михайлівську церкву – с. 185.

80 років

від часу вбивства нацистами єврейського населення на Волині (1942)

У Голокості Україна втратила 1,5 мільйони євреїв, які були знищені на її території, в ямах та ярах на околицях міст і сіл. За підрахунками дослідників, в Україні до 2000 менших бабиних ярів, місць, де нацисти убили від кількох до кількох десятків

тисяч людей.

Посталі за наказом нацистів гето – це не тільки засіб створення умов несумісних із життям та експлуатація робочої сили євреїв. Ще в далекому 1933 році, коли до влади в Німеччині прийшов Гітлер, стало відомо, що передбачаються зміни в Європі та поза її межами. У 1939 році, коли розпочалася Друга світова війна, єврейська меншина була однією з найпотужніших за чисельністю у Східній Європі. Чисельність євреїв в УРСР становила до 2, 45 млн. осіб.

Після захоплення нацистськими військами українських земель почали відбуватися розстріли єврейського населення. Після окупації Києва в урочищі Бабин Яр лише за два дні з 29 по 30 вересня 1941 року було знищено 33,7 тис євреїв. Розстріли в урочищі Бабин Яр набрали регулярного характеру і розпочали трагічний початок Голокосту по всій території окупованої України. За період нацистського свавілля у Бабиному Яру було знищено понад 100 тис. осіб. В Україні відомо не менше, як 250 місць де проводились масові знищення цивільного єврейського населення.

Понад п'ять століть єврейська нація мирно співіснувала з українцями і поляками, ніхто не міг передбачити катастрофи. Лише третина євреїв встигла евакуюватися з території України до початку війни. На період нацистської окупації на Волині проживало понад 110 тис. євреїв, які майже всі загинули.

До кінця червня 1941 року територія Волині була окупована нацистами. Життєдіяльність євреїв відразу ж була регламентована спеціальною директивою від 13 серпня 1941 року. Так, 1 вересня 1941 року Луцька міська управа наказала всім євреям постійно носити на верхньому одязі жовті шестикутні зірки, як спереду, так і на спині. Вона деталізувала своє розпорядження. Наприклад, якщо лікар – єврей чи інший медичний працівник працює в халаті, то жовта зірка повинна бути на халаті, тому що в лікарнях пацієнт повинен знати, що його лікує єврей.

13 жовтня 1941 року було проведено перепис населення в Луцьку. Реєстрацію звіряли з домовими книгами, за якими виявили 14 743 особи єврейської національності, тобто 45 % всього населення м. Луцька.

Євреї були обмежені в своїх громадянських правах. Вони не могли ходити по тротуарах, по вулицях міст, їздити в

громадському транспорті, відвідувати школи, бібліотеки, музеї, купувати на ринку. Підприємці повинні були на своїх вікнах вивішувати табличку – «Єврейське підприємство». Наказом Луцького міського посадика за 11 грудня 1941 року євреям заборонявся переїзд з одного місця на інше. У грудні 1941 року Луцький гебітскомісар Кольгоф підписав розпорядження, за яким євреям заборонялося прати одяг у річці Стир. Також було у тому ж місяці видане спеціальне розпорядження «Про розподіл товарів і роздрібну торгівлю», за яким на одну людину видавалося по 2 кг хліба, 200 гр. м'яса на тиждень. Євреям видавалося в два рази менше. Євреїв масово звільняли з роботи. Якщо єврей і залишався на роботі, то змушений був переводитись на іншу, більш низьку посаду або в нього брався підпис, що він буде працювати безкоштовно. Влада всіляко перешкоджала переходу іудеїв у християнство, хоча цим євреї намагалися уникнути смерті.

Широка мережа гето була створена на Волині. Гето в м. Луцьку було створене 11–12 грудня 1941 року. Для нього була визначена територія Старого міста, обмежена з усіх сторін річкою Стир, мостом через річку Глушець і дорогою на передмісті Гнідави. На цій невеличкій території було зосереджено більше половини населення міста. Територія гето була огорожена колючим дротом по всьому периметру та охоронялася.

Для підтримання порядку і виконання розпоряджень окупаційної влади в гето було створено юденрат, якому підпорядковувалась юденполіція, яка називалася також – жовта поліція. В Луцьку було створено ще два гето – на Красному та в приміщенні сучасного педагогічного коледжу, де було повстання (грудень 1942 р.). Подібним чином були створені гето в інших містах та населених пунктах Волині.

Загнавши євреїв у гето, нацисти забороняли їм без супроводу поліції виходити за його межі. Комісар Луцького округу Ліндер 13 грудня 1941 року видав розпорядження, яке було розклеєно по всьому місту. Виходити євреям на вулиці, спинятись на вулицях заборонено. Євреї, котрі порушують це правило, – будуть покарані смертю.

Становище євреїв у гето було жакхливим. Постійне приниження, побори, терор, невпевненість у майбутньому, очікування смерті, голод, холод, антисанітарія у теплий період, відсутність

води, праця на важких роботах. Щодня у гето помирала велика кількість людей.

Невірними є твердження про те, що євреї покійно й байдуже очікували своєї смерті. Чимало волинян, ризикуючи своїм життям допомагали євреям, рятували їхнє життя, серед них: Вітольд Фоменко з Луцька, родина Круть з Торчина, родина Солтис з Маркович Горохівського району, Віра Каспрук з Луцька, Петро Токарський з с. Растів Турійського району, Олександр Гнатюк з Маневич, родини Пилипчуків, Бузь, Лещук, Ярмолук з Любомльського району, Анастасія Абрамович з Любомля, яку нацисти розстріляли за те, що вона переховувала єврейську родину Штернбаум; Ядвіга Скубікіна, котра врятувала двох єврейських хлопчиків та багато інших.

Наказ про остаточне вирішення єврейського питання нацистська влада одержала влітку 1942 року. З цього часу почали здійснюватись акції зі знищення гето. Під час першої нацистської акції 19–20 червня 1942 року у Луцькому гето було розстріляно 2 тис. осіб. 19–23 серпня 1942 року під час операції за участю команд СД, німецької та української поліції більшість мешканців гето (від 15 до 16 тис. осіб у т. ч. 5 тис. з районів) було розстріляно у с. Гнідава. Зберігся персональний список лише 584 осіб. Після наступних обшуків та облав на території гето в Луцьку було виявлено ще 2 тис. євреїв, яких розстріляно 3 вересня 1942 року. 12 грудня 1942 року німецькі команди знищили 500 євреїв ремісників, які працювали в ремісничому гето. Після цього Луцьке гето було закрито. У Луцьку було вбито 25658 осіб єврейської національності.

Жорстокість і свавілля німецької окупаційної влади призвели до того, що перестала існувати багатомільйонна єврейська громада. Криваві вбивства нацистами єврейського населення відбувалися по всій Волині. Одним з наймасовіших місць розстрілів було місто Володимир-Волинський. Так, за підрахунками істориків, тут знищено 18 тис. євреїв, жителів міста та району. Акції з знищення проходили тут з 1 вересня 1942 по грудень 1943 рр. Пам'ятні знаки нині поставлені у м. Володимирі-Волинському та с. П'ятидні.

У м. Ковелі знищення єврейського населення в гето відбулося з 3 по 5 червня 1942 року. Загинуло 8600 євреїв; 19 серпня 1942 року – знищено ще 6000 євреїв.

У м. Камені-Каширському з 23 серпня 1941 по 2 грудня 1942 року – вбито понад 3000 жителів єврейської національності.

У м. Любомлі в жовтні 1942 року знищено понад 5000 євреїв. Було зруйновано єврейську синагогу, пам'ятник архітектури 1510 року.

У серпні та вересні 1943 року нацисти ліквідували Трохимбрідське гето, де загинуло більше 3 тис. осіб. Більшість євреїв Трохимброду (Софіївки) (єврейського містечка, заснованого в 1835 році), а також сусідніх містечок, були вбиті німцями і поліціями з місцевого неєврейського населення. Втекти з гето вдалося не більше, ніж 200 євреям. Їм допомогли партизани із сусіднього села Клубочин.

Усього на Волині нацистами було вбито 110000 осіб єврейської національності.

Олена Дубень

Література:

Бондарук Л. В. Проект «Україна». Волинь 1939–1946 років. Окупована, але не скорена / Л. В. Бондарук, Б. М. Зек, Т. В. Яцечко-Блаженко ; худож. М. Мендор. – Харків : Фоліо, 2020. – 572 с.

Про розстріл євреїв у Луцькому гето – с. 122–125.

Дімент М. Самотній вигнанець. Щоденник про Свинюхи та гетто в Локачах / М. Дімент ; ред., пер. з англ., авт. передм. Ш. Ягалом. – Київ : НБУВ, 2016. – 199 с.

Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944) : монографія / Б. М. Зек. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 419 с.

Пясецький В. Е. Луцьк. Старе місто : іст.-краєзн. нарис. Кн. 1 / В. Е. Пясецький. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 334 с.

Про розстріл євреїв у Луцькому гето – с. 292–296.

Бондаренко Г. Пам'ятний знак про повстання євреїв трудового табору в Луцьку 12 грудня 1942 р. : до 70-річчя трагедії / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. З історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. «Минуле і сучасне єврейської громади на Волині», 20–21 серп. 2013 р., смт Маневичі та Міжнар. наук. конф. «Польська культура в контексті волинського тексту». – Луцьк, 2014. – Вип. 49. – С. 12–13.

Гринберг Г. Без сліду / Г. Гринберг // Гринберг Г. Дрогобич, Дрогобич... / Г. Гринберг. – Львів, 2012. – С. 76–94.

Жук О. Єврейське гетто в окупованому Луцьку / О. Жук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України і Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-пр. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 348–351.*

Зек Б. Голокост в окупованому Луцьку у 1941–1942 рр. / Б. Зек // *Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі : наук. часоп. / Український центр вивчення історії голокосту. – Київ, 2015. – С. 50–74.*

Михалевич М. Голокост євреїв на Ратнівщині / М. Михалевич // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 64. – С. 307–313.*

Півницький М. Волинь і Ковельщина в роки гітлерівської окупації / М. Півницький // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 143–148.*

Трофимович В. Нацистська політика геноциду євреїв на Волині / В. Трофимович, С. Іванов // *Друга світова війна та долі мирного населення у Східній Європі : матеріали міжнар. наук. конф. пам'яті Митрополита Андрея Шептицького. – Київ, 2016. – С. 165–181.*

Якименко М. Волинь не забуває синів Ізраїля ; Наказано було вижити / М. Якименко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 314–316, 311–313.*

Оліх А. У синагозі вшанували пам'ять розстріляних євреїв-лучан / А. Оліх // *Волин. монітор. – 2021. – 31 серп. – С. 8.*

Якименко М. Край не забуває синів Ізраїлю / М. Якименко // *Голос України. – 2015. – 28 січ. – С. 5.*

Янович Б. З історії євреїв на Володимирщині / Б. Янович //

Місто вечірнє. – 2020. – 20 серп. – С. 9.

Дубень О. 28 серпня 75 років від часу розстрілів євреїв Луцького гетто (1942) / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 154–157.

Показчик імен

Андрусів Б. І. 68-69
Боярчук П. О. 116-121
Вовк Федор 84-90
Ворон В. О. 51-58
Гаврилук С.В. 17-22
Галшка Гулевичівна 281-287
Галькун Т. Д. 58-62
Глива А. М. 22-26
Горлицька Н. Г. 243-246
Гудемчук Я. О. 177-181
Гулько Г. Я. 43-51
Дімаров А. А. 129-136
Дублянський А. З. 220-229
Жупанюк В. Г. 75-78
Кожевніков Г. Г. 80-84
Корецька К. Д. 187-191
Кумановська Н.С. 239-243
Липинський В. К. 101-109
Луцик М. Є. 151-152
Мазур Г. В. 258-261
Маланюк Є. Ф. 63-68
Махомед М. Х. 236-239
Махонюк А. П. 173-177
Мельничук В. М. 73-75
Мисковець Т. Г. 42-43
Миценко М. І. 70-73
Моренко О. В. 166-169
Нестерук В. С. 182-183
Нестерчук М. М. 136-139
Оляндер Л. К. 253-258
Онуфрійчук М. А. 246-252
Осік О. Т. 109-111
Остапюк О. Д. 121-129
Павленко Г. І. 144-146
Поштарук Д. А. 94-101
Пронько М. Г. 38-41
Простопчук В. В. 229-236

Пушкар Н. Ю. 157-166
Пуштарук В. С. 78-80
Рівець Т. М. 26-30
Санін О. Г. 153-157
Сафулько С. Ф. 191-194
Середа Т. В. 212-217
Фелінський Зигмунт 203-206
Хохол О. М. 139-142
Черниш Г. А. 142-144
Шевчик М. С. 30-34
Шостак С. О. 147-148

Географічний показчик

Берестечко, місто тепер Луцького району 278-280
Володимир, місто тепер Володимир-Волинський 261-264
Клубочин, село тепер Луцького району 206-209
Кортеліси, село тепер Ковельського району 183-187
Оса, село тепер Ковельського району 289-290
Перемиль, село тепер Луцького району 264-266
Троянівка, село тепер Камінь-Каширського району 287-289
Турійськ, смт тепер Ковельського району 269-275
Хотешів, село тепер Камінь-Каширського району 275-278
Шепель, село тепер Луцького району 267-269

**СПИСОК
АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК**

Андрейчук Т. Б., завідувачка відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Білик В. А., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки, провідна наукова співробітниця Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Бірюліна О. А., завідувачка Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вигодник А. П., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Волосюк Р. В., молодша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк О. І., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Дем'янюк О. Й., доктор історичних наук, професор, заступник директора з науково-педагогічної діяльності Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Дубень О. М., наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Дударчук Л. В., молодший науковий співробітник науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Єлісєєва Т. М., завідувачка Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Завада Л. М., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Зек Б. М., кандидат історичних наук, завідувач науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Зозуля А. В., молодша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Карабін Н. Д., старша наукова співробітниця відділу фондів

Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є. І., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки, заступниця директорки з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Н. Л., директорка Старовижівського краєзнавчого музею.

Корецька О. П., головна зберігачка Волинського краєзнавчого музею.

Кревська Л. І., старша наукова співробітниця відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Кушнір В. Г., старший науковий співробітник Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лавринович Л. Б., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури, декан факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Ланшина Л. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Левицька Т. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лис Я. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Маркус І. Я., старший науковий співробітник відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Матейчук О. В., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Машлай В. В., завідувачка відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Михалевич М. А., директор Кортеліського історичного музею.

Мірошніченко-Гусак Л. А., кандидатка історичних наук, завідувачка відділу етнографії та народних промыслів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З. М., завідувачка Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник

культури України.

Панасюк В. В., старший науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Пась Н. О., директорка Камінь-Каширського районного краєзнавчого музею.

Переходько Т. В., в. о. директорки Рожищенського історико-краєзнавчого музею.

Романчук Г. Д., наукова співробітниця соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Сафулько І. І., молодша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Сахнюк А. В., в. о. директора Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Старикова О. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Суцук О. П., кандидатка історичних наук, директорка Ківерцівського краєзнавчого музею.

Тищенко Т. М., завідувачка науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Філонюк М. М., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Хомич П. М., директор Маневицького краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Чибирак С. В., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки, провідна наукова співробітниця відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Шульгач В. О., директорка Лопатенського історико-природничого музейного комплексу.

Юхимчук А. О., докторка філософії, молодша наукова співробітниця відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Юхимчук М. О., завідувач сектору маркетингу та комунікації відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувачка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Гапонюк О. В., головна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Пащук В. В., бібліотекарка II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Сеник Л. П., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Науково-популярне видання
**Календар знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2022 рік**

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук

А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко

Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Комп'ютерна верстка:

І. Г. Калаур

Оформлення обкладинки:

О. Ю. Тоцька (фото взяті з інтернет ресурсів)

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2022 рік / Волин. обл. рада ; Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Терези, 2021. – 304 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2022 рік. Про основні події (виділені в переліку дат) подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі...» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для працівників культури, освіти, викладачів, студентів, краєзнавців.

УДК 94(477.83) (059.3)